t~ Nrar fast lttuiutrnity
Yakın Doğu Üniversuesi, Lefkoşa KKTC

KKTC
YAKIN DOÖU ÜNİVERSİTESİ
EÖİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK BİLİMİ EÖİTİMİ ANA BİLİM DALI

GÜZEL YURT BÖLGESİ
(Güzelyurt, Bostancı ve Kalkanlı)

HALK KÜL TÜRÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ZİYA ÖZTÜRKLER

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. HABİB DERZİNEVESİ

Lefkoşa - 2007

EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜGÜ'NE

Ziya Öztürkler'e ait "Türk Dili ve Edebiyatı" adlı çalışma, jürimiz tarafından Halk Bilimi Eğitimi Ana Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Orhan Çiftçi: .....

(Üye): Prof. Dr. Habib Derzinevesi: .....

(Üye): Yrd. Doç. Dr. Ömer Yaraşır: .....

ONAY

Yukaridaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../2007

Doç. Dr. Cem Birol

Enstitü Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

ÔNSÔZ 4
GİRİŞ 5

GÜZEL YURT 7
Adlar, Lâkaplar 17
Dualar, Beddualar 19
Yeminler 21
Selamlar 21
Hitaplar 22
Atasözleri ve Deyimler 23
Bilmeceler 29
Ninniler 31
Masallar 33
Efsaneler 39
Hikayeler 41
Fıkralar 46
Maniler 49
Bayramlar, Törenler, Kutlamalar 54
Doğum Adetleri 62
Sünnet Törenlerimiz 69
Evlenme 73
Ölüm 87
Sahasında Ün Yapmış Kişiler 89
Yemek Kültürü 90
Batıl İnanışlar 93
Fotoğraflar 94

BOSTANCI **106**
Adlar, Lâkaplar 107
Dualar, Beddualar 108
Yeminler 112
Selamlar 113

Okşarnalıklar 113
Övme ve Yermeler 114
Satıcı Sözleri 115
Atasözleri ve Deyimler 116
Bilmeceler 120
Masallar 122
Efsaneler 130
Hikayeler 132
Fıkralar 137
Maniler 139
Tekerlemeler 145
Bayramlar 148
Halk Oyunları 152
Doğum Adetleri 156
Sünnet Törenleri 161
Evlenme 164
Ölüm 172
Halk Hekimliği 176
Yemek Kültürü 177
Batıl İnanışlar 181
Fotoğraflar 182

KALKANLI 188
Adlar, Lâkaplar 189
Dualar, Beddualar 191
Yeminler 194
Selamlar 195
Okşarnalıklar 196
Övme ve Yermeler 196
Atasözleri ve Deyimler 197
Bilmeceler 200
Masallar 204
Efsaneler 208

Fıkralar 210
Maniler 219
Bayramlar 222
İmece 223
Doğum Adetleri 224
Sünnet Törenleri 228
Evlenme 230
Ölüm 240
Sahasında Ün Yapmış Kişiler 243
Halk Hekimliği 247
Yemek Kültürü 249
Batıl İnanışlar 255
Fotoğraflar 259

Sonuç 265
Kaynakça 266
Kaynak Kişiler 269
Sözlük 276

ÖNSÖZ

Tezimin konusu Güzelyurt Bölgesi'ndeki, görenek ve sözel değerlerdir. Sözel değerler sözü ile kastedilen, Güzelyurt Bölgesi'ndeki maniler, atasözleri, deyimler, beddualar ve hayır dualardır.

Kıbrıs, yakın tarihte yoğun savaşlara ve o oranda ada içi göçlere sahne olmuştur. 1974'te Türk ordusunun gerçekleştirdiği Barış Harekâtı sonrasında ise, Kıbrıslı Türkler adanın Güney'inden Kuzey'ine, Kıbrıslı Rumlar ise adanın Kuzey'inden Güney'ine göç etmişlerdir. Böylece Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar farklı coğrafyalarda yaşamaya başladılar. Bunun sonucu olarak bir yerleşim birimi ile ilgili araştırma veya çalışma yapılacağında bu durumun iyi bilinmesi gerekir. Güzelyurt'un 1974 öncesinde Omorfo isimli bir Rum kasabası olduğunu, 1974 sonrasındaki nüfusun oraya Baf, Limasol ve bu bölgelere bağlı köylerden göçmen olarak yerleştirildiğini ve bu nüfusun kökeni ile yapısını bilmeden yapılacak araştırmaların sağlıklı sonuçlar vermeyeceğini bilmemiz gerekir.

Güzelyurt Bölgesi'ni elimden geldiğince detaylı bir şekilde incelemeye çalıştım. Güzelyurt Bölgesi'nde yaşayan insanların inanışlarını, eğlencelerini, geçim kaynaklarını, uğraşlarını kısacası sosyal durumlarını, gelenek ve göreneklerini araştırdım. Çalışmayı okuduğunuzda Güzelyurt Bölgesi'nde yaşayan insanların diliyle, edebiyatıyla, yaşamıyla, uğraşlarıyla, ilgili pek çok şey öğreneceğinize inanıyorum.

Bu çalışmayı yapmamdaki amaç Güzelyurt Bölgesi'ndeki insanların hayatını detaylı bir şekilde öğrenip gelecek nesillere kalıcı bir belgeyle aktarmak olmuştur.

Tez çalışmam sırasında bana yol gösteren ve zor durumda kaldığımda yardımlarını esirgemeyen hocam **Prof. Dr. Habib Derzinevesi'ye** teşekkürlerimi bildirmeyi bir borç saymaktayım.

Eşim Oya Öztürkler'e ve aileme maddi ve manevi desteklerinden dolayı teşekkür eder, hayat yolunda nasıl yürüneceğini bana öğreten rahmetli babam Türkay Öztürkler' e kalbimin derinliklerinden sevgilerimi sunarım.

Ziya Öztürkler

GİRİŞ

Tezin ana konusu hızla değişime uğrayan bu kültürde var olan ve ulaşılabilen gelenek, görenek, örf, adet ve törenler yanında sözel değerlerdir.

Araştırma esnasında değişen bu kültürün olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönlerin de olduğu fark edilmiştir. Geçmişte kız istemek için dünürcüler gelip, giderdi. Kız istenirken maniler söylenir, çeyiz senetleri imzalanırdı. Oysa günümüzde insanlar, evlenecekleri bireyi kendileri seçmektedirler. Dünürcülüğe gitmek ise bir formaliteden başka bir şey değildir.

Güzelyurt'a göç etmeden önce Baf, Limasol ve bu bölgelere bağlı köylerde yaşayan halk genellikle geçimini tarım ve hayvancılıktan kazanırdı. Limasol Bölgesi'ndeki Yalova (Piskobu), Kandu (Çanakkale), Binatlı (Polemitya) gibi köylerde belli başlı zenginler vardı. Köylü geçimini sağlamak için bu zenginlerin tarlasında, çiftliğinde çalışmak zorundaydı. Baf Bölgesi'ndeki Aydın (Ayyani), Arodez (Kalkanlı), Bağrıkara (Fasula), Susuz gibi köylerde ise birçok insan kendi tarlasında, bağında, mandırasında çalışıp geçimini sağlardı.

1940 yılından önce evlenecek çiftlerde kız tarafının ev yapıp, döşemesi söz konusu bile değildi. Ama 1940 yılından sonra Limasol Bölgesi'nde Rumların düğün ve geleneklerinin izleri görülmeye başlandı. Bu kültür akışının en çarpıcı örneği evlenecek çiftlerde evi kız tarafının yapıp, döşemesi olmuştur. Baf Bölgesi kendi içyapısına Limasol Bölgesi'ne göre daha dönük olduğu için Rumların gelenek ve göreneklerinden pek etkilenmemiştir.

Baf Bölgesi'nde yeme içme bir yaşam biçimiydi. Tarlasında yetiştirdiği ürünü veya mandırasında büyüttüğü hayvanını satıp, para kazanan kişi muhakkak ailesini ve arkadaşlarını yedirirdi. Baf Bölgesi'nde kurulan panayırlar çiftçinin ürününü pazarlayabileceği en önemli satış noktalarıydı. Özellikle Kukla'da yılda bir kez kurulan Kukla Panayırı Baf Bölgesi'ndeki çiftçilikle uğraşan insanların maddi açıdan ferahlamasını sağlardı.

Geçmişte insanlar her konuda birbirlerine yardımcı olurlarken; günümüzde herkes kendi hayat mücadelesiyle uğraşmaktadır. Eski dönemlerde çocuklar çobancılık ve çiftçilikle uğraşmak zorunda olduklarından en fazla ortaokul mezunu olabiliyorlardı; bugün ise okumak isteyen çocuklar, ailesinin imkanları elverdiğince dilediği kadar okuyabilmektedirler.

Güzelyurt insanı dışarıdan bakıldığı zaman zengin gibi görünebilir. Ama 30 yıldır Rum'a verilecek diye tek bir çivinin çakılmadığı Güzelyurt'ta esnaf, son günlerde battık feryatları atmakta ve devletten ucuz kredi talep etmektedir. Güzelyurt insanı tüm vaatlere ve narenciye beldesi olmasına rağmen 30 yıllık yalnız bırakılmışlığın sonucunda nefes alamayacak bir duruma gelmiştir. Güzelyurt gençliği işsizlik ve geleceği görememenin verdiği kaygılarla geleceğini bet salonlarında aramaktadır. Yıllardan beridir birçok defa kalkınma projesi hazırlandığı halde, şimdiye kadar hiçbirinin sonuçlandırılmaması Güzelyurt insanının umutsuzluğunun artmasına neden olmuştur.

Güzelyurt insanı, bildiklerini bana özveriyle anlatırken, bölgenin geleceğine dair duyduğu umutsuzluğu gerçekleştirdiğim her röportajda haykırmıştır.

Güzelyurt

Güzelyurt, Kıbrıs'ın Batı bölgesinde bulunmaktadır. İlçe olarak komşuları Lefkoşa ve Gime'dir. Güzelyurt deniz seviyesinden 39 metre yüksektedir.

Güzelyurt halkı, 20 Temmuz 1974'te gerçekleştirilen Mutlu Barış Harekatı'ndan sonra yapılan nüfus mübadelesi neticesinde Baf, Limasol ve bu bölgelere bağlı köylerinden göç eden Türkler arasından Güzelyurt'ta yerleşen ve Güzelyurt'ta yaşayan yerli Türk halkından oluşmaktadır. Güzelyurt, mübadele anlaşmasından önce Omorfo isimli bir Rum kasabasıydı.

2006 nüfus sayımına göre, Güzelyurt belediye sınırları nüfusu 20.326'dır. Güzelyurt halkının %60 devlet dairelerinde çalışmaktadır. Yine Güzelyurtlu geçimini sağlamak için narenciye ve tarımla uğraşmaktadır. Okuma ve yazma oranı Güzelyurt'ta % 95'tir.

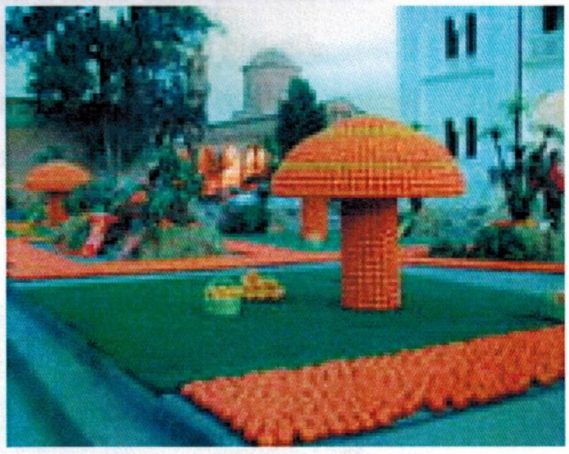

Güzelyurt ilçesinde şu resmi kuruluşlar bulunmaktadır: Kaymakamlık Dairesi, Güzelyurt Belediyesi, Polis Müdürlüğü, Güzelyurt Mahkemesi, Gelir ve Vergi Dairesi, İskan Dairesi, Tarım Dairesi, Su İşleri Dairesi, Jeoloji ve Maden Dairesi, Elektrik Dairesi, Telekomünikasyon Dairesi, Sosyal Sigortalar Dairesi, İhtiyat Sandığı Dairesi, Karayollan Dairesi, Eğitim Üretim Çiftliği, Orman Dairesi, Veteriner Dairesi, Hayvancılık Dairesi, Sosyal Yardım Dairesi, Çalışma Dairesi, Posta Dairesi, Din İşleri Dairesi, Eski Eserler Dairesi, Spor Dairesi, Sanayi Ticaret Dairesi, Planlama İnşaat Dairesi, Kooperatif İşleri Dairesi, Çevre Dairesi, Tabu Dairesi.

Güzelyurt İlçesi sınırlarında bir anaokulu, dört ilkokul, bir lise, bir kolej, bir Ticaret Lisesi, iki de meslek lisesi bulunmaktadır.

Güzelyurt'un Toprak ve Su Potansiyeli Açısından Önemi

Dünya coğrafyasındaki konumu gereği, yarı kurak-kurak iklim koşullarının hüküm sürdüğü ülkemizde ciddi boyutlarda su sorunu yaşanmaktadır. Güzelyurt ilçesi, KKTC'deki önemli yüzey su kaynaklarının yer aldığı bir bölge olmanın yanı sıra toplam yeraltı sularının 6/9'unu verimli toprakların ise %75'ine sahiptir. Buna bağlı olarak sebze ve meyve üretiminin büyük bir kısmı, narenciyenin %80'den fazlası aynı topraklardan elde edilmektedir. Güzelyurt ilçesi %71.42 değer ile KKTC genelinde sulu tarımı alanları dağılımında da en büyük paya sahiptir.

Güzelyurt Akitlerinin KKTC toplam yeraltı suyu potansiyeli içinde sahip olduğu 2/3 'lük çarpıcı yüksek oran Güzelyurt bölgesini önemli kılan nedenlerin başında gelmektedir. KKTC'deki mevcut göletlere bakıldığı zaman ise çok sayıda göletin Güzelyurt bölgesinde yer aldığı gözlenmektedir.

Uzun yıllardır sulu tarım yapılan Güzelyurt Bölgesi topraklarındaki yapı oturmuş bir yapı olduğundan sulu tarımdan en yüksek yarar sağlanacak tek bölge olduğu söylenebilir.

Güzelyurt ilçesinin ülkedeki verimli toprakların %75'ine, yer altı suyu kaynakları potansiyelinin 6/9'una sahip olması bölgenin önemini bir o kadar daha artırmaktadır. KKTC'deki yaşamın sürdürülebilirliği, Güzelyurt bölgesinin en verimli biçimde kullanılmasına endekslidir. Bu bağlamda KKTC sulu tarım alanlarının %71'ine, önemli miktarda sebze ve meyve üretimi ile %80'den fazlasına sahip olan bu topraklar ve zengin yeraltı suyu kaynakları olmaksızın KKTC'deki yaşamın sürdürülebilmesinin kolay olamadığı söylenebilir.[1]

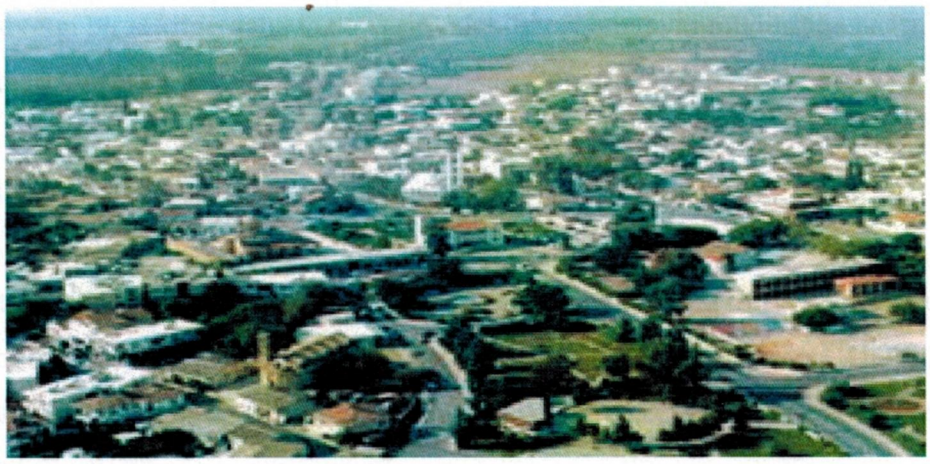

[1] Güzelyurt İlçesinin KKTC Açısından Önemi, H. Gökçekuş, 2002

Güzelyurt'un Ekonomisi

Güzelyurt'un ana ekonomi faaliyeti tarımdır. Özellikle narenciye ziraatı sadece, bölgenin değil aynı zamanda KKTC ekonomisinin de belkemiğidir. Narenciyenin yanında Güzelyurt ilçesinde tahıl, üzüm ve sebze yetiştirilir.

Güzelyurt'un kuzeyinde faaliyete geçen Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kampusu Güzelyurt ve bölgesine katkısı olacak önemli bir potansiyel olarak görülmektedir.

Güzelyurt bölgesinde önemli bir sanayi yatınını yoktur. Narenciye paketleme fabrikaları dışında istihdam alanı sadece tarımdır. Küçük esnaf siyası gelişmeler nedeni ile gerekli ekonomik faaliyetlerini etkin şekilde yapamamaktadır.

Güzelyurt'ta Tarım

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki en fazla narenciyeye sahip olan Güzelyurt'ta yaklaşık 40 bin dönüm narenciye bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 800 dönüm bağ, 300 dönüm elma, şeftali, kayısı gibi yaprağını döken meyveler mevcuttur. Yine 1000 dönüm civarındaki zeytin göze çarpmaktadır.

Güzelyurt'ta yaklaşık 12.000 dönümlük sebze üretmeye elverişli arazi bulunmaktadır. Ülkemizin muz ihtiyacını karşılamak için Güzelyurt Eğitim Üretim Çiftliğinde örtü altı muz yetiştiriciliği denenmiş ve başarılı olunmuştur. Halkın her türlü tarımsal faaliyetleri, Güzelyurt Kaza Tarım Dairesi tarafından desteklenmektedir. Bunun yanında halkın modem tekniklere uygun bir şekilde daha fazla verim alabilmesi için aynı müdürlüğe bağlı Toprak ve Su Laboratuan vardır.

Güzelyurt'ta Hayvancılık

Güzelyurt İlçesinde halkın en önemli geçim kaynaklarından birisi de hayvancılıktır. 2006 nüfus sayımına göre ilçede hayvancılıkla uğraşanların sayısı yaklaşık olarak 400'dür. 32.137 adet hayvanın dağılımı ise 22,256 adet koyun, 7.099 keçi ve 2,782 adet de büyükbaş şeklindedir.

Güzelyurt'ta Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

1976 yılında Güzelyurt Belediyesi oluşturulmuş, bu tarihten sonra 1978 yılından itibaren her yıl geleneksel Güzelyurt Portakal Festivali'nin düzenlenmesine başlanmıştır. Bu festival süresince bölge halkına eğlenme, dinlenme olanakları sağlayan etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte son yıllarda Güzelyurt Belediyesi çeşitli kültür sanat etkinlikleri düzenleyerek sanata verdiği önemi gözler önüne sermektedir.

Bölgede, toplumun sosyal, kültürel ve sanatsal gelişimine katkı koymak maksadıyla GÜSAD, GASAD, Sinerji gibi dernekler kurulmuştur. Bu dernekler, ilçede tiyatro, halk dansları ve müzik alanında faaliyetler göstermektedir.

Futbol alanında Güzelyurt'tu BafÜlkü Yurdu, Binatlı Spor Kulübü, Yalova Spor Kulübü, Bostancı Bağcıl Spor Kulübü gibi kulüplerimiz temsil etmektedir.

(Güzelyurt'ta kültür-sanat etkinliklerinin yapıldığı Atatürk Kültür Merkezi)

Güzelyurt Müzesi

(Arkeoloji ve Doğa Müzesi)

1974 öncesi Metropolit binası olarak hizmet gören şimdiki müze binası, Kıbrıs'ta ve bölgede bulunan kültür varlıkları teşhir edilmektedir. Yapı, müze binasına gereksinme duyulan bir dönemde gerekli tadilat ve onarıma tabi tutulduktan sonra hizmete açılmıştır. Doğa ve Arkeoloji bölümlerini içeren müzenin alt katında yer alan Doğa bölümünde, kurutulmuş hayvan koleksiyonunu oluşturan kuş, balık, yılan, tilki, kuzu, kaplumbağa gibi hayvanlar eğitici amaçlar için teşhir edilmektedir. Arkeoloji bölümünü oluşturan üst kattaki eski eserler, kronolojik sıra takip edilerek tanzim edilmiştir. İlk odanın köşesinde, Kıbrıs'ın ilk sakinleri olarak bilinen Neolotik devir insanlarının kırık parçalar halinde günümüze kadar gelmiş maddi kültür kalıntıları yer almaktadır. Yine bu odada, Tunç devirlerine ait buluntular teşhir edilmektedir. İkinci ve üçüncü odalarda ise Tumba Tu Sukuru yerleşme yerine ait buluntular bulunmaktadır. Müzenin geriye kalan diğer iki odasında, Geometrik, Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma ve Bizans devirlerine ait buluntular teşhir edilmektedir. Bu müzedeki en ilginç buluntu ise, Salamis açıklarında bir tesadüf sonucu bulunan Efes Artemis heykelidir.[2]

(Güzelyurt Arkeoloji ve Doğa Müzesi)

[2] Eski Eserler ve Müzeler Dairesi

Saint Mamas Manastırı

Efsaneye göre, 12. yüzyılda Mamas adlı bir Hıristiyan aziz vergilerini ödemeyi reddetmiştir. Askerler Mamas'ı yakalayıp cezalandırılması için kente getirilirlerken karşılarına bir kuzuyu parçalamaya hazırlanan bir aslan çıkmış. Askerlerin korkulu bakışları arasında Mamas kuzuyu vahşi hayvanın pençeleri arasından kurtararak kollarına almış ve aslana binerek yola devam etmiş; kente de böyle girmiştir. Mamas'ın bu halini gören Bizans yetkilileri çok etkilenmişler ve onu ölene kadar vergiden muaf tutmaya karar vermişler. O günden sonra Saint Mamas vergiden kaçanların azizi olarak tanınmış. Adada Saint Mamas'a adanmış on dört kilise olduğu ileri sürülmektedir. Bunlardan bir tanesi olan Güzelyurt'taki Saint Mamas Manastırı 18. yüzyıldan kalmadır. Manastırın yan tarafındaki girişler ve sütunlar Lüzinyanlar döneminde inşa edilen Gotik kiliseden kalmadır. Bu Gotik kilisede Bizans Kilisesi kalıntıları üzerine yapılmıştır. Saint Mamas'ın mezarının başlangıçtan beri aynı yerde olduğu sanılmaktadır. İkonastasis'in mermer olan alt kısmı incir, üzüm, meşe palamudu figürleri ve bir zamanlar renkli armalar taşıyan Venedik kalıntılarıyla bezelidir. Ağaçtan yapılmış Boyalı üst kısmı, Geç 16. yüzyıl oymacılık sanatının eşsiz örneklerinden biridir. Saint Mamas'ın mermer lahdinden zaman zaman göz ve kulak hastalıklarını iyileştiren bir sıvının aktığı ileri sürülmektedir. Denize serpilen damlasının da fırtınaları dindirdiğine inanılmaktadır.[3]

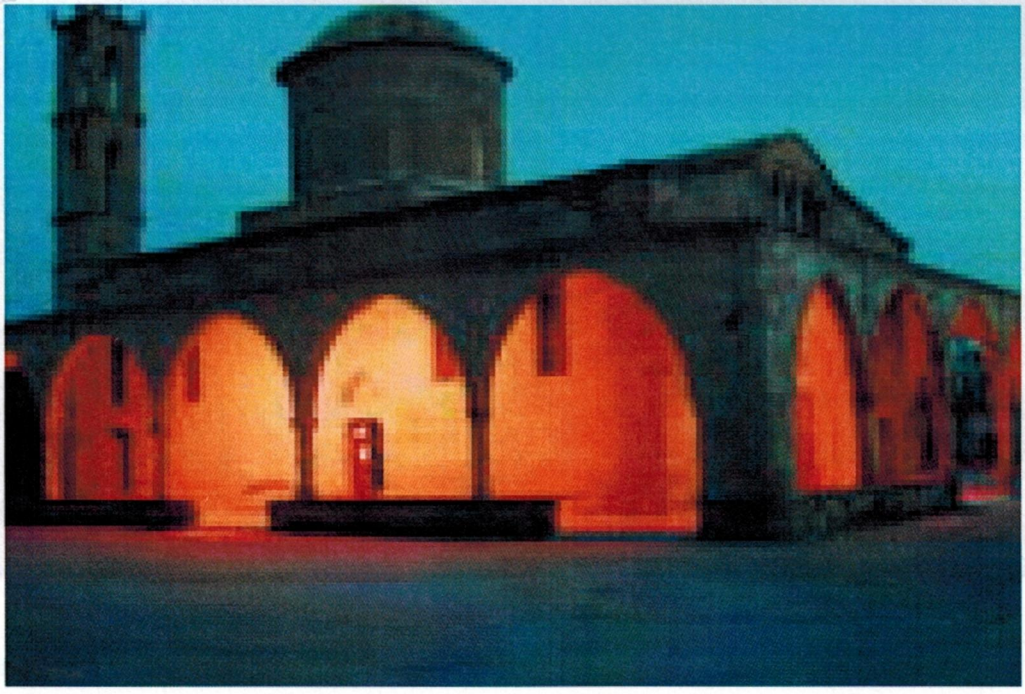

(Saint Mamas Manastırı)

[3] Eski Eserler ve Müzeler Dairesi

Turnbo Tu Skoru

Güzelyurt-Kalkanlı istikametinde Güzelyurt'un birkaç mil kuzeyinde yer alan Genç Bronz Çağına ait yerleşim yeridir.

1971-1974 yılları arasında Prof. Emily T. Vermeule başkanlığında Harvard Üniversitesi ve Boston Güzel Sanatlar Müzesince yapılan kazılarda Turnbo Tu Skuru yerleşim yerinden çıkartılan eserler Güzelyurt Arkeoloji ve Doğa Müzesi'nde sergilenmektedir.

(Turnbo Tu Skuru)

Tren İstasyonu

Kıbrıs'ta kullanılan ilk trenler de Güzelyurt'ta Festival Alanı'nda bulunmaktadır. Bunlar Kıbns'ın ilk trenleridir. Lefkoşa-Güzelyurt girişindeki anayolun her iki tarafında yer alan tren istasyonu binaları, İngiliz döneminde, Mağusa-Lefkoşa-Güzelyurt-Lefke güzergâhında çalışan tren hattının, Güzelyurt istasyon binaları olarak hizmet vermekteydi.

Güzelyurt'ta bulunan bu tarihi mirası geleceğe taşımak için, en kısa zamanda tren istasyonu binalarının restore edilip turizm amaçlı kullanılması gerekmektedir. Ülkemizde uzun yıllardan beri demir yolu hattının bulunmayışı, bu tarihi eserin önemini bir kat daha artırmaktadır.

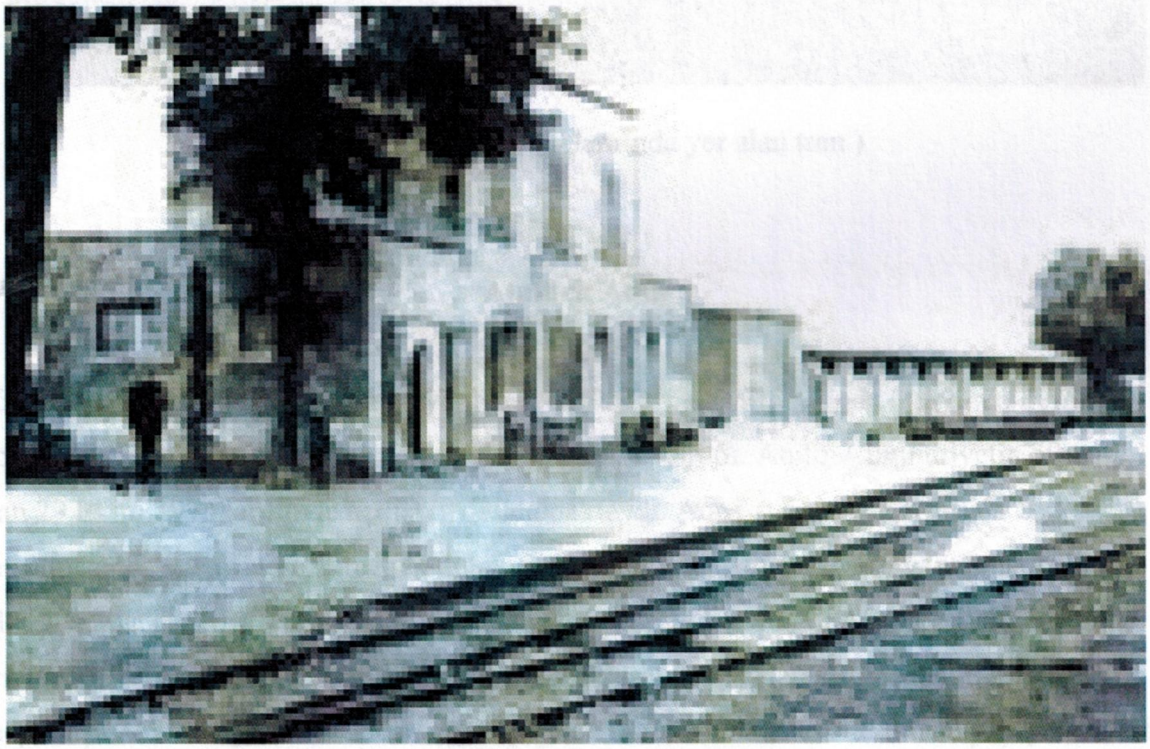

(Güzelyurt'un girişinde yer alan tren istasyonu. Resim 1940'lı yıllara aittir.)

(Güzelyurt Festival Alanı'nda yer alan tren)

Atatürk Anıtı

Güzelyurt Kaymakamlığı önünde yer alan Atatürk Anıtı, 1973 yılında öğretmen Feriha Coşkun'un büyük çabası ve girişimleriyle Nazilli'de yapıldı. Anıtın Cumhuriyetin 50. yılı olan 29 Ekim 1973 tarihinde açılışı hedeflenmekteydi. Ancak yapımı ve Kıbrıs'a getirilmesinde yaşayan gecikmeden dolayı belirtilen tarihte anıtın açılışı yapılamadı. 1974 yılında adaya getirilen Baf'ta hazırlanan kaydesi üzerine kondu. 30 Ağustos 1974 tarihinde açılması gereken anıt 20 Temmuz 1974'te gerçekleşen Barış Harekatı nedeni ile gerçekleşmedi. Barış Harekâtından sonra yapılan nüfus mübadelesi ile Baf'ta yaşayan Türkler Güzelyurt'a yerleşti. Atatürk Anıtı'nın Türk tarafına getirilmesi için yapılan girişimler sonucunda Güzelyurt'ta bulunan Rumlara ait bir heyeti Rum tarafına göndererek bunun karşılığında Baf'ta bulunan Atatürk Heykeli Lefkoşa Türk bölgesine getirildi. Güzelyurt'taki bugünkü yerinde hazırlanan kaydesi üzerine konan Atatürk Heykeli günümüzde tören alanı olarak kullanılmaktadır.

1999 yılında kayde ve çevresinde yapılan düzenleme ile Atatürk Anıtı'na yeni bir çehre kazandırılmıştır.

(Güzelyurt'ta yer alan Atatürk Anıtı)

Şehitler Anıtı

1991 yılında açılan anıt, Baf ve Limasol çarpışmaları sırasında şehit olanlar anısına dikilmiştir.

(Güzelyurt'ta yer alan Şehitler Anıtı)

1-Adlar, Lakaplar:

Yeni Doğan Bebeklere Hangi Adlar Veriliyor? Veriliş Sebepleri?

1-1

- Yeni doğan bebeklere ata ismi veriliyor.

- Anne veya babanın beğendiği bir bitki ismi çocuklara verilebiliyor. Örnek olarak Ceylan, Dudu, Alezyum isimlerini verebiliriz.

- Devlet büyüklerinin isimleri de çocuklara konan isimler arasındadır. Mustafa Kemal, Dr. Fazıl Küçük, Ecevit, Süleyman Demirel, Rauf Raif Denktaş gibi Türkiye ve KKTC büyüklerinin isimleri konuyor.

- Dini inançlara bağlı olarak adlar verilebiliyor. Örnek olarak Peygamber adı olduğu için konan Muhammed, Bekir, Osman, Ali isimlerini verebiliriz.

Yörede Yaşayan Kişilere Ne Gibi Lakaplar Veriliyor? Sebepleri?

1-2

Güzelyurt bölgesinde lâkaplar davranışlara, yürüyüşe, fiziksel görünüme, konuşmaya, yaptığı işe göre şekillenir.

- Selim Guno: Guno Rumca'da tembel anlamına gelir. Selim isimli bir Baflıya (Mandirgalı) çalışmayı sevmediği için guno lâkabı takılmıştır.

- Şeker Mevlüd: Mevlüd isimli bir Baflıya (Mandirgalı) çok uyumlu bir karakter yapısı olduğu için şeker lâkabı takılmıştır.

- Kara Mahmut: Mahmut isimli bir Baflıya (Mandirgalı) esmer olduğu için kara lâkabı takılmıştır.

- Hasan Bakkal: Hasan isimli bir Binatlılıya (Polemitya) mesleği bakkalcılık olduğu için bakkal lâkabı takılmıştır.

- Hayriye Abazu: Hayriye isimli bir Binatlılıya (Polemitya) yemek yemede çok arsız olduğu için abaza lâkabı takılmıştır.
- Mehmet Trafonidi: Mehmet isimli bir Trafonluya (Bafköyü) Binatlı köyüne Trafon'dan güvey gittiği için Trafon lâkabı takılmıştır.
- Emine Yağanele: Emine isimli bir Susuzluya (Baf köyü) çok temiz olduğu için yağanele lâkabı takılmıştır.
- Yumuşak Halil: Halil isimli bir Güzelyurtluya yavaş olduğu için yumuşak lâkabı takılmıştır.
- Hasan Pisi: Hasan isimli bir Limasolluya temiz olmadığı için pis lâkabı takılmıştır.

Kaynak Kişi: Galip Mustafa
Derleme Tarihi: 11. 7. 2007
Yaşı: 72
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Hayvanlara Ne Gibi Adlar Veriliyor? Sebepleri?

1-3

Güzelyurt bölgesinde hayvanlara takılan isimler cinsine, rengine, tipine ve huyuna göre şekillenmektedir. Örnek olarak Bop, Konan, Arap, Pamuk, Atılgan, Lasi, Karabaş gibi isimleri verebiliriz.

İşyeri, Konut, Apartmanlara Nasıl Ad Verilmektedir?

1-4

Güzelyurt Bölgesinde işyerlerine isim verilirken genellikle kendi isim ve soy isimleri verilmektedir. Güzelyurt bölgesinde işyerlerini konulan isimlere örnek Dündar Market, Gilanlı Süpermarket, Beyaz Süpermarket, Bergun Berber, Erbekir Berber, Batlı Kafe, Erkol Çiçekçilik, Şafak Konfeksiyon isimlerini verebiliriz.

2- Dualar, Beddualar

Halk İyi Dileklerini Belirtirken Hangi Sözleri Kullanıyor?

2-1

Kişinin, bir başka kişiden memnuniyet getirdiği, bu sebepten o kişi için iyi dileklerde bulunduğunu anlatan sözlere dua adı verilir.

- Allah, uzun ömürler versin.
- Allah dualarını gabul etsin.
- Allah seni başımızdan eksik edmesin.
- Allah bin berikat versin.
- Allah saklasın.
- Allah galbine göre versin.
- Allah doğru yoldan şaşırmasın.
- Allah yanında olsun.
- Allah şifalar versin.
- Bütün dualar gabul olsun.
- Kesene bereket.
- Daha nice seneleri göresin.
- Diline sağlık.
- En kötü günün böyle olsun.
- Gocaman adam olasın.
- Gocaman garı olasın.
- Gırkbir kere maşallah.
- İkisi bir yasdıkta gocasın.
- Mekanı cennet olsun.
- Yaşı benzemesin.

Kaynak Kişi: Cemaliye Mustafa

Derleme Tarihi: 11.7.2007

Yaşı: 70

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Beddua Olarak Hangi Sözler Kullanılıyor?

2-2

Birilerine zarar verildiği, gururu kırıldığı veya incitildiği an, bunu yapanlar için olumsuz dileklerde bulunulmasına beddua etmek, bu dileğe de beddua adı verilir.

- Adı batsın.
- Allah'ından bulsun.
- Allah versin genne de acımasın.
- Allah cezanı versin.
- Allah gısmet etmesin.
- Allah'ından bul.
- Başı beladan gurtulmasın.
- Beytambal galsın.
- Bin parça olasın.
- Boyu devrilicesi.
- Çaresiz dertlere düşesin.
- Dilini eşek arısı soksun.
- Evlat sevgisi görmesin.
- Evin başına çöksün.
- Gözü çıkasıca.
- Gözü olanın gözü götüne...
- Haram olsun.
- Nalet olsun yüzüne gözüne.
- Napen be gavvorkana.
- Şeytan görsün suratım.
- Yer yesin gendini.
- Zehir zıkkım olsun.

Kaynak Kişi: Emine Arıtan

Derleme Tarihi: 5. 6. 2007

Yaşı: 75

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

3- Yeminler

Her insan zaman zaman daha inandırıcı olmak için yemin eder. Yemin etmek, söz vermek her insanın doğasında vardır. İnsanlar yemin ederken "Vallahi" veya "Allah için" sözlerini kullanır.

Halk Ne Gibi Yeminler Etmektedir?

3-1

- Vallahi billahi ...
- Vallahi hem billahi ...
- Allah için ...
- Allah belamı versin eğer ...
- Allah şahidim olsun ki...
- Yer gök şahidim olsun...
- Evlatlarımı sevinmeyim ...
- Anam avradım olsun ...
- Allah için yemin ederim ...
- Ekmek çarpsın beni ...
- Kuran çarsın beni ...

Kaynak Kişi: Suat Gün
Derleme Tarihi: 10.08.2006
Yaşı: 82
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

4- Selamlar

Kişiler arası iletişimde selam vermenin, önemi büyüktür. Selam kişiye verilen değerin ölçüsü olarak kabul edilir.

Selam Sözleri Nelerdir?

4-1

- Ve aleyküm selam...
- Günner aydın...
- Esselemın aleyküm...
- Hayırlı akşamlar...
- Sizi görmek ne güzel...
- Eyi günler...
- Yüzünü gören cennetlik olur...

5- Hitaplar

Sözü bir kimseye ya da kimselere yöneltme, karşıdakine ya da karşıdakilere seslenmeye hitap denir.

Hitap Sözleri Nelerden?

5-1

- Be garı...
- Ra Hayriye...
- Hayatım...
- Güzel gızım...
- Yakışıklı oğlum...
- Be hayırsız...
- Be guru gafalı...
- Be başımın belası...
- Babışko...
- Peder...
- Gocagari...
- ihtiyar...
- Aba...
- Yusuf gardaş...
- Dostum...

- Köylüm ...
- Taraftım ...

Kaynak Kişi: Baykan Kalkan

Derleme Tarihi: 2.5.2007

Yaşı: 65

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

6- Atasözleri ve Deyimler

Atasözü Nedir, Ne Amaçla Kullanılır?

6-1

Halk içinden çıkan bir öğüdü, sağduyusal bir gerçekliği ya da deneyime dayalı bir gözlemi dile getiren, halkın ortak kullanımına giren, kısa ve özlü sözlere atasözü denir.

Atasözleri halkın deneyim sonuçlarını vermekte ve insanların davranışlarına yön kazandırması istenen ilkeleri ortaya koymaktadır. Bu sözlerde, toplumun ortak değer yargıları yansır. Atasözleri arasında doğaya, doğa olaylarına, üretim biçimlerine, maddesel kültüre ilişkin olanlar geniş yer tutar. Bazı atasözleri de benzetme yoluyla, somuttan soyuta, özelden genele giderek ahlak kurallarına geçer. Atasözleri, Türk toplumunda erdem sayılan nitelikleri över, kişileri bu erdemlere yöneltmeye çalışır.[4]

Güzelyurt'ta Kullanılan Atasözleri Nelerdir?

6-2

- Acı patlıcanı gırağı yakmaz.
- Kelin ayıbını tagge örter.
- Adam olana bir söz yeter.
- Aç gurt yavrusunu yer.
- Tencere tekerlenir gapağını bulur.
- Acı çeken çog yaşar.
- Akıl akıldan üsdündür.

---

[4] Fazla bilgi için bk. Erdoğan Saracoğlu, "Kıbrıs Ağzı", Lefkoşa 2004, s. 61-62.

- Şeker demegnan ağız dadlanmaz.
- Adı çıkdı dokuza, enmez sekize.
- Ağır daş, yerinden oynamaz.
- Akacag gan, damarda durmaz.
- Allah' dan umut gesilmez.
- Tembele iş buyur arkasından sen git.
- Vakıdsız açan çiçek erken solar.
- Aklı olan, her işe garışmaz.
- Alınmış galınmıştır.
- Akıl yaşda deyil başdadır.
- Alışmış gudurmuştan beterdir.
- Bal olan yerde sinek bol olur.
- Boş duranı Allah sevmez.
- Üzümünü ye da bağını sorma.

Kaynak Kişi: Emine Arıtan

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 75

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

- Bir adama gırg gün deli dersen deli olur.
- Boş lakırdı[5] garın doyurmaz.
- Yalnız galanı, gurd kapar.
- Böyüg başın böyüg belası olur.
- Deliye her gün bayram.
- Dikensiz gül olmaz.
- Bu gadar gusur gadı gızında da bulunur.
- Taze boka sinek çog gonar.
- Sayılı günler çapuk geçer.
- Rahad ararsan mezarda.
- Sona galan dona galır.

[5] Lakırdı: Laf.

- Allah'ı dutan aldanmaz.
- Çocuk doğmadan zıbın[6] biçilmez.
- Çocuk düşe gaka böyür.
- Çocuğun varsa derdin var.
- Fala inanma falsız da galma.
- Erken gakan yol alır.
- Yananı Allah görür.

Kaynak Kişi: Erdinç Poyraz

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 83

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: Ortaokul mezunu

- Yabancının malı daldı olur.
- Yanış hesap, Bağdad'dan döner.
- Uyuz, uyuzu gokusundan bulur.
- Utanan aç galır.
- Hekimden sorma, çekenden sor.
- Güzelf her şey yakışır.
- Eğreti ata binen tez ener.
- Dolu testiye su gonmaz.
- Doğru laf, biber gibi acıdır.
- Bin duy da bir inan.
- Çocukdan al haberi.
- Çirkefe daş atma üsdüne çıngılar.[7]
- Bir çiçekle bahar geçmez.
- Eyi duymayan, eyi uydurur.
- Gorku, başa beladır.
- Zaman sana her şeyi öğretir.
- Yolcu yolunda gereg.

---

[6] Zıbın: Bebeklere iç çamaşırı olarak giydirilen, ince pamukludan yapılmış, kollu ve kısa giysi.
[7] Çıngılar: Sıçrar.

Kaynak Kişi: Şenay Ceral

Derleme Tarihi: 9.5.2006

Yaşı: 60

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: Lise mezunu

Deyim Nedir, Ne Amaçla Kullanılır?

6-3

Bir yahut daha fazla kelimelerle bir şeyi, durumu birtakım edebi sanatlardan da yararlanarak tasvir eden, belirten ve anlatımı güzelleştiren kalıplaşmış sözlere deyim denir.

Deyimleri, sözlü ve yazılı anlatımda konuşmalarımızı süslemek, ereğimizi daha iyi ve açık anlatmak için kullanırız. Bu nedenle anlatımda bulunanlar, amaçlarını daha iyi belirtmek, anlattıklarını güzelleştirmek için sık sık deyimlere baş vururlar. Deyimlerin de atasözleri kadar dilimizde yeri vardır.[8]

Güzelyurt'ta Kullanılan Deyimler Nelerdir?

6-4

- Bülbül kesildi
- Bir içim su
- Fıkır fıkır gaynar
- Dillere destan oldu
- Çakır keyif oldu
- Dikine gider
- Çenesi düşük
- Çam yarması
- Emir gulu
- İpila çeker
- Hızır gibi yetişdi
- Malı meydanda
- Gokusu çıgar
- Göz gararı

---

[8]Fazla bilgi için bk. Ali Doğanay, "Türkçe Deyimler Sözlüğü", Ankara 1990, s. 5-11.

- Hakkı yerde galmaz
- Guruşa gurşun atar
- Adı şanı belli değil

Kaynak Kişi: Mehmet Ceral

Derleme Tarihi: 9.5.2006

Yaşı: 62

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: Lise mezunu

- Ocağına incir digdiler
- Lafı ağzında galdı
- Leymon gibi sarardı
- Kime niyet kime gısmet
- Kafasını gıracam
- Güzellik gaşıkla yenmez
- Garı aldım goca değil
- Çalmadan oynar
- Çanak yalayıcı
- Ateş pahası
- Alt galmag
- Burnu böyüğ
- Dabana guvvet
- Caga satar
- Domuza döndü
- Dili böyüğ
- Ne yer ne yedirir
- Kuş uçmaz kevran geçmez

Kaynak Kişi: Kamil Gümüşok

Derleme Tarihi: 18.5.2006

Yaşı: 81

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

- Sıfır sıfır elde hiç
- Para keser
- Ölümü göze aldı
- Oyuna geldi
- Pusulayı şaşırdı
- Saç saça baş başa
- Ciğeri beş para edmez
- Çürüg tahtaya basmag
- Az ye da hizmetgar dut
- Ana baba günü
- Analar neler doğurur
- Bir guş sütlü eksig
- Baldırı çıplag
- Damarına basmag
- Dünyaya gazzıg çagacag
- Elin oğlu
- Sıçdı suvatlı
- Yüzü beş garış aşağda
- Paraynan değil, sıraynan
- Öyle başa böyle turaş
- Beyazın adı var, esmerin dadı var
- Yarası olan gocunur
- Verilmiş sadakası vardı
- Yerinan bir etti
- Kadınlar hamamına döndü
- İşin içinde iş var
- Keçi sakallı

Kaynak Kişi: Hilmi Arıtan

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 78

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

7- Bilmeceler

Bilmece Nedir?

7-1

Bilemece, bir şeyin adım anmadan özelliklerini üstü kapalı söyleyerek ne olduğunu bulmayı karşısındakine bırakan, sözlü halk edebiyatı ürünüdür.

Bilmecelerde kalıplaşmış bir soru söz konusudur. Bu soru uyak, ölçek gibi şiirin biçimsel öğelerinden, söz sanatlarından, ses taklitlerinden, tekerleme biçimlerinden yararlanarak düzenlenmiştir.

Bilmecelerin bugün olduğu gibi yalnız bir eğlence aracı, bir oyun olarak doğmadığını ileri süren araştırmacılar, bilmecenin tarihini çok eski çağlara kadar götürmekte ve onun başlangıçta toplum yaşamında önemli bir yeri olduğunu söylemektedirler.[9]

Güzelyurt'ta Hangi Bilmeceler Sorulmaktadır?

7-2

Dört köşedir beş deyil,
Başı sudan hoş deyil.
(Sabun)

Bir garış makas,
Üsdünde hokkabaz,
Bu bilmeceyi bilmessan,
Kırk gün kırk gece kilsede papaz.
(Örümcek)

Fukaranın dilinde,
Zenginin elinde.
(Para)

---

[9]Fazla bilgi için bk. Erdoğan Saracoğlu, "Kıbrıs Ağzı", Lefkoşa 2004, s. 235-254.

Dağdan ener hızılan,
Altmış iki yıldızınan,
Dağdan ener ok gibi,
Ağzı gokar bog gibi.
(Tüfek)

Çam ağacını oymuşlar,
İçine dünyayı goymuşlar.
(Radyo)

Kaynak Kişi: Erdinç Poyraz
Derleme Tarihi: 5.6.2007
Yaşı: 83
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Ortaokul mezunu

Uzundur kertiklidir başı
Alır altına beyaz gumaşı
Gidip geldikce akıdır göz yaşı.
(Dolma Kalem)

Uzagdan bagdım bağırır,
Yanına vardım gaybolur.
(Kuş)

Deyneğin ucunda bir yemiş,
Onu yeyen ölmemiş,
Remezanda yemiş,
Orucu bozulmamış.
(Dayak)

Baldan daldı,

Zehirden acı.

(Aşk)

Ezan okur namaz gılmaz,

Gadm alır nikâh gıyrnaz.

(Horoz)

Yeşildir paltosu,

Gırmızı elbisesi,

Garadır düğmeleri....

(Karpuz)

Kaynak Kişi: Baykan Kalkan

Derleme Tarihi: 2. 5.2007

Yaşı: 65

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

8- Ninniler

Ninni Nedir? Ne Amaçla Söylenilir?

8-1

Ninni, uyutulmaya çalışılan çocuğa veya çocuğu hoplatıp severken söylenen ve birtakım duygu, düşünce, inanç, umut ve hayalleri, sevinç ve acıları ihtiva eden çoğunlukla dört mısra ile söylenen ve mısra sonlarına birtakım klişe sözler ilave edilerek ezgi ile terennüm edilen sözlerdir.

Ninniler genellikle çocukları sallarken veya onları rahatça uyutabilmek için dile getirilmekte ve genellikle" Dandini dandini dastana", "Dandini dandini danaylı", "Eee ee ee" gibi klişe sözlerle başlamaktadır.[1]

---

[1] Fazla bilgi için bk. Mahmut İslamoğlu "Kıbns Türk Folkloru", İkinci baskı, ürün yayınlan, s. 65-67.

Güzelyurt'ta Söylenen Ninnilerde Ne Gibi Arzu, Dilek ve İdeallerde Bulunulmaktadır?

8-2

Güzelyut'ta söylenen ninnilerde; çocuğun gelecekte iyi, güzel günler yaşaması, üst düzeylerde bulunması, başarıya ulaşması, bir an önce uyuması, büyümesi ve yürümesi, gelecekte marifetli ve becerikli olması, bolluk içinde sıkıntı çekmeden büyümesi, annenin hayatta geçiremediklerini, çocuğunda görme arzusu dile getirilmiştir.

Güzelyurt'ta Hangi Ninniler Söylenmektedir?

8-3

Ee uyusun da böyüsün çocuğum
Al günlere boyansın
Tıpış tıpış yürüsün

Dandini dandini danaylı
Gızım yügseg hanaylı
Hanaylarda yuvası
Gogga getirir bubası
Arsızdır yer abası
Eee yavrum ninni

Dandini dandini dasdana
Danalar girmiş posdana
Kat bosdancı danayı
Yemesin lahanayı
Eee neni yavrum

Dandini dandini danaylı
Evi de höyük saraylı
Saraylarda böyüsün
Tıpış tıpış yürüsün nenni
Ninni yavruma ninni
Uyusunda böyüsün nenni

Ee ee ee ee ee

Ee yavrum ninni

Neni nenni uyusun oğlum

Uyusun da böyüsün oğlum

Böyüsün de yörüsün oğlum

Nenni oğluma nenni

Benim oğlum böyüg adam olacag nenni

Nenni oğluma nenni.

Uyuyamazsan böyüyemezsin meleğim

Uyuyamazsan böyüyemezsin meleğim

Uyu ninni uyu ninni deyeyim

Uyu ninni uyu ninni deyeyim

Eee ee ee ee...

Garga seni dutarım aman

Ganadlarım yolarım aman

Elpazeler yaparım aman

Eee yavrum nenni

Eee ee ee...

Kaynak Kişi: Emine Arıtan

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 75

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

9- Masallar

Masal Nedir?

9-1

Anonim halk edebiyatımız zengin ürünlerinden olan masallarımız, toplum geleneklerini, düşünüş tarzını ve hayal gücünü kuşaktan kuşağa aktarır. Kıbrıs Türk Masallarının Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'nda önemli yeri vardır.

Masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların ya da olağanüstü varlıkların başından geçen olağandışı olayların anlatıldığı Anonim Halk Edebiyatı ürünüdür.

Masallar, masal tekerlemeleri ile başlar. Masal tekerlemeleri, masalın başında, ortasında ya da sonunda söylenen, yerine göre uzun, ya da kısa olabilen kalıplaşmış sözlerdir. [11]

Güzelyurt'ta Halk Arasında Anlatılan Masallar Nelerdir?

9-2

Padişahın Vasiyeti

Bir zamanlar bir padişah varmış. Padişahın da bir gızı bir de oğlu varmış. İki gardaş birbirini çok severlermiş. Bir gün padişah hasdalanmış. Hasdalanan padişah yakında öleceğini anladığı için yanına oğlunu çağırmış:

- Bak oğlum bir gün ölürsem, sakın gızgardaşını evlendirmeden evlenmeye galkışma, demiş.

Oğlan:

- Hiç merak edme baba gardaşımı evlendirmeden evlenmem demiş.

Bir müddet sonra padişah ölmüş. Padişahın gızı da gendisine çok eyi bir arkadaş bulmuş. Bu arkadaş gızın abisini çog beğenmiş. Bunun üzerine gız arkadaşından gendisine abisiyle evlenebilmesi için yardım isdemiş. Gız da abisine gidip durumu anladmış.

Abi:

- Böyle bir şey olamaz. Benim babama verdiğim bir söz var. Ben seni evlendirmeden kimseyle evlenmeycem, demiş.

Gız bu durumu gabullenmemiş. Durmadan abisinin başında arkadaşı ile evlenmesi için dırlanıp durmuş. Dırlanmaların sonucunda abi evlenmeyi gabul edmiş. Gız ile evlenmiş. Ne olduysa evlendikten sonra yenge gızı isdememiş. Bir gün oğlan gezmeye gidmiş. Döndünde ne görsün bütün davarlar ölmüş.

[11] Erdoğan Saraçoğlu, "Kıbrıs Ağzı" 3. baskı, s.173

Oğlan:

- Kim öldürdü bu davarları? demiş.

Yenge:

- Kim olacag senin gız gardaşın demiş.

Oğlan buna inanmamış. Bir gün yine gezmeye gidmiş. Döndünde ne görsün bütün inekler gebermiş.

Oğlan:

- Kim öldürdü bu inekleri? demiş.

Yenge:

- Kim olacag senin gız gardaşın öldürdü inekleri demiş.

Oğlan sesini sedasını çıkarmamış. Bu arada yenge gebeymiş. Yenge doğurmadan önce oğlan uzag yerlere gidmiş. Oğlan uzaglardaykan yenge doğurmuş. Dünyaya bir oğlan çocug getirmiş. Yenge uzaglarda olan gocasına bir mektup yazıp, oğlunu gız gardaşının yediğini söylemiş. Mektubu okuyan oğlan hemen geri dönmüş. Gız gardaşını yanına çağırmış:

- Davarı telef ettin bişey demedim, inekleri öldürdün bişey demedin, ama yeddi gardaş benim oğlumdan ne isdedin de onu yedin! demiş.

Gız gardaş:

- Ahi vallahi billahi! Bu söylediklerinin hiçbiri ben yapmadım, demiş.

Ahi gız gardaşının söylediklerine inanmamış. Sinirinden eline bir bıçak almış, vurduğu gibi gardaşının elini kesmiş. Halbuki inekleri de, davarı da, çocuğu da öldüren gendi garısıymış. Garı gocasının gız gardaşını öldürtüp mirasa bir şekilde gonmak isdermiş.

Golu kesilen gız gardaş evden gaçmış. Dağlara doğru yürümüş, yürümüş. Yorulunca oturup dinlenmek istemiş. Garşısına başka bir padişahın oğlu çıkmış. Gızı beğenmiş. Gız ile evlenmek isdemiş. Gız görmüyor musun benim bir elim yok sana güzel çorba bile yapamam demiş. Ama padişahın oğlu bir kere gızı beğenmiş. Evlenmeleri için ısrar edmiş. Gız da gabul edmiş. 40 gün 40 gece düğün yapmışlar. Ama gızın gaynanası bir türlü gızı sevmemiş. Bir müddet sonra gız hamile galmış. Gız doğurmadan önce oğlan sefere çıkmak zorunda galmış. Oğlan sefere çıkınca gız doğurmuş. Gızın çocuğunu ganyana saklamış. Seferden dönen oğluna da çocuğunu garın yemiş, demiş. Oğlan buna inanmamış. Ama annesine de bişey deyememiş. Bir yıl sonra gız tekrardan hamile galmış. Tam doğuracağı dönemde yine gızın

gocası sefere çıkmag zorunda galmış. Yine gız, gocası seferdeyken doğurmuş. Yine ganyana çocuğu saklamış. Oğluna da garın yeni doğan çocuğunu yedi diye mektup yazmış. Ganyana birde dönüp hisapta oğlunun yazdığı bir mektup yazdı. Bu mektubu gelinine verdi. Gız hisapta gocasından gelen mektubu bir sevinçle açdı, Okumaya başladı. Okudukları garşısında perişan oldu. Çünkü mektupta gocasının gendini istemediği ve evden bir an önce ayrılmasını istediği yazıyordu. Gız da ganyanın sakladığı çocuklarını bulup, evden çocuklarıyla birlikte ayrıldı. Yürüyebildiği gadar yürüdüler. Yorulduklarında oturdular. Gızın çocugları başlamış dua etmeye. Allah'ım ne olur annemizin golu eski haline dönsün diye. Bir bakmışlar annesinin golu eski haline dönmüş. Bunun üzerine gız çocuglarına daha eyi bakabilmiş. Çocuglar duaya devam etmişler. Allah'ım ne olur burada da bir gonak olsun demişler. Gonak da olmuş. Çocuglar ve anne çok sevinmişler. Gonağın ismini da "Derde Derman Gonağı" goymuşlar.

Bu arada gızın gocası seferden geri dönmüş. Annesine benim garını nerde diye sormuş. Annesi:

- Senin garın seni terk edip, gonaktan gaçdı demiş.

Oğlan buna inanmayıp dağ bağır dolaşıp garısını aramış. Bir gün garşısına "Derdine Derman Gonağı" çıkmış. Gonağa girince şaşırmış. Çünkü garısını tanımış. Ama garısının kesilen golunun nasıl esgi halini aldığını anlayamamış. Neyse garısı ona her şeyi anladmış. Adam çocuglarını öpüp, goklayıp mutlu olmuş. O gonakta mutlu bir şekilde yaşamışlar.

Gel zaman git zaman yıllar geçmiş. Gızın abisi bir türlü fena garısıyla mutlu olamamış. Bu arada oğlan gardaşının derdini çekermiş. Bir gün suçluluk duygusu içinde oğlan gardaşını aramaya çıkmış. Gardaşını ararkan garşısına "Derdine Derman Gonağı" çıkmış. İçeriye girmiş. Garşısında gız gardaşını görmüş. Oturup gonuşmuşlar. Gız gardaşının suçsuz olduğuna inanmış. Ama ortalıkta olmayan çocuglarının akibedini merak edmiş. Garısının doğumunda bulunan ebeyi bulmuş. Ebeyi zorlayınca ebe bülbül gibi ötmüş. Ebe garısının zoruyla çocuğunu öldürmek zorunda galdığını itiraf edmiş. Oğlan garısının mirasa gonmak isdediğini anlamış. Gonağa gidip garısını gonakdan admış. Gonağına huzur ve mutluluk gelmiş. Sık sık gidip gız gardeşini ziyaret edmiş. Esgiden olduğu gibi şimdi de gız gardeşiyle çog eyi anlaşmış. Daha sonra oğlan da evlenmiş. Çog mutlu olmuş. Ah oğlucum ben da onları mutlu mesud bir şekilde bırakıp Güzelyurt'uma geri döndüm.

Kaynak Kişi: Fevziye Çelik

Derleme Tarihi: 29. 6. 2007

Yaşı: 80

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

Fakir Mehmet

Bir varmış bir yokmuş bir zamanlar yaşayan çog yakışıklı, çog çalışkan bir adam varmış. Bu adamın ismi Mehmet'miş. Bahçıvanlık yaparmış. Bunun yanında papazın ayak işlerini de yaparmış. Papazın bir de güzel gızı varmış. Mehmed papazın bu güzel, endamlı gızına aşık olmuş. Gız da Mehmed'i sevmiş. Gız Mehmed'e beni gel bubamdan isde demiş. Mehmed gıza hiç olur mu? demiş. Senin buban, yanında çalışan Müslüman bir işçiye gızını hiç verir mi demiş. Ama Mehmed gıza laf anladamamış. Bunun üzerine gidip gızın bubasından gızı isdemiş. Gızın bubası:

- Ya Mehmed sen deli misin? Hiç insan yanında çalışan işçiye gız verir mi? Hem de bu işçi Hıristiyan yerine Müslüman da olacak. Vallahi Mehmed sen delirmişsin.

Bunun üzerine Mehmed:

- Madem gızını vermiyorsun, bırag beni memleketime gideyim. Ben her gün gızının yüzünü görüp acımı tazeleyemem demiş.

Papaz:

- Tamam Mehmed memleketine gidebilirsin, demiş.

Mehmed memleketine gidmiş. Memleketinde de bahçıvanlık yapıp geçimini sağlamış. Papazın gızı ise Mehmed'in hasretine dayanamamış. Hastalar olup yataklara düşmüş. Babasına gendisini mehmed'e vermediği için yakınıp durmuş. Bubasından son kez görmek için Mehmed'i çağırmasını istemiş. Bubası da Mehmed'i çağırmış. Mehmed jet hızıyla gelmiş. Gız:

- Mehmed'im seni çog sevdim; ama bubam beni sana vermedi. Çog hastayım bugün yarın öleceğim. Bubama vasiyetim olarak altınlarımla, elmaslarımla gömülmeyi isdedim. Bunu senin için yaptım. Çünkü ben gömüldükten sonra gelip mezarımı açıp altınlarımı, elmaslarımı almanı isdiyorum, demiş.

Mehmed gızın gendisini zengin etmek isdediğini anlamış. Bir Müslüman ile bir Hıristiyan'ın da aşk yaşayabileceğini haykırmak isdemiş. Fakir ile zenginin de gönüllerinin bir noktada birleşebileceğini söylemek isdemiş; ama yapamamış. Neysa gız bir gün sonra

ölmüş. Gızın dediği gibi Mehmed gidip gızın yaddığı mezarı gazmış. Gızın üzerinde olan altınları ve elmasları almış. Bahçıvan Mehmed zengin olmuş. Daha sonra fakir bir Hıristiyan gızını alıp evlenmiş. Bu gızla çog mutlu olmuş.

Akıllı Ahmed

Bir varmış bir yokmuş cog eski zamanlarda yaşayan bir kıral varmış. Bu kıral çog eyiymiş. Ama bir türlü çocuğu olmamış. Kıral bu duruma coğ üzülürmüş. Bir gün kıral dere kenarına gidip oturmuş. Derdine nasıl çare bulacağım gara gara düşünürmüş. Bu esnada garşıdan bir balıkçı geçermiş. Kırala ben senin derdine çarenin ne olduğunu bilirim demiş. Kıral şaşırmış. Balıkçıya:

- Benim derdim olduğunu sen nerden bilirsin, demiş.

Balıkçı:

- Ben her şeyi bilirim deyip, kırala bir balık uzadmış. Bu balığı garısıyla birlikte yemesini söylemiş. Balığı yedikten dokuz ay sonra çocukları olacağım söyleyip, oradan uzaglaşmış.

Kıra! hemen saraya dönüp, balığı gasaba vermiş. Gasap balığı bir güzel ayıklamış. Ama balığın kafasını gendine saklamış. Kıral parçalara ayrılan balığı garısıyla birlikte bir güzel yemişler. Gasap da balığın kafasını yemiş. Gerçekderı kıralın dokuz ay sonra bir oğlan çocuğu olmuş. Ama balığın kafasını yeyen gasabın da meğer çocuğu olmazmış. Ne olmuşsa balığın kafasını yedikten dokuz ay sonra onun da bir oğlan çocuğu olmuş. Gasabın çocuğu kıralın çocuğuna göre daha akıllıymış. Gasabın çocuğu ile kıralın çocuğu ara sıra sarayın bahçesinde karşılaşıp, oyun oynarlarmış. Bir gün oyun oynarken gasabın çocuğu kıralın çocuğuna:

- Sen sarayın kırk birinci odasına girebilir misin? diye sormuş.

Kıralın oğlu:

- İsdersem girerim, demiş.

Gasabın oğlu o zaman kırk birinci odaya gir de görelim demiş. Kıralın oğlu kırk birinci odanın anahtarım annesinden isdemiş. Annesi de bu odanın anahtarını babasının saçları arasından almış. Kıral bu odaya gendisinden başkasını sokmadığı için anahtarı saçları arasında saklarmış. Neysa anahtarı annesinden alan kıralın oğlu gasabın oğluyla kırk birinci gapıya gidip, gapıyı açmışlar. İçeride dünyalar güzeli bir gız resmi görmüşler. Bu gıza kıralın oğlu vurulmuş. Gasap Ahmed'in oğluyla beraber gızı bulmaya garar vermişler. Gece gündüz

yürümüşler. Kırk bir devin yaşadığı gonağı bulmuşlar. Meğer gız da devlerin yanında yaşarmış. Devler gızı iyi kıralın oğluna vermeye razı olmuşlar. 40 gün 40 gece düğün yapmışlar. Sarayın ortasında bir guyu varmış. Guyunun içinde bir adam yaşarmış. Ama bu adamı kimse guyudan çıkarmazmış. Bir gün kıralın oğlu sarayda dolaşırken, guyudan gelen iniltiyi duymuş. Gulak vermiş, guyudan bir adam sesi geldiğini anlamış. Adamı gurtarmış. Gurtulan adam meğer insan gılığına girmiş canavarmış. Kıralın garısını kapdığı gibi saraydan gaçmış. Kıralın oğlu perişan olmuş. Gasap Ahmed gızı bulmak için yollara düşmüş. Devlerin sarayının önünden geçerken devlerden yardım isdemiş. Devler ona gızın dağın ortasındaki guyunun içinde olduğunu söylemiş. Gasap Ahmed uzun ve tehlikeli yolculuğun sonunda dağın ortasındaki guyuyu bulmuş. Canavar guyuda gızı yemeye çalışırmış. Gasap Ahmed hemen guyuya adlamış. Canavarla gavgaya duduşmuş. Gasap Ahmed aklını gulllanarak canavarı öldürmeyi başarmış. Gasap Ahmed gızı aldığı gibi kıralın oğluna götürmüş. Kıralın oğlu çog mutlu olmuş. Gasap Ahmed altınlarla ödüllendirilmiş. "Onlar erdi muradına, biz çıkalım tahtına" demiş masalcılar.

Kaynak Kişi: Cemaliye Mustafa
Derleme Tarihi: 6. 8. 2006
Yaşı: 70
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

10- Efsaneler

Efsane Nedir?

10-1

Efsane terimi dilimize Farsça'dan girmiştir. Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali söylenceye efsane denir.

Söylence, yaşanmış fakat aslı pek bilinmeyen bir olayın düş gücüyle abartılarak masal dili ve anlatımıyla anlatılmasıdır. Söylenceler, çoğu zaman halk ve folklor öykülerini konu olabilir. Bir öykücü veya şairin zamanının düşüncesine veya kendi düş gücüne dayanarak yarattığı özgün bir masal da olabilir.

Masallarda olduğu gibi "kötülerin cezalandırılması, iyilerin ödüllendirilmesi, insanlara bir ders verilmesi, bir ana düşüncenin yansıtılması..." gibi bir amaç, söylencelerde yoktur; az çok

bir gerçek vardır; gerçeğin düş gücüyle beslenerek, olağanüstü anlatılması, söylencenin özünü oluşturur.[12]

Güzelyurt'ta Anlatılan Efsaneler Nelerdir?

10-2

Tumba Du Sukuru

1973 yılında Barış Gücüne bağlı askerler Güzelyurt'un Güney batısında bir höyük keşfettiler. Burayı kazdıklarında ortaya bir toplu mezar çıktı. Oyuk şeklindeki mezarın yanlarında sıralı küçük gözler kazılmış ve içlerine cesetler konmuştur. Kazı esnasında bulunan iskeletlerin çoğunun çocuk iskeleti olduğu tespit edilmiştir.

Bu toplu mezar için şöyle bir efsane anlatılır. Arap ülkelerinden gelmiş çok iri yarı dev fesli bir Arap varmış. Evi, bulunan mezarmış. Bu adam bu bölgeye yerleştikten sonra çevrede devamlı çocuk kaybolurmuş. Durum fark edildiğinde halk galeyana gelmiş. Onu öldürmek istemişler.Arna devi bir türlü bulamamışlar.[13]

Gavur Taşı

Gavur Taşı, güzellik tanrıçası Afrodite'in köpüklü sularda yıkandıktan sonra karaya çıktığı yer olan Lirnasol'la Baf arasındaki sahilde karadan 15 - 20 metre içeride denizin içindedir. Bu yere Rumlar "Petra Tou Romiyo" Türklerse "Gavur Taşı" demektedirler.

İngiliz sömürge döneminde yaşayan iki papaz büyük bir suç işlerler. İki papaz işledikleri suçun cezasının idam olduğunu öğrenince çok korkarlar. Kara kara düşünüp saklanacak yer ararlar. Sonunda denizin içinde sipsivri uzanan taşın arkasını saklanırlar. Aylarca taşın arkasında saklanıp yaşarlar. Fakat suları ve yiyecekleri bitince Allah'a yalvarmaya başlarlar. Yalvaran iki papazın aniden taş kesildiği ve şimdiki Gavur Taşının oluştuğu söylenir.

---

[12] Salih Sarıca, "Güzel Konuşma, Yazma" Fil Yayınları, s.365

[13] Oğuz Yorgancıoğlu, "Kıbrıs Türk Folkloru" İkici baskı, s. 354.

Çift Başlı Yılan

Baf Kasabasına bağlı Lemba Köyü ile Akarsu Köyü arasında Abi deresi üzerinde iki kemerli taş bir köprü, kemerlerin birinde de çift başlı bir yılan resmi vardır.

Efsaneye göre bu köprü inşa edileceğinde, yapılacağı yer sık ağaçlar ve bitkilerle kaplıymış. Köprüyü inşa edebilmek için işçiler ağaçları ve bitkileri kesmeye başlamışlar. İşçiler kesim esnasında aralıklarla gelen bir ıslık sesi duymuşlar. İşçilerden biri arkadaşlarını dikkatli olmaları konusunda uyarmış; çünkü bu ıslık sesinin bir yılan ıslığı olduğunu anlamış. Bu uyarıdan sonra işçiler korkmuş. Durumu ustabaşı fark etmiş. İşçilere yılandan korkmamaları gerektiğini söylemiş. Bu ıslığın bir yılan ıslığı olduğunu anlayan işçi ise ustabaşına bu ıslığın normal bir yılandan gelemeyeceğini çok güçlü belki de çift başlı olan bir yılanın ıslığı olabileceğini söylerken ağaçların ve bitkilerin dallarının kuvvetli bir şekilde sallandığını işitip görmüşler. Bütün işçiler ellerine çapaları ve kürekleri alıp ağaçların ve bitkilerin sallandığı yere gitmişler. Islık sesi kuvvetlenerek artıyordu. İşçiler birde bakmışlar yaklaşık üç metre uzunluğunda bir yılan. Hem de işçinin söylediği gibi yılanın iki tane koca başı varmış. Yılan oradan uzaklaşmaya çalışırken iki ağacın ortasına sıkışıp kalmış. Bunu fırsat bilen işçiler çapalarla, küreklerle yılanı dövüp öldürmüşler. Öldürdükten sonra da yılanın resmini yaptıkları köprünün bir kemerine çizmişler.

Kaynak Kişi: Mehmet Cenksal
Derleme Tarihi: 13.7.2006
Yaşı: 60
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Lise mezunu

11- Hikayeler

Hikaye Nedir?

11-1

Bir yerde başlayan, gelişen ve sonuçlanan; yalnız olayı ilgilendiren ayrıntılara yer veren; gerçek veya tasarlanmış bir olayı anlatan; olay, kişiler, yer, öğelerinden oluşan yazılara Hikaye denir.

Güzelyurt'ta Hangi Hikâyeler Anlatılmaktadır?

11-2

Padişahın Mührü

Çog eski zamanlarda yaşayan bir arabacı vardı. Bu taksici köyden şehre insan taşırdı. Emeğinin karşılığında da 1 guruş alırdı. Ama aldığı para ile ailesinin karnını doyuramazdı. Bu durum arabacıyı çog üzerdi.

Günlerden birinde arabacının yanına saçı başı düzgün, geyimi guşamı yerinde olan bir beyefendi yaklaştı.

Beyefendi:

- Beni Baf'a götürür müsün? dedi.

Arabacı:

- Tabi ya! Götürürüm, dedi.

Arabacı yolcusunu aldıkdan sonra yoluna goyuldu. Yolda giderken arabacı yolcuları şehre 1 guruşa taşıdığını bu paranın da gendisine yedmediğinden müşterisine yakındı. Müşteri sesini çıkarmadı sadece cebinden çıkardığı kağıda bir şeyler yazıp, kağıdı tekrardan cebine goydu. Baf'a geldiklerinde müşteri arabacıya 1 kuruş ve cebinde yazılı olan kağıdı verdi. Arabacı hemen kağıdı okumaya başladı:

Dokuz boğum, dokuz ölüm
Dokuz düğüm, dokuz ölüm
Unumu eledim, eleğimi astım
Eleğini asmayanlar çeksin gaylesini.

Padişah

Okuduğu yazı garşısında arabacı şok oldu. Goca padişahı arabasıyla şehre taşıdığını ama padişahın onu 1 guruş verdiğini söyleyip durdu. Elindeki yazıyı da boyu devrilesi padişah deyip buruşturup yere attı. Bir müddet sonra buruşturup yere attığı kağıdı yerden alıp cebine goydu. Sonrada köyünün yolunu tutdu. Aniden bir gün arabacı garısına:

- Garı ben bu arabayı satacağım dedi.

Garısı:

- Be adam! Nedir senin dediğin bizi aç mı bırakacaksın diye haykırdı.

Arabacı dediğini yapıp arabasını sattı. Eline bizar para geçdi. Ama adam işsiz galdı. 1 hafta sonra adam garısına:

- Garı ben evi de satacağım dedi.

Garı:

- Be adam aklını mı yitirdin? Sana büyü mü yaptılar diye bağırıp çağırdı.

Gan adamı fikrinden caydırmaya çalışdı. Ama adam evi satmakda gararlıydı. Dediği gibi kısa sürede de evi saddı. Parayı alır almaz garısını ve çocuglannı yanına alıp Baf'a gitdi. Baf ta esgi püsgü bir ev bulup kiraladı. Garısını ve çocuglannı bu eve yerleştirdi. Gendisi de şehrin içinde avare avare dolaşmaya başladı. Birkaç insanla arkadaş oldu. Bu insanlardan padişahın sarayının yerini öğrendi. Oraya gidip içeriye giren çıkanı inceledi. Arkadaşlarının yardımıyla padişahın yazıcısıyla tanışdı. Arabacı elindeki parayı yazıcıyla yeyip içdi. Yazıcı bu işten mutluluk duydu. Bir gün arabacının yazıcıdan bir isdeği oldu:

- Arkadaş, bana saraydan iki ferman getirebilir misin? dedi.

Yazıcı:

- Padişahın bütün yazı işlerini ben yaparım; senden iki ferman kağıdını mı esirgeycem dedi.

Arabacı:

- Sağol ama bu fermanların üsdünde ve altında padişahın mühürü olsun dedi.

Yazıcı:

- Tamam dedi.

Yazıcı saraya gitdiğinde arabacının isdediği gibi iki ferman kağıdı alıp üsdüne ve altına padişahın mühürünü vurdu. Akşam olduğunda hazırladığı fermanları arabacıya verdi. Arabacı fermanı eline aldığı gibi bir camiye gitdi. Padişahın mühürünün bulunduğu fermana, cenaze arabasının arkasından gidenler bir akçe verecektir, yazdı. Bu fermanla arabacı günlerde akçeleri topladı. Garısının da çocuglarının da garınlarını bir güzel doyurdu. Gendisi de arkadaşlarıyla gününü gün etdi. Günlerden birinde padişahın ailesinden biri öldü. Arabacı bunun haberini almadığı için kalkıp padişahın yakınının cenazesinde de akçeleri toplamaya başladı. Akçeleri toplarken padişahın hanımımı gördü. Gendisini artık Baf ta yaşadmayacaklarını anladı. Hemen garısını ve çocuğunu yanına alıp Limasol'a göç etdi. Arabacı kurnazlıklarına devam edip Limasol valisinin yanına gitdi. Valiye önceden hazırladığı ve içinde Limasol'un yeni valisinin gendisinin olduğunu yazan padişah tarafından mühürlü fermanı gösterdi. Bu fermana Limasol'un valisinin boyun eğmekten başka çaresi

yokdu. Arabacı, Limasol'un yeni valisi sıfatıyla birçok vergi topladı. Topladığı vergilerle bolluk içinde yaşadı. Ama Limasol valisinin sahte olduğu padişah tarafından öğrenildi. Padişahın emriyle sahte vali yakalandı. Padişahın huzurunda mahkemeye çıkarıldı. Mahkemede arabacıya sorular soruldu:

- Cenaze alayının arkasından akçe topladığını gabul eder misin?

Arabacı:

- Gabul ederim, dedi.

Mahkeme başkanı:

- Gendini Limasol'a sahte vali olarak atayıp halktan vergi topladığını gabul eder misin?

Arabacı:

- Kabul ederim, dedi.

Mahkeme Başkanı:

- Suçlarının hepsini gabul etdin. Cezanı açıklamadan önce söylemek isdediğin bir şeyler var mı?

Arabacı evet deyip goyuşmaya başladı. Cebinden buruşuk bir kağıt çıkarıp içinde yazanları padişahına okuyacağını söyledi:

Dokuz boğum, dokuz ölüm
Dokuz düğüm, dokuz ölüm
Unumu eledim, eleğimi astım
Eleğini asmayanlar çeksin gaylesini.

Arabacı kağıtta yazanları okuyup bitirdikten sonra padişah gülümsedi. O zaman arabacıyı tanıyıp, kağıtta yazılanları gendisinin yazdığını hatırladı. Arabacıya dönüp:

- Tamam arabacı sürdüğün saltanat yeter. Artık sen de as eleğini deyip, arabacıyı affeddi.

Beton Mustafa

Osmanlının son dönemlerinde halka ağır vergiler gonmaktaydı. Halkın bu ağır vergileri ödeyecek gücü galmamışdı. Güzelyurt'ta yaşayan iki babayiğit vardı. Bu babayiğitlerin birine Demir Ali diğerine ise Beton Mustafa denmekteydi. Bunlar Güzelyurt halkını vergi vermemeleri konusunda yüreklendirmişdi. Güzelyurt halkı da bir müddet sonra vergi ödememeye başladı. Bunun üzerine Güzelyurt'a hükümet tarafından bir elçi gönderildi. Gelen elçi öncelikle Demir Ali ve Beton Mustafa'yı bulup gonuştu. Babayiğitler vergi ödemeyi kesinliğnan gabul edmedi. Babayiğitlerin gararlılığı Güzelyurt halkına da yansıdı.

Elçi geri dönüp durumu yetgililere anladdı. Bunun üzerine Güzelyurt guşatma altına alınıp babayiğitlerin teslim olması istendi. Zapdiyeler [14]cami çıkışında Demir Ali'yi yakalamayı başardılar. Beton Mustafa ise bir yolunu bulup gaçmayı başardı. Zapdiyeler isyanı bastırmayı başarmışdı. Beli bükük Güzelyurtlu vergi ödemeye devam edecikdi. Demir Ali halkı isyana teşfık edmekden dolayı mapusa atıldı. Beton Mustafa ise Güzelyurt'un batısında yer alan Karadağ'da bir mağraya saklanmayı başardı.

Bu babayiğide bölge halkı her türlü yardımı yapıyordu. Beton Mustafa nişanlı olduğu için nişanlısını çog özlernişdi. Güvendiği biriyle nişanlısını Karadağ'a getirmeyi başardı. Nişanlısını öpüp gokladı. Ama bu olay Beton Mustafa'nın başının yanmasına neden oldu. Çünkü yakın takipde olan Beton Mustafa'nın nişanlısını görevli zaptiye de takip edrnişdi. Böylece Beton Mustafa'nın saklandığı yer de belli olmuşdu. Zapdiyeler gelip Beton Mustafa'yı yakaladılar. Beton Mustafa'yı Güzelyurt'un içinden geçirip şehre götürmeye garar verdiler. Beton Mustafa:

- Beni Güzelyurt'un içinden yürütüp şehre götüremezsiniz, dedi.

Zaptiyeler:

- Gerekirse seni yerde sürüklerik, diye cevap verdi.

Bir müddet zabıtalar Beton Mustafa'yı yerde sürüklemeyi başardılar. Ama Güzelyurt'ta yaklaştıklarında Beton Mustafa bütün gücünü gullanıp höyük zorluk çıkardı. Zaptiyeler bu durumdan bezip Beton Mustafa'nın kafasını kestiler. Savaşı Beton Mustafa kazanmışdı. Güzelyurt'ta bir halk kahramanı olan Beton Mustafa sevdiklerinin önünden boynu bükük geçmemişdi. Zapdiyeler Beton Mustafa'nın kafasını padişaha gösterdiler. Padişah böyle güçlü guvvetli bir isyancıyı öldüren zaptiyelerini altınla mükafatlandırdı.

Güzelyurt halkı Beton Mustafa'yı sevmişdi. Çünkü Beton Mustafa gücü ve guvvetini Güzelyurt'un eyiliği için kullanmışdı.

Beton Mustafa hikayesi bugün Güzelyurt'ta anlatılmaktadır. Beton Mustafa'nın gücünden, yiğit oluşundan, gurundan etkilenen Güzelyurtlu güçlü ve cesur gördüklerine beton lâkabını takmaktadır.

---

[14] Zaptiye: Polis, emniyet görevlisi.

Kaynak Kişi: Münevver Ebedi

Derleme Tarihi: 21. 7. 2006

Yaşı: 84

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

12- Fıkralar

Fıkra Nedir? Fıkraların En Belirgin Özellikleri Nelerdir?

12-1

Herhangi bir durumu açıklamak veya öne sürülen bir düşünceyi desteklemek amacıyla anlatılan, içinde nükte, mizah, eleştiri ve hiciv öğeleri bulunan sözlü edebiyat ürünü, kısa öykülere fıkra denir. Hem sözlü hem de yazılı gelenekte yaşayan ve zengin bir kültür mirası taşıyan bu tür, kıssa adıyla da bilinir. Fıkraların en belirgin özellikleri; kısa, özlü ve aynı zamanda da düşündürücü olmalarıdır.

Yaşamda rastlanabilen her durum fıkralara konu olabilir. Bir düşünceyi desteklemek, bir durumu aktarmak amacıyla oluşturulan fıkralar, bazen de toplumdaki aksaklıkları, kişilerin hatalı veya çelişkili davranışlarını eleştirmek amacıyla da üretilebilir. Fıkraların sonunda, ince espriyle yoğrularak verilen mesajın anlaşılması, dinleyicinin zeka düzeyine bağlıdır.[15]

Güzelyurt'ta Anlatılan Fıkralar Nelerdir?

12-2

Goca **Ali**

Veresiye alış veriş yapan bir işçi maaşını aldıktan sonra kasabına gider:

- Söyle bakayım Goca Ali sana benim borcum ne gadardır?

Goca Ali lakaplı Gasap defterini garıştırdıkdan sonra müşterisine:

- Borcun ..... bu gadardır, der.

Müşteri duyduğu rakam garşısında şok olur. Gasaba:

- Olur mu ya! Benim sana borcum senin söylediğin miktarın yarısıdır, der.

[15] KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınlar "Kıbrıs Türk Edebiyatı" I. Kitap s.59

Gasap:

- Bak evladım ben yalan söyleyebilirim, sen da yalan söyleyebilirsin. Ama bana Goca Ali denmesini sağlayan defterim asla yalan söylemez.

Tembelin Tembeli

Çog eski zamanlarda bir köyde yaşayan insanlar tembellikleriyle ün salmışlar. Köyün önde gelenleri de köyde yaşayan en tembeli tespit edmek isdemişler. Bütün köyü köyün 500 metre uzaklığındaki harmanlıkta toplamışlar. Her tarafa harman saçıp harmanları yakmışlar. Kimisi heman gorkup gaçmış kimisi ise bir müddet sonra gaçmış. Köyün önde gelenleri bir bakmış ateşlerin arasında sadece iki gişi galmış. Köyün önde gelenleri bunların yanına yaklaşmışlar. Birine sormuşlar:

- Söyle bakayım harmanlıkdan köye gidesin ne kadar zaman isden?

Cevabı şu olmuş:

- Vallahi ta gakayım ta doğrulayım da köye gideyim, isderim on gün demiş.

Diğeri dayanamayıp heman gonuşuvermiş:

- Sus be yalancı duyan da seni kuş zannedecek, demiş.

Kaynak Kişi: Çiler ÖztUrkler
Derleme Tarihi: 9.5.2006
Yaşı: 35
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

Kemal Ağa ve **Oğlu**

Türk insanı yaptıklarından dolayı Atatürk'ü çog sever. Birçog insanda gendisine Atatürk'ü örnek alır. Bunlardan biride Güzelyurtlu Kemal Ağadır. Kemal Ağa'nın Mustafa isminde bir oğlu vardır. Kemal Ağa oğlunun Atatürk gibi akıllı, başarılı ve yiğit olmasını isder. Kemal Ağanın oğlu Mustafa böyüyüp okullu olur. Altı yıl sonra ilkokulu bitirir. Karnesini alıp babasına götürür. Babası Mustafa'nın karnesini inceledikden sonra gonuşmaya başlar:

- Bak oğlum ben sana bu karneyi hiç yakışdırmadım. Çünkü Atatürk ilkokulu hep onla bitirmişdi. Ama senin iki dokuzun var, der.

Mustafa babasının böyle gonuşmasına üzülür. Yıllar geçer Mustafa ortaokulu bitirir. Karnesini alıp babasına götürür. Babası karnesini inceledikden sonra gonuşmaya başlar:

- Bak oğlum ben sana bu karneyi hiç yakışdırmadım. Çünkü Atatürk ortaokulu hep onla bitirmişdi. Ama senin iki dokuzun bir da sekizin var, der.

Mustafa yine çog üzülür. Bir da babasının gendisini Atatürk'le garşılaştırmasına bir anlam veremez. Yıllar geçer Mustafa liseyi bitirir. Karnesini alıp babasına götürür. Babası karneyi inceledikden sonra dudağını büzüp gonuşmaya başlar:

- Bak oğlum ben sana bu karneyi hiç yakışdırmadım. Çünkü Atatürk liseyi hep onla bitirmişdi. Ama senin iki dokuzun bir sekizin yetmezmiş gibi bir de yedin var, der.

Mustafa gonuşmamak için gendisini firenlemeye[16] çalışır. Ama gendisini firenleyemez. Babasına:

- Babacığım gusura bakma ama Atatürk senin yaşındayken de cumhurbaşkanıydı. Sen ise şu anda bir devlet memurusun der.

Kıbrıs Nerede

Osman ve Hüseyin isimli iki gardaş ellerine bir Kıbrıs haritası alıp incelerler. İnceledikden sonra haritayı ellerine alıp Anibal'a giderler. Amaç okuma ve yazması olmayan Anibal ile alay edmekdir.

Osman:

- Be Hüseyin gaçıncı kez söyleyeceğim sana ki bu haritada Kıbrıs yokdur.

Hüseyin:

- Senin haritadan maritadan anladığın yok; bu haritada Kıbrıs vardır, der.

İki gardaş haritada Kıbrıs'ın olup olmadığını öğrenmek içim haritayı Anibal'a gösterirler. Anibal okuma ve yazması olmadığı halde haritayı dikkatlice inceledikden sonra:

- Haklısın be Osman bu haritada Kıbrıs yokdur, der.

Daha sonra Anibal Hüseyin'e dönüp:

- Ama be oğlum körsün, görmen ki bu harita Kıbrıs'ı içine almaz, der.

---

[16] Firenlemek: Durdurmaya, engellemeye çalışmak.

Kaynak Kişi: Münevver Ebedi

Derleme Tarihi: 21.7.2006

Yaşı: 84

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

13- Maniler

Mâni Nedir?

13-1

Mâni, genellikle dört dizelik bütünlük içinde kendine özgü bir ezgi ile söylenen şiirlerdir. Kıbns'ta mâni söyleme geleneği oldukça yaygındır. Anonim halk edebiyatımızın bu sevilen nazım türüne, çeşitli Türk toplumlarında değişik adlar verildiği bilinmektedir. Irak'ta "hoyrat", Azerbaycan'da "bayati", Kazan ve Kırgızlarda "aytiba, kayım, öleng" Kının Tatarlannda "çıng, çink" ve Özbeklerde "aşule, koşuk" gibi.[17]

Kıbrıs Manilerinin Şekil Özellikleri Nelerdir?

13-2

Kıbrıs manilerinin şekil özelliklerini incelediğimizde cinassız düz maniler olduğunu görülür. Mânilerimizin çoğunun dizeleri yedişer hecelidir. Yedişer heceli mânilerimiz genellikle dört dizeden oluşmaktadır. Bu şekilde oluşan manilerimizin birinci, ikinci ve dördüncü dizeler birbiriyle kafiyeli, üçüncü dize ise serbesttir.

Güzelyurt'ta Hangi Maniler Söylenmektedir?

13-3

Ne takımı ne seti
Boş getirdik sepeti
Huzurumu bozdu
Özalın sarı paketi

[17] Erdoğan Saraçoğlu, "Kıbrıs Ağzı" 3. baskı, s.99

Ne şöyle ne de böyle
Aram açık neşeyle
Tercümana lüzüm yok,
Derdini, bana söyle!

Neden yanıyor gönlüm
Galmadı tahammülüm
Bunu bülbül de bilir
Nazını çekmez gülün.

Neler ekdik neler biçdik
Yıllar yılı savaşdık
Yetmiş beşin yazında
Tümden kuzeye göçtük.

Saadete erelim
Ne olacak görelim
Gavurun kellesini
Bir vurmada ezelim.

Ne verirse Hak verir
Yay olana, ok verir
Eli açık insana
Allah, daha çog verir.

Pencerede tül perde
Perdenin ucu nerde
Yürek yanar, can titrer
Seni gördüğüm yerde.

Pencereden bakarsın
Bir işaret çakarsın
Böyle yapma komşu gız
Ciğerimi yakarsın.

Kaynak Kişi: Bekir Kara
Derleme Tarihi: 2. 5. 2007
Yaşı: 62
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

Karpız kestim yeyen yog
Halin nedir deyen yog
Oğlum dışardan geldi
Gözün aydın deyen yog

Dere gelir yayılır
Çakılları sayılır
Öbdükçe gerdanını
Gucağımda bayılır.

Goyun suya ulaşır
Sevdalılar bakışır
Benim yarim ne geyse
Her şey ona yakışır.

Çeğdiğim ızdırabı
Saysam olmaz hesabı
Benim galbimi yakmış
Aşgın acı şarabı.

Bana mesel okuma
Sakın garşıma çıgma
Benden daha böyüg yog
Ortalarda dolanma.

Mal benim para benim
Gui bemim tarla benim
Sevgilim elin oldu
Galbim hep yara benim.

Yapayalnız gezemez
İpe boncuk dizemez
Benim bir yarim vardır
Hiç gimseye benzemez.

Testiyi goydum yere
Yürekden çıkmaz bere
Ayaklanm varmıyor
Gönül olmadık yere.

Su gelir lüle lüle
Yar gelir güle güle
Elinde ipek mendil
Terini sile sile

Torba dolusu tuzlar
Çözüldü artık buzlar
Çog güzel gıvırıyor
Bulucin[18] kotlu, genç gızlar.

Küp içinde unum var
Allah'tan umudum var
O yar benim olursa
Camilerde mumum var.

[18] Bulucin: Mavi renkli kot pantolan.

Kaynak Kişi: Cemaliye Mustafa

Derleme Tarihi: 11. 7. 2007

Yaşı: 70

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Mani maniyi açar
Mani bilmeyen gaçar
Şefali veren gızlar
Cennet gapısını açar.

Dutulmuşum gaçamam
Ganadım yog uçamam
İçimden geçenleri
Kimselere açamam.

Entarisi al basma
Alıp duvara asma
Sen benimsin ben senin
Sakın bırakıp gaçma.

Mani benim ezberim
Gan ağlıyor gözlerim
Nazlı yarin yolunu
Senelerdir gözlerim.

Karşıda gara ilan
Gaşları divan divan
Beni senden ayıran
Ne din görsün ne iman!

Kaynak Kişi: Fevziye Çelik

Derleme Tarihi: 29. 6. 2007

Yaşı: 80

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

14- Bayramlar, Törenler, Kutlamalar

Güzelyurt'ta Anma Günleri

14-1

Dr. Fazıl Küçük'ü Anma Günü

Kıbrıs Türk halkının merhum lideri Dr. Fadıl Küçük, Kıbrıs Türk toplumunun eğitimine, bilime ve gençliğe büyük önem veren bir siyaset adamıydı. 15 Kasım 1983'te kurulan KKTC'yi "Artık gözüm arkada kalmayacak" sözleriyle karşılayan, Kıbrıs Türk halkının özgürlük mücadelesi lideri Dr. Fazıl Küçük ne yazık ki 15 Ocak 1984'te tedavisini sürdürdüğü Londra'da hayata gözlerini yummuştur.

Aziz liderimiz Dr. Fazıl Küçük, ölüm yıldönümü olan 15 Ocak'ta düzenlenen çeşitli etkinliklerle Güzelyurt'ta anılmaktadır.

Gazi Baf Direnişi

9 Mart Kıbrıs Türkünün mücadele tarihinde Baf Direniş günü olarak geçer. 9 Mart 1964'te gün doğarken Baf, bir Yunan Albayı'nın sevk ve idaresindeki 2000 Rumun saldırısına uğradı. Teslim olmayı ret eden kasaba makineli tüfek, roketatar mermileri, havan toplan ve el bombaları ile dövüldü. Tüm bu saldırılara rağmen Baf'ın özgürlük mücadelesini veren kasaba halkı direnerek Rumları ateşkes anlaşması imzalamak zorunda bıraktı.[19]

Baf Direniş günü her yıl 9 Mart'ta Güzelyurt'ta kutlanmaktadır.

Mustafa Kemal Atatürk'ü Anma Günü

10 Kasım, ulusal önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün aramızdan ayrılışının yıldönümüdür. Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Ulu Önder Atatürk 10 Kasım 1938'de, saat 09.05'te İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda hakkın rahmetine kavuşmuştur.

---

[19] Fazla bilgi için bk. Mehmet Salih Emircan, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tören, Bayram ve Anma Günleri" Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği yayını: 11, s.20-26

Atatürk için "aramızdan ayrıldı" ya da "öldü" demek yanlıştır. Çünkü ölüm, a Tıp yok olmak, ancak eser bırakmayanlar için söylenir. Oysa Atatürk, en büyük eserini, ~~iye Cumhuriyetini kurmuştur. Geleceğe güvenle bakan, şanlı, özgür, bağımsız, egem~tl yaratmıştır. Kendi deyimiyle aramızdan ayrılan yönü, yalnız ölümlü vücududur. Ulkü olan Mustafa Kemal sonsuza dek yaşayacaktır.

Ulu Önder Atatürk, ölüm yıldönümü olan 10 Kasım'da çeşitli etkinliklerle Güzelyurt'ta anılmaktadır.

Mücadele ve Şehitler Haftası

21-25 Aralık, Mücadele ve Şehitler haftası olarak anılmaktadır. 21 Aralık 1963 akşamı Tahtakale semtinde Zeki Halil ve Cemaliye Emirali adındaki iki Türkün, BafKapısı polis karakolunda görevli yüksek rütbeli bir Rum subay tarafından vurulmasıyla başlayan saldırılar, şiddetini artırarak devam etmiştir. Saldırılar esnasında Bnb. Nihat İlhan'ın eşi ve üç çocuğu banyo küvetinde şehit edildi. Bununla birlikte yüzlerce Türk tutuklanarak Küçük Kaymaklı'da kurşuna dizildi. 26 Aralık 1963'te Türk jetlerinin uyarı uçuşuyla korkan Rumlar bir gün sonra ateşkes anlaşmasını imzalamaya razı oldu. 21-25 Aralık saldırıları tarihe Kanlı Noel Saldırıları olarak geçmiştir.

21-25 Aralık Mücadele ve Şehitler Haftası Güzelyurt'ta düzenlenen çeşitli törenlerde anılmaktadır.

Güzelyurt'ta Hangi Bayramlar Kutlanmaktadır?

14-2

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

23 Nisan 1920, ulu önderimiz Atatürk'ün, milletimizin Ulusal egemenliğe sahip çıkmak amacıyla Ankara'da Büyük Millet Meclisini hayata geçirdiği gündür. Büyük Millet Meclisi Türkiye'nin ilk ulusal parlamentosudur. Büyük Millet Meclisi adıyla Türk vatanının korunmasını sağlamak üzere çalışmaya başlayan Meclis'in ismi, 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne dönüştürüldü. 29 Ekim 1923'te Türkiye Curnhuriyeti'nin ilanından sonra

1924'te 23 Nisan resmi bayram olarak kutlanmaya başlanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramını çocuklara armağan etmiştir.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı her yıl 23 Nisan' da Güzelyurt'ta düzenlenen çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır.

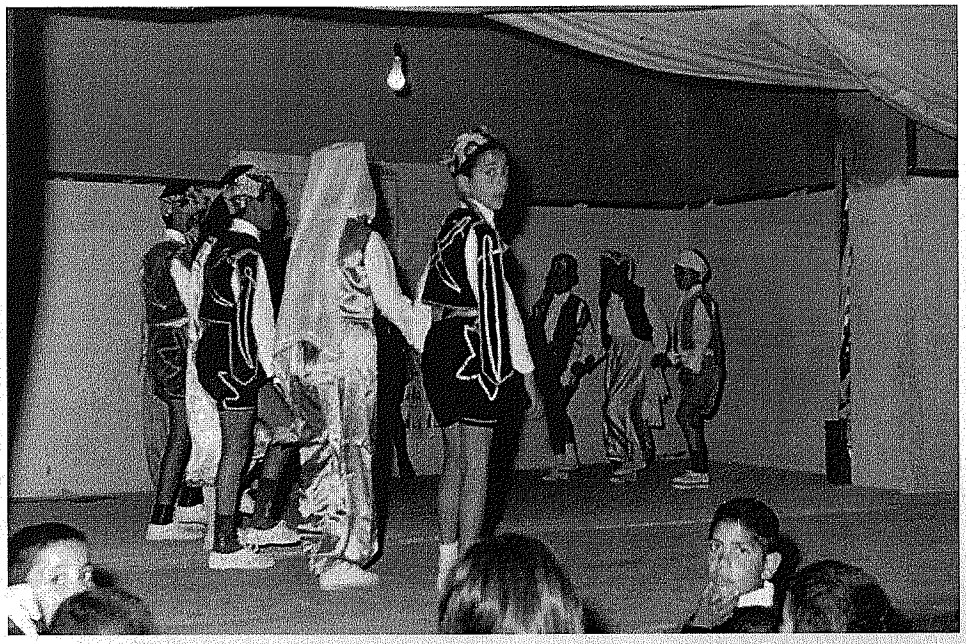

(1950'li yıllarda Polemitya'da 23 Nisan Günü öğrenciler halk dansları gösterisi yaparken çekilen hatıra fotoğrafı)

Bahar Bayramı

1 Mayıs "İşçi sınıfının birlik, mücadele, dayanışma günü" olarak kutlanmaktadır. Bu bayram ilk kez 1889 yılında ABD'de kutlanmış ve daha sonra dünya emekçilerinin benimsediği bir gün olmuştur. 1 Mayıs Türkiye'de İşçi Bayramı olarak ilk kez 1906'da kutlanmıştır.

1 Mayıs İşçi Bayramı Güzelyurt'ta sendikaların düzenlediği etkinliklerle her yıl 1 Mayıs'ta kutlanmaktadır.

Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

19 Mayıs 1919 Atatürk'ün Samsun'a çıkarak Türk ulusunun Kurtuluş Savaşı'nı başlattığı gündür. Bu gün Güzelyurt'ta Atatürk Anıtı önünde düzenlenen devlet töreni ve Güzelyurt Zafer Stadyumu'nda okulların düzenlediği spor etkinlikleri eşliğinde kutlanmaktadır.

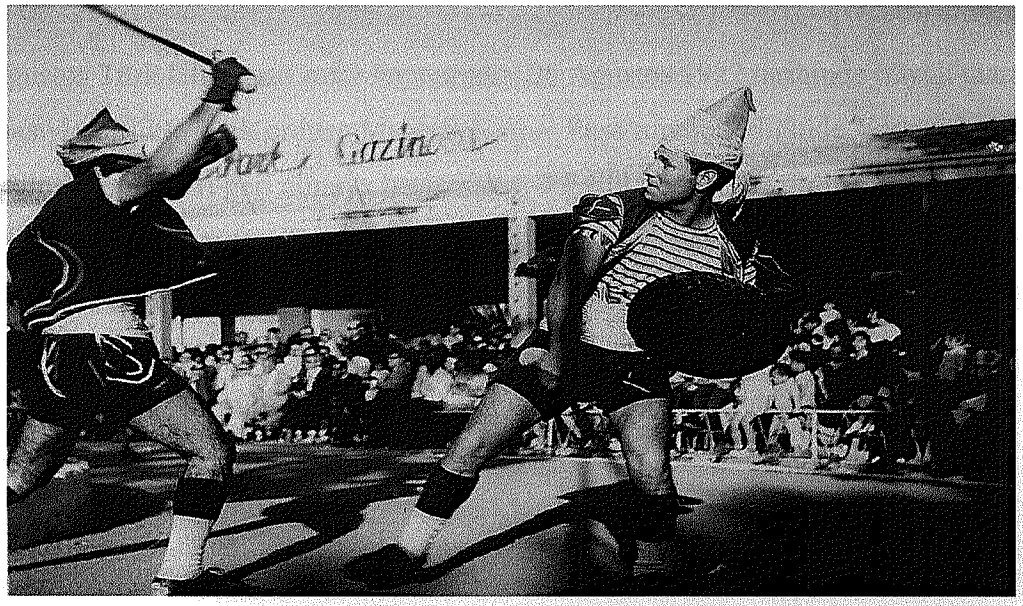

(Limasol Lunapark Gazinosu'nda Atatürk'ü Anma ve Spor Bayramı etkinlikleri çerçevesinde kılıç kalkan oyunu oynanırdı. Resim 1960'lı yıllara aittir.)

KKTC Barış ve Özgürlük Bayramı

20 Temmuz, Kıbrıs Türk Halkının barış ve özgürlük bayramıdır. Kıbrıs Türkü'nün barış içinde ve özgür olarak yaşayıp var olmasını sağlayan Mutlu Barış Harekâtının başlangıç günü olan 20 Temmuz 1974, KKTC'nin Barış ve Özgürlük Bayramı olarak kabul edilip, KKTC'nin her yerinde olduğu gibi Güzelyurt'ta da devlet töreni ile kutlanmaktadır.

Toplumsal Direniş Bayramı

Kıbrıs Fethinin Tamamlanması (1571)
TMT'nin Kuruluşu (1958)
Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'nın Kuruluşu (1976)

1 .Ağustos Kıbrıs Türkünün ulusal kimliğiyle ilgili 3 tarihi olayın yıldönümüdür. 1571 yılında Kıbrıs fetih harekâtının tamamlandığı; fetih sonucunda Kıbrıs Türk toplumunun ulusal ve dinsel kimliğiyle yaşayabilmesini sağlayan TMT'nin 1958 yılında kurulduğu ve Mutlu Barış Harekâtımızdan sonra 1976'da Güvenlik Kuvvetlerine dönüştüğü günün yıldönümü olan I Ağustos tüm yurtta olduğu gibi Güzelyurt'ta da coşkulu bir şekilde kutlanmaktadır.[22]

Büyük Taarruz ve **Zafer Bayramı**

30 Ağustos Türk Ulusunun zafer bayramıdır. 26 Ağustos 1922 tarihinde büyük taarruzun başlamasıyla birlikte Türk ordusu Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Yunanlılar tarafından işgal edilmiş toprakları geri almaya başlamıştır. 9 Eylül günü Türk ordusu işgal altındaki İzmir'e girmeyi başarmıştır. Böylece 19 Mayıs 1919 günü başlayan Kurtuluş Savaşımız 10 Eylül 1922 günü İzmir'in alınışıyla sona ermiştir.

30 Ağustos Zafer Bayramı tüm yurtta olduğu gibi Güzelyurt'ta da düzenlenen devlet törenleriyle kutlanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Günü

29 Ekim 1923 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıldönümüdür. Yüce Türk ulusu kendi öz vatanında yaşayabilmek için tarih boyunca mücadele etmiş, bu uğurda kan dökerek şehitler vermiş ve birçok parlak zaferler kazanmıştır. Türk vatanına ve özgürlüğüne ne zaman göz dikilse orada Türk Milletinin bir bütün olarak düşmana daima gereken dersi verdiğini görmek.teyiz. Yüce Türk Ulusu büyük kurtarıcısı Atatürk'ün önderliğinde şerefiyle ve hür olarak her türlü imkansızlığa göğüs gererek yılmadan kendisinden kat kat üstün modem araçlarla donatılmış olan işgal kuvvetlerine karşı Kurtuluş Savaşı'na katılmış; İnönü'de, Sakarya'da, Dumlupınar' da destanlar yazarak yurdumuzu düşmandan temizlemiş ve Lozan Anlaşmasıyla yeni Türk devletini tüm dünyaya kabul ettirmiştir.

Savaş,tan sonra Türk toplumunu kökünden değiştirmek gerektiğine inanan Atatürk şeriata dayanan toplum sistemi yerine demokrasiye dayanan ve egemenliğini kayıtsız şartsız halktan

---

[22] Fazla bilgi için bk. Mehmet Salih Emircan, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tören, Bayram ve Anma Günleri" Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği yayını: 11, s.72-100.

alan cumhuriyet sisteminin gelmesi gerektiğine inanıyordu. Bu amaç doğrultusunda Atatürk 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyetini ilan etmiştir. 29 Ekim tüm yurtta olduğu gibi Güzelyurt'ta da coşkulu bir şekilde kutlanmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluş Günü

15 Kasım 1983 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluş yıldönümüdür. Dünya milletleri, bağımsız yaşamak isteklerine ulaşmak mücadelesine 19. yüzyılın sonlarına doğru yöneldiler. Bu yönelmede temel düşünce; her milletin kendi topraklarında, kendinden olan yöneticilerle yönetilmeleri, insanca yaşamalarının sağlanmasıdır.

Kıbrıs Türklerinin bağımsızlığı 1963'te Kıbrıs Rum yönetiminin Türkleri tüm haklarından yoksun bırakmasıyla ve Yunanistan tarafından desteklenen çetelerin Türklere karşı soykırımı ile başladı. 1963'ten 1974'e kadar on yılı aşkın süre içinde Kıbrıs Türkleri kendi vatanlarında, kendi köylerinde, mahallelerinde bir tuksak gibi yaşadılar. Her türlü vatandaşlık hakkından, insanlık hakkından yoksun bırakıldılar. Tüm zorluklara 1974 Kıbrıs Türk Barış Harekâtı ile son verildi. Barış Harekâtından sonra "Kıbrıs Türk Federe Devleti" kuruldu. Yaklaşık 20 yıllık sabırlı ve iyi niyetli bekleyişin karşılıksız çıkması sonucunda 15 Kasım 1983'te Cumhurbaşkanımız Rauf Raif Denktaş tarafından bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edildi. Bu önemli gün tüm yurtta olduğu gibi Güzelyurt'ta da düzenlenen çeşitli devlet törenleriyle kutlanmaktadır.

Güzelyurt'ta Kutlanan Dini Bayramlar Hangileridir?

14-3

Güzelyurt'ta dini.bayram olarak şeker ve kurban bayramı kutlanmaktadır.

Bafve Limasol'da Dini Bayramlar.Nasıl Kutlanmaktaydı?

14-4

Günümüzde büyüklerimizden en çok duyduğumuz sözlerden bir tanesi "Nerde o esgi bayramlar" sözüdür. Geçmişte Ramazan ve Kurban bayramı Limasol ve Baf'ta coşkulu bir şekilde kutlanmaktaydı. Eski dönemlerde öncelikle önceden ısmarlanan ayakkabılar bitmişse aranır, elbiselerterziden alınırdı. Halk, evinin temizliğini muhakkak yapardı. Halkın deyimiyle evlerde "köklü temizlik" yapılırdı. Hanımlar bayram günü yapacakları yemek ve tatlıların malzemelerini önceden tedarik ederdi. Bafve Limasol'da arife günleri taş fırınların

yakılıp ekmek ve çöreklerin yapılması adettendi. Yapılan çörek ve ekmekler hısım akrabaya gönderilir yine bayram günü ziyarete gelenlere ikram edilirdi. Ramazan bayramında zerdeli pilavı[21] muhakkak pişirilirdi. Bafve Limasol'da oruçtan çıkanların bayram sabahı kahvaltıda zerdeli pilavı yemeleri adettendi. Bayramlarda gelen misafire tatlı olarak genellikle ekmeg gadayifi[22], tel gadayifı, şamişi, katmer veya güllaç ikram edilirdi.

Arife günü Baf ve Limasol' da muhakkak mezar ziyareti yapılırdı. Halk mezar ziyaretine giderken yanında okunmuş su ve çeşitli çiçekler götürürdü. Mezar ziyaretine gidenlerin bir kısmı suya Nur Dua'sı okurken bir kısmı Nur Dua'sının yanında bir Yasin, bir Tebareke, bir Fatiha-ı Şerif, bir Bakara Suresi, üç de İhlas-ı Şerif duası okurdu. Mezar ziyareti esnasında okunmuş su ölünün başucundan başlamak suretiyle göbek hizasına kadar dökülürdü. Su döküldükten sonra ölüye muhakkak Fatiha süresi okunurdu. Bayram günü erkekler mutlaka camiye giderdi. Namaz kılındıktan sonra bayramlaşma başlardı. Büyüklerin elini öpen çocuklara para verilirdi. Halk bayramı birlik ve beraberlik içinde kutlardı. Bafve Limasol'da kurulan bayram yerlerinde hem çocuklar, hem onları bahane eden büyükler gönüllerince eğlenirdi.

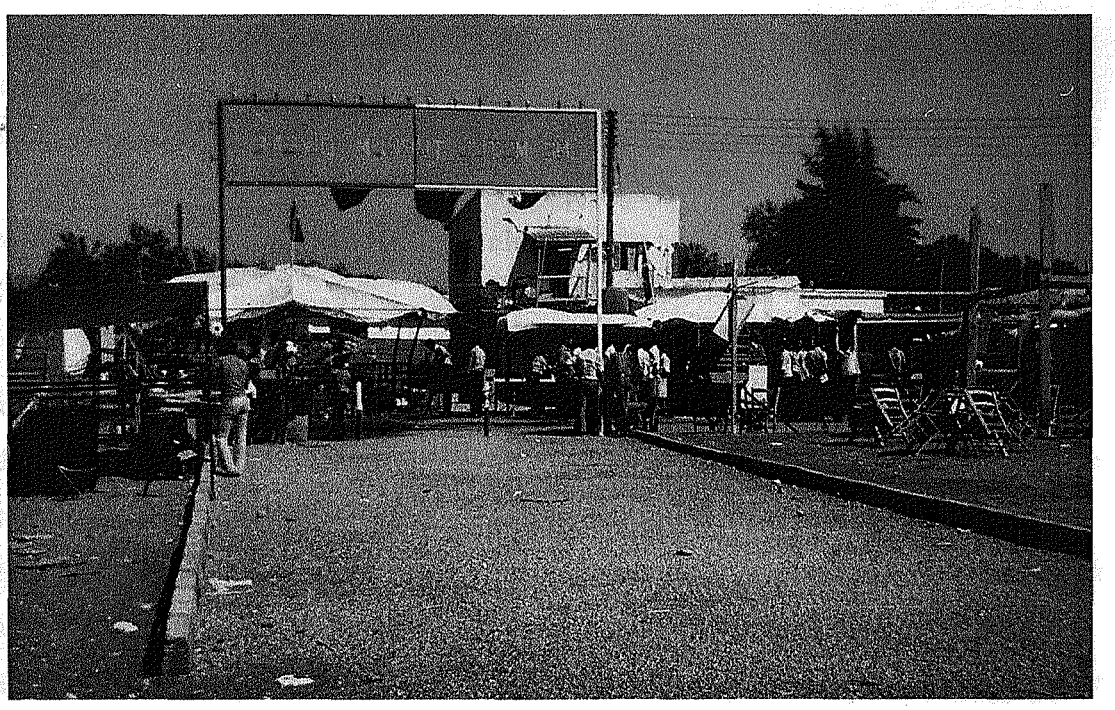

(1950 yılında Baf'ın Yeşilova köyünde kurulan bayram yerinden bir görüntü)

[21] Zerdeli pilavı: Tatlı-tuzlu etli pirinç pilavı.
[22] Ekmeg Gadayifı: Yassı kadayıf.

Bayramın ikinci gününden sonra Limasol'da yaşayan kadınlar otobüs kiralayıp Türbi Dede Türbesi, Zuhuri Dede Türbesi, Kutup Osman Türbesi, Canbulat Paşa Türbesi ve Hala Sultan Tekkesi'ni ziyaret ederlerdi. Bütün gün süren bu gezinin en hoş yanları Hala Sultan Tekkesi'nde yaşanırdı. Tekke ziyaret edildikten sonra tekkenin bahçesinde yemekler yenir, sohbetler koyulaşırdı. Tam öğlen vaktine denk getirilen Hala Sultan Tekkesi'nin ziyaretinden sonra yola devam edilirdi. Baf'ta yaşayan kadınlar ise Dip Baf'ta bulunan Hacı Mehmet Türbesi'ni ziyaret ederlerdi. Bu ziyaretler esnasında kadınlar yanlarında götürdükleri def ve darbukalan çalıp eğlenirlerdi. Bafve Limasol'da bayramlar huzur ve mutluluk içerisinde geçirilirdi, Halk bayramlarda yardımlaşmanın, birlik ve beraberliğin en güzel örneklerini sergilerdi.

Kaynak Kişi: Kamil Gümüşok
Derleme Tarihi: 29. 6. 2007
Yaşı: 80
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Kaynak Kişi: Erdinç Poyraz
Derleme Tarihi: 5. 6. 2007
Yaşı: 83
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Ortaokul mezunu

Güzelyurt'ta Bayramlar Nasıl Kutlanmaktadır ?

14-5

Kıbrıs Türk Toplumunun bayramlarda yaşattığfgeleneklerin tüm yurtta olduğu gibi Güzelyurt'ta da kaybolduğu görülmektedir. Eski dönemlerde bütün halk bayramı birlik ve beraberlik içinde kutlarken, bugün Güzelyurt'ta ancak yakın akrabalar birbirinin bayramını kutlamaktadır. Baf, Limasol, Yeşilova, Binatlı ve Poli'de bayram günleri halk yardımlaşmanın ve fakir fukaranın yanında Olmanın en güzel örneklerini sergilerken bugün Güzelyurt'ta bu gibi insani değerlerin yaşatılmaya çalışıldığına pek rastlanılmamaktadır. Güzelyurtlu bayramları ulusumuza özgü günler değil tatil günleri olarak görmektedir. Yani büyüklerimizin dediği gibi eski bayramlar gerçekten bugün Güzelyurt'ta yaşatılmamaktadır.

15- Doğum Adetleri

Aşermek

15-1

Kadın, çocuk taşıdığını bazı belirtilerden anlar. Bunlar mide bunaltısı, sürekli uyuklamak, kusma gibi durumlardır. Bu dönemdeki bu belirtilerin tümüne aşermek denir. Eski dönemlerde kadının hamile olup olmadığı anlamak için kadının aşermesi beklenirdi. Günümüzde ise çeşitli tıbbi yöntemlerle kadının hamile olup olmadığı kısa sürede anlaşılmaktadır. Güzelyurtlu, hamile kadını kutsal olarak görmektedir. Güzelyurtluya göre hamile kadım koruma ve gözetme şarttır. Bunun gereği olarak da;

- Gebe kadının ağır iş yapması istenmez.
- Gebe kadının vitaminli yiyecekler yemesi istenir.
- Yemek pişiren komşular "koku için" gebe kadına muhakkak pişirdiklerinden götürürler.
- Gebe kadın ağır yük kaldırmaz.
- Gebe kadın uzun yolculuklara çıkmaktan sakınır.
- Gebe kadın ölü evine gitmez.
- Gebe kadın eskiye göre ailesinden daha fazla saygı görür.
- Gebe kadının canı ne çekerse bulunup yedirilir.

Çocuğun Cinsiyetinin Belirlenmesi

15-2

Güzelyurt'ta kız evlat, erkek evlat diye bir ayrım yapılmaz. "Eli yüzü düzgün olsun, hayırlı olsun" isteği ön plandadır. Gebe kadının kız mı yoksa erkek mi doğuracağı büyük merak konusu olur. Günümüzde bu merak hamileliğin üçüncü veya dördüncü aylarında doktorlar tarafından giderilmektedir. Eski dönemlerde ise insanlar bu meraklarını gidermek için kendilerine göre birtakım eylem ve belirtilere yorum yaparlardı.

Gebe Kadının Kız Doğuracağına Yorulan Belirtiler:

- Gebe kadının karnı enine büyümüşse,
- Gebenin bir yakım rüyasında hamilenin erkek doğurduğunu görmüşse,
- Gebe kadının yüzü çillenmişse,
- Gebe kadın tatlıyı aşermişse,

- Gebe kadının göğsü büyümüşse,
- Gebe kadın tembelleşmişse,
- Gebe kadının karnındaki çocuk geç seyirmişse,
- Gebe kadının ağzı dönem dönem acılaşıyorsa,
- Gebe kadının uykusu sık sık gelirse,

Gebe kadının kız doğuracağına yorumlanır.

Gebe Kadının Oğlan Doğuracağına Yorulan Belirtiler:

- Gebe kadının yüzü güzelleşmişse,
- Gebe kadının bir yakını rüyasında hamilenin kız çocuk doğurduğunu görmüşse,
- Gebe kadın huzurluysa,
- Gebe kadının karnındaki çocuk erken seyirmişse,
- Gebe kadının ağzında bir değişiklik olmamışsa,
- Gebe kadın ekşiyi aşeriyorsa,
- Gebe kadının kamı öne büyümüşse,
- Doğum gecikirse,
- Gebe kadının göğsü büyümemişse,

Gebe kadının erkek doğuracağına yorumlanır.

Kaynak Kişi: Zühre Cenksal
Derleme Tarihi: 11. 7. 2007
Yaşı: 60
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Kısırlığı Gidermek ve Gebe Kalmak İçin Aranan Çareler Nelerdir?

15-3

Bugün Güzelyurt'ta çocuk sahibi olamayan aileler, tıbbi yöntemler aracılığıyla sorunlarını çözmeye çalışırlar. Bununla birlikte tıbbın yetersiz kaldığı noktalarda bazı Güzelyurtluların kocakarı ilaçlarına, halk yöntemlerine başvurdukları görülmektedir.

Eskiden çocuk sahibi olamayan çiftler ilk önce köy ebelerine başvururdu. Halk deyimiyle köy ebesinin kadını "onarması" beklenirdi. Kısırlığı gidermek için başvurulan yöntemler ise şunlardı;

- İç yağı ve mezdekir[23] kaynatılıp eritilir, merhem haline getirilip çıkı[24] ile alttan tutturulurdu.
- Tavuk yağındaki şekeri eriterek, soğuduktan sonra bir pamuk yardımıyla alttan soklurdu.
- Nane ile mezdeki dövülüp ateşte pişirilir, elde edilen merhem çıkı ile alttan sokulurdu.
- Adetin üçüncü gününde kömüre mezdeki koyarak kadının altı tütsülenirdi.
- Bele şişe vurulurdu.
- Kadının karın damarları ılık zeytinyağıyla ovulurdu.
- Hocalara muska yazdırılırdı.
- Yatırlara mum yakılırdı.
- Dut, pelit[25] ve cümbez[26] ağaçlarına bez bağlanırdı.
- Canbulat Paşa, Hala Sultan, Hz. Ömer gibi yerler ziyaret edilip, çocuk dilenirdi.

Bazı kadınlar ise hamile kalırlar, ama sık sık çocuk düşürürler. Bu durumlarla karşı karşıya kalan kadınlara şu yöntemler uygulanırdı:

- Gebenin beline kuşak sarılırdı.
- Gebeye ağır iş yaptırılmazdı.
- Gebe kadın ani hareket etmekten kaçınırdı.
- Gebe kadın yüksek yerden atlamamaya özen gösterirdi.
- Gebe kadın üç aylık olana kadar gerekirse yataktan kaldırılmazdı.
- Gebe kadın beslenmesine dikkat ederdi.

Kaynak Kişi: Baykan Kalkan

Derleme Tarihi: 2. 5.2007

Yaşı: 65

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

---

[23] Mezdeki: Çetlemik ağacından elde edilen ve dondurmacılıkta kullanılan sakız; damla sakızı.

[24] Çıkı: Küçük bohça, çıkın.

[25] Pelit: Çınar, meşe gibi ağaçların meyvesi.

[26] Cümbez: Meyvesi incir biçiminde, hamken yeşil olan ve pişmesi için gövde üzerinde toplanan kış inciri büyüklüğündeki meyveleri tek tek yarılan, yarılan yeriyle iç kısımları kara bir kabuk bağlayan, meyvesinin içi boş bir tür bitki, ki meyvesine cümbez denir.

Doğuma Hazırlık Nasıl Yapılırdı?

Bafve Limasol'da Doğumu Kolaylaştırmak İçin Neler Yapılırdı?

15-4

Hamile kadın doğumunun daha kolay olması için, hamileliği esnasında yorgunluk duymadıkça ayakta durmağa çalışır, bol bol yürüyüş ve sık sık sıcak su banyosu yapardı. Hamile kadının sancıları gelince ise 1960'lı yıllara kadar Baf, Limasol, Binatlı (Polemitya), Yeşilova (Mandirya), Bağrıkara (Fasula) ve Susuz'da doğumu kolaylaştırmak için başvurulan halk yöntemleri şunlardı:[27]

- Gebe kadın oda içinde değnek yardımı ile dolaştırılırdı.
- Gebe kadının varsa saç örgüleri çözülürdü.
- Gebe kadının karnı zeytinyağı ile ovulurdu.
- Hamile kadın yavaşça silkelenirdi.
- Doğumda bulunanların bacak bacak üstüne atmaları engellenirdi.
- Hamile kadın ürkütülürdü.
- Hamile kadının eteğinden büyükbaş hayvana saman yedirilirdi.
- Evdeki çeşmeler açılırdı.

Bafve Limasol'da Doğum Nasıl Gerçekleşirdi?

15-5

1960'lı yıllara kadar doğumları ebeler yaptırırdı. Emine Ebe, Fecriye Ebe, Kübra Ebe, Sadiye Ebe, Baykan Ebe ve adını derleyemediğimiz birçok ebe, Baf ile Limasol arasında mekik dokuyarak hamile kadınların doğurmasına yardım ederlerdi. Eski devirlerde, ebenin hamile kadını bugünkü gibi kontrol etmesi diye bir şey söz konusu değildi. Doğum ya yatakta veya "Selli" denen doğum sandalyesinde gerçekleştirilirdi. Selli'de doğum yapacak olan kadına, orada hazır bulunan birisi Ard Ebeliğini yapardı. Ard Ebenin görevi doğum yapan kadının eşinin düşmesine yardım etmekti. Yatakta doğuranların ise ön ebesi vardı. Hamile kadının doğum sancıları başlayınca ön ebe ile birlikte aileye mensup olan hanımları ve ahbapları davet etmek adettendi. Ön ebenin önderliğinde hamile kadının doğurmasına yardım edilirdi. Çocuk doğunca göbek kordonu ebenin makasıyla kesilip mikrop kapmasın diye de mumla yakılırdı.

---

[27] Fazla bilgi için bk. Hüray Mear "Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme, ve Ölüm İle İlgili Adet ve İnanışlar", Kültür Dizisi 22.Kitap, s. 29-31.

Daha sonra orada bulunan kadınların biraz tuz, biraz şekeri zeytinyağına karıştırmaları adettendi. Ön ebe, bu karışımı yeni doğan çocuğun başı hariç her tarafına sürerdi. Böylece çocuk tuzlanır ve "Duz Göyneği" ni giyerdi. Bu işlemim yapılmasındaki amaç çocuğun kokmaması sağlamak ve çocuğun derisinin sertleşmesine yardımca olmaktı. Duz göyneği giydirildikten sonra çocuk annesinin kucağına verilirdi. Üç ezan sesi duymadan çocuğa meme verilmezdi. Yine hazırlanan banyoda çocuk, mersin tozuyla pudralanıp yıkanırdı. Yıkanan çocuğa takke giydirilir, alnına tülbent bağlanırdı. Daha sonra ortaya anne ve babadan alınan paraların atıldığı su dolu bir kap konurdu. Bu kapa orada bulunan yakın akraba ve ahbaplar da para atardı. Toplanan para ebeye verilirdi. Orada bulunanlara da kahve, sigara, macun ikram edilirdi.

Doğumdan bir hafta sonra anne ve çocuk giydirilir; yataktan kalkma dolayısıyla mevlit okutulurdu. Loğusanın yataktan kalkma töreni başladığında, loğusa yataktan inerken, çocuğu kız ise oğlan, oğlan ise bir kız çocuğunun yatağa oturtulması adettendi. Buradaki amaç loğusa kadının diğer çocuğunun farklı cinsten olacağına duyulan inançtı. Loğusa yataktan kalkarken bir eline bir soğan diğer eline ise içinde çivit sıvısı bulunan bir fıncan verilirdi. Ebe loğusa kadının elinde olan fincana parmağını batırıp belenen parmağını loğusa kadının kulak arkasına ve çocuğun başına sürüp yürümeye başlardı. Yürümeye başlayan ebe yeni doğan çocuğu da kucağına alırdı. Bu esnada loğusa kadın da ebenin arkasında yürürdü. Yürüyen loğusa kadının başına misafirler tarafından leblebi, fıstık ve bozuk para serpilirdi. En sonunda loğusa, sokak kapısına yürür, başını dışarı çıkararak "Al sarılığımı, ver gırrnızılığımı" derdi. Elindeki soğanı da hızla dışarı fırlatıp, çocuğun üzerine konan çöreği de besmele ile kapı eşiğine bırakırdı. Yataktan kalkma törenine gelenlere öğle yemeği yedirmekte adettendi.

Kaynak Kişi: Baykan Kalkan
Derleme Tarihi: 2. 5.2007
Yaşı: 65
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Çocuğu Ziyarete Gelenlerin Kullandıkları Kalıplaşmış Sözler Nelerdir?

15-5

Doğumdan sonra çocuğu görmeye gelenler anneye:

- Geçmiş olsun,
- Hayırlısı olsun,

- Südün bol olsun,
- Şükür sağlığa,
- Güle güle gırklanasın,
- Gözün aydın,
- Mürüvvetini göresin,

gibi dileklerde bulunurlar.

Doğumdan sonra çocuğu görmeye gelenler çocuğa:

- Gırkbir kere maşallah,
- Böyüsün adam olsun,
- Böyüsün hanım olsun,
- Allah akıl, ezan versin,
- Allah hayırlı talih versin,
- Adı ile yaşasın,
- Analı bubalı böyüsün,
- Allah nazardan saklasın,
- Allah acısını göstermesin,

gibi dileklerde bulunurlar.

Bafve Limasol'da ve Loğusa Hamamı Nasıl Gerçekleştirilirdi?

15-6

Loğusa hamamından iki gün önce, tabakların içine sabun konarak evlere dağıtılır ve hanımlar hamama davet edilirdi. Davetliler hamamdaki yerini alırken, loğusa ebesiyle birlikte hamama varıp kendisi için hazırlanan yere yerleşirdi. Ebenin bir elinde çocuk, diğer elinde ise yanmış mum olurdu. İki kadının koltukladığı loğusa, hamamın giriş kapısına gelir ve yere konmuş olan tütsü kabı üzerinden üç defa besmele çekerek atlatılırdı. Daha soma loğusa tekrardan kendisi için hazırlanmış yere oturtulurdu. Loğusa ve davetliler yıkanıp, kına[28] ve kil yaktıktan soma hamamın göbek taşında yemekler yenirdi. Yemekten soma davetliler tekrardan yıkanıp hamama terk ederlerdi. Davetliler çıktıktan soma, loğusanın başı hariç bütün vücuduna balla karışık garaçoçco[29] dövülmüşü sürülürdü. Yıkanıp temizlendikten soma

---

[28] Kına: Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.
[29] Garaçoçco: Düğünçiçeğigillerden bir bitki ve bunun susam büyüklüğündekisiyah tohumu.

iki tellâk peştemali[30] ip gibi bükülerek loğusanın başını, yanaklarını, omuzlarını ve bacaklarını iyice sıkarlardı. Daha sonra loğusanın vücudu zencefil[31] ile iyice ovulurdu. Ovulma işlemi tamamlandıktan sonra loğusa sileceklere sarılıp çıkarılırdı. Bundan sonra ebe kadın, çocuğu yıkayıp giydirirdi. Böylece loğusa hamamı tamamlanmış olurdu. Loğusa hamamının yapıldığı günün gecesi ebe yemeğe davet edilir ve hakkı ödenirdi.[32]

Kaynak Kişi: Münevver Ebedi
Derleme Tarihi: 21.7.2006
Yaşı: 84
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Bafve Limasol'da Kırk Çıkarma Nasıl Gerçekleştirilirdi?

15-7

Çocuğun doğumunun 40. günü anne ve çocuğun kırkı çıkarılırdı. Ocağa su dolu bir kazan vurulup, altına ateş yakılırdı. Loğusa topladığı kırk küçük çakıl taşını ısınan suyun içine atardı. Loğusa ısınan suda çocuğu ile birlikte yıkanırdı. Yıkandıktan sonra sudaki küçük taşları alıp, arkadan öne doğru bacakları arasından atardı. Bu hareketi yapan loğusanın taş gibi sağlam olacağına inanılırdı. Yıkanma işlemi tamamlanıp taşlar atıldıktan sonra maşappa[33] suyun içerisine 41 kere batırıldı. Son su "41 kere maşallah" denilerek anne ve çocuğun üzerine dökülürdü. Böylece anne ve çocuğun kırkı çıkarılmış olurdu.

Günümüzde Güzelyurt'ta Doğumlar Nasıl Gerçekleştirilir?

15-8

Günümüzde Güzelyurt'ta anneler tam bir güven içerisinde doğum yapabilmektedirler. Ülkemizde hastanelerdeki doğum servisleri yanında birçok yerde doğum uzmanları ve doğum klinikleri bulunur. Güzelyurtlu kadınlar bu imkanlardan yararlanarak dünyaya sağlıklı bebekler getirmeyi başarmaktadırlar. Güzelyurtlu kadınların, doğumları devlet hastanesinden çok özel doğum kliniklerinde gerçekleştirmeleri dikkat çekmektedir.

---

[30] Peştamal: Tor.
[31] Zencefil: Hindistan ve Malezya'da kalın ve yumuşak kök saplı bir bitki.
[32] Fazla bilgi için bk. Mahmut İslamoğlu "Kıbrıs Türk Folkloru", Genişletilmiş 2. Baskı, s. 60-61.
[33] Maşappa: Küpten su almağa yarayan ya da kadeh yerine kullanılan kuplu, genellikle maden kap.

16- Sünnet Törenlerimiz

Bafve Limasol'da ve Sünnet Törenleri Nasıl Gerçekleştirilirdi?

16-1

Eskiden sünnetler şimdiki gibi doktorlar tarafından yapılmaz, sünnetçi denilen bir kişi tarafından gerçekleştirilirdi. Erkek çocuklar genellikle 5-13 yaşları arasında sünnet ettirilirdi. Sünnet olacak çocuğun yaşının tek sayı olmasına dikkat edilirdi. Baf, Limasol ve bu bölgelere bağlı olan Binatlı (Polemitya), Yeşilova (Mandirya), Bağrıkara (Fasula), Susuz ve Poli'de sünnet töreni genellikle cuma günü yapılırdı. Baf ve Limasol' da yaşlan yakın olan çocukların toplu halde sünnet ettirilmesine az rastlanırken, Binatlı (Polemitya), Yeşilova (Mandirga), Bağrıkara (Fasula), Susuz ve Poli'de yaşlan yakın olan çocukların toplu halde sünnet ettirilmesine dikkat edilirdi. Sünnet olacak çocuk güzelce giydirilip, başına fes takılırdı. Fesin üstü altın veya süs eşyalarıyla süslenirdi.

(1960'lı yılarda Limasol'da bir sünnet töreni öncesinden günümüze kalan bir anı resmi)

Sünnet olacak çocuk atın üzerinde davul zurna eşliğinde gezdirilip, fotoğrafçıya götürülürdü. Burada çocuk sağdıçları ve yakın akrabalarıyla birlikte hatıra fotoğrafı çektirirdi.

(Sünnet törenlerinde sünnet olacak çocuğu davul zurna eşliğinde gezdirme geleneğine günümüzde Güzelyurt'ta da rastlamak mümkündür. Fotoğraf 1960'lı yıllarda Limasol'da çekilmiştir.)

(Sünnet olacak çocukların yakın akrabalarıyla birlikte çektirdiği sünnet töreni hatırası. Resim 1960'lı yıllara aittir.)

Hatıra fotoğrafı çekildikten sonra sünnet olacak çocuğa uzun beyaz renkli elbise giydirilip, başma fes takılırdı. Artık çocuk sünnet olmaya hazır hale gelmiştir. Çocuk, sadece erkek misafirlerin bulunduğu sünnet salonunda "oldu da bitti maşallah" sözleri arasında sünnet edilirdi. Sünnet edilen çocuk fenalaşmasın diye ağzına muhakkak lokum sokulurdu. Binatlı (Polemitya), Yeşilova(Mandirga), Poli ve Susuz'da çocuk kesilirken acı duymasın diye annesi veya yakınları oklavıyı iki avuç arasına alıp ovuştururlardı. Kesme işlemi tamamlanınca sünnetçi kesilen yeri ilaçlayıp bağlardı. Çocuk sünnet edildikten sonra tekrardan sünnetlik elbisesi giydirilip, yatağa yatırılırdı. Yatağa yatırılan çocuğa hediye veya para verilirdi. Sünnetçiye gümüş takmakta adettendi. 1940'lı yıllarda Baf ve Limasol'da birçok çocuğu sünnet eden sünnetçi Şah Usta'nın ismi halen Güzelyurt'ta zikredilmektedir.

(Limasollu Yılmaz Sami'nin kardeşleriyle birlikte çektirdiği sünnet töreni hatırası. Resim, 1940'lı yıllara aittir.)

Kaynak Kişi: Fevziye Çelik
Derleme Tarihi: 29.6.2007
Yaşı: 80
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

Kaynak Kişi: Bekir Kara

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 62

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

Güzelyurt'ta Sünnet Törenleri Nasıl Gerçekleştirilmektedir?

16-2

Güzelyurt'ta sünnet törenleri okulların tatil olduğu yaz aylarında yapılmaktadır. Eski yıllardaki kadar olmasa da, ata bindirip gezdirme olayına bugün de Güzelyurt'ta rastlanılmaktadır. Sünnet olacak çocuk törenden bir hafta önce sünnet ettirilir. Buradaki amaç çocuğun sünnet töreninde iyileşmiş bir şekilde yer almasıdır. Eski dönemlerdeki gibi sünnet, sünnetçiler tarafından değil doktorlar tarafından gerçekleştirilir. Eskiden sünnet törenlerinde giyilen fes günümüzde kullanılmaz olmuştur. Günümüzde sünnet olacak çocuğun giydiği kıyafetler Hint kıyafetlerini andırır. Eski yıllarda evlerde yapılan sünnet törenlerinin günümüzde Güzelyurt'ta düğün salonlarında yapıldığı görülür. Sünnet törenine davet artık davetiye ile yapılır. Sünnet davetiyesinde törenin tarihi, yeri ve saati belirtilir. Bununla birlikte sünnet davetiyesi resim ve manilerle ilgi çekici bir hale sokulmaktadır.

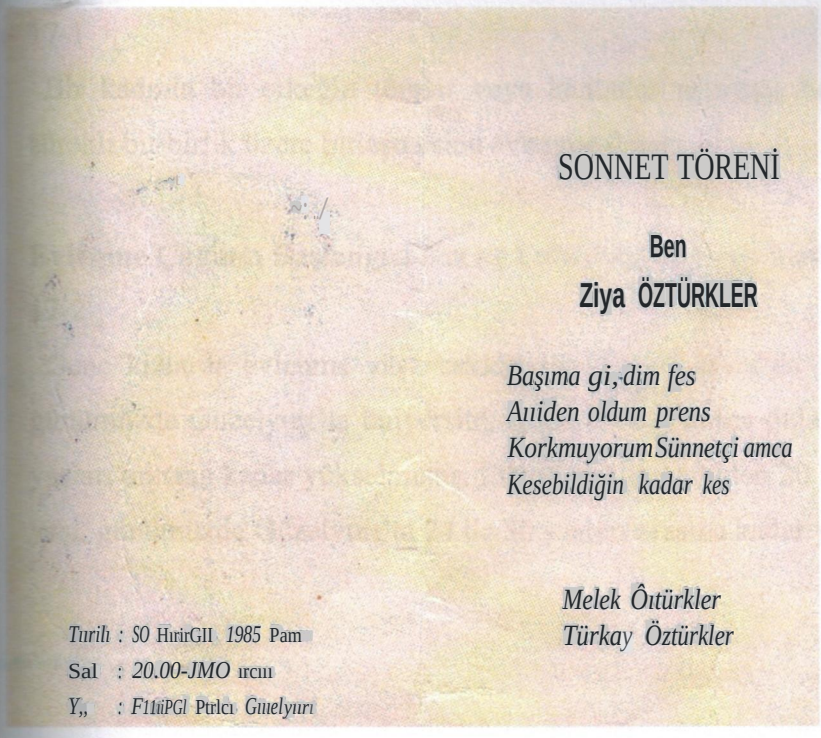
SONNET TÖRENİ

Ben

Ziya ÖZTÜRKLER

Başıma gi,-dim fes
Anıiden oldum prens
Korkmuyorum Sünnetçi amca
Kesebildiğin kadar kes

Melek Öıtürkler
Türkay Öztürkler

Tırılı : SO HırırGII 1985 Pam
Sal : *20.00-JMO* ırcıı
Y,, : F11iiPGl Ptrlcı *Gıuelyırı*

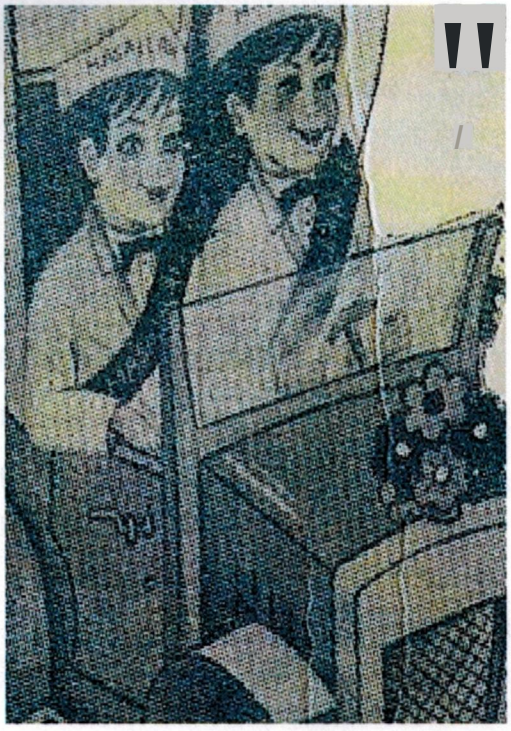

Tören akşamı salonda süslü bir yatak hazırlanır. Sünnetli çocuk, tören günü hazırlanan süslü yatağa yatırılır. Çocuğun başındaki şapka çıkartılıp yatağın kenarına konur. Gelen misafirler çocuğu ve ailesini tebrik edip, yatağın kenarına konan şapkanın içerisine para koyarlar. Gelen misafirlere basdiş ve sigara ikram edilir. Törende sünnet olan çocuğun ailesi ve misafirler zurna ve müzik eşliğinde gecenin geç saatlerine kadar eğlenirler.

Kıbrıs Türk Toplumunun genelinde olduğu gibi Güzelyurt'ta da sünnet adetlerimiz kaybolmaya yüz tutmuştur. Birçok Güzelyurtlu çocuğunu doğar doğmaz sünnet ettirmektedir. Bu da çocuğun kendi vücudunu hep öyle göreceği için sünnet olayından hiç haberdar olmamasına neden olmaktadır.

Kaynak Kişi: Melek Öztürkler
Derleme Tarihi: 23.5.2006
Yaşı: 55
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

17- Evlenme

Evlenme Nedir?

17-1

Bir kadınla bir erkeğin töreler veya kanunlar uyarınca her türlü yaşam koşulları içinde sürekli bir birlik üzere birleşmesine evlenme denir.

Evlenme Çağının Başlangıcı Kız ve Erkeklerde Hangi Yaştır?

17-2

Genç kızlarda evlenme yaşı, eskiden Baf ve Limasol'da 16 ile 21 yaşları arasında iken, günümüzde Güzelyurt'ta üniversite, iş gibi nedenlerden dolayı kızlarda evlenme yaşı 21- 27 yaşları arasına kadar yükselmiştir. Erkeklerde ise eskiden 20 ile 26 yaşları arası olan evlenme yaşı, günümüzde Güzelyurt'ta 24 ile 30 yaşları arasına kadar yükselmiştir.

Bafve Limasol'da Evlenememiş Kızların Kısmetlerini Açmak İçin Halk Neler Yapardı?

17-3

Bu bölgelerdeki inanca göre, bir kızın evlenebilmesi için "gısmetinin açılması" gerekmektedir. Kızın uzun süre evlenememesi onun kısmetinin açık olmamasına yorumlanırdı. Kızın kısmetinin açılması için ise başvurulan yöntemler şunlardı:

- Evlenme yaşı geçmiş kızlar hocaya götürülerek muska yazdırılırdı.
- Yeni evlenmiş bir kız, evlenme yaşı geçmiş kızın evine gidip kapısının önünde ayak sürterdi.
- Evlenme yaşı geçmiş kızlar Hala Sultan Tekkesi, Hz. Ömer Tekkesi, Kırklar gibi bilinen tekkelere gidip dilekleri söyleyip çaput bağlarlardı.
- Yedi köyün kıbleye bakan yedi çeşmesinden alınan su ile evlenme yaşı geçmiş kız yıkanırdı.
- Evlenme yaşı geçmiş kızın elleri bağlı bir şekilde oturmasına izin verilmezdi.

Bafve Limasol'da Kız Arama ve Kız İsteme Nasıl Gerçekleştirilmekteydi?

17-4

Bu bölgelerde genelde kız arama görücüler vasıtasıyla gerçekleşirdi. Görücülerin bulduğu kızlar beğenilirse çeşitli yönlerden araştırılır ve nihayet ailesinden istenirdi. Yine akraba olan varlıklı aileler "Mal dışarı gitmesin" veya "Havlımda asma dururkana, suyu başgasının havlısına ne dökeyim?" mantığı ile çocuklarını küçük yaştan sözlerdi. Küçük yaştan sözlenen gençler büyüyünce ailelerinin kararlarına boyun eğip evlenirlerdi. Kız arayan oğlanın veya ailesinin beğendiği kız varsa; kızın tarafının ağzı aranırdı. Kız tarafı bu işe olumlu bakarsa, dünürcülüğe geleceklerini bildirmek için oğlan evinden yaşlı bir kadın kızın ailesine haber vermek için gönderilirdi. Kız tarafı aceleci davranmaz önce kızlarını isteyen oğlanı ve ailesini iyice araştırırlardı. Araştırmaları sonucu oğlanı uygun görmüşlerse, aynı yaşlı kadınla "kız evine gelebilirler" diye haber gönderilirdi.

Kaynak Kişi: Emine Arıtan

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 75

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Baf ve Limasol'da Binatlı Söz Kesme Nasıl Gerçekleştirilirdi?

17-5

Kurulacak yuvanın ilk resmi temelleri söz kesme gününde atılırdı. Eskiler bu geceyi "höyük dünürcülük" diye adlandırırdı. Büyük dünürcülük gecesinde iki tarafında aile büyükleri hazır bulunurdu. Oğlan evinden baba veya ailenin en büyüğü "Allah'ın emri, peygamberin gavliyle gızınız .... oğlumuz .... İsterik" diyerek kızı isterdi. Kızın babası veya aile büyüğü " münasipse, kısmetse olur" şeklinde cevap vererek evliliği onaylardı. Söz kesme sırasında babanın oğluna vereceği mallar, düğün masraflarının nasıl karşılanacağı, kıza verilecekler konuşulur ve bir anlaşmaya varılırdı. Bazen varılan anlaşma sonucunda senet bile imzalanırdı. 8af ve civarında kalan Yeşilova (Mandirya), Bağrıkara (Fasula) Poli, Susuz gibi köylerde evi oğlan yapar; eşyayı ise kız tarafı yapardı. Limasol ve Binatlı'da ise evi kız yapar; eşyayı düzme görevi ise oğlan tarafının olurdu.

Söz kesildikten sonra oğlan tarafı kız evine elbiselik, iç çamaşırı, bandofla[34], potin[35], mendil gibi çeşitli hediyeler ve nişan yüzüğü aile büyükleri tarafından götürürdü. Kız evi de oğlan evine giyecek, iç çamaşırı, saat gibi çeşitli hediyeler ve nişan yüzüğü gönderirdi. Böylece nişan da yapılmış olurdu.

Günümüzde Güzelyurt'ta söz kesme geleneği halen devam ettirilmektedir. Söz kesme gecesi takılan söz yüzüklerini oğlan tarafı almaktadır. Bu anlamlı gecede oğlan tarafı ve kız tarafı evlilik yolunda yürümeye başlayan genç çifte çeşitli altınlar takarlar.

Kaynak Kişi: Şenay Cera]
Derleme Tarihi: 9.5.2006
Yaşı: 60
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Lise mezunu

Kaynak Kişi: Hilmi Arıtan
Derleme Tarihi: 5.6.2007
Yaşı: 78
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

---

[34] Bandofla: Terlik.
[35] Potin: Ayakkabı.

Bafve Limasol'da Nikah Kıyma Nasıl Gerçekleştirilirdi?

17-6

Eski dönemlerde evlenecek olan kızlar ve erkekler birbirlerini görmezlerdi. Hatta nikâh kıyılırken evlenecek çift aynı odada olmazdı. Evlenecek kız, kapı arkasında iki kız arkadaşıyla birlikte otururdu. Nikâhı kıyacak olan imam şahitlerin huzurunda, kapı gerisinden kıza üç defa "Vekilin olayım, nikâhını gıyayım mı?" diye sorar, "evet" cevabını aldıktan sonra camiye gidip nikahı orada kıyardı. Kız, nikâh müjdesini alıncaya kadar evde kurandan yasin okurdu. Eğer kız kuran okumayı bilmiyorsa nikâh müjdesini alıncaya kadar Allah'ına dua okurdu. Bu heyecanlı bekleyiş sona erip nikâh müjdesi kıza verildiğinde karı koca bir ömür boyu birlikte yaşasın diye kızın saç örgüleri bağlanırdı. Nikâhın kıyıldığını haber veren müjdeciye bahşiş vermek adettendi. Nikâh kıyıldıktan 1 hafta sonra nikâh hamamı yapılırdı.

Günümüzde Güzelyurt'ta belli bir nişanlılık süresi yaşandıktan sonra genç çiftlerin nikâh kıydığı görülür. Hatta son yıllarda düğünün başlamasına 15 dakika kala düğün yerinde kıyılan nikâhlara sıkça rastlanılır. Günümüzde nikâhlar nikâh memurları tarafından kıyılır.

(Limasollu Hasan Derviş ile Seval Sami'nın 1950'li yıllara ait nikâh hatırası)

Bafve Limasol'da Nikah Hamamı Nasıl Yapılırdı?

17-7

Nikâh hamamı nikâh kıyıldıktan bir hafta sonra yapılırdı. Hanımlar, hamama süslenmiş atların üzerinde giderlerdi. Hanımlar bir süre yıkandıktan sonra saçlarına kına[36] veya gül kokulu kil sürerlerdi. Saçlara konan cismin tesiri ortaya çıkana kadar hanımlar oğlanın ailesi tarafından hazırlanan yiyecekleri yeyip, sohbet ederlerdi. Hamamda genellikle yalancı dolma[37], kuru bakla ve zeytin yenirdi. Nikâh hamamı ile birlikte iki aile de birbirini tanımış olurdu. Saçlara konan cismin tesiri ortaya çıktıktan sonra hanımlar tekrardan yıkanıp, hamamdan ayrılırlardı. Hamam faslı son bulunca, nikah işlemi de tamamlanmış sayılırdı.

Kaynak Kişi: Fevziye Çelik

Derleme Tarihi: 29.6.2007

Yaşı: 80

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

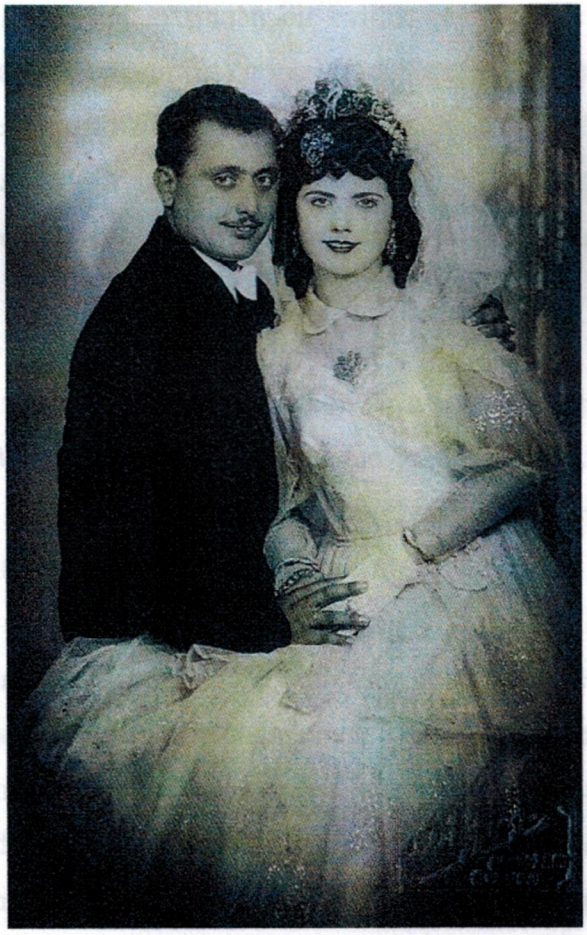

(Batlı Galip Mustafa ile Cemaliye Tahsin'in 1950'li yıllara ait nikâh hatırası)

[36] Kına: Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.

[37] Yalancı dolma (mahrum dolma): Etsiz dolmaların tümüne verilen ad.

Bafve Limasol'da Düğün Nasıl Yapılırdı?

17-8

Eskiden düğünler pazartesi günü başlayıp cumartesi günü sona ererdi. Düğünlere davet mum ile yapılırdı. Bazen mumun üzerine kırmızı kurdele de bağlandığı olurdu. Davetliler düğünden birkaç gün önce düğün sahibine çeşitli yemeklik gönderirdi. Eski dönemlerde ulaşım hızlı olmadığı için çalgıcılar düğünden bir gün önce düğünün yapılacağı kasabaya veya köye gelirlerdi. Çalgıcılar iki gruptan oluşmaktaydı. Birinci grup davulcu, zurnacı ve kemaneciden oluşup, adamlara kahvede çalardı. Düğün evinde kadınlara çalan ikinci grup ise düplekçi, tefci[38] ve kemaneciden oluşmaktaydı. 1940 ile 1960'lı yıllar arasında Baf ve Limasol bölgesinde birçok düğünde çalgıcılık yapan tefci Müntüfiye Abla, Düplekçi Zalihe Mustafa, kemaneci Marko Rıza, Kurşiniler ve Mehmet Dayı, zurnada ise Zurnacı Çavuş'un isimleri bugün dahi Güzelyurt'ta zikredilmektedir.

Pazartesi gününün sabahı düğüne başlanırdı. Pazartesi günü müzik eşliğinde yorganlar kaplanırdı. Yorgan kaplama işini, başından bir evlilik geçirmiş bir hanım başlatırdı. Daha sonra el birliği ile yorganlar kaplanırdı. Yorganlar kaplandıktan sonra yatağın üzerine beyaz bir çarşaf, onun üzerine de kırmızı bir örtü konurdu. Gelin evinde bulunan kadınlar kırmızı örtünün üzerine para atarlardı. Yorgan kaplama işi öğleye kadar sürerdi. Öğlen vakti halka yemek ve içki sunulurdu. Yemeğin verilmesiyle birlikte de düğünü sağdıçlar yönetmeye başlardı.

Salı günü düğünlerde sadece yenilip, içilirdi. Türklerin inanışına göre salı günü başlanan bir iş uzadıkça uzarmış. Bu yüzden salı günleri yeme içmenin dışında hiçbir iş yapılmazdı. Sadece herse buğdayı teknelere konup değirmene taşınırdı. Herse buğdayı değirmene taşınırken üzeri kırmızı tülbentle örtülürdü.

Çarşamba günü düğünün en yoğun günüydü. Çarşamba gününün sabahı gelin hamamı yapılırken, gecesi kına gecesi düzenlenmekteydi. Gelin, hamama süslü atın üzerinde götürülürdü. Gelini hamamda çalgıcılar ve misafirler coşkulu bir şekilde karşılardı. Gelin hamamda yıkanırken damat da düğün evinde tıraş edilirdi. Damadın tıraşı davul zurna eşliğinde yapılırdı. Hamamda yıkanan gelin öğlen vakti ailesiyle birlikte eve geri dönerdi.

---

[38] Tefçi: Zilli daire çalgısını çalan kişi.

Öğleden sonra gelin, düğün evinde kızlarla eğlenirken, damat da köy meydanında erkeklerle eğlenirdi.

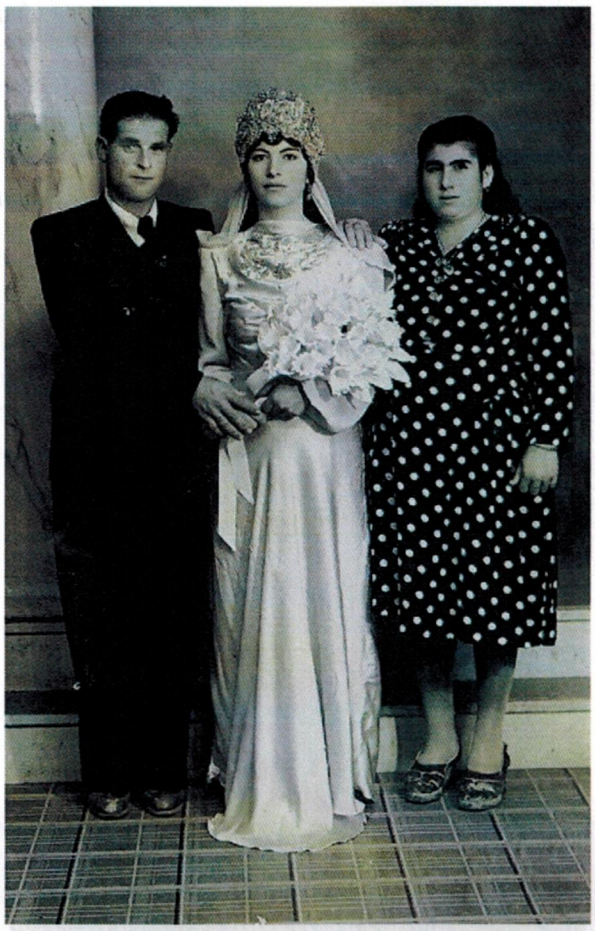

(Binatlılı Muharrem Fehmi ile Şeyda Reşat'ın 1930'lu yıllara ait düğün resmi)

Çarşamba gecesi "Kına Gecesi" yapılırdı. Saat ona kadar misafirler toplanır, çalgılar çalar, eğlenceler devam ederdi. Saat ondan sonra gelin misafirlerin bulunduğu odadaki yerini alırdı. Gelinin başında mücevherlerle süslü bir taç bulunurdu. Gelen misafirlere kahve ve sigara ikram edilirdi. Saat on bire kadar çeşitli eğlencelerle vakit geçirilirdi. Damadın sağ serçe parmağı kınalandıktan sonra saat on birde oğlanın kınası erkek sağdıçların nezaretinde düğün evine getirilirdi. Oğlanın kınası gümüşlendikten sonra erkek sağdıçlara geri verilirdi.

Saat ikiye doğru büyük bir sini[39] içinde olan gelinin kınası ortaya çıkarılırdı. Sininin ortasında mum yanardı. Misafirler sininin içerisine para atarlardı. Bir taraftan çalgılar

[39] Sini: Genellikle değirmi, bir karış yüksekliğinde, üzerinde hamur açılan tahta.

çalarken diğer taraftan da gelinin sağ ve sol elleri ve ayaklarına kına yakıp kırmızı tülbentle bağlarlardı. Şafak sökünceye kadar eğlenceye devam edilirdi.[40]

Kaynak Kişi: Cemaliye Mustafa

Derleme Tarihi: 11. 7. 2007

Yaşı: 70

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

(Limasollu Ali Osman ile Feyze Salih'in 1940'lı yıllara ait düğün resmi)

Perşembe günü öğleye doğru düğün tekrardan hareketlenirdi. Gelin gelinliğini giyer, iyice süslenir, tellenip pullanır ve başına elmas taç takılırdı. Öğlen vakti misafirler yemek için düğün evinde toplanırdı. Davul zurna eşliğinde yenen yemekle birlikte gelin ve damat işlenmeye başlanırdı. İşlenme esnasında para takıldığı gibi çeşitli hediyeler de verilebilirdi.

[40] Fazla bilgi için bk. Mahmut İslamoğlu, "Kıbrıs Türk Folkloru" Genişletilmiş 2. Baskı, s.46-49.

(Binatlılı Hilmi Ulus ile Emine Arıtan'ın 1940'lı yıllara ait düğün resmi)

Akşamüstü gelin alayı yapılırdı. Gelin süslü ata bindirilip kasaba veya köyün içerisinde davul zurna eşliğinde gezdirilirdi. Atta gezdirilen gelinin üzerine kadınlar tarafından buğday serpilirdi. Buradaki amaç evliliğin bereketli geçmesine yardımcı olmaktı. Gelin, alaydan geldikten sonra içeriye sokulurdu. Yatsı namazından sonra damat, arkadaşları tarafından eve getirilirdi. Eve getirilen damat yumruklanarak gelinin bulunduğu odaya sokulurdu. Bu arada sağdıçlar damadın çok hırpalanmamasını sağlamaya çalışırlardı. İçeriye giren damat Allah'a şükür anlamına gelen iki rekât namaz kılardı. "Gerdek Gecesi" veya "Zifaf Gecesi" denen bu gecenin sonunda damat geline değerli bir altın takardı.

Kaynak Kişi: Emine Arıtan

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 71

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

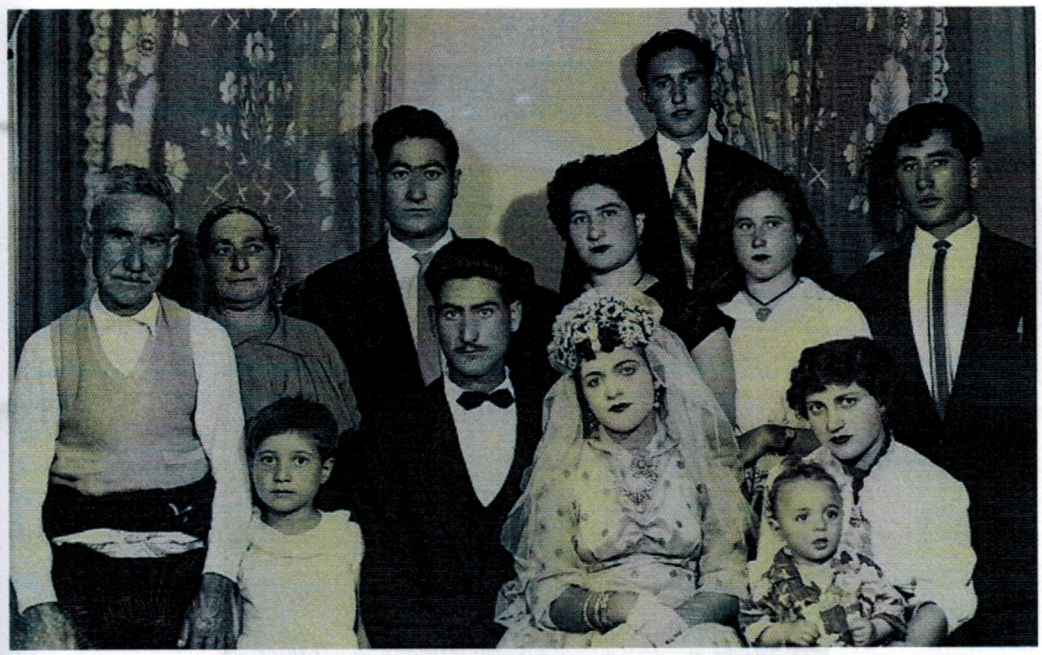

(Binatlı'da 1940'lı yıllarda çekilmiş düğün hatırası)

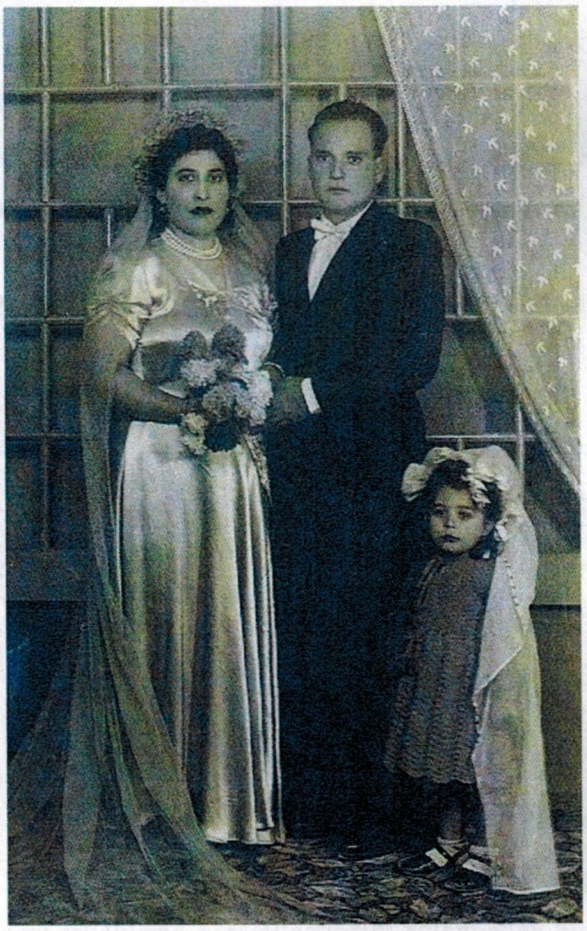

(Limasollu Ziya Mustafa ile Remziye Osman'ın 1940'lı yıllara ait düğün resmi)

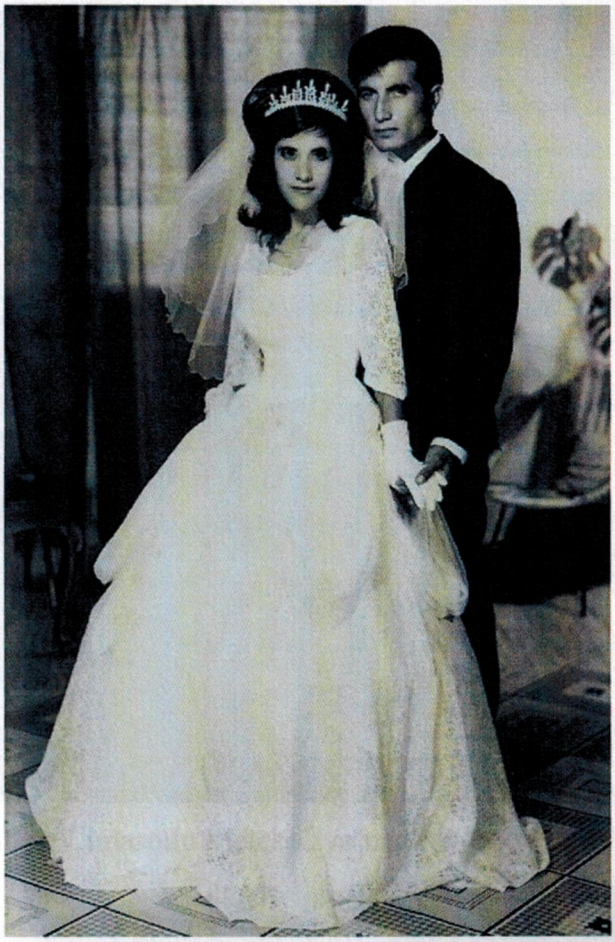

(Yeşilovalı Mehmet Hasan ile Zühre Yusuf'un 1960'lı yıllara ait düğün resmi)

(Yeşilova'da düğün gecesi erkeklerin gerçekleştirdiği eğlenceden bir görüntü. Resim 1960'lı yıllara aittir.)

(Susuzlu Türkay Salih ile Limasollu Melek Ziya'nın 1970'li yıllarda Limasol'da çektirdiği düğün fotoğrafı)

Düğünün cuma gününe "Paça Günü" derlerdi. Cuma günü zifaf gecesinde yatağa serilen çarşaf aile üyelerine gösterilir ve karşılığında bahşiş alınırdı. Düğünden sonra gelin bir hafta mübareki sürerdi. Maddi imkanlar el verdikçe her gün ayrı bir elbise giyip, "mubarek olsun" sözleri arasında tebrik kabul ederdi."[1]

Kaynak Kişi: Türkay Tokel
Derleme Tarihi: 14.5.2006
Yaşı: 62
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: Lise mezunu

[1] Fazla bilgi için bk. Oğuz M. Yorgancıoğlu, "Kıbrıs Türk Folkloru" Genişletilmiş 2. Baskı, s.70-79.

(Batlı Galip Mustafa ile Cemaliye Tahsin'in 1950'li yıllara ait düğün hatırası. Cemaliye Tahsin mübareki kıyafeti giymektedir.)

(Limasollu Hasan Derviş ile Seval Sarni'nın 1950'li yıllara ait düğün hatırası. Seval Sami mübareki kıyafeti giymektedir.)

Güzelyurt'ta Düğünler Nasıl Yapılmaktadır?

17-9

Günümüzde Güzelyurt'ta düğünler iki-üç saatlik zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilir. Güzelyurt'ta düğünler genellikle Festival Parkı, Güzelyurt Belediyesi Düğün Parkı veya İnci Park'ta gerçekleştirilir. Bu gibi yerlerde düğün yapmak isteyen ailelerin bir yıl önceden başvurup yer ayırtmaları gerekmektedir. Güzelyurt'ta evlenecek olan gençlerin birbirlerini tanıyarak evlendikleri görülür. Güzelyurt'ta görücü usulü evliliklerin tarihe karıştığı söylenebilir. Güzelyurt'ta düğünler cuma, cumartesi veya pazar günlerinden birinde yapılır. Salonun kiralanmasından sonra yapılan iş davetiyelerin bastırılmasıdır. İlgili taraflarca kararlaştırılan düğün gününün tarihini, yerini, salonun adını taşıyan davetiyeler matbaada bastırılır. Eski yıllarda gelini hazırlayan gelin onarıcıların yerini günümüzde kuaförlerin aldığı görülür. Damat da ya kendi evinde veya berberde hazırlanır. Düğünün başlamasına bir saat kala gelin-damat ve aileleri fotoğrafçıya giderek hatıra fotoğrafı çektirirler. Gelin ve damat salona, ellerinde yanan mumlar taşıyan küçük gelinlerinin eşliğinde girip, düğün salonunun oyun alanında üç tur attıktan sonra tebrik kabul edeceği yere gider. Genç çift önce gelinin sonra da oğlanın anne ve babası tarafından tebrik edilir. Anne ve babaların başlattığı kuşatma işini düğüne gelen misafirler sürdürür. Genç çiftin ailesi kuşatma esnasında takı takarken, gelen misafirler dönemin ekonomik koşullarına göre para verirler. Düğüne gelen konuklara basdiç,[42] şekerpare veya içi dolu ikram edilir. Kuşatma süresince yerel ve Avrupai çeşitli eserler çalınır. İsteyen misafirler piste çıkıp oyun oynarlar.

Kuşatma bittiğinde gelin, damat ve ailelerinin katılımıyla oyun pisti canlanır. Pistin canlandığı anlarda genellikle Kıbrıs'a özgü oyun havaları çalınır. Güzelyurt'taki düğünlerde muhakkak testi oyunu oynanır. Son zamanlardaki bazı düğünlerde testiyi gelinin yerine damadın kırması dikkat çekmektedir. Düğünün sonunda gelin pastası kesilerek misafirlere dağıtılır. Düğünden sonra maddi durumu iyi olan genç çiftlerin yurtiçinde veya yurtdışında balayı yaptıkları görülür.

Güzelyurt'ta sayısı az olmakla birlikte bazı ailelerin davetli topluluğunu sınırlı tutarak yemekli veya kokteylli düğün yaptıkları görülür.

---

[42] Basdiç: Düğünlerde ikram edilen kuru pasta.

18- Ölümle İlgili Adetler

18-1

Güzelyurt bölgesinde ölümü yaklaştığı anlaşılan hastanın ailesi ve ahbapları mümkünse hastadan helallik almak ister. Güzelyurtlu hastanın acılarını hafifletmek için yanlarında dua okunması gerekliliğine inanır. Hatta 1940'lı yıllarda Binatlı (Polemitya), Yeşilova (Mandirga), Bağrıkara (Fasula), Poli ve Susuz köylerinde imam olmadığından, köylerdeki cenaze ve din işlerini okul muallimleri [43] tarafından görülürdü. Birinin can çekişmeye başlaması üzerine, acılarını hafifletmek için hemen köyün muallimi çağırırdı. Yine ölünün can vermesini kolaylaştırmak için ağzına zemzem suyu dökülmesi adetlerimizdendir.

Hasta öldükten sonra yapılan ilk iş çenesinin bağlanıp, üzerinin beyaz bir çarşafla örtülmesi olur. Eskiden Binatlı (Polemitya), Yeşilova (Mandirga), Bağrıkara (Fasula), Poli ve Susuz köylerinde ölünün beklenmesi gerekirdi. Bununla birlikte ölüm haberini alanların, evlerinde dolu olan suları boşaltmaları gerekirdi. Dolu sulan boşalmayanların canlarını Azrail 'in alacağına dair inanç vardı. Bugün ise Güzelyurt'ta ölen kişi gömülünceye kadar hastanenin morg bölümünde bekletilmektedir. Şimdi olduğu gibi eskiden de defin için bir ön hazırlık yapılırdı. Eskiden ölünün defnedilebilmesi için gerekli olan tabut, sal, teneşir gibi araç ve gereçler camilerde bulunurdu. Ölünün ailesi ve sevenleri el birliği içerisinde defin işlerini tamamlardı. Günümüzde ise defin işleri Güzelyurt Belediyesi tarafından yapılmaktadır.

Defin işleri tamamlandıktan sonra Binatlı (Polemitya), Yeşilova (Mandirga), Bağrıkara (Fasula), Poli ve Susuz köylerinde ölünün hayatta iken sevdiği yemekler pişirilir ve mezarlıktan dönen halka ölü evinde ziyafet verilirdi. Bugün ise Güzelyurt'ta ölü defnedildikten sonra ilk üç gece mevlit okutulur. Birinci ve ikinci gece mevlitle genellere lokum ve çikolata ikram edilirken, mevlidin üçüncü gecesi gelenlere ölünün sevdiği yemekler ve tatlılar ikram edilmektedir. Aynı zamanda ölünün çıktığı odada, üç gece ışık yanması adeti bugün Güzelyurt'ta geçerliliğini korumaktadır. Bununla birlikte ölüm olayı gerçekleştikten sonraki ilk cuma günü, ölü helvası yapılıp camideki halka dağıtılır. Güzelyurt'ta ölünün 37. veya 40. gününde mevlit okutulup gelenlere ölünün sevdiği yiyecekler ikram edilir.

---

[43] Muallim: Öğretmen.

Güzelyurt'ta ilk üç gün ve yedi cumartesi sabahı, şafaktan önce mezara okunmuş su dökmek adettendir. Öldükten sonra bu günlerde, ziyaret edenleri ölünün tanıyacağı inanışı vardır. Yine Güzelyurtlu mevlit günleri ve kandillerde, dini günlerde, dini bayramlarda, arife günlerinde, ölünün doğum ve ölüm yıldönümlerinde, ölüsünü kabri başında ziyaret eder ve mezarına su döker.[44]

Kaynak Kişi: Suat Gün

Derleme Tarihi: 14. 5. 2006

Yaşı: 80

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Güzelyurt'ta Ölüye Ait Elbiselerin Elden Çıkarılması Nasıl Gerçekleştirilir?

18-2

Güzelyurt'ta ölünün elbiseleri en az üç gün boyunca saklanır. Buradaki amaç ölünün gelip elbiselerini göreceğine duyulan inançtır. Yine ölünün elbiseleri üçüncü gün soğuk suyla ve sıkılmadan üç baş suyla yıkanır. Ölünün elbiselerinin soğuk suyla yıkanmasının nedeni ölünün ferahlayacağı duyulan inançtır. Bununla birlikte soğuk suyla yıkanan elbiseler kesinlikle sıkılmaz, elbiseler sıkıldığı takdirde ölünün canının sıkılacağına dair inanç vardır. Ölünün elbiselerinin fakirlere dağıtılmaması halinde, ölünün diğer dünyada çıplak kalacağına dair inanç olduğu için Güzelyurt'ta ölen kişinin elbiseleri fakirlere veya yardım derneklerine dağıtılır.

Eskiden Baf Köylerinde ölünün elbiseleri fakir halka dağıtılırken, ölünün üzerinden çıkarılan elbiseler dereye veya akarsulara atılırdı. Limasol'a bağlı bazı köylerde ise ölünün çarşaf ve ayakkabılarının başkalarına uğursuzluk getireceğine dair inanç olduğundan, ölünün çarşaf ve ayakkabıları evin avlusuna gömülürdü. Ölünün üzerinden çıkarılan elbiseler ise yıkanmadan yakılırdı.

Kaynak Kişi: Emine Arıtan

Derleme Tarihi: 5.6.2007

Yaşı: 75

Yer: Güzelyurt

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

---

[44] Fazla bilgi için bk. Tuncer Bağışkan, "Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm" KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları-36, s.243-257.

19- Güzelyurt'ta Sahasında Ün Yapmış Kişiler

Bekir Kara

Bekir Kara, Baf ın Bağrıkara (Fasula) köyünde 1945 yılında doğdu. Bursa Eğitim Enstitüsü'nün Sosyal Bilgiler Bölümünden mezun oldu. Uzun Yıllar çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Müdür yardımcısı iken emekli oldu.

Yayınlanan Kitapları Şunlardır:

- Toplu Oyunlar (Tiyatro)
- Sırlar Ölümsüzdür (Öykü)
- Bellekteki İzlerl (Roman)
- Çalkantı (Öykü)
- Kavuni (Roman)
- Bellekteki İzler2 (Roman)
- Aşklar Acılar ve Torunlar (Roman)
- Aşka Dair (Öykü)

Osman Bulun

1963 yılında Limasol'da doğdu. Sedat Simavi Lisesi Elektronik mezunudur. Gençlik Dairesi'nde çalışmakta olup Bostancı Gençlik Merkezi'nin sorumlusudur.

Osman Bulun sanat hayatına 6 yaşında çalmayı öğrendiği mandolinle başladı. Daha sonra uzun süre bağlama çalarak müzik hayatını sürdürdü. Kaset yapmaya hazır, müziği ve güftesi kendisine ait besteleri vardır.

Osman Bulun aynı zamanda Halk dansları müziği, şiir ve tiyatro sanatlarıyla uğraşmaktadır. Çeşitli Halk dansları ekiplerine ut çalarak eşlik etmiş ve KKTC Halk Danslarını dünya çapında tanıtmak amacıyla İngiltere, Polonya, Fransa, İspanya, İtalya, Ukrayna, Belçika, Makedonya, Amerika, Bulgaristan, Portekiz ve Romanya gibi ülkelere ve Türkiye'de Anadolu'nun birçok yerine gitme ve gezme şansı bulmuştur.

Yazın sanatına 2000 yılında "Düşünler Ölgün" isimli şiir kitabıyla başlayan Bulun, 2002 yılında yazın hayatına "Erotik Fıkralar ve Güncel Espriler" isimli İngilizce ve Türkçe olarak yayınlanan kitabıyla devam etmiştir. Bulun, 2004 yılında ise karşımıza Bölgesel Rivayetler & İnanç ve Adetlerimiz" isimli kitabıyla çıkmıştır.

İlkokul yıllarından beri Tiyatro oynamakta olan Bulun, halen 2003 yılı sonlarında kurulan Güzelyurt Belediyesi Şehir Tiyatrosu çatısı altında Tiyatro oynamakta olup zaman zaman yönetmen ve yönetmen yardımcılığı görevini üstlenmektedir. Bulun evli ve 2 çocuk babasıdır.

20- Güzelyurt Yemek Kültürü

Çorbalar

20-1

Bulgur Çorbası

Buğday bol suda yumuşayıncaya dek kaynatılır. Kaynayan su süzdürülür. Süzdürülen suyun içerisine kuru badem içi, çekirdeksiz kuru üzüm, beyazlandırılan sısam ve tatlı nar tanesi eklenerek çorba hazır hale gelir.

Erişte Çorbası

Erişte, mayasız hamurdan yapılır. Hamurdan bezeler açılıp iyice unlanır. Unlanmasındaki amaç bezelerin birbirine yapışmamasıdır. Sonra bezeler ince uzun şeritler çıkacak şekilde kesilir. Kesilen parçalar kaynayan suda pişirilir. Suda pişirilirken içerisine tuz konur. Pişince üzerine diyanisi[45] konup, sıcak sıcak yenir.

Pirinç Çorbası

Pirinç çorbası yapacak kişi önce pirinçleri bir tepsiye döküp taşlarını ayırır. Pirinç birkaç kez yıkandıktan sonra kaynayan suya atılır. Pirinç iyice kaynayınca üzerine kara yağda kızartılmış soğan eklenip, limon sıkılır. Pirinç çorbasına tavuk parçaları da eklenip yenir.

---

[45] Diyanisi: Kavrulmuş soğan ve salçayla pişirilen, sade veya sebzeli et yemeği.

20-2

Fırın Kebabı

Patates ve kuşbaşı etlerinin üzerine soğan, tuz, yağ ve baharat konulur. Hazırlanan malzeme tepsiye dizilir ve fırına salınır.

Magarına Fırında

Bir paket makarına alınıp kaynatılır. Öteki taraftan ise yarım kilo dana kıyması yağda kızartılır. Kızartılan kıymanın içerisine maydanoz ve küçük soğan parçaları eklenir. Bu arada bir bardak süt ile bir bardak un, bir kaşık margarin, iki yumurta ve hellim rendesi karıştırılarak fırın makarınasının kreması oluşturulur. Böylece malzemeler tamamlanmış olur. Malzemeler tamamlandıktan sonra geniş bir tepsi alınır ve dibi yağlanır. Sonra makarınanın yarısı tepsiye dökülür. Üzerine hazırlanmış kıyma dökülüp yayılır. Kıymanın üzerine ise makarınanın geriye kalan kısmı dökülüp yayılır. Son olarak makarınanın üzerine daha önceden hazırlanmış olan kreması dökülüp yayılır. Bu şekli ile makarına fırına salınıp pişirilir.

(Melek Öztürkler fırın magarınasını hazır hale getirmeye çalışıyor)

Tava

Doğranan etler bol soğanla kavrulur. İçine salça, domates ve suyu eklenir. Bir müddet kaynadıktan sonra içine pirinç ilave edilir. Yemeğin kokulu olması için içerisine defne yaprağı, kimyon ve kara biber de ilave edilip fırında pişirilir. Kıbrıs'ın en karakteristik yemeklerinden biri olan bu yemeğe "Aytotro Pilavı" adı da verilmektedir.

Bezelye

Bezelyenin içerisine enginar ve havuç eklenerek yahni olarak pişirilir. Bu şekilde pişirilen bezelyeye yahni bezelyesi adı verilir. Bezelyenin içerisine et, enginar ve havuç eklenerek pişirilirse etli bezelye olur.

Herse

Öğütülmüş buğday alınıp kabuğu ayıklanır. Sonra kazanlara konarak, su ilave edilip ateşe vurulur. Ayni anda tavuk veya et parçalar halinde doğranıp kazana atılır. Kazanda kaynayan herse kontrol edilip su çektikçe su ilavesi yapılması gerekir. Etle buğdayın birbirinden ayrılmayacak kadar pişmesi gerekir. Bu da en az dört saatı bulur. Pişen hersenin iyice çırpılması gerekir. Çırpılan herse dört beş saat bekletildikten sonra yenir. Herse bayramların, yemekli sünnetlerin, nişanların ve düğünlerin geleneksel yemeğidir.

Tatlılar

20-3

Şam ali

Bir kabın içerisine 5 bardak irmik, 2 bardak süt, 2 bardak şeker, 1 paket baking powder ve yarım kaşık mezdeki konulur. Bunlar iyice yoğrulup, irmikler açılsın diye 4-5 saat bekletilir. Bekleme süresi dolduktan sonra elde edilen malzeme tepsiye konur. Fırına salınmadan önce üzerine badem konur. Fırında kızarıncaya kadar pişirilir. Diğer taraftan ise 3 bardak şeker ve 3 bardak suyla şerebeti hazırlanır. Sonra fırından çıkarılan tatlıya soğuyan şerebet dökülür.

Ceviz Macunu

Cevizler iyice ayıklanıp ortası delinir. Ortası delinmiş cevizler her gün suyu değiştirilerek 1 hafta bekletilir. Daha sonra 50 cevize 1.5 kilo şeker konur. Cevizleri örtecek kadar su konularak 3 defa kaynatılıp, pişirilir. Kaynayan cevizlerin içerisine kokulu olması için karanfil ve badem atılır.

Samsı

Açılmış bezelerin içerisine badem konularak, bezelere baklava şekli verilir. Hazırlanmış bezeler yağda kızartılır. Bezeler yağda kızartıldıktan sonra üzerine daha önceden hazırlanan şerbet dökülür. 15 dakika sonra samsı yenmeye hazır hale gelir.

Kaynak Kişi: Melek Öztürkler
Derleme Tarihi: 23. 5. 2006
Yaşı: 55
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

21- Batıl İnanışlar

Birlikte yaşayan insanlar arasında kimi zaman korkudan, kimi zaman çaresizlikten, kimi zaman da rastlantılardan doğan birtakım inanışlar topluluğuna batıl inanış denir. Bu tür inanışlar insanın var oluşundan günümüze kadar sürüp gelmiştir. Bu inanışların bilimsellikle, akılla, çağdaşlıkla hiçbir ilgisi yoktur.

Güzelyurt'ta Halk Arasında Yaygın Olan Batıl İnanışlar Nelerdir?

21-1

- Anahtar sallanması kavga çıkacağına yorumlanır.
- Ağustos ayında dumanlı çiğ varsa, bundan sonraki yüz ellinci gün yağmur yağacağına inanılır.
- Bekar bir kız "of" çekerse koca istediğine yorumlanır.
- Bekar bir kız yemek yediği tabakta yemek bırakırsa, ileride evlendiğinde kocasını başkalarının alacağına inanılır.
- Bir kişiyi hıçkırık tuttuğu zaman o kişiye yalan söylenir. Hıçkıran kişi yalana inanırsa hıçkırığının geçeceğine inanılır.
- Baykuşun ve kara kedinin uğursuzluk getirdiğine inanılır.
- Birisi öldüğünde, ölen kişi gömülene kadar ev süpürülmez. Eğer ev süpürülürse süpürülen çöplerin, ölen kişinin mezarına gideceğine inanılır.
- Gece yumurta verilmez. Yumurta verenin evine yoksulluk geleceğine inanılır.
- Hamilelikte yumurta yiyen kadınların çocuklarının afacan olacağına inanılır.
- İç çamaşırını ters giyen kişinin, nazardan uzak kalacağına inanılır.
- Islık çalan bekar kızın gayri meşru çocuğunun olacağına inanılır.

- Kapı önünde oturan kişinin iftiraya uğrayacağına inanılır.
- Karınca yuvasını bozanın, kendi evinin de bozulacağına inanılır.
- Sırtı kaşınan kişinin dayak yiyeceğine inanılır.
- Sabahleyin evden sağ ayakla çıkılırsa, o gün her şeyin yolunda gideceğine inanılır.
- Tabutun taşınırken sallanması yeni kişilerin öleceğine işarettir.
- Renkli gözlü insanların gözünün tuttuğuna inanılır.
- Yaz günü sabahın erken saatinde çiğ varsa, o gün havanın çok sıcak olacağına inanılır.
- Yolculuğa çıkacak kişinin arkasından su dökülür. Böylece o kişinin su gibi akıp gideceğine inanılır.

Kaynak Kişi: Baykan Kalkan
Derleme Tarihi: 2.5.2007
Yaşı: 65
Yer: Güzelyurt
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

22- Fotoğraflar

Güzelyurt'tan Görüntüler:

(Güzelyurt Festival Parkı'ndan bir görüntü)

(Güzelyurt Fatih Cami'nin görüntüsü)

(Güzelyurt'un girişinde yer alan Güzelyurt Terminali)

(Güzelyurt Belediye Binası)

(Güzelyurt Kapalı Çarşı'nın iç bölümünden bir görüntü)

(Güzelyurt Şehrinin kuşbaşı görüntüsü)

Baf, Limasol ve Bu Bölgelere Bağlı Bazı Köylerden Görüntüler:

(Baf'ın Poli Köyü'nde yabayla harman savurun bir kadın. Resim 1932 yılına aittir.)

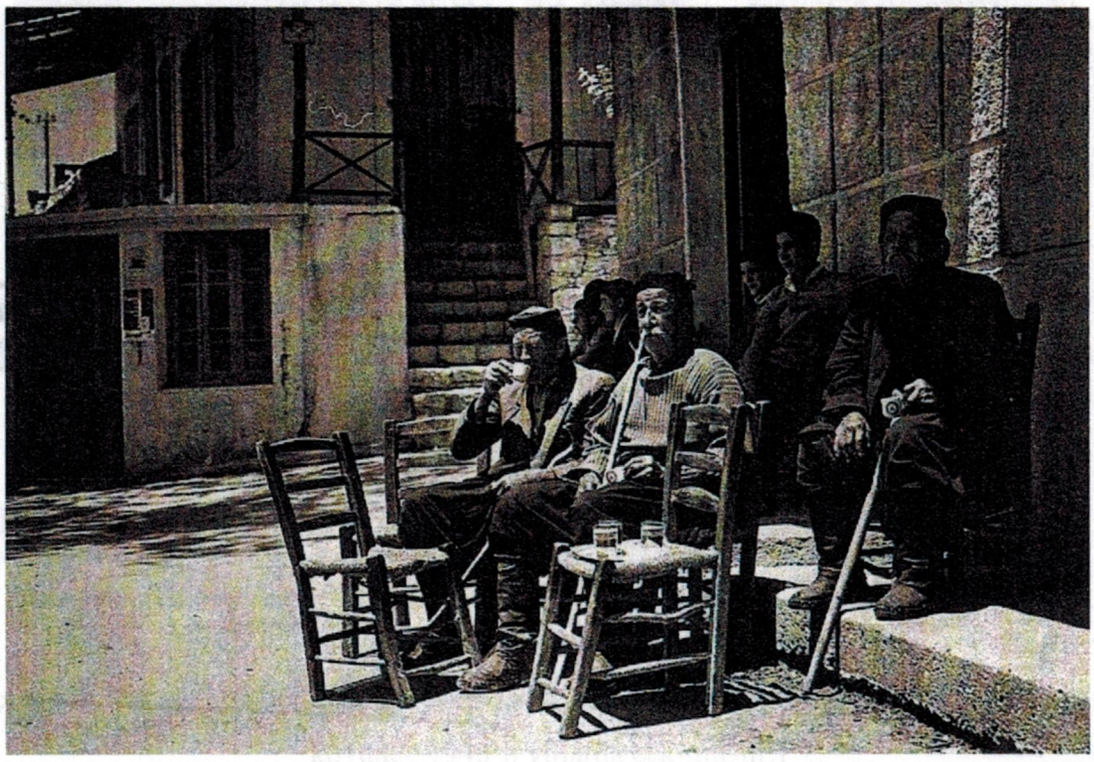

(Limasol'un Türk Semtinde kahvehanede oturan adamlar. Resim 1940'lı yıllara aittir.)

(Bafın Aydın köyünde köfünleri üzüm dolduran bir köylü. Resim 1940'lı yıllara aittir.)

(Limasol 'un Binatlı köyünde evlenecek kadınların düğünden önce, köyde yer alan bazı ağaçların önünde gelinlik içerisinde resim çektirmeleri geleneksel hale gelmişti. Resim Binatlı köyünde 1940'lı yıllarda çekilmiştir.)

(Eski yıllarda Kıbrıs Türkleri her ortamda birlik ve beraberliğin örneklerini sergiliyordu. Bu örneklerden bir tanesi 1950'li yıllarda Binatlı-Lefkoşa seferini yapan, Bora isimli otobüsün şoförünün verdiği ihtiyaç molasında, yolcuların yiyeceklerini birbirleriyle paylaşmalarıyla gözler önüne serilmektedir.)

(Limasol'da Lanidi Çiftliği'nde çalışan Türk işçilerin toplu halde çektirdiği hatıra fotoğrafı. Resim 1950'li yıllara aittir.)

(Limasol'un Binatlı köyünde yer alan okulda, çocuklar 19 Mayıs gösterisi yaparken çekilen hatıra fotoğrafı. Resim 1950'li yıllara aittir.)

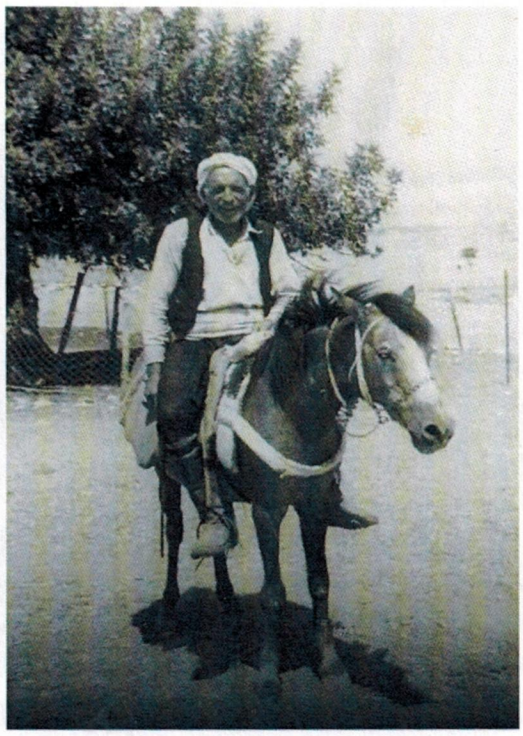

(Eski yıllarda insanlar, köy içindeki ulaşımlarını atlar ve eşekler vasıtasıyla gerçekleştirirlerdi. Bunlardan biri olan Yeşilovalı Hasan Hüsnü'nün 1960 yılında atının üzerinde çektirdiği hatıra fotoğrafı.)

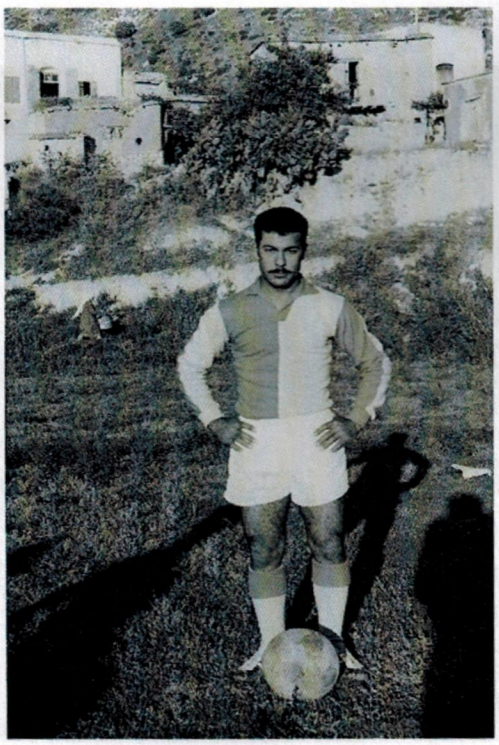

(1950'li yıllarda Baf'ın Susuz köyünde futbol takımı kurulmuştu. Susuz futbol takımının oyuncularından biri olan Celal Salih'in 1960'lı yıllarda köyünün futbol sahasında çektirdiği hatıra fotoğrafı.)

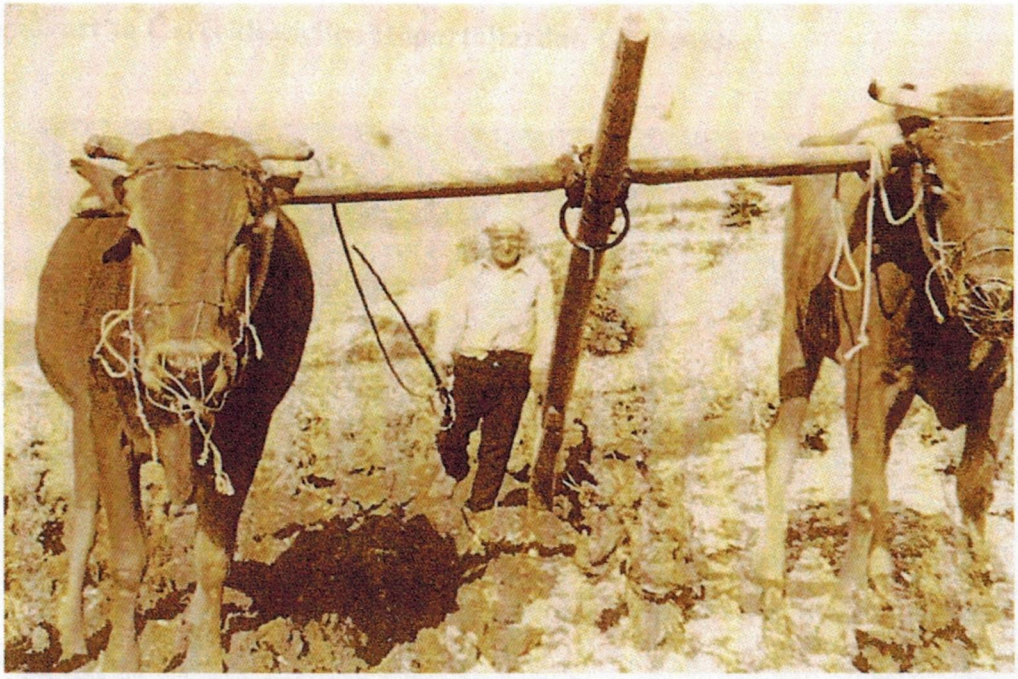

(Bafve Limasol köylerinde 1960'lı yıllara kadar makineleşme söz konusu değildi. Tarımdaki bütün işler insan ve hayvan emeğiyle yapılıyordu. Çiftçi, tarlasını bir çift öküz ve öküzlerin sırtına bağladı kara sapanın sayesinde sürebiliyordu. Bir çift öküzün bir günde sürebileceği alan biriminin ise bir dönüm olduğu, o yıllarda çiftçilik yapan insanlar tarafından söylenmektedir. Resim 1960 yılında Baf'm Aydın köyünde çekilmiştir.)

(Limasol'un Türk semtinde yer alan Osman'ın fırınından bir görüntü. Resimde üzeri çıplak olan Limasol'da bir dönem yaptığı ekmeklerle ün salan Ziya Mustafa'dır. Resim 1960'lı yıllarda çekilmiştir.)

Güzelyurt'ta Gerçekleştirilen Röportajlardan Görüntüler:

(Emine Arıtan ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

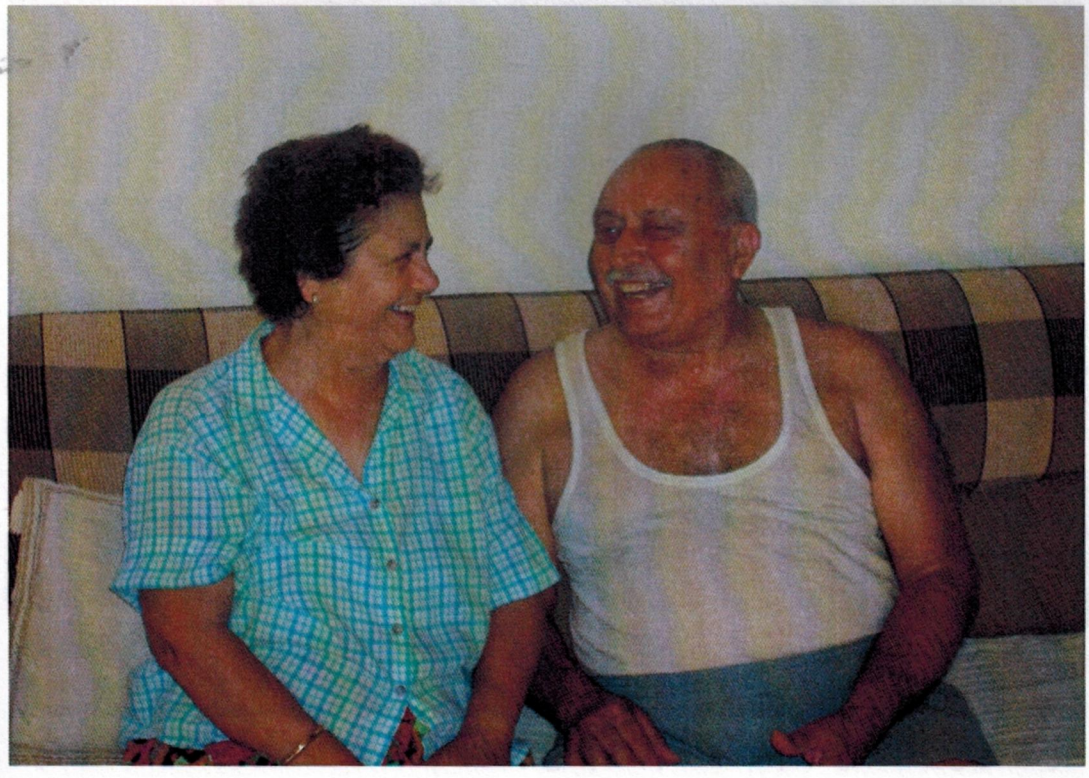

(Galip Mustafa ve Cemaliye Mustafa'yla gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

(Suat Gün ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

(Mehmet Cenksal ve Zühre Cenksal'la gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

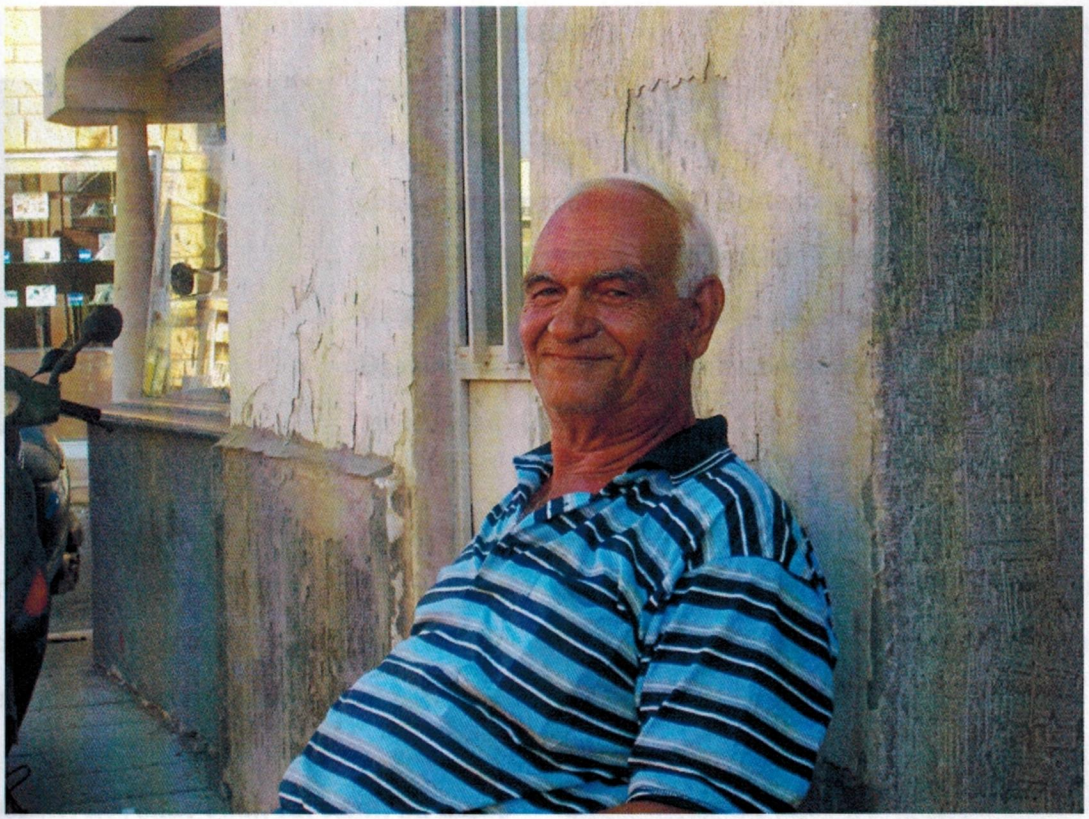

(Kamil Gümüşok ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

(Mehmet Ceral ve Şenay Ceral'la gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

Bostancı

Bostancı Köyü Güzelyurt'un 8 km uzağında olup, güney batısında yer almaktadır. 18.8.1975 yılında Mübadele anlaşması sonucunca köylü Bostancı'ya Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünden ve Limasol'un Yalova (Piskobu) ve Çanakkale(Kandu) köylerinden göç edip yerleşmiştir. Bostancı köyü Mübadele anlaşmasından önce Zodhıa isimli bir Rum köyüydü.

Bostancı köyü aşağı ve yukarı Bostancı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. 2006 nüfus sayımına göre Aşağı Bostancı'da 3008 kişi, Yukarı Bostancı'da ise 2028 kişi yaşamaktadır. Bostancı köylüsünün% 70 devlet dairelerinde çalışmaktadır. Yine köylü geçimini sağlamak için narenciye ve tarımla uğraşmaktadır. Okuma yazma oranı köyde %95'tir.

Bostancı köyünde okul, iki cami, iki kasap dükkânı, iki düğün salonu, berber dükkanı, kooperatif, benzin istasyonu, marketler, yemekhaneler, makinist dükkanları, hırdavat dükkânları ve kahvehaneler bulunmaktadır.

Bostancı köylüsünün en önemli özelliği çalışkan ve toprağa bağlı olmalarıdır. Köylünün taşınmaz mal elde etmeye büyük tutkusu vardır. Toprağa olan tutkusu kadar halkın altına da tutkusu büyüktür. Her aile mutlaka bol miktarda altın satın alır, kendisinin ve ailesinin güvencesi olarak saklar.

1- **Adlar, Lakaplar:**

Yeni Doğan Bebeklere Hangi Adlar Veriliyor? Veriliş Sebepleri?

1-1

- Yeni doğan bebeklere ata ismi veriliyor.

- Anne veya babanın beğendiği bir çiçek ismi çocuklara verilebiliyor. Örnek olarak Açelya, Yasemin, Alezyum isimlerini verebiliriz.

- Devlet büyüklerinin isimleri de çocuklara konan isimler arasındadır. Mustafa Kemal, Dr. Fazıl Küçük, Ecevit, Süleyman Demirel, Rauf Raif Denktaş gibi Türkiye ve KKTC büyüklerinin isimleri konuyor.

Yörede Yaşayan Kişilere Ne Gibi Lakaplar Veriliyor? Sebepleri?

1-2

Bostancı Köyünde lâkaplar davranışlara, yürüyüşe, fiziksel görünüme, konuşmaya, yaptığı işe göre şekillenir.

Bostancı Köylüsü insanların aksaklıklarından dolayı takılan lâkaplara karşı çıkmıştır. Bundan dolayı insanların aksak yönlerini ön plana çıkaran lâkaplara Bostancı'da az rastlanır. Bostancı'da Kadı Mehmet isimli bir vatandaş lâkap takmada ün kazanmıştır.

- Bin Beş: Ayannili bir adama ince yapılı olup, uzun boylu olduğu için bin beş lâkabı takılmıştı.

- Ham Gavur: Bostancılı bir adama acımasız ve kaba olduğu için ham gavur lâkabı takılmıştır.

- Mehmet Gufo : Gufo Rumcada sağır anlamına gelir. Mehmet isimli bir Bostancılının babası sağır olduğu için kendisine Mehmet Gufo lâkabı takılmıştır.

- İsmayılya: İsmail adlı bir köylü, uzun boylu olduğu için İsmayılya lâkabıyla çağrılırdı.

- Salih Barca: Barca Rumcada arkadaş anlamına gelir. Salih isimli bir köylü kahveci olduğu için Salih Barca lâkabıyla çağrılırdı.

- Hüseyin Berdigo: Berdigo Rumca'da keklik anlamına gelir. Hüseyin isimli bir köylünün hareketleri, kekliğe benzetildiği için isminin önüne Berdigo konulup çağrılmıştır.

Hayvanlara Ne Gibi Adlar Veriliyor? Sebepleri?

1-3

- Bostancı köyünde genellikle hayvanlara Rex, Lasi, Bobi gibi yabancı isimler konulmaktadır.

- Bostancı köyünde hayvanlara rengine göre de isim verilmektedir. Örnek olarak Pamuk, Sarışın isimlerini verebiliriz.

Kaynak Kişi: Yüksel Özkasap

Derleme Tarihi: 24. 8. 2006

Yaşı: 61

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

İşyeri, Konut, Apartmanlara Nasıl Ad Verilmektedir?

1-4

- Bostancı köyünde işyerlerine isim verilirken genellikle kendi isim ve soy isimleri verilmektedir.

- Bostancı köyünde işyerlerini konulan isimlere örnek olarak Melek Çiçekçilik, Horoz Market, Selin Mobilya, Gökhan Ticaret, Mertekçi Market, Zafer'in Yeri, Günalp Market isimlerini verebiliriz.

2- Dualar, Beddualar

Halk İyi Dileklerini Belirtirken Hangi Sözleri Kullanıyor?

2-1

- Allah seni nazardan saklasın.

- Allah rast getirsin.
- Allah yardımcı olsun.
- Hayır duam beraber olsun.
- Allah bağışlasın.
- Allah hayırlı kısmet nasib edsin.
- Allah şimdi sevmesin.
- Allah bereket versin.
- Bahtın açık olsun.
- Gülerse talih güler, Allah hayırlı bir talih versin.
- Allah gönlüne göre versin.
- Allah dudduğunu altın edsin.
- Allah bir yastıkta gocatsın.
- Allah seni gocana bağışlasın.

Dualar, Dilekler Hangi Olaylardan Sonra Söyleniyor?

2-2

Hayır duası veya alkış olarak da bilinen dular; kendimize ve sevdiklerimize karşı içimizden geçen iyi dileklerin kabul edilmesi amacıyla Allah'a yalvarma şeklinde söylenen biçimidir.

- Köyde insanlar dualarla Allah'a yakın olmaya çalışırlar.
- İnsanlar gelecekle ilgili beklentilerini dualarla ifade ederler.
- Kötülüklerden ve tehlikelerden korunmak için köylü dua eder.
- Maddi kazançların artması için duaya başvuran insanlar da vardır.

Kaynak Kişi: Fatma Zekican

Derleme Tarihi: 14.8.2006

Yaşı: 54

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Lise mezunu

Beddua Olarak Hangi Sözler Kullanılıyor?

2-3

Beddualar, kişinin kendisine, yakın çevresine, sevdiklerine ve topluma karşı yapılan kötü ve yanlış hareketler için bir kınama, bela dileme, muhatap alınan kişi ve kurumların zor durumda kalmasını isteme temeli üzerine kurulmuşlardır.

Başkaları için istenen kötülüklerin dile getirildiği beddualar, lanet, kargış ve ilenç olarak da bilinmektedir.

- Allah belanı versin.
- Allah cezanı versin.
- Beş beter olasın.
- Allah tüketsin seni yeryüzünden.
- Şeytan görsün yüzünü.
- Allah gün yüzü göstermesin.
- Ziligurti çıgarasın.
- Gara topraklarda göreyim seni.
- Gara naşilerim dudsun seni.
- Bayatın zehir olsun.
- Benden beş beter olasın.
- İki gözün kör olsun.
- Allah seni dilenci edsin.
- Allah yaksın seni.
- Adın batsın.
- Kökün gurusun.
- Ser sefil olasın.
- Açlıktan ağzın goksun.
- Çocuklarını sevinmeyesin.
- Mutlu bir gün görmeyesin.
- Yediğin zehir zıkkım olsun.
- Yaptığım eyilikler sana helal olmasın.

Hangi Olaylardan Sonra Beddua Ediliyor?

2-4

- Kötü ve yanlış hareketleri kınamak için beddua ediliyor.
- Kişinin kendisine yapılan olumsuz hareketler sonucunda söylenen beddualar.
- Kişinin yakın çevresine, sevdiklerine verilen zarar karşısında edilen beddualar.

Çocuklara Edilen Dualar?

2-5

- Allah analı bubalı böyütsün.
- Allah bağışlasın.
- Allah zihin açıklığı versin.
- Okuyup büğüyüp adam olasın.
- Allah akıl ezan versin.

Yaşlılara Edilen Dualar?

2-6

- Allah sana uzun ömürler versin.
- Allah sana çocuklarını bağışlasın.
- Allah'ım şimdi sevmesin.
- Allah çaresiz dert vermesin.
- Allah bereket versin.
- Sıkıntı üsdünden uzag olsun.

Bekarlara Edilen Dualar?

2-7

- Allah çirkin talihi versin.
- Allah gısmetini açık edsin.
- Allah sana doktor goca layık edsin.
- Allah seni telli duaklı gelin yapsın.
- Allah gönlüne göre versin.
- Allah sana sadık eş versin.

Kaynak Kişi: Özen Üngüder

Derleme Tarihi: 14. 8. 2006

Yaşı: 45

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Lise mezunu

3- Yeminler

Hangi Olaylardan Sonra Ne Gibi Yeminler Edilmektedir?

3-1

Her insan zaman zaman daha inandırıcı olmak için yemin eder. Yemin etmek, söz vermek her insanın doğasında vardır. İnsanlar yemin ederken "Vallahi" veya "Allah için" sözlerini kullanır.

Halk Ne Gibi Yeminler Etmektedir?

3-2

- Yeminim yemin olsun.
- İki gözüm önüme aksın.
- Ağzım dilim gurusun.
- İki gözüm kör olsun.
- Allah beni yaksın.
- Bir nefes almayayım.
- Kuran çarpsın beni.
- Yalan söylersem ağzım dilim gurusun.
- Bana herkes lanet okusun.
- Allah seni inandırsın.
- Yalan söylersem iki adım daha gidemeyim.
- Azrail canımı alsın.
- Allah için bana inan.

Kaynak Kişi: Mehmet Özkaramanlı

Derleme Tarihi: 10. 08. 2006

Yaşı: 86

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Yemin Edilen Söz Tutulmadığında Ne Yapılır? Bu Konuda Nelere İnanılmaktadır?

3-3

Yemin edilen söz tutulmadığında Allah'ın insanları cehenneme göndereceğine inanılır. Yeminlerin bozulması için dört yol ortasına para atılır veya yardıma muhtaç insanlara para verilir.

4- Selamlar

Selam Sözleri Nelerdir?

4-1

- Merhaba!
- Günaydın!
- Eyi akşamlar!
- Hoşça kal!
- Napan?
- Nasılsın?
- Selamın aleyküm!
- Napan olan?
- Eyi günler!
- Hoş vakit!
- Sabah-ı şeriflerin hayır ola!
- Gününüz hayır ola!
- Selam!

5- Okşamalıklar

5-1

Okşamalık, bir kişiye gönül alan, hoşuna giden sözler sarf etmektir.

- Birtanem!
- İki gözüm!
- Ciğerim!
- Pamucuğum!
- Aşkım!
- Küçük sevgilim!
- Hayatım!
- Her şeyim!
- Canımın canı!
- Bullim!
- Tatlı dillim!
- Prensesim!
- Elma yanaklım!
- Kiraz dudaklım!
- Güzelim!

6- Övme ve Yermeler

İnsanlar Birbirlerini Hangi Sözlerle Övmektedir?

6-1

- Hadi oğlum sen bir tanesin!
- Pırlanta gibisin!
- Sapına gadar adamsın!
- Altın gibisin!
- Mükemmel bir iş çıkardın!
- İstersen her işi yaparsın!
- Çok zekisin!

İnsanlar Birbirini Yererken Hangi Sözleri Kullanır?

6-2

- Gerizekalı adam!

- Sersem tavuk.
- Saçı uzun aklı kısa kadın!
- Nüssübet adam!
- Bitli .....
- Pis .....
- Beyinsiz çocuk!
- Uyuz!
- Aksak Timur!
- Zibidi .....!

Kaynak Kişi: Pembe Güran

Derleme Tarihi: 14.08.2006

Yaşı: 80

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

7- Satıcı Sözleri

7-1

İnsanların mallarını satabilmek için söyledikleri sözlere satıcı sözleri denir. En çok kullanılan satıcı sözleri şunlardır:

- Domatesin güzeli burada!
- Tazze salatalık!
- Tazze badades!
- Tazze böyrülcecik varı
- Mühürlü karpuz burada!
- Tazze balığa gel!

Bazı esnaf satıcıları mallarını satabilmek için tekerlemelere başvururlar:

7-2

Muhallebimi yaparım,

İçine şeker gatanm,

Tabak tabak satarım.

Gül gokulu muhallebim,

Ala düe,

Ala tre,

Sattım giddi.

Ballı erik,

Satamazsak yerik.

8- Atasözleri ve Deyimler

Atalarımızın yaşanan olaylardan çıkardıkları sonuçları birer yargı, bilgece düşünce ya da öğüt olarak kurallaştıran, güzel ve özel söyleyişlerle kalıplaşıp kesinleşen, söyleyeni belli olmayan özlü sözlere atasözü denir.

Tarihte bilinmeyen uzak veya yakın bir zamanda birileri tarafından yaşanmış, gözlenmiş bir olaydan bir sonuç, bir ders çıkarılmıştır. Olayı yaşayan, çıkardığı dersi konuştuklarına aktarmıştır; söz, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa geçtikçe, içindeki gereksiz sözler atılmış; akılda kolay kalacak, kulağa hoş gelecek, söz sanatlarıyla yüklü, biçim ve anlatım güzelliğine kavuşmuştur. Benzer olaylarla doğruluğu zaman içinde kanıtlanarak, halk tarafından "genel kurala" dönüştürülmüştür. Böylece halkın ortak bilincinde biçimlenip özleşen atasözleri, son biçimini almış; ulusun ortak dil ve düşünce ürünü olmuştur. O nedenle atasözleri, halkın ortak yargılarıdır.[46]

Bir yahut daha fazla kelimelerle bir şeyi, durumu birtakım edebi sanatlardan da yararlanarak tasvir eden, belirten ve anlatımı güzelleştiren, çoğu kendi anlamları dışında kullanılan kalıplaşmış sözlere deyim denir.[47]

Atasözleri ve Deyimler Konuşma Sırasında Hangi Durumlarda Kullanılıyor?

8-1

- Atasözleri öğüt vermek amacıyla söylenir.

- Ahlak dersi veya öğüt verirken, olayı daha etkili bir şekilde anlatmak için atasözlerinden yararlanılır.

---

[46] Salih Sarıca" Güzel Konuşma Yazma" İst. 2000. s. 71.

[47] Fazla bilgi için bk. Ali Doğanay, "Türkçe Deyimler Sözlüğü", Ankara 1990, s.5-11.

- Doğa olaylarını anlatmak için atasözlerinden yararlanılır.
- Halk kendi gelenek ve göreneklerini yaşatmak için atasözlerini kullanır.
- Deyimleri, sözlü ve yazılı anlatımda konuşmalarımızı süslemek, ereğimizi daha iyi ve açık anlatmak için kullanırız.
- Anlatımı daha hoş ve çekici yapmak için deyimler kullanılır.

Atasözleri ve Deyimler Kimlerden Nasıl Öğrenilmektedir?

8-2

Atasözleri ve deyimler insanlara atalarından miras olarak kalmaktadır.

Yörede Kullanılan Atasözleri Nelerdir?

8-3

- Besle gargayı, oysun gözünü.
- At binenin, kılıç guşananın.
- Bilgi, tek başına bir güçtür.
- Düşünüyorum öyleyse varım.
- Keskin sirke gabına zarar.
- Damlaya damlaya göl olur.
- Mum dibine ışık vermez.
- Üzüm üzüme baka baka gararır.
- Alçak uçan yüce gonar, yüce uçan alçak gonar.
- Akıl için yol birdir.
- Boş çuval dik durmaz.
- Baba bilgisiyle adam olurmaz.
- Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az.

Kaynak Kişi: Özkan Üngüder

Derleme Tarihi: 14.08.2006

Yaşı: 60

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

- Bilimden gidilmeyen yolun sonu garanlıktır.
- Gülü seven dikenine gatlanır.
- Minareyi çalan gılıfını hazırlar.
- Parayı veren düdüğü çalar.
- Dost başa bakar düşman ayağa.
- El elden üsdündür.
- Evi ev eden kadındır.
- Ne ekersen onu biçersin.
- Akıl yaşta değil, baştadır.

Kaynak Kişi: Serkan Baki

Derleme Tarihi: 14.08.2006

Yaşı: 34

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

- Gelen gidene rahmet okur.
- Öküz öldü ortaklık biddi.
- Pilavdan dönenin gaşığı gırılsın.
- Salla külahı ye pilavı.
- Görünen köy gılavuz isdemez.
- Kelin dımağı olsa gendi kelini gaşır.
- Horoz çok olan yerde sabah olmaz.
- El ipiyle guyuya inilmez.
- Eski dosttan düşman olmaz.
- Param rezil, canım aziz.
- Oynamayacak gelinin yeri dar olur.

Kaynak Kişi: Nahide Üngüder

Derleme Tarihi: 14.08.2006

Yaşı: 33

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

Yörede Kullanılan Deyimler Nelerdir?

8-4

- Çam sakızı çoban armağanı.
- Acele edme dilini ısırırsın.
- Zehir gibi.
- Bir şeyin dibine dan ekmeg.
- Dal gibi.
- Göz atmak.
- Abayı yakmak.
- Açlıktan ağzı gokmak.
- Yelkenleri suya indirdi.
- Yerinde yeller esmek.
- Sinek avlar.
- Rüya gibi geldi geçdi.
- Sildi süpürdü.
- Kerem gibi yanıyor.
- Aşık atamaz onunla.
- Gözü dönmek.
- Sabah ola, hayır ola.

Kaynak Kişi: Afet Ünguder

Derleme Tarihi: 10. 08. 2006

Yaşı: 52

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Lise mezunu

- Gendini dev aynasında görür.
- Gölgesinden bile gorkar.
- El adamı.
- Acuze[48] gibi çenesi açıldı.
- Küp gibi.
- Sinsi sinsi gezenden gork.

---

[48] Acuze: Kötülük yapmayı alışkanlık eden yaşlı karı.

- Yer yarıldı da içine girdi.
- Tadı duzu yok.
- Melek gibi adam.
- Bubanın malı mı zannettin?
- Ölümü göze almak.
- Çıkmaz sogak.
- Gılı gıpırdamaz.
- Yağlı börek.
- Eli açık.
- At gibi gişniyor.
- Sağ olsun, var olsun.
- Defterini dürmek.
- İğne ipliğe döndü.
- Guyusunu gazar.
- Guru iftira.

Kaynak Kişi: Ahmet Atasay
Derleme Tarihi: 10. 08. 2006
Yaşı: 55
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

9- Bilmeceler

Bir şeyin adını anmadan, niteliklerini üstü kapalı söyleyerek, o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun demek olan bilmeceler, insan, hayvan, bitki, eşya gibi somut varlıkları konu edinen, ait oldukları toplumların kültür ve coğrafyası hakkında bilgi veren ürünlerdir.

Birçok halk edebiyatı ürününde olduğu gibi bilmecelerin de büyük bir bölümü ilk söyleyeni zamanla unutularak anonimleşmiştir. Söyleyeni belli olan bilmeceler de vardır. Bu

tur bilmecelere muamma, lüğaz ve tarih düşürme adı verilir. Kıbrıs'ta istihraç adı verilen bilmeceli şiir örneklerine rastlanır.[49]

Köyde Hangi Bilmeceler Sorulmaktadır?

9–1

Deveden böyük, pireden güçük
Baldan dadlı, biberden acı
(İncir)

Damdan addım gırılmadı
Suya godum eridi
(Kağıt)

Et içinde, hep içinde?
(Kulak)

Gece yorulur,
Gündüz diynenir.
(Yatak)

Çarşıdan alınmaz,
Mendile gonulmaz,
Ondan dadlı şey olmaz.
(Uyku)

Dağa gider seslenir,
Eve gelir gizlenir.
(Balta)

Sarıdır safran gibi,
Okunur Guran gibi.
(Altın)

[49] KKTC Milli Eğitim Ve Kültür Bakanlığı Yayınları, *"Kıbrıs Türk Edebiyatı"*, 2005, s. 98-102.

Ganadı var uçamaz,

Deryalara gaçamaz,

Güğüğüğ bir evi var,

Kapısını açamaz.

(Tavuk)

Cad dedi pad dedi,

Bir duvara yad dedi.

(Süpürge)

Yer altında evleri var,

Eyri böyrü yolları var.

(Karınca)

Kaynak Kişi: Mümtaz Güran

Derleme Tarihi: 14. 8. 2006

Yaşı: 85

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul Mezunu

10- Masallar

10-1

Masal, halk edebiyatımızın en yaygın türlerinden biridir. Türk uygarlık tarihine bakacak olursak, masal kelimesinin ulusumuzun İslam uygarlığı ile bütünleşmesinden sonra, dilimize girdiğini görürüz.

Halkın hayal gücü, duygu ve düşünceleri, doğa ve toplum olaylarını algılayışı, en iyi şekilde masallara yansımıştır. Bir ulusun yaşadığı tarihi olaylar, geliştirdiği sosyal kurumlar ve töreler, kısaca; benliğinden öz değerleri masallarında gizlidir.[10]

[10] Kani Kanol *"Halkbilimi Sempozyumları IF'* 1997 s. 13

Yörede Anlatılan Masallar Hangileridir?

10-2

Hoca Gızı Meseli

Bir varmış bir yoğmuş, bir zamanlar bir hoca varmış. Bu hocanın bir garısı, bir da gızı varınış. Hocanın garısı bir gün hasda olmuş. Yatakta yatırken hocaya: " Sana vasiyetim olsun, ben ölünca parmağımdaki yüzük ve elimdeki belezik kimin eline olursa, onu garılığa alasın." Bir müddet sonra kadın ölmüş. Hoca yıllarca yüzük ve beleziği takabileceği kadın aramış. Ama yüzük ve belezik kimseye olmamış.

Bir gün yüzük ile beleziği hocanın gızı görüp, denemeye garar vermiş. Belezik ve yüzük kızın eline olmuş. Gız haberi bubasına ulaştırmış. Buba önce şaşırmış, ondan sonra gızına:

- "Eh gızım seni Allah'ın emriyle alacağım."

Kız:

- " Böyle şey olur mu buba?" demiş.

Baba:

- "Ne edeyim gızım ananın vasiyeti öyle" demiş.

Bir müddet sonra gızı gelin ederler. Gız ile babası evlenir. Gerdek gecesi gız bubasından lazımlığa gidmek için izin isder. Bubası gızı gaçmaması için tembihledikten sonra lazımlık iznini verir. Ama gız gaçar. Gidebildiği gadar yol alır. Yorulan gız ormanın içinde uyuya galır. Sabah avlanmaya çıkan pirens uyuyan gızı görünce çok beğenir. Gızı alıp, saraya götürür. Anne ve bubasına gösterir. Pirensin anne ve bubası da gızı çok beğenir. Bunun üzerine düğün yapmaya garar verirler.

Kırk gün kırk gece düğün yaparlar, murad alıp murad verirler. Ben de onları düğünde buragıp, geldim. Darısı sizin başınıza.

Köpek Ahmet

Bir zamanlar bir yaşlı garı varmış. Bu garının üç <lane de gızı olmuş. Bunlardan biri nakış işlerdi, biri gergeç işlerdi, en ucugu de topaç bağlardı. Sokakta gezen bir çingene garısı bu gızların yanına yaklaşır. Gızların falına bakmak isder. Gızlar çingeneye tamam derler. Çingene fal bakmaya goyulur. Çingane böyük gıza:

- "Sen padışahın oğlunu alacan" demiş.

Ortanca gıza:

- " Sen de vezirin oğlunu alacan" demiş.

Güçük gıza gelince çingene dudaklarını büzüştürmüş, küçük gızın falına tekrardan bakıp, söylemiş:

- "Sen gızım Köpek Ahmet'i alacan" demiş.

Gızlar büyüyüp, evlenmişler. Sadece yaşı gelmesini rağmen güçük gız evlenememiş. Bunun üzerine ana güçük gızın talihini değiştirmek için başga köye gitmeğe garar vermiş. Güçük gızı da yanına alıp, yolculuğa çıkmışlar. Epey yürüdükden sonra dinlenmeye garar vermişler. Bir ağacın altında oturup, yanına aldıkları çörekleri yemeğe başlamışlar. Bu esnada yoldan geçen atın üzerindeki bir delikanlı yanlarında durmuş. Gocagarı ve gızdan su isdemiş. Gocagarı delikanlıya su vermekle galmayıp, çörek de ikram edmiş. Çörekleri yerden delikanlıynan gocagarı sohbeşe dalmışlar. Gocagarı güçük gızı bir türlü evlendiremediğinden yolunmuş, durmuş. Delikanlı gocagarıyı uzun uzun dinledikten sonra, gonuşmaya başlamış:

- "Ben senin gızını beğendim." demiş.

Gocagarı:

- "Ne demek isden ya oğlum" demiş.

Delikanlı:

- " Sözüm açık Teyze Allah'ın emriyle gızını isderim." demiş.

Gocagarı:

- " Gızım senin oğlum" diye cevap vermiş.

Bu olaydan sonra gocagarı köyüne geri dönmüş. Delikanlı da gızı alıp, evine götürmüş. Delikanlının evi bir gonakmış. Gıza gonağın her tarafını gezdirip, tanıdmış. Akşam olunca delikanlı gıza benim işim var deyip, evden ayrılmış. Bu olay gecelerce devam edmiş. Delikanlı her akşam evden ayrılmış. Hiç de gızın yanına yadmamış. Bu durumu merak eden gız delikanlıyı takip etmeğe garar vermiş. Delikanlının peşine takılmış, delikanlı mezarlığa gıdmiş. Mezarlıkta ölülerin mezarlarını gazıp, ölü eti yediğini gız görmüş. Yine mezarlığa anlan ölü hayvanların da etlerini yediğine tanık olmuş. Gördükleri garşısında gıccağız titreyip, hasda olmuş. Gonağa dönüp yadmış.

Sabah olunca delikanlı eve gelip, gızın hasda olduğunu görmüş. Gıza çay yapmak isdemiş, gız izin vermemiş. Gızın hasdalığı günlerce sürmüş. Delikanlı gıza isdersan ananı çağırayım

demiş. Gız gabul edıniş. Evden çıkan delikanlı gızın annesinin gılığına girmiş. Kapıyı çalmış.

Gız:

- "Kapıdaki kim?" diye sormuş.

Kapıdaki:

- " Benim gızım anneciğin" diye seslenmiş.

Gız bir sevinçle kapıyı açmış. Delikanlı tıpkı gızın anası gibi olmuş. Gız delikanlının anası olduğuna inanmış. Anası sandığı delikanlığı gucaklamış. Anası:

- "Söyle bakayım gocan sana eyi davranır."

Gız:

- "Ana beni falcının dediği Köpek Ahmet'e verdin" demiş.

Anası sandığı Köpek Ahmet hiç istifini bozmadan:

- "Vah vah! Gızım ben ne yaptım" demiş.

Vahlanmalar, sızlanmalar bitinca ana kılığındaki Köpek Ahmet evden ayrılmış. Bir müddet sonra eve dönen Köpek Ahmet her şeyin farkında olduğu için gızı erkek gılığına sokmuş. Gız tam bir gara köpek olmuş. Gızı gasabaya götüreceğini söylemiş. Yola goyulmuşlar. Köpek Ahmet'in geldiğini duyanlar, gasabadan gaçmış. Köpek Ahmet gızı memleketin padışahına götürmüş. Gızı padışaha emanet edıniş. Padışah emaneti hiç ikiletmeden gabul etmiş. Padişahın oğlu emanetin erkek değil gız olduğunu anlamış. Aynı zamanda gızı da beğenmiş. Durumu anne ve babasına söylemiş. Anne ve babası oğlana inanmamış. Padışahın oğlu gızı gezmeye götürüp, gız olduğunu isbatlamaya çalışmış. Ama gız kendini açığa vermemek için hep oğlan gibi davranmış. Bir türlü padişahın oğlu emeline ulaşamamış. Ve sonunda padişahın oğlu hasdalar olmuş. Padişah bu duruma çok üzülmüş. Gızın uğursuz olduğuna garar vermişler. Ateş yakıp, gızı yakmaya yeltendiler. Ateşin gokusunu alan Köpek Ahmet hemen saraya gelmiş. Padişaha emaneti niçin yakmaya çalıştığını sormuş. Padişah emanetin yüzünden oğlunun hasdalar olduğunu anladmış. Köşeye sıkışan Köpek Ahmet emanetin gız olduğunu söyleyip, emaneti erkek gılığından çıkarmış. Padişahın oğlu bu durum karşısında eyleşmiş. Gız ile evlenmek isdemiş.

Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Ben de oğlum düğünü bırakıp da güzel köyüme geri döndüm.

Kaynak Kişi: Şerife Özkaramanlı
Derleme Tarihi: 14. 08. 2006
Yaşı: 84
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul Mezunu

İki Gız Gardaş

Bir varmışş bir yogmuş. Evvel zaman içinde iki gız gardaş yaşarmışş. Bu gız gardaşlardan bir tanesi zengin mi zengin diğeri ise fakir mi fakirmiş. Zengin olan gız çelimsiz ve çirkin bir gızı varmışş. Fukara olanın ise dünyalar güzeli bir gızı varmış. Zengin olan gızın bir değirmeni varmışş. Ve bu değirmende fukara olan gız gardaşını da çalıştırırmış.

Varlıklı olan gız durmadan düşüncelere dalarmışş. Çünkü fakir olan gardaşının gızı durmadan güzelleşirken, gendi gızı durmadan zayıflayıp, çirkinleşirmiş. Bir gün gız gardaşına:

- Be gardaş ben gızıma her şeyi yedirip, içirmeme rağmen gızım zayıf ve çirkindir. Halbuki senin gızın etli butlu ve güzeldir. Acaba sen gızına ne yedirin?

Fakir olan kız kardeş:

- Be gardaş biz senden aldığımız paraylan geçinmeye çalışınk. Gücümüzün yettiği gadarıyla da gızımızı beslerik.

Bu gonuşmadan sonra zengin olan gız gardaş fukaranın yöğmiyesini azaldmış. Çünkü gardaşının gızının gendi gızından güzel olmasını gıskanırmış. Zaman su gibi akıp gidmiş. Ama fukara olan gız gardaşının gızı durmadan güzelleşmeye devam edmiş. Bir gün faydoz[51] vakdi gızgardaşına:

- Be gardaş siz nasıl geçinirsiniz?
- Değirmenden aldığım artıklarla geçinmeye çalışırık.

Bunun üzerine fukara gardaşın, değirmenin artıklarını alması bile yasaklanmış. Ama değişen bişey olmamış. Fukara gardaşın gızı güzelliğinden hiçbir şey gaybetmemiş. Zengin olan gardaşın kıskançlıktan deliresi gelmiş. Gız gardaşına:

- Sana parayı gıstım, değirmenden artıkları almanı engelledim. Ama gardaş senin gızın hala daha etli butlu ve güzel. Söyle bakayım bunu nasıl başarın?

---

51 Faydoz: Çalışmayı geçici olarak bırakma.

- Vallahi gardaş önlüğümden unları silkeleyip, yavrucuğuma bitta[52] yaparım demiş.

Zengin olan gız gardeş:

- Bundan sonra değirmenden giderkan önlüğünü de urubalarını[53] da çıkaran demiş.

Fukaracık napsın, zengin gardaşını dinlemiş. Ama için için gendini yermiş. Gızcığı açlıktan dolayı durmadan ağlarmış. Aniden bir gece fukaracığın kapısı çalınmış. Gidip kapıyı açmış. Garşısına bir ihdiyar çıkmış. İhdiyar fukaracığa gızımn niçin durmadan ağladığım sormuş. Fukaracık da tüm olan biteni ihdiyara bir güzel anladmış. İhdiyar:

- Artık gızın ağlamayacak. Çünkü tencerende yemek sacda da pitta var demiş.

Fukaracık:

- Ben tencereye yemek gomadım, sacda da pitta pişirmedim demiş.

İhdiyar:

- Sana söylediğimi dinle gızım. Gid bir bak bakayım demiş.

Fukaracık gidip, bakmış. İhdiyarın dediği gibi tencerede yemek, sacda da pidda varmış. Çog mutlu olmuş. Heman gızım galdınp, bir güzel yedirmiş. Bu arada gendi de yeyip, gızıyla birlikte Allah'a şükretmişler.

Sabah olunca ihdiyar gelmiş. Fukara gızın, gızım alıp, dere kenarına götürmüş. İhdiyar gızdan bitlerini temizlemesini isdemiş. Gız da tek tek ihdiyarın kafasından bitleri temizlemiş.

İhtiyar:

- Kafamdakiler ne bitidir.

Kız:

- Ne biti olacak insan bitidir demiş.

İhtiyar:

- Gızım şimdi ben yatıp, uyuyacam. Sen ise dereden geçen suyu seyredecen. Gara su akınca beni uyandırmaycan ama san su akınca beni uyandıracan demiş.

Gız suyu seyretmeye başlamış. İhdiyarın dediği gibi san su geçinca ihdiyarı uyandırmış. İhdiyar kaptığı gibi gızı sarı suya batırmış, çıkarmış. Gızın güzelliğine güzellik gatmış. Gızın altın sarısı saçları olmuş. Akşam olunca ihdiyar gızı evine getirmiş. Fukara gız gızını görünca daha da mutlu olmuş. Bu arada teyze gelip, gızı görmek isdemiş. Gızın açlıktan çirkinleşeceğini düşünen teyze gördükleri garşısında şok geçirmiş. Heman bu durumu saf olan gız gardaşına sorup, öğrenmiş. Teyze de gızının güzelleşmesi için gızını gardaşının evinde bırakmış. Sabah olunca ihdiyar gelip, zengin gardaşın gızım almış. Onu da dere kenarına

---

[52] Bitta: Zeytin, hellim vb. katılarak yapılan ekmek.
[53] Uruba: Çamaşırın üstüne giyilen her tüylü şey.

götürmüş. Ondan da kafasındaki bitleri temizlemesini isdemiş. Gız dudak büze büze ihdiyarın bitlerini temizlemiş. İhdiyar:

- Gızım saçlarımdakiler ne bitidir?

Kız:

- Ne biti olacak domuz bitidir demiş.

İhtiyar:

- Gızım şimdi ben yatıp, uyuyacam. Sen ise dereden geçen suyu seyredecen. Sarı su akınca beni uyandırmaycan ama gara su akınca beni uyandıracan demiş.

Gız suyu sayretmeye başlamış. Gara su geçerkan gız ihdiyarı uyandırmış. İhdiyar kaptığı gibi gızı gara suya batırıp, çıkarmış. Gız bir denetle guzguni arap olmuş. Daha sonra gızı aldığı eve bırakmış.

Akşam olunca zengin gardaş gızını görmeye gelmiş. Gördükleri garşısında çatlayıp, ölmüş. Böylece fukara gardaş da kıskanç gız gardaşının elinden gurdulmuş.

Padişahın Güzel Kızı

Bir zamanlar bir padişah varmış. Bu padişahında güzel bir gızı vardı. Padişahın gızının evlenme yaşı gelmiş. Gıza üç erkek gardeş talip olmuş. Gız ile evlenmek isdeyen gardeşler padişahın huzuruna çıkmışlar. Padişah oğlanlara:

- Üçünüz de uzaglara gideceksiniz. Hanginiz ülkeme yararlı bir icat bulursa, ona gızımı verecem demiş.

Oğlanlar:

- Peki padişahım demişler.

Üç erkek gardaş farklı farklı bölgelere gidmişler. Yalnız oğlanlar, seyahatin dördüncü günü bildikleri bir gölün kenarında buluşmaya garar verdiler. Gararlaştırdıkları gibi seyahatin dördüncü günü anlaştıkları gölün kenarında buluşurlar. Gardaşlar birbirlerine sarıldıktan sonra bulmuş oldukları icatları anlatmaya başlarlar. En küçük gardaş haber makinesi bulduğunu söyler. Gardaşları ona inanmaz. Bunun üzerine güçük gardaş haber makinesini ispatlamak için köylerinde olan biteni öğrenmeye çalışır. Güçük gardaş öğrendiği karşısında şok olur. Çünkü padişahın kızının öldüğü haberini alır. Durumu beman gardaşlarına söyler. Ortanca kardeş hemen köye gidebileceklerini kardeşlerine söyler. Çünkü kendisi uçan halı bulmuştur.

Üç gardaş de uçan halıya binip, heman köye geri dönerler. Padişahın gızının gömülmek için mezarlığa götürüldüğü haberini alırlar. Hemen mezarlığa giderler. En büyük kardeş padişahın gızının yanına gider. Cebinden çıkardığı elmayı kızın burnuna sürer. Bir müddet sonra kız elmayı goklamaya başlar. Gız bu elma sayesinde hayata geri döner.

Padişah ertesi gün üç erkek gardeşi yanına çağırır. Oğlanlar padişahın huzuruna giderler. Padişah üçüne de teşekkür eder. Üçünün sayesinde gızının gurtulduğunu söyler. Buldukları icatların birbirinden değerleri olduklarını söyledikten sonra; kızını yaşı gereği en büyük kardeşle evlendireceğini söyler.

Sarayın kapıları herkese açılır. Kırk gün kırk gece süren, dillere destan bir düğün yaparlar.

İhtiyarın Mirası

Çok eski zamanlarda yaşayan bir ihdiyar varmış, Bu ihdiyarın iki dane de erkek çocuğu varmış. İhdiyar ölüm zamanın yaklaştığını hissedmişti. Bir gün iki oğlunu yanına çağırıp gonuşmaya başlamışdı:

- Oğullarım ben artık çog yaşlandım. Bugün varım yarın yogum. Bundan dolayı sizlere mirasımla ilgili iki seçenek sunacağım. Birinci seçeneğim benim bütün altınlarımdır. Yalnız şunu da söyleyim benim altınlarımı tercih eden aynı zamanda bedduamı da alacaktır. İkinci seçenek olarak içinde yaşadığı kulübeyi ve bahçesindeki inciri teklif eder.

Çocuklar, babalarının söylediklerini dinledikten sonra kararlarını verirler. Büyük oğlan:

- Baba ben senin altınlarını isderim der.

Güçük oğlan:

- Baba ben senin hayır duanı istediğim için bana kulüben ve incirin yeter der.

Kısa bir süre sonra ihtiyar ölür. İki erkek kardeş babalarını gömerler. Anlaştıkları gibi büyük oğlan babasından galan altınları alıp, heybesini doldurur. Güçük oğlan ise babasından kalan kulübeyi ve bahçesindeki inciri alır. Altınları alan büyük gardaş artık zengin olduğu için köyde yaşamak isdememektedir. Bundan dolayı köyden şehre göç eder. Şehre giden büyük oğlan kendisini eğlence hayatına kaptırır. Bir eğlence mekanından başka eğlence mekanına

koşturur durur. Küçük oğlan ise basından galan kulübede yaşayıp, bahçesinde bulunan incirleri satıp beş on guruşa geçinmektedir.

Bir gün küçük oğlan incirinde incir toplamaktaydı. Aniden bir atlı gelip, incirin gölgesinde serinlemeye çalışır. Atın üzerindeki genç bir oğlandı. Bunu fark eden küçük oğlan incirden aşağıya inerek genç oğlana incir verir. Genç oğlan çok memnun olur. Yine küçük oğlan, topladığı incirlerinin hepsini genç oğlana verip, ailesine götürmesini söyler. Bunların karşılığında da güçük oğlan para isdemez. Genç oğlan teşekkür ederek oradan ayrılır. Meğer genç oğlan padişahın oğluymuş. Genç oğlanın annesi de çok hasdaymış. Genç oğlan, küçük oğlanın verdiği incirleri annesine yedirmiş. İncirleri yiyen anne, eyileşmiş. Eyileşen anne oğluna incirleri nereden bulduğunu sormuş. Genç oğlan da bütün olan biteni annesine anlatmış. Bunun üzerine padişah oğlanı yanına çağırmış. Küçük oğlana padişah teşekkür edip, ona sarayında yaşama teklifinde bulunmuş. Bu teklifi küçük oğlan gabul edip, sarayda yaşamaya başlamış. Sarayda yaşayan küçük oğlan padişahın gızıyla arkadaş olmuş. Bu arkadaşlık bir süre sonra aşka dönüşmüş. Küçük oğlan padişahın kızıyla evlenmiş. Mutlu bir hayat sürmüş. Her zaman da babasının hayır duasını yanında hissedmiş. Bu arada küçük oğlanın abisi, babasından kendisine kalan altınları eğlence mekanlarında harcamış. Aç ve susuz kalmış. Şehirde yaşayamaz duruma geldiği için köye geri dönmüş. Kardeşinin padişahın gızıyla evlendiğini öğrenince saraya koşmuş. Kardeşinin huzuruna çıkmış. Kardeşinden yardım isdemiş. Kardeşi ise abisine:

- Abi sen zamanında babamın hayır duasını değil parasıyla birlikte bedduasını isdedin. Babasının hayır duası yerine parasını tercih edip, bedduasını alan birine ben ne yapabilirim ki, demiş.

Kaynak Kişi: Selçuk Üngüder
Derleme Tarihi: 14.8.2006
Yaşı: 54
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

11- Efsaneler

Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali hikaye veya söylenceye efsane denir.

Pertev Naili Boratav " 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı" adlı kitabında efsane konusunda şunlan söylemektedir: "Efsanenin başlıca niteliği, inanış konusu olmasıdır. Onun anlattığı şeyler doğru, gerçekten olmuş diye kabul edilir" demektedir.

Kutlu Adalı 'run 1963 yılında yayımlanan " Dağarcık" isimli kitabında, Mustafa Gökçeoğlu'nun bulgularına göre ilk yazıya dökülen efsane olan "Pendaşino Yılanı" yayımlandı.[54]

Olağanüstü Kişiler, Varlıklar ve Güçlerle İlgili Hangi Efsaneler Anlatılmaktadır?

11-1

Nuh Peygamber

Tanrı dünyada günah işleyenlerin sayısının git gide arttığını gördü. Bunun üzerine Tanrı, günah işleyenleri cezalandırmaya karar verdi. Bazı insanlar Tanrı tarafından gönderilen Nuh'u tanımayıp, putlara tapmaya devam etmektedirler.

Nuh Peygamber'e bir gün tanrı tarafından nida geldi. Nida'da Nuh Peygamber'e sağlam bir gemi yapması söylendi. Peygamber gemiyi yapmaya başladı. Bu esnada putlara tapanlar, Nuh Peygamber ile alay etmeye başladılar. Peygamber alay edenlere kulak asmadı. Durmadan çalışarak gemisini bitirdi. Tanrı'nın emri üzerine dünyadaki bütün hayvanlardan biri erkek biri dişi olmak üzere hepsinden de birer çift aldı. Nuh Peygamber hazırlıkları tamamladıktan sonra kendisine inanan insanları da gemiye alıp, denize açıldı.

Gemi denize açıldıktan sonra, gök yarıldı. Kesintisiz yağmur yağmaya başladı. Yağmur hızını artırdıkça artırdı. Yeryüzü suyla kaplandı. Gemi denizin içinde, azgın dalgalara rağmen batmadı. Kırkıncı gün gemideki yiyecekler tükendi. Sağa sola saçılan üzümler, nohutlar, fasulyeler toplandı. Nuh Peygamber hepsini kazana koydu. Adına, aşure dediği bir yemek yaptı. Ardından yağmurlar durdu. Güneş açtı. Nuh gemideki bir güvercini gökyüzüne fırlattı. Bir müddet sonra güvercin, ağzında zeytin dalıyla geri geldi. Bunun üzerine Nuh Peygamber, gemisinin yönünü güvercinin geldiği tarafa çevirdi. Peygamber'in gemisi denizin içerisinde

---

sc Fazla bilgi için bk. Mustafa Gökçeoğlu "Efsanelerimiz", Lefkoşa 2004, s. 5-10.

birkaç gün yol aldı. Sonunda gemi karaya ulaştı. Geminin karaya ulaşmasıyla hayat da yeniden başladı.

Camızlar

Gemikonağı'nda yaşayan bir çiftçi varmış. Bu çiftçi her yıl tarlasına darı ekermiş. Darıların güzel olması için de elinden geleni yaparmış. Darılar büyüyüp, olgunlaştığında dallarından aniden yok olurlarmuş. Bu olay iki üç yıl arka arkaya yaşanmış. Çiftçi emeklerinin boşa gitmesine artık dayanamamış.

O yıl ektiği darıları beklemeye karar vermiş. Darıların olgunlaşma zamanı tarla da yatıp, kalkmış. Bir gece camızlar denizden çıkıp, darı tarlasına girmişler. Tarlada yatan çiftçi, çagır·dığı köylülerle birlikte camızları kovalamaya başlamışlar. Sopalarla yapılan kovalamaca sonucunda bir tane camız yakalayabilmişler. Köylüler yakaladıkları camızı dövdükten sonra boynuzuna "Camızlarınıza sahip çıkın, yoksa biz camızlarınızı adam yapmasını biliriz." yazısını, yazdıktan sonra camızı denize salmışlar.

Çiftçi her yıl tarlasına darı ekmeye devam etmiş. Darılarını gübreleyip, büyütmüş. Darılarını köylüyle paylaşıp, yemişler. Hiçbir zamanda camızlar bir daha darı tarlasına gelmemişler.

Afro dit

Anlatıya göre Afrodit denizde doğmuştur. Dalgalar Afrodit'i Baf Kasabasının Gavur Taşı denen yerine getirmiştir. Afrodit bu yeri çok beğenip, sık sık ziyaret edermiş.

Afrodit aşk, sevgi, güzellik ve ay tanrıçasıdır. Baf sahillerinde Afrodit'i mevsimler karşılarmış. Afrodit aşk tanrıçası olduğu için fahişelik yaparmış. Dönem dönem fahişelik yaptıktan sonra da günahlarını çıkarmak için BafKasabasında yer alan Gavur Taşına gelirmiş. Buradaki köpüklü temiz sularla yıkanırmış. Yıkandıktan sonra tekrardan fahişelik yapmaya devam edermiş.

Afrodit'in ününü duyan kızlar, Baf Kasabasındaki Gavur Taşı bölgesine gidip, köpüklü sularda yıkanırlarmış. Böylece Afrodit gibi istedikleri erkeği elde ederlermiş.

Kaynak Kişi: Mümtaz Güran

Derleme Tarihi: 14. 8. 2006

Yaşı: 85

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

12-Hikâyeler

Kıbrıs Türk Edebiyatında "Hikaye"

12-1

Kıbrıs Türk Edebiyatına ait ilk hikayelerin 1890'lı yıllarda yayımlandığını öğreniyoruz. Araştırmacı yazarlarımızdan Harid Fedai "Kıbrıs'ta yazın ürünleri incelemek istendiğinde akla ilk gelen eski gazete dergilerdir hiç kuşkusuz. Ancak onların bir bütün olarak bulunamamaları araştırmalarımızı duraksatıyor. Sözgelimi bizde ilk öykü, roman, tiyatro yapıtı hangisidir? Sorusunu kesin yanıtlamamız, şimdilik olası değildir." Diyerek bu konudaki zorluğu ifade etmektedir.[55]

Harid Fedai, İlk hikayelerden biri olarak Ahmet Tevfik Efendi'nin "Bir Manzara-i Dilküşa (İç Açıcı Bir Manzara) adlı hikayesini sunar. Hikaye "Akbaba" dergisinde yayımlanmıştır.

1930'lu yıllarda hikayecilikte yeni bir dönem başlar. Çünkü Muzaffer Gökmen (A. Hikmet Mapolar) yerli hikaye geleneğini başlatır. Toplumla ilgili olaylar edebiyatın en önemli kaynağı olur. Edebiyatın kaynağı artık toplumun kendisidir. 1930'larda Muzaffer Gökmen "Toprak Aşkı" adlı hikaye kitabında köylünün toprağa bağlılığını anlatmıştır.

1940'lı yıllarda "Çığcılar" köy hikayelerinin yer aldığı "Çığ" adlı hikaye kitabını yayımlarlar. "Çığ" adlı hikaye kitabı dokuz yazarın ortak ürünüdür. Bu hikaye kitabında da halkın yaşamı, kültürü, iyi ve kötü yönleri ön plana çıkarılmıştır.

1950'li yıllarda da hikaye yazarlarının en büyük kaynağı toplumun kendisi olmuştur. Bu yıllarda Mustafa Tangül "Bir Ziyafet Günü" adlı hikayesini yayımlar. Hikayede Hala Sultan'a yapılan bayram ziyareti anlatılır.

---

55 "Kültür Sanat Dergisi", Sayı:2, s. 10.

1955'li yıllarda Kıbrıs Türk Hikayeciliğinde milli edebiyat akımının izleri görülür. Samet Mart "Hokkabaz" adlı hikaye kitabında İngiliz yönetimi altında ezilen Kıbrıslı Türkleri konu alır.

Milli edebiyat akımının en güçlü örneklerini Numan A. Levent 1960'lı yıllarda verir. Numan A. Levent "Kanlı Noel" ve "Sen de Direneceksin" adlı hikaye kitaplarında 1963 yılından sonraki Rum saldırılarını ve bu saldırılara karşı Türk direnişini yansıtmıştır.

1970'li yıllarda Kutlu Adalı "Çirkin Politikacı Pof" ve" Hayvanistan" adlı öykü kitaplarında toplumun sıkıntılarını aktarmaya çalışmıştır.

1974 ile 1983 yılları arasında hikayede duraksama görülür. Bu yıllarda 1974 Barış Harekâtının etkisiyle de Kıbrıs Türk edebiyatında hürriyet ve bağımsızlık ortamı egemen olur.

1985 yılında Mustafa Gökçeoğlu "Dulun Oğlu" adlı ilk hikaye kitabını yayımlar. Gökçeoğlu hikayelerinde milli ve folklorik çizgiler yansıtır. Yine bu yıllarda Salih Öztoprak, Bekir Kara, Özden Selenge, Ali Nesim ve Oğuz M. Yorgancıoğlu yayımladıkları hikayelerle Kıbrıs Türk edebiyatı hikayeciliğinin canlanmasına neden olurlar.

1990'lı yıllarda Suzan Üzümcü ve Nilgün Kozal Kıbrıs Türk hikayeciliğine başarılı çalışmalarıyla katkıda bulunurlar. 1993 yılında Özden Selenge "Geceyi Açar Gece Tütenler" ve "Fincandaki Kraliçe" isimli iki hikaye kitabı yayımlar.

2000'li yıllarda Kıbrıs Türk Hikayeciliğinde toplumun sorunları, ekonomik sosyal mücadeleler konu olarak işlenir. Bu yıllarda Oğuz M. Yorgancıoğlu, Mustafa Gökçeoğlu ve Bekir Kara yayınladıkları hikayelerde içinde yaşadıkları toplumun sosyal gerçeklerini, kişisel ilişkileri, yalnızlıkları, özlemleri, tutkuları, umutları duygusal bir anlatımla işlemeye çalışmışlardır.[56]

---

[56] Fazla bilgi için bk. Zübeyir Yılmaz, Ramazan Okumuş "Kıbrıs Türk Nesri", İstanbul 1996, s. 34-40.

Bostancı Köyünde Anlatılan Hikayeler?

12-2

Hamal ve Arabası

Altmış yaşında olan bir ihdiyar vardı. Bu ihdiyarın başında saçı yokdu. Gıyafetleri pislik içindeydi. Pabuçları da yırtıkdı. İhdiyarı gözlemlemeye çalışdım. Sanki yaşamaktan usanmışdı. İnsanlardan nefret eder gibi bakıyordu yüzüme. Fakat gururluydu. Hareketleriyle kimseye muhtaç olmadığını anlatmaya çalışıyordu. İhtiyar bir türlü insanların alaycı bakışlarından gurtulamazdı. Canı sıkılırdı. Esgimiş el arabasını sürükleyip, alaycı bakışların bulunduğu bölgeden uzaglaşırdı.

İhdiyar hamalcılık yaparak geçimini sağlamaya çalışıyordu. Bir gün esgimiş el arabasına yükünü doldurup, gidiyordu. Yorulmuşdu. Dinlenmek için bir köşeye çekilmişdi, İhdiyar hamalı ben uzagdan izliyordum. İhdiyarın etrafını gençler sarmışdı. Onunla durmadan alay ediyorlardı, Hamal soluklanmadan dinlenmeye çalıştığı yerden galkıp, uzaglaşdı. Hamalın peşine düşdüm. Yanına yanaşdım. Ona bir sigara uzaddım. Yükünü götüreceği yere gadar yardım eddim. Böylece tanışmış olduk. İhdiyarın işi bittikten sonra kahveye gittik. Kahvede ihdiyar bana hayat öyküsünü anlatmaya başlamıştı:

- Bag oğlum. Benim altı gardaşım vardır. Bu gardaşlarımın beşi gızdır. Bubam zengindi. Köyüm en höyük gısmı onundu. Ben geçimimi gendim sağlardım. Bütün gün tarlalarda çalışdım. Ailem beni dışlamıştı. Tek suçum erkek olmamdı. Bunların üsdüne bir de bubamın istemediği bir gızla evlendim. Bubam beni evden govdu. Tarlasında çalıştırmadı. Garımla aç galdım. Bir gün bubamın evinden bir torba un aldım. Bubam beni polise şikayet edip, hapise attırdı. Bir ay mapusda galdım. Mapusdan çıkınca hırsızlık yaptığım için köy halkı beni dışladı. Bu şehre gelmeye mecbur galdım.

İhdiyar bunları anlatırken ağlıyordu. Nefesi tıkanacak gibi oldu. İhdiyara hayat öyküsünü, başga zaman bana anlatabileceğini söyledim. İhtiyar gonuşmaya bir kere başlamışdı. Bana içini dökmek istiyordu. Gonuşmaya devam eddi:

- Şehre geldiğimde harp yıllarıydı. Hamalcılık yaparak geçimimi sağlamaya çalıştım. Gece gündüz durmadan çalışdım.
- Amca hiç çocuğun oldu mu?

- Şu arabayı görüyor musun? İşte dünyadaki tek çocuğum bu. Bana ihanet etmeğen tek arkadaşım o. Araba olmasaydı çogdan el açacaktım herkese.

İhdiyarın çocuğu olduğunu anlamışdım. Bir fırsatını bularak ihtiyara tekrardan sordum:

- Amca senin çocuğun, bir sevenin yog mu?
- Var oğlum. Benim üç çocuğum var. Bir oğlum fabrika müdürü, diğer oğlum ise avukat. Bir de gızım var. Gızım yüksek maaşlı memur. Evladlarımın bu mevkilere ulaşması için gece gündüz hamallık yapdım. Aç galdım, evlatlarımı yedirdim. Doktordan doktora götürdüm. Tahsil paralarını yetiştirmek için hiç uyumadan çalıştım. Bugün ise beni istemiyorlar.
- Olur mu öyle şey. Niçin amca seni istemiyorlar?
- Çünkü oğlum ben hamalını. Bubalan hamal olunca şerefleri düşermiş.

İhdiyar daha fazla gonuşamadı. Hıçkırıklara boğuldu. Kapıya doğru yürüdü. Müdür, Avukat, memur yetiştiren ve kendi hayatını kurtaran el arabasını, kendi deyimiyle dünyadaki en değerli varlığını yanına alıp, oradan uzaglaşdı.

Eve geldiğimde çok sıkıntılı olduğumu ailem anlamıştı. Onlarla gonuşmadım. Odamda yalnız galmayı tercih ettim. Düşündükçe hayattan nefret eddim. İhdiyan, yaşamın ve insanların harcadığını düşünüyordum. İhdiyann baba sevgisinden, evlat sevgisinden, aile sıcaklığından hep yoksun olduğunu hissetmek beni karanlığa itiyordu. Bizim paramız vardı. Güzel gıyafetlerirniz vardı. Ortalıkta gezerken gururluyduk. Çünkü paramız olduğu için insandık.

Kaynak Kişi: Faik Mustafa Durmuş
Derleme Tarihi: 28. 8. 2006
Yaşı: 90
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Deliler

Bir zamanlar bir memlekette kırk bir tane deli yaşarmış. Deliler hareketli yaşamayı severlermiş. Bir gün oyalanacakları bir iş bulamadıkları için canlan çok sıkılırmış. Delilerden biri gümesteki tavukları dışarı salıp, peşinden goşmaya başlar. Bunu gören diğer deliler de tavukların peşinden goşmaya başlarlar. Tavuklar can havliyle sağa sola dağılırlar. Bir tavuk

bahçede yer alan guyunun içerisine düşer. Tavuğun guyuya düşdüğünü gören deliler guyunun başında toplanırlar. Tavuğun peşinden goşamadıkları için de durmadan ağlarlar.

Deliler guyuya düşen çocuklarımızdan biri olsaydı ne yapacaktık? Deyip, ağlamaya ve sızlamaya devam ederler. Yine bir deli, guyu can aldı? Uğursuz! Hain guyu diye çığlıklar atmaya başladı. Bütün mahalleye deliler, seslerini duyurdular.

Mahallede yaşayan insanlar ağlayan delilere bakmaya giddiler. Delilerin yanına giden insanlar önce guyuya düşenin bir çocuk olduğunu zanneddiler. Daha sonra guyuya düşenin, bir tavuk olduğunun farkına vardılar. Bu arada guyunun yanında dolaşan bir çocuk guyunun kapağına takılıp yere düşer. Böylece kırk bir deli de, kırk yıllık guyunun, kapağının olduğunun farkına varırlar.

13- Fıkralar

Meydan Larousse'a göre fıkra "güldürücü küçük hikayedir." Güldürücü oldukları kadar düşündürücü de olan fıkralar yoğun anlam taşımaktadırlar. Bir düşünceyi örnek göstererek bir durumu açıklamaktadırlar. Halk arasında çoğu kez neşeli anlar geçirmek için anlatılır. Fıkra toplumun sözlü geleneğidir.

Bostancı Köyünde Anlatılan Fıkralar?

13-1

İster Yaz, İster Yazma

Bir gün Şehlül İslam'ın canı bir şeylere sıkılır. Canı çok sıkılan Şehlül İslam, kafasını rahatlatmak için şarap içmek ister. Bir kadehe şarap koyup, şarabı yudumlamaya başlar. Bir taraftan da Allaha:

- "Ey Allah'ım bugün şarap içip günah işledim. Bu günahımı günah defterimin bir tarafına yaz." diyerek hayıflanır.

Şehlül İslam bir kadeh şarabı bitirir. Fakat şarap, Şehlül İslam'ın rahatlamasını sağlamaz. Bunun üzerine İslam, bir kadeh daha şarap içmeye karar verir. Kendisine bir kadeh daha şarap hazırlayıp, içmeye başlar. İslam Allah'a dönerek:

- " Ey Allah'ım günah defterime biraz daha yaz" der.

Şehlül İslam, artık kendisini şaraba kaptırmıştır. Durmadan şarap içmektedir. İslam, bir baktı ki şarap şişesinin yarısı bitti. Bunun üzerine Allah'a dönüp:

- "Ey Allah'ım günah defterimin yarısına günah yaz" der.

İslam, bir türlü kendisini kontrol edememektedir. İçtikçe şarap içmektedir. Şarap içmek İslam'ın hoşuna gitmiştir. Bir ara İslam, ayağa kalkarak şarap şişesindeki birkaç parmaklık şarabı, ağzına dikerek içer. Şarabı içtikten sonra İslam ellerini gökyüzüne kaldırıp, Allah'a seslenir:

- "Ey Allah'ım işlediğim günahı ister yaz, ister yazma!" der.

Cimri Malyalılar

Malya köyünde yaşayan bir adam vardı. Bu adam çok cimriydi. Cimri olan adam para kazanmak için paruze[57] tatlısını yapıp, civar köylere satardı. Paruze tatlısını, civar köylere cam kavanozlar içerisinde götürürdü. Bu tatlının satışından Malyalı iyi para kazanırdı.

Bu adam, paruzesini her zaman akşamdan hazırlardı. Malyalı bir akşam paruzesini hazırlayıp, cam kavanozlara yerleştirdi. Yalnız bir fare, kavanozun kapağı kapatılmadan kavanoza girmeyi başardı. Gatsot [58] Malyalı da bu fareyi fark etmedi. Sabah olunca Malyalı, kavanozları alıp, Malya'nın yakınındaki bir köye gitti. Burada kavanozların içerisinde yer alan pazure tatlısını satmaya başladı. Paruze dolu kavanozlar bir bir tükendi. Sıra paruzeyle birlikte farenin de içinde olduğu kavanozun satılmasına geldi. Kısa bir süre sonra gatsot malyalı bu kavanozu da sattı. Kavanozu satın alan adam, paruzeyi yemek için kavanozun kapağını açtı. Kapağı açan adam paruzenin içinde farenin dolaştığını gördü. Hemen gatsot Malyalı'ya dönüp:

- Yahu bunun içinde fare var der.

Gatsot Malyalı:

- Senin gözlerin iyi görmüyor. O gördüğün fare değil üzüm tanesidir deyip; fareyi bir lokmada ağzına atar.

Paruzeyi satın alan adam gördüklerine inanamaz. Bir kuruş için fare yiyen satıcının deli olduğunu düşünür. Ama satıcının davranışları pek de deliye benzemiyordu. Şakınlıktan kurtulup, mantıklı düşünmeye başlayan adam satıcıya seslenir:

- Yahu ama sen Malyalısın.

---

[57] Paruzu: Üzümden yapılan tatlı.

[58] Gatsot: Elindeki parayı harcamayan ve türlü sıkıntıları göze alarak para biriktiren kişi.

Yenisini Aldım

Bir zamanlar Bostancı' da yaşayan bir kadın vardı. Bostancılı kadın evliydi. Bir de erkek çocuğu vardı. Çocuğunun ismi Seydali'ydi. Bu kadın bir süre sonra genç bir dost edinir. Dostuyla gezmeye tozmaya başlar. Bu arada Seydali de eskiyen arabasının yerine yeni bir araba alır.

Bir süre sonra Seydali, annesini genç bir adamla gezerken görür. Seydali annesini takip eder. Annesinin genç adamla aşk yaşadığım gözlemler. Seydali çok sinirlenir. Akşam olunca annesinin eve geri dönmesini bekler. Sonunda annesi eve geri döner. Seydali bağırarak annesine:

- Sen babamı nasıl aldatırsın? der.

Anne gayet sakin bir şekilde:

- Seydali senin araban eskiydi değil mi?

Seydali:

- Evet!

Anne:

- Seydali sen arabanı verdin yenisini aldın. Ben de yaşlı baban yerine genç oğlan aldım. Anladın Seydalicim.

Kaynak Kişi: Kemal Özder
Derleme Tarihi: 28. 8. 2006
Yaşı: 70
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

14- Maniler

Mani anonim halk edebiyatımızın en sevilen ve en yaygın nazım türüdür. Erdoğan Saracoğlu'na göre manilerde Türk halkının sevgisini, sevincini, üzüntüsünü, kıvancını, ayrılık acısını, öfkesini, sıla özlemini, kısaca Türk halkının yaşam öyküsünü buluruz.

Kıbrıs'ta mani söyleme geleneği oldukça yaygındır. Kıbrıs Türkleri bu nazım türü için genelde "mani" sözcüğünü kullanmakta, ancak bazı yörelerde mani karşılığı olarak "beyit"

(Lefkoşa, Baf, Limasol), "mane"(Lefkoşa) sözcükleri de kullanılmaktadır. Ayrıca, mani yarışmalarında söylenen manilere "bağlama" (Baf) ve "bağlamaca" (Altınova) da denmektedir. [59]

Bostancı'da Sevgi Temasıyla İlgili Söylenen Maniler:

14–1

Garanfilim gırmızı
Sevdiğim bir Türg gızı
Türk gızı olmaz ise
Terk ederim Gıbrız'ı

Endim dereye durdum
Bir çif güvercin vurdum
Bostancı'nın içinde
Bir güzele vuruldum.

Evimiz direg isder
Gemimiz küreg isder
Uzaglardan yar seven
Demirden yüreg isder.

Su gelir akar gider
Yar bana bakar gider
Nfoyleyim böyle yari
Yüreğmi yakar gider.

Mavi yaka mor yaka
Kapuya goydum halka
Gözlerim kör oluyor
Yoluna baka baka.

---

59 Fazla bilgi için bk. Erdoğan Saracoğlu "Kıbrıs Ağzı", 3. Baskı, Lefkoşa 2004, s. 99-107.

A benim acı yarim
Başımın tacı yarim
Eller bana acımaz
Sen olsun acı yarim.

Deniz dalgasız olmaz
Kapu halkasız olmaz
Ben müfdüye danışdım
Gızlar gocasız galmaz.

Bir sen söyle bir da ben
Şekerisan bal da ben
Has bahcanın gülünden
Bir sen tütün bir da ben.

Köprünün altı arpa
Su gelir çarpa çarpa
Yenile bir yar sevdim
Bubamdan gorka gorka.

Hazırlıg yabdım gışa
Atı sürdüm yokuşa
Ben göynümü kabdırmam
Senin gibi şarfoşa.

Kaynak Kişi: Nefika Ali Nesim
Derleme Tarihi: 5.9.2006
Yaşı: 77
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul Mezunu

Al dülbendi yuydurmam
İçine gül goydurmam
Sevmediğim oğlana
Nikahımı gıydırmam.

Beyaz gül desde desde
Benianamdanisde
Eğer anam vermezse
Git da bubamdan isde.

Evleri mavi boya
Vuruldum selvi boya
Selvi boylum geç buradan
Göreyim doya doya.

Garafili saglarım
Koklamaya gorkarım
Duydum yarim geliyor
Ölü olsam gakarım.

Gemi gelir enginden
Küregleri gendinden
Şu zamane gızlan
Çog hoşlanır zenginden.

Ay dovar ışıg gider
Gözleri şaşıg gider
Sevdiğini almayan
Gözleri açık gider.

Sarı bülbül taç olur
Büglüm büglüm saç olur
Sevdanın bürümcüğü
Bir tele muhtaç olur.

Gave olup gavrılmam
Biber olup savrılmam
Ben senin gibi yardan
Ölsem gene ayrılmam.

Ah dedim aralandı
Yüreğim yaralandı
Çappuk yetiş sevgilim
Mezarım tahtalandı.

Ah oğlan arsız oğlan
Dünyada yersiz oğlan
Guru ağaca benzer
Dünyada yarsız oğlan.

Ah yarim çağla yarim
Hem gül hem ağla yarim
Sonunda gavuşmag var
Bana bel bağla yarim.

Kaynak Kişi: Vedia Karamano
Derleme Tarihi: 5.9.2006
Yaşı: 78
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Bostancı'da Oyun Oynarken Söylenen Maniler:

14-2
Dolama dolamayı
Dolama dolamayı
Getirin bağlamayı
Getirin bağlamayı

Kimden alışdın yavrum
Kimden alışdın yavrum
Böyle göbeg admayı
Böyle göbeg admayı

Amman amman elinden
Sarsam ince belinden
Öbsem dudu dilinden
Amman amman elinden
Amman amman elinden
Sarsam ince belinden
Öbsem dudu dilinden

Agşam ben uyumadım
Agşam ben uyumadım
Uykulara doymadım
Uykulara doymadım
Kasaved basdı beni
Kasaved basdı beni
Yarim geldi duymadım
Yarim geldi duymadım

Amman amman elinden
Sarsam ince belinden
Öbsem dudu dilinden
Amman amman elinden
Amman amman elinden
Sarsam ince belinden
Öbsem dudu dilinden

İki civan oyunda

İki civan oyunda

Elma tüter goynunda

Elma tüter goynunda

Ne güzel oyun oynar

Ne güzel oyun oynar

Cingâne var soyunda

Cingâne var soyunda

Amman amman elinden

Sarsam ince belinden

Öbsem dudu dilinden

Amman amman elinden

Amman amman elinden

Sarsam ince belinden

Öbsem dudu dilinden

Kaynak Kişi: Halide Atasay

Derleme Tarihi: 5.9.2006

Yaşı: 85

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

15- Tekerlemeler

15-1

Türk Dil Kurumu sözlüğünde, tekerleme tanımı söyle yapılmaktadır: "Çoğunlukla, basmakalıp söz. Çoğunlukla, masalların başında bulunan uyaklı giriş sözleri. Ortaoyununda, özellikle Kavullu'nun kullandığı sözler. Saz ozanları arasında yapılan deyiş yarışı."

Tekerlemelerde, dizeler arasında bir bütünlük yoktur. Bazen yaşamda olamayacak, gerçekleşemeyecek düşünceler üst üste sıralanmaktadır. Ayrılıkları, usun alamayacağı olaylarla durumları sıralayarak, dinleyen kişiler üzerinde olağanüstü bir çekicilik yaratır. Kişiler tekerlemelerle dinlendikçe neşelenir. Kahkahalar boşaltırlar.

Mustafa Gökçeoğlu'na göre tekerlemeler, çocukların kendi aralarında, oynaşıp şakalaşarak söyleştikleri yaratılardır. Üretirlerken çoğu zaman büyüklerin şiir kalıplarından yararlandıkları gibi kimi zaman da kendi özgürlüklerinin ürünü olarak, karşımıza çıkmaktadır.[60]

Bostancı'da Söylenen Sayışmaca Tekerlemeleri Nelerdir?

15-1

Oyunlarda ebe olacak çocuğu saptamak amacıyla söylenen tekerlemeler:

İnnikminik

Tatar innik

İstavrozla urum kızı

İnce dizi

İncesinden

Daha güzeli kimdir?

Duma du.ma dum

Kırmızı mum

Kara sakal sen yum.

Bostancı'da Söylenen Şaka Tekerlemeleri Nelerdir?

15-2

Gülüp eğlenerek, suç sayılacak eylemi yapanı ortaya çıkartmaya ya da bulmaya çalışan tekerlemelere şaka tekerlemeleri denir.

Kim osurdu?

İt osurdu

Yongalandı

Yola düştü

Pancar pişti

Götü şişti

Tas tüs

Tümbelek

Çıkaran pis.

---

[60] Fazla bilgi için bk. Mustafa Gökçeoğlu "Hikayelerimiz Tekerlemelerimiz",Lefkoşa 1999, s. 195-200.

Kaynak Kişi: Halide Atasay

Derleme Tarihi: 5.9.2006

Yaşı: 85

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

Bostancı'da Söylenen Masal Tekerlemeleri Nelerdir?

15-3

Masalların giriş bölümünde söylenen tekerlemelere masal tekerlemesi denir.

"Evvel zaman içinde

Kalbur saman içinde

Develer lingiri oynar

Eski hamam içinde

Hamamın tası yok

Külhancının baltası yok

Tazılar ava gider

Boynunda halfası yok

Kocakarılar hamama gider

Koltuğunda bohçası yok

Biz biz idik

Otuz iki kız idik

Bir tahtaya dizildik

Tahta bizi almadı

Adalara salmadı

Adaların kekliği

Tıngır tıngır öttüğü

Vardık gittik Ali Cambaz'a

Bize at verdi dorudur diye

Arkasına geçtik kandır diye

Bize bir tekme vurdu

Geri dur diye

Ayasofya'nın minarelerini kırdık

Belimize soktuk borudur diye

Gülleri cebimize doldurduk

Darıdır diye

Zamanda zaman

Semerde kolan

Bende torbalar dolusu yalan

Dolabı açtım, koptu patırtı

Yoğurt yüzüme saçıldı.

Aklım sıçradı, kaçırdı

Var varanın sür sürenin

Baykuşu çok olur eski viranenin

Destursuz bağa girenin

Yiyeceği dayağa bak

Karıncaya vurduk palanı

Yedi yerden aldık kolanı

Bir de söyleyelim bu yalanı

Dinlesin hep arkadaşlar bu yalanı!"

Kaynak Kişi: Ziya Altan

Derleme Tarihi: 5.9.2006

Yaşı: 80

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Üniversite mezunu.

16- Bayramlar

Dini Bayramlar Hangileridir?

16-1

Bostancı köyünde dini bayram olarak şeker ve kurban bayramı kutlanmaktadır.

Dini Bayramlar Öncesi Ne Gibi Hazırlıklar Yapılmaktadır?

16-2

Dini bayramlar öncesinde, ilk önce temizlik yapılır. Maddi durumu iyi olanlar bayramı yeni kıyafetlerle karşılar. Yine bayram ziyaretine gelecekler için tatlı yapılır.

Aydın (Ayyani), Yalova (Piskobu), Çanakkale (Kandu) Köylerinde Bayramlaşma Nasıl Yapılmaktaydı?

16–3

1940'lı yıllarda Ayyani köyünde bayram sabahı erkekler camiye giderdi. Kadınlar ise birkaç evde kurulan salıncaklarda eğlenirlerdi. Ayyani köylüsü 1940'lı yıllarda birlik ve beraberliğin en güzel örneklerini verirdi. Köylü yardımlaşma içerisinde kazanlar dolusu herse ve badades yahnisi yapardı. Yapılan yemekler, Ramazan bayramında Mehmet Mulla'nın evinin havlusunda; Kurban bayramında ise Muharrem Amavut'un evinin havlusunda kurulan sofralarda yenirdi. Yemekler yendikten sonra Ayyani köyünde bayramlaşma başlardı. Bayramlaşma esnasında küçükler büyüklerin ellerini öperdi. Büyükler de küçüklere para verirdi. Ayyani köylüsü birlik ve beraberlik içerisinde bayramları kutlamayı 1970'li yıllara kadar sürdürdü.

Kaynak Kişi: Mümtaz Güran

Derleme Tarihi: 14. 8. 2006

Yaşı: 85

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

1950'li yıllarda Piskobu köyünde bayramlar heyecan içerisinde beklenirdi. Piskobu köylüsünün büyük çoğunluğu İngiliz üstünde çalışırdı. Köylü İngiliz üstünde çalıştığı için iyi para kazanırdı. Bundan dolayı Piskobulu bayrama diktirdiği yeni kıyafetlerle girerdi. Piskobu köyünde arife günü çörekler yapılırdı. Çünkü bayram günlerinde, gelen misafire çörek ikram edilirdi. Bayram günü erkekler mutlaka camiye giderdi. Kadınlar ise birkaç evde kurulan salıncaklarda toplanırdı. Salıncaklarda toplanan kadınlar türküler söyleyip, eğlenirlerdi. Piskobulu kadınlar en çok "Leymosun Türküsü'nü" söylerlerdi. Söylenen Leymosun Türküsü şu dizelerden oluşmaktadır:

Hayde da Leymosun dedigleri
Şeker ile gaymagdır yedigleri
Hiç algımdan çıkmıyor aman aman
Hayde da beyim dedikleri!

Irmak başdan çağlıyor

Ağladma, gelin ağlıyor

Hovardalar kapıda begliyor aman aman

Irmak başdan çağlıyor!

İçme beyim içme şarfoş olursun

Soora ölür helak olursun

Hovardalar kapıda begliyor aman aman

Irmak başdan çağlıyor!

Piskobu'da öğlenleri halk, aile büyüklerinin evlerinde toplanırdı. Büyüklerin elleri öpüldükten sonra hep birlikte öğlen yemeği yenirdi. Öğlen yemeğinde genelde herse, çörek, kolakas veye badades yahnisi yapılırdı. Piskobulular bayram geleneklerini uzun yıllar sürdürdüler.

Kaynak Kişi: Vedia Karamano

Derleme Tarihi: 5. 9. 2006

Yaşı: 78

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

Kandu köyünde de bayramlar coşku içerisinde kutlanırdı. Bayram sabahı mutlaka erkekler camiye giderdi. Camide namazdan sonra birbiriyle bayramlaşmaya başlayan halk, elini öpen küçüklere ve yoksullara bayramlık para dağıtırdı. Kandu köyünde kadınlar ise yardımlaşma içerisinde öğlen yenecek yemekleri hazırlardı. Kandu köyünde, ramazan bayramında özellikle zerde pilâvı[61] pişirilirdi. Öğlen vakti köylü, aile büyüklerinin evinde toplanırdı. Yemek yendikten sonra evlerde türlü müzik aletleri çalınır, şarkılar söylenir, eğlenceler düzenlenirdi. Köylü bayramı huzur ve mutluluk içerisinde geçirirdi.

Kaynak Kişi: Aziz Horoz

Derleme Tarihi: 23.8.2006

Yaşı: 63

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu.

---

[61] Zerde Pilâvı: Tatlı - tuzlu etli pirinç pilavı.

Bayramlaşmada Neler İkram Edilmektedir?

16–4

Bayramlaşma esnasında genellikle tatlı ikram edilmektedir. Tatlı olarak ekmek kadayıfı, tel kadayıfı, güllaç, çikolata, şeker, baklava ikram edilmektedir. Bayramlaşma esnasında öğlen yemeği beraber yenecekse yemekte genellikle herse, padades yahnisi, kolakas, çörek veya zerdeli pilavı yenilir.

Kurban Eti Nasıl Dağıtılır?

16-6

Kurban bayramında maddi durumu iyi olanlar kurban kesmektedir. Ayyani köylüsü kurhanı dua eşliğinde keserdi. Kesilen kurbanın sağ tarafı fakir insanlara dağıtılırdı. Kurbanın sol tarafı ise kurbanı kesen aile tarafından yenirdi. Kurban eti muhakkak garaçoççolanırdı.[62]

Mezarlık Ziyareti Nasıl Yapılmaktadır?

16-7

Bayram sabahı köylü ölüsünü ziyaret için mezara gider. Mezara giden köylü ölüsüne çeşitli çiçek ve mersin dalı götürmektedir. Kabir ziyaretlerinde su götürenlerin bir kısmı suya sadece Nur Dua'sı okurken, bir kısmı da Yasin, bir Tebareke, üç İhlas- Şerif, bir Fatiha-ı Şerif, bir Bajsara Suresi okur. Okunmuş su ölünün başucundan başlamak suretiyle göbek hizasına kadar dökülür. Bazı Bostancılılar mezar ziyaretini arife günü öğleden sonra gerçekleştirmektedirler.

Bostancı Köyünde Bayramlar Nasıl Kutlanmaktadır?

16-8

Kıbrıs Türk toplumunun bayramlarda yaşattığı gelenekler bir bir kaybolmuştur. Bunun örnekleri günümüzde Bostancı'da da görülmektedir. İnsanımız bayramları artık ulusumuza özgü önemli günler değil; tatil günleri olarak görmektedir. Günümüzde insanlar, bayram gelmeden bayramda gideceği ülkenin planını yapmaktadır.

Bunlarla birlikte Bostancı köyünde az da olsa bayram geleneklerimizi yaşatmaya çalışan köylüler de vardır.

---

[62] Garaçoççı: Düğünçiçeğigillerden bir bitki ve bunun susam büyüklüğündeki siyah tohumu.

17- Halk Oyunları

Kıbrıs, coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca Anadolu kültürü ve medeniyetinin etkisi altında kalmıştır.

1571 tarihinden sonra Türklerin adaya gelip yerleşmesiyle birlikte, yaşantılarından örnekleri ve bunlara bağlı olarak halk oyunları da gelmiş oldu.

Türkiye 'nin çeşitli yörelerinden gelen atalarımızın çeşitli bilgi, beceri ve zevkleri ile yoğrulan bu oyunları, zamanla az değişiklikler geçirerek "Kıbrıs Türk Halk Oyunları'nı" oluşturmuştur.[63]

Bostancı'da Oynanan Halk Oyunları Nelerdir?

17-1

Bostancı'da genellikle düğünlerde, açılışlarda veya kulüplerin düzenlediği gecelerde halk o)unları oynanmaktadır. Bostancı'da en çok çiftetelli oyunları oynanmaktadır. Oynanan çiftetelli oyunlarına örnek olarak "Kız Sana Nişan Geliyor" oyununu verebiliriz.

Kız Sana Nişan Geliyor oyunu türkülü bir oyundur. Bu oyunda sözler uyarınca hareketler yapılarak olay canlandırılmaktadır. Arkadaşları, bir kıza görücü geldiğini söylerler. Kız, merakla nerede olduğunu sorunca da gelip de geri gittiğini dile getirirler. Bunun üzerine kız ne kusuru olduğunu sorar. Onlar da sırayla, gözlerinin şaşı, elinin çolak,[64] ayağının topal olduğunu söylerler.

Oyun, karşılıklı söyleşerek devam eder. Örneğin:

- Kız sana nişan geliyor
- Kız sana nişan geliyor

- Hani ya da gözünü sevdiğim
- Nerde de gurban olduğum

---

[63] Fazla bilgi için bk. Erbil Çinkayalar "Kıbrıs Türk Halk Oyunları", Aralık 1990, s. 2-15.
[64] Çolak: Eli veye kolu sakat olan kimse.

- Geldi da geri gittiler
- Geldi da geri gittiler

- Ne kusurumu gördüler
- Ah ne kusurumu gördüler

- Gözün de şaşı dediler
- Gözüm de şaşı dediler

- Hani ya gözüm şaşı mı
- Hani ya gözüm şaşı mı

1940'lı yıllarda kına gecelerinde oynanan "Mandala" oyunu günümüzde Bostancı'da çeşitli şölenlerde oynanmaktadır. Mandala oyunu 1940'lı yıllarda düğünlerde, bilhassa kına gecelerinde oynanırdı. Güvey kınalanıp köşesine çekildikten sonra içinde mumlar yanan kına tepsisi ortaya konurdu. İsteyen kalkıp kınayı işlerdi. İşte bu esnada iki kişi kalkardı. Ellerinde birer sopa vardı. Halk, kadın erkek halka şeklinde ve karışık otururdu. Oyuncular sopaları baston gibi kullanır ama müziğin ahengine göre yürürlerdi. Kemane ile udun temposuna uyarlardı. Oyunculardan biri:

Mandala yavrum mandala,
Kömür da goydum mangala
Böyle oyun olur mu?
Seni gibi budala?

derdi. Sopasını tüfek gibi kullanarak öteki oyuncuya vurur gibi yapardı. Öteki oyuncu ise hem sözde hem de hareketle ona cevap verirdi. Bu birkaç kez tekrarlandıktan sonra sirto[65] adı verilen oyununa geçilirdi.

Günümüzde folklor ekipleri, mandala oyununu çeşitli etkinliklerde canlandırmaktadır.

[65] Sirto: Rumca bir kelimedir. Sıçrama, atılma anlamına gelir.

Kaynak Kişi: Yunus Özerdem

Derleme Tarihi: 23. 9. 2006

Yaşı: 38

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

Bostancı'da En Çok Oynanan Çocuk Oyunları Nelerdir?

17-2

Saklanbaç Oyunu

Saklananları bulma esnasında oynanan bir oyundur. Saklambaç oyunu hem gece hem de gündüz oynanmaktadır. Çocuklar tek sıra halinde dizilir. İçlerinden biri ayrılır ve:

Ana mana

Porta kala

Dina mina puf

Bende dega ruf

Tekerlemesini söylemeye başlar. Her kelimeyi söyleyişte bir kişiyi işaret eder. Son kelime kime isabet etmişse oynamaya hak kazanır ve sıradan ayrılır. En sona kalan ebe olur. Ebe, duvar veya ağaç gövdesine ellerini dayayıp gözlerini yumar. Anlaşmaya varılan sayıya kadar sayar. Bu arada diğerleri saklanır. Ebe sayı saymayı bitirince gözlerini açar ve:

- Önümde, arkamda, solumda, sağımda kim varsa "tükürdüm" der.

Ebe ilk önce kimi görüp, yumduğu yere adını söyleyerek tükürmüşse o ebe olur. Eski ebe saklanmaya başlar. Yalnız ikinci saklanmaya gitmeden bütün saklananların bulunması şarttır. Bütün amaç ebeye görünmeden yumulan yere tükürmektir.

Pirini (Misket) Oyunu

Erkek çocuklarının oynadığı bir oyundur. Bu oyun pirilli adı verilen cam yuvarlaklarla oynanır. Bu oyun en az iki kişi tarafından oynanabilir. Oyuna enek adı verilen normalden büyük pirillilerle başlanır: Herkes sırayla oynar. Eneğine isabet eden kişi anlaşmaya göre bir, iki veya daha fazla pirilli vermek zorundadır. Oyun taraflardan birinin hiç pirillisi kalmayıncaya kadar devam eder.

İp Atlama

Hem kız hem de erkek çocuklarının oynadığı bir oyundur. Bu oyunda kişi yaklaşık kendi boyunun iki misli uzunlukta bir ip alır. İki elini aynı yöne çevirip ayaklarını çarpmak üzere iken, ayaklar dizden kırılıp yerden kesilir. İp atlama oyunu hem yerinde sayarak hem de koşarak oynanır.

Beşdaş Oyunu

Hem kız hem de erkek çocuklarının oynadığı bir oyundur. İki kişi veya iki grup arasında oynanır, Kimin önce oyuna başlayacağı yazı-tura ile belirlenir. Oyuna başlayacak kişi beş tane küçük ve yuvarlakça taş alır. Taşları serperek yere atar. Sonra taşlardan bir tanesini alır. Aldığı taşı belirli bir yüksekliğe atar. Taş düşene kadar yerden bir taş alır ve havadaki taş yere düşmeden onu yakalar. Böyle yapa yapa yerdeki taşları toplar. Bütün taşlar toplanınca oyuncu tekrardan taşları yere serper. İkinci defa aynı hareketlerle taşları ikişer ikişer toplar. Üçüncü atışta önce üç, sonra tek taşı alır. Dördüncü atışta dört taşı birden alması gerekmektedir. Bütün bunları yaparken bir taşı havaya atması ve diğer taşları aldıktan sonra yere düşürmeden yakalaması şarttır. Yakalayamazsa yanar. Başarırsa oyuncu oyunun ikinci bölümüne geçer.

İkinci bölümde sol elin baş ve işaret parmağı arasında köprü kalacak şekilde yere değdirilir. Taşlar sağ ele alınır, yere değmekte olan elin bilek hizasından ve arkasından öne doğru atılır. Taşlar atılınca sağ el boşta kalır. Birinci bölümde olduğu gibi önce tek tek, sonra üç bir, sonra dördü birden sol elin meydana getirdiği aralıktan geçecek şekilde itilir. Taşlar aralıktan sayısınca geçmezse veya havaya atılan taş düşmeden yakalanmazsa oyuncu yanar. Başarırsa oyunun üçüncü bölümüne geçer.

Üçüncü bölümde taşlar tek tek avuca alınır. Bir tanesi sağ elin baş ve işaret parmakları arasına, dördüncü de avuç içine gelecek şekilde tutulur. Tek taş havaya atılırken dört taş da yere konur. Konduktan hemen sonra dört taş alınır. Havadaki taşın da yere düşmesine izin verilmez. Böylece oyun tamamlanmış olur. Oyunculardan kim daha hatasız oynarsa oyunu o kazanır.

Kaynak Kişi: Fatma Zekican

Derleme Tarihi: 11.9.2006

Yaşı: 62

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Lise mezunu

18- Doğum Adetleri

Çocuk Sahibi Olmak İstemeyenlerin Başvurduğu Yöntemler Nelerdir?

18-1

1940'lı yıllarda çocuk sahibi olmak önemli olsa bile, çok çocuğa sahip olmak da o derece sakıncalıydı. Çünkü doğan çocukları gerektiği gibi beslemek, bakımını yapmak, yetiştirmek ve eğitmek, artan her çocuk sayısıyla birlikte daha da zorlaşmaktadır.

Eski dönemlerde hamile olmaması için önlem alan kadınlar da vardı. Bunun içinde ön plana halk hekimliği çıkardı. Kadın hamile kalmasını engellemek için ilişkiden önce:

- Altını sirke ile yıkamak,
- Altına ebenin verdiği bir hap koymak,
- Altına ebenin verdiği bir merhem sürmek,
- Altına bir miktar "kabolit sabunu[66]" koymak,

Kullanılan yöntemlerin başında gelmekteydi.

Günümüzde Bostancı'da gerek kadınlar, gerek erkekler tıbbi yöntemlerle önlemlerini alırlar,

Eski Dönemlerde Çocuk Düşürmek İsteyen Kadınların Başvurdukları Yöntemler Nelerdir?

18-2

Eski dönemlerde istemeden hamile kalmış kadınlar çocuğunu düşürme yoluna giderdi. Eski dönemlerde başvurulan çocuk düşürme yöntemleri şunlardır:

- Sabah, yataktan kalkmadan önce soğuk maydanoz suyu içmek.

---

[66] Korbolit: Korbon grubundan basit madde.

- Saman kaynatıp buğusuna oturmak.
- Kuru böğrülceyi kaynatıp buğusuna oturmak.
- Altına afyon sürmek.
- Yüksek yerden atlamak.
- Ağır kaldırmak.
- Hamilenin kamında, bir yakınının buğdayını değirmen taşı ile öğütmek.
- Rahime şiş sokmak.
- Rahime kibrit çöpü sokmak.

Eski dönemlerde yapılan, son derece sakıncalı çocuk düşürme yöntemleri birçok kadının ölümüne de neden olmuştur.

Kısırlığı Gidermek ve Gebe Kalmak İçin Kullanılan Yöntemler Nelerdir?

18-3

Çocuk isteyip de bir türlü çocuk sahibi olamayanlar eski dönemlerde halk yöntemlerine, kocakan ilaçlarına, dinsel ve büyüsel işlevlere başvurdukları görülmektedir.

Eski dönemlerde çocuk sahibi olamayan çiftlerde, çocuk yapamayan olarak kadın görülürdü. Bu nedenle çare arayan kadın olurdu. Çare arayan kadının ise başvurduğu yöntemler şunlardı:

- Nane ile mezdeki dövülüp ateşte pişirilir, elde edilen merhem çıkı[67] ile alttan sürülürdü.
- Kadının karın damarlarını ılık zeytinyağı ile yağlamak.
- Mezdeki ve banna[68] ile hazırlanan çıkıyı alttan koymak.
- Şeker, kuru üzüm ve gappari[69] burunları karıştırılıp kaynatılır. Elde edilen merhem çıkı ile alttan tutturulurdu.
- Çocuk sahibi bir kadının avucundan su içmek.
- Bele şişe vurulurdu.
- Yatırlara mum yakılırdı.

---

[67] Çıkı: İçerisine birtakım otlar veya başka maddeler konularak sarılıp iyice bir iple sarılıp sıkıştırılan pamuk &arçası.

Barına: Küçük baş hayvanların iç organlarını kapsayan ince zar.

[69] Gappari: Gabbarın taze, yeşil filizleri; çiçek açmamış kozası ya da küçük, ince bir hıyarı andıran ama yeşilken meyvesinden sirkeyle yapılan turşu.

- Hocalara mum yakılırdı.
- Kıbns'ın kutsal İslam mekânları ziyaret edilip, adak atlanırdı.

Günümüzde Bostancı'da çocuk isteyip de bir türlü çocuk sahibi olamayan aileler, tıbbı yöntemler aracılığıyla sorunlarını çözmeye çalışıyorlar.

Eski Dönemlerde Ebeler Çocukları Dünyaya Nasıl Getirirdi?

18-4

Gebe kadının sancıları başlayınca eski dönemlerde ebe çağrılırdı. Ebeler deneyimli insanlardı. Ebelerin ilaçları gocagari ilaçlan ve merhemleriydi. Doğum yapacak kadın, bu gocagari ilaçlan ve merhemlerle doğumu hazırlanırdı. Yine bu ilaçlarla kadın, doğumdan sonra iyileştirilmeye çalışılırdı. Ebeler doğum yapacak kadınları telkinlerle doğuma hazırlamaya çalışırlardı.

Doğumun kolay olabilmesi için ebelerin izlediği yöntemler şunlardı:

- Doğum yapacak kadın değnek yardımıyla yürütülürdü.
- Sancılı kadının karnını zettinyağı ile yağlamak.
- Sancılı kadını çarşaf veya battaniyenin içine koyup silkelemek.
- Sancılı kadını süpürgeden atlatmak.
- Sancılı kadının üstünden kocasını üç kez atlatmak.
- Sancılı kadını aniden ürkütmek.

Bunun yanında doğum yapacak kadının ailesi doğumu kolaylaştırmak için çeşitli dualar okurdu.

Doğum olayı, ya yatakta ya da "selli sandalyesi" denen doğum sandalyesinde gerçekleştirilirdi. Eğer doğum selli sandalyede gerçekleştirilecekse doğumda iki ebe hazır olurdu. Ebelerden esas doğumu gerçekleştirene "ön ebe", doğuma yardımcı olan diğer ebeye ise "Ard Ebe" denirdi.

Çocuk doğunca, göbek kordonu ebenin makası veya beyaz bir makasla kesilirdi. Kesilen yer mikrop kapmasın diye mumla yakılırdı. Çocuğun eşi geldikten sonra ebe anneyi

temizlerdi. Doğum yapan kadının karnı şiş kalmasın diye beline kuşak bağlanırdı. Kuşak bağlandıktan sonra anne giydirilir ve loğusa yatağına yatırılırdı.

Ebelerin çocukları dünyaya getirmesi Ayanni, Piskobu, Kandu köylerinde 1960'lı yıllara kadar devam etmiştir. Ayanni köylüleri ebeleri Sadiye Ablanın ismini anmaya devam etmektedirler.

Kaynak Kişi: Nefika Ali Nesim
Derleme Tarihi: 11.9.2006
Yaşı: 77
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Çocuğun Doğumu Halka Nasıl Duyurulurdu?

18-5

Çocuğun doğumuyla birlikte aile yeni bir üye kazanmıştır. Kazanılan bu üyenin mutluluğunu aile sevdikleriyle doğal olarak paylaşmak isteyecektir. Eski dönemlerde telefon olmadığı için yeni doğan çocuğun haberini vermek çok da kolay değildi. Halk çocuğun doğumunu haber vermek için birtakım yöntemlere başvururdu:

- Akrabalara haber gönderilirdi, mektup yazılırdı,
- Çocuğun doğumunu duymuş görmüş olanlar; bu olayı ağızdan ağza taşırlardı,
- Eski dönemlerde çocuğun altı aylık kınası onun varlığının ispatı durumundaydı,
- Diş golifası töreni de onun varlığını duyurma vesilesidir.

Günümüzde Bostancı'da yeni doğan çocuğun haberi telefon, internet veya gazetelere ilan verilerek duyurulmaktadır.

Bostancı'da Yeni Doğan Çocuğu Ziyarete Gelenler, İyi Dileklerini Nasıl İfade Ederler?

11-6

- Gırk bir kere maşallah,
- Allah yetiştirsin,
- Ömrü uzun olsun,
- Böyüsün adam olsun,
- Böyüsün hanım olsun,
- Allah acısını göstermesin,
- Allah analı bubalı böyütsün,
- Allah bağışlasın,
- Adı ile yaşasın,
- Allah çocuğunuzu size damat göstersin,
- Allah çocuğunuzu size gelin göstersin,
- Allah hayırlı talih versin.

Al Basmasına Karşı Loğusa ve Çocuk İçin Ne Gibi Tedbirler Alınır?

18-7

Albasması loğusa ve çocukların korkulu rüyasıdır. Albasmasını yapan Alkarısı'dır. Alkarısı kırmızı elbiseler giyen dişi bir cindir. İnançlarımıza göre loğusa kadın ve çocuğunu kırklanana kadar birilerinin beklemesi gerekir. Eğer loğusa kadını ve çocuğunu kırklanana kadar birileri beklemiyorsa alkarısı gelir; anneye iç huzursuzluk ve korku yaşatır. İşte anneye yaşatılan bu iç huzursuzluk ve korkulara "Albasması" denir. Albasması olayından sonra annesinin sütünü içen çocuk da hasta olur. Bu problemleri yaşamamak isteyen Bostancılı şu önlemleri alır:

- Loğusa kırklanana kadar yalnız bırakılmaz.
- Bebek kırmızı ve sarı tülbentle örtülür.
- Yatağa ayna asılır.
- Aylık rahatsızlığını görenler loğusayı ziyarete gitmezler.
- Cenabet olanlar loğusayı ziyarete gitmezler.
- Loğusanın yatağının altına bıçak veya makas koymak.

- Loğusanın başucuna Kuran-ı Kerim asmak.

Kaynak Kişi: Nefize Özder
Derleme Tarihi: 14. 8. 2006
Yaşı: 70
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Kırk Çıkarma Olayı Nasıl Gerçekleştirilir?

18-8

Çocuğun doğumunun 37. veya 39. günü anne ve çocuğun kırkı çıkarılırdı. Kırk çıkarma töreni şu şekilde gerçekleştirilirdi:

Öncelikle bir kazan su ile doldurulup, altını ateş yakılırdı. Daha sonra loğusa yerden topladığı kırk küçük taşı kazanın içine atardı. Her taş bir gün içindi. Loğusa bu suyla yıkandıktan sonra dışarı çıkar ve bu taşları bacaklarının arasından, arkadan öne doğru atardı. Bu olayı yapan kadının taş gibi sağlam olacağına inanılırdı.

Bazı kırklanma törenlerinde kazanın çevresi battaniye ile sarılırdı. Battaniye ile sanlan kazandan buhar bulutu çıkardı. Bu buhar bulutu loğusanın vücudunu kaplardı. İnanışa göre bu uygulama, loğusanın kemiklerini damarlarını açardı. Mikropları öldürür, hastalıkları defederdi.[70]

Bu adet günümüzde Bostancı köyünde çok az da olsa uygulanmaktadır. Günümüzde 40. gün anne ve çocuk yıkandıktan sonra, suyun içerisine cezve, 41 kez besmele eşliğinde batırılmaktadır. Daha sonra "41 kere Maşallah" denilerek son su çocuk ve anneye dökülmektedir.

19- Sünnet Törenlerimiz

Eski dönemlerde köylerde yaşları yakın olan çocukların aynı zamanda sünnet edilmesine dikkat edilirdi. Sünnet olacak çocuklar öncelikle güzelce giydirilirdi. Başlarına da bir fes takılırdı. Güzelce giydirilen çocuklar atın üzerinde davul zurna eşliğinde gezdirilirdi. Gezdirilme olayından sonra sünnet olacak çocuklara hatıra fotoğrafı çektirilirdi.

[70] Fazla bilgi için bk. Oğuz M. Yorgancıoğlu "Kıbrıs Türk Folkloru", İkinci baskı, Ağustos 2000, s. 198-199.

(Piskobulu Mehmet Şenay'ın 1960'lı yıllara ait sünnet töreni hatırası.)

(1950'li yıllara ait sünnet hatıra resmi. Resimde yer alan Kandulu Yılmaz Sami, sünnet olacak yeğenleri İbrahim Mehmet ve Doğan Mehmet'tin sağdıcıdır.)

Hatıra fotoğrafı çekildikten sonra sıra çocukların sünnet olmasına gelmiştir. Sünnet olmadan önce çocuklara beyaz uzun elbiseler giydirilip, başlarına sünnet şapkası takılırdı.

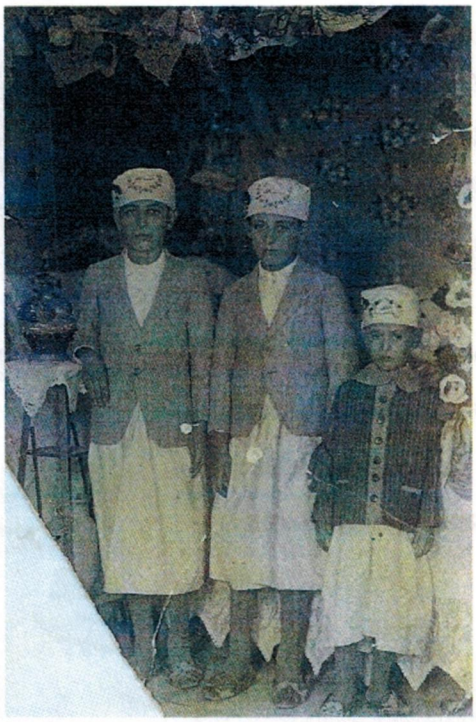

(Sünnet olmayı bekleyen Ayyannili Hasan Hüseyin, Hüseyin Kamil ve Arif Kamil. Resim 1940'lı yıllara aittir.)

Bu işlemler tamamlandıktan sonra sıra çocukların sünnet olmasına gelmiştir. Kuvvetli birileri, çocukların ellerini diz atlarından arkaya doğru geçirip sıkıca kavrarlardı. Sıkıca kavranan çocuklar hareket edemez hfile gelirlerdi. Çocuklar tam sünnet olacağı an fenalık geçirmesin diye ağzına lokum sokulurdu. Yine oldu da bitti maşallah sözleriyle çocuklar morallendirilirdi. Sünnetçi kesme işini tamamlayınca kestiği yeri ilaçlamayı ihmal etmezdi. Sünnet edilen çocukların iyileşmesi bir haftayı bulurdu.

Günümüzde Bostancı' da yapılan sünnet törenleri eski sünnet törenlerine göre farklılıklar göstermektedir. Sünnet olacak çocukların kıyafetleri bir prensi andırmaktadır. Eski dönemlerde sünnet olacak çocuğun taktığı fes ise günümüzde kullanılmamaktadır. Sünneti sünnetçiler değil artık doktorlar yapmaktadır. Sünnet olacak çocuk törenden bir hafta önce sünnet ettirilmektedir. Buradaki amaç çocuğun sünnet töreninde iyileşmiş olmasıdır.

Günümüzde sünnet törenlerine davet davetiye ile yapılmaktadır. Davetiyede sünnet törenin olacağı yer, tarih ve saat belirtilmektedir. Ayrıca sünnet davetiyelerine maniler de yazılmaktadır. Bu davetiyelerden derlenmiş birkaç mani aşağıda örnek olarak verilmiştir.

Karar verdim sünnet olmaya
Erkeklik yolunda adım atmaya
Bütün dostlar davetlidir
Bu günü birlikte kutlamaya.

Sünnet ol dedi bir ses
Buna uymalı herkes
İnsaf et a sünnetçi
Yalnız ucundan kes

Bir prens olacağım
Tahta kurulacağım
Yaşım çağına geldi
Ben sünnet olacağım.

Çocuğun sünnet edileceği gün arabalarla konvoy oluşturulur. Sünnet olan çocuk üstü açık arabada konvoy eşliğinde gezdirilir. Tören için salon kiralanır. Salonda çocuğun yatacağı yatak süslenir. Yatağın yanında şık kıyafetlerini giymiş anne ve baba tebrik kabulü için hazır bulunur. Anne ve babanın hemen yanında ise basdiş ve sigara tepsisini tutan aile yakınları vardır. Törenle birlikte tebrik de başlar. Tebrike gelenler, parayı yatağın üzerinde duran, şapkanın içerisine atarlar. Tebrik olayı tamamlandıktan sonra, halk müzik eşliğinde geç vakitlere kadar eğlenir. Günümüzde bazı sünnet törenleri yemekli olarak da yapılmaktadır. Bunun yanında çocuğunu doğar doğmaz sünnet ettiren Bostancılıların sayısı da küçümsenemeyecek kadar çoktur.

20- Evlenme:

20-1

Kadınla erkeğin aile kurmak için yasaca birleşmeleri olarak tanımlanan evlenme, gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerek aileler

arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman önemli bir olay olarak görülmüştür.

Eski zamanlarda, hanımlarımız örtülü olduğu için, eş arayan oğlanın kız görüp beğenmesi söz konusu değildi. Bundan dolayı, evlenme çağına giren oğlanın ailesi, oğulları için kız aramaya başlardı. Uygun kız bulunursa dünürcülüğe gidilirdi. Kısacası eski dönemlerde evlenecek olan çiftler hakkında kararları aileleri verirdi.

Evlenme Çağının Başlangıcı Kız ve Erkeklerde Hangi Yaştır?

20-2

Genç kızlarda evlenme yaşı, eskiden 15 ile 20 yaşları arasında iken, günümüzde üniversite, iş gibi nedenlerden dolayı evlenme yaşı 20 ile 26 yaşları arasındadır. Erkeklerde ise eskiden 19 ile 24 yaşları arası olan evlenme yaşı, günümüzde 24 ile 30 yaşları arasına kadar yükselmiştir.

Evlilik Çağı Geçmiş Kızlara Halk Nasıl Yakıştırmalar Yapıyor?

20-3

- Gart gız.
- Evde galmış gız.
- Gocasız.
- Gız gurusu.
- Bakire.
- Gart tavuk.

Eski Dönemlerde Evlenememiş Kızların Kısmetlerini Açmak İçin Neler Yapılırdı?

20–4

Evlenememiş kızların kısmetini açmak için:

- Evlenmemiş kızların kısmetini açmak için hocalara başvurulurdu.
- Evlenecek çiftlerin nişan kurdeleleri bekar kızlara dağıtılarak onlarında kısmetinin açılacağına inanılırdı.
- Bir gelinin ayakkabısının altına evde kalmış kızın adını yazdırılırdı.
- Okunmuş su ile evde kalmış kız yıkanırdı.

Eski Dönemlerde Kız İsteme Nasıl Olmaktaydı?

20-5

Eski dönemlerde çoğu evlilikler ailelerin uygun gördüğü kişiler arasında gerçekleşmekteydi. Evlenmek isteyen delikanlı, bu dileğini anne ve babasına iletirdi. Bunun üzerine anne ve baba oğullarına uygun, kendi güzel, hamarat, narin, ailesi Türk örf ve adetlerine uygun bir kız aramaya başlarlar.

Aradıkları gibi bir kız bulduklarında kızı daha iyi tanımak için görücülüğe giderler. Görücülük günü kız en güzel kıyafetlerini giyip, süslenir. Süslenen kız görücülüğe gelenlere kahve ikram eder.

Oğlan ailesi kızı iyice araştırıp inceledikten sonra, kızı beğenmişlerse dünürcülüğe gelmek istediklerini yaşlı bir kadın vasıtasıyla kız ailesine bildirirler. Kızın ailesi kadına olumlu cevap verdiği zaman oğlan ailesi dünürcülüğe giderdi. Dünürcülük gecesi kız, babasından:

- "Allah'ın emri, Peygamberin gavliyle gızınızı oğlumuza isterig" diyerek istenirdi. Kızın babası:

- " Düşünelim, gısmet isa olur" şeklinde cevap verirdi.

Genellikle bir defa kız istemekle kız verilmezdi. Dünürcülerin, "Eşiği aşındırmaları" şarttı. Kız verilmeyecekse türlü bahaneler bulunur ve oğlan tarafına "Gısmetinizi başga yerden arayın" denirdi. Kız verilecekse konuşma ve davranışlardan anlaşılır ve böylece "höyük dünürcülüg" yapılırdı. Bu defa oğlan ve kızın aileleri akrabalarını ve yakın dostlarını da toplayıp, bu son istemeyi parlak bir şekle sokarlardı. Büyük dünürcülük gecesinde aileler arasında mal pazarlığı da yapılırdı. Ayyani (Aydın) köyünde oğlan tarafından evin yapılması istenirdi. Kız tarafı ise evin çeyizini hazırlardı. Piskobu (Yalova) ve Kandu (Çanakkale) köylerinde ise bu durum farklıydı. Evin yapımını kız tarafı üstlenirdi. Oğlan tarafından ise bağ ve tarla istenirdi.

Eski dönemlerde biraz varlıklı ve birbiriyle iyi geçinen aileler, "Mal dışarı gitmesin" veya "Havlımda asma dururkana, suyu başgasının havlısına ne dökeyim?" düşüncesinden hareketle daha küçük yaştan "söz keserlerdi". Oğlan ergenlik çağına gelince kulağı erişince "kulağı açılır" yani durumdan haberdar edilirdi. Haberdar edilen oğlan ailenin arzusu doğrultusunda evlendirilirdi. Bu uygulamaya özellikle Ayyani (Aydın) köyünde rastlanırdı.

Kaynak Kişi: Pembe Güran

Derleme Tarihi: 14.08.2006

Yaşı: 80

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Dünürcülük Gecesi Ne Gibi Maniler Söylenirdi?

20-6

Euzubillahi Mineşşeytanirracim

Bismillahirrahmanirrahim

Evinizde var bir padem

Gelişimiz hem uğurdur, hem kadem

Sizden bir cevahir isterik

Ya evet deyin ya hayır: Allah'ın emri peygamberin kavli üzerine oğlumuz... 'a gızınız... 'ı isterik. Düşünüp bir garara varmanız için birkaç gün sonra gene gelirik... derlerdi. Veya;

Ağzımızda dua var

Ayağımızda uğur var

Tanrı dileğiyle gızınız... 'ı isdeyen var

Vereceğiniz cevabıla sağ barmağınızda yüzük var.[71]

Nikah Hazırlıkları Nasıl Yapılmaktadır?

20-7

Söz kesildikten sonra, durum ne olursa olsun uzun süre beklenmezdi. Nikâhın kıyılabilmesi için hemen kağıtlar asılırdı. Bunun müddeti on beş gündü. Kağıtlar asıldıktan sonra taraflar beraberce kasabaya iner, gelinlikleri, güveylikleri, yüzükleri kestirirler veya ısmarlarlardı. Böylece nikâh merasimi hazırlıklarına başlanmış olunurdu. Eğer sadece tebrik kabul edilecekse basdiş ısmarlanıp şekerleme alınırdı. Akrabalar için yemekler hazırlanırdı. Tören yapılacaksa hazırlıklar daha geniş tutulurdu.

Davet bir hafta önceden gülsuyu ile yapılırdı. Nikâh sabahı gelin süsleyiciler gelini hazırlamaya başlardı. Gelin hazırlanmasında önem verilen baş süsüdür. Saç tuvaleti yapılıp bitirilince gelinlik giyilir ve duvağı başına giydirilirdi. Çalgı çalmaya başlar, halk gelini görmeye gelirdi. Öğleden sonra nikâh dairesine gidilip, nikâhları kıyılırdı. Köylüler uğurlu

---

[71] Fazla bilgi için bk. Oğuz M. Yorgancıoğlu "Kıbrıs Türk Folkloru", İkinci baskı, Ağustos 2000, s. 173-174.

olsun diye bir imam nikâhı kıydırlardı. Hatıra niyetine bir resim çekildikten sonra kasabadan köye dönülürdü.

(Piskobulu Gültekin Fehim ile eşi Lütfiye Asaf'nın 1960'lı yıllara ait düğün resmi.)

Kaynak Kişi: Halide Atasay

Derleme Tarihi: 5.9.2006

Yaşı: 85

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok.

1960' lı yıllara kadar nikâh sadece düğüne hazırlık anlamı taşırdı. Nikâhlı çiftin yalnız dolaşmalarına izin verilmezdi. 1960'lı yıllar öncesinde oğlanın eve sık sık gelip gitmesi hoş karşılanmazdı. Ne pahasına olursa olsun kız tarafı düğüne alnı açık çıkmak kızlıkları halka göstermek isterdi. Bunun tersi durumunda dedikodudan kurtulmanın imkanı yoktu. 1960'lı yıllardan sonra bu adetlere yavaş yavaş uyulmamaya başlandı. Bu durum günümüzde Bostancı köyü için de geçerlidir. Nikâh bu günkü anlamıyla karı-koca olmak demektir.

Aydın (Ayyani), Yalova (Piskobu), Çanakkale (Kandu) Köylerinde Düğün Nasıl Yapılmaktaydı?

20-8

Bütün şartlar elverişli olunca taraflar düğün gününü tespit ederdi. Davetiye çıkmazdan önce davet mumla yapılırdı. Davetliler, düğünden birkaç gün önce yemeklik hediyelerini göndermeye başlarlardı. Düğünden bir gün önce, zurnacı ve kemaneciden kurulu birinci gurubu adamlar için kahvede çalardı. Tefci[72] ve kemaneciden kurulu ikinci gurup düğün evinde kadınlar için çalardı. 1930'lu yıllarda kadınlar için çalan kemanecinin gözlerinin görmemesine dikkat edilirdi. Gerçek düğün pazartesi başlardı. Öğleye doğru köylü kız evinde toplanırdı. Öğleyin köylüye yemek ve içki dağıtılırdı. Yemek verilen andan itibaren artık bütün işleri sağdıçlar yürütürdü.

Salı gün aynı şekilde yenir içilirdi, İkindin herse buğdayı tekneler içine konurdu. Davul zurna eşliğinde öğütülürdü. Öğütülen herse akşamüzeri düğün evine götürülüp düğün yemekçisine teslim edilirdi.

Çarşamba günü düğün hamamı kurulurdu. Düğün evinin avlusunda da güveyin traşı yapılırdı. Öğle vakti hazırlanan herse yenirdi. İçki su gibi akardı. Çalgıcılar ellerlinden gelen bütün hünerlerini gösterirdi. İkindi üzeri yorgan kaplama zamanıydı. Her kadın biraz dikip bırakırdı. Kaplama devam ederken halk yorganları işlerdi. Çarşamba akşamı kına gecesiydi. Düğünler yaz döneminde yapıldığı için kına gecesi dışarıda yapılırdı. Halk kına gecesinde kahve önünde halka şeklinde otururdu. Çalgı eşliğinde oyunlar oynanırdı. Bir müddet sonra kına tepsisi ve güvey sağdıçlar eşliğinde getirilirdi. Tepside yoğrulmuş kına vardı. Ortada beyaz bir düğün mumu etrafında ise çok sayıda sarı mum yanardı. Sağdıçlar güveyin sağ elini kınalayıp, kırmızı mendile sararlardı. Kına yakılınca tepsiyi herkes işlerdi. Aynı saatlerde gelin evinde de gelinin kınası yakılırdı. Gelin evinde testi oyunu oynanırdı. Testinin kırılmasıyla birlikte çalgıcılar eşliğinde eğlenceler başlayıp sabahın ilk ışıklarına kadar sürerdi.

Perşembe günü öğlen vakti konuklara son yemekler verilirdi. İkindi üzeri gelinle güveyi işlenmeye başlanırdı. Tebrike gelenler para ve her türlü hediyeleri sunarlardı. Akşamüzeri gelin köyde at üzerinde gezdirilirdi.

---

[72] Tefci: Zilli daire.

Gelin evinde başlayan gezinti harmanlara kadar sürerdi. Harmanlarda çalgı eşliğinde oyunlar oynanırdı. Sonra güreş tutulurdu. Perşembe gecesi zifaf[73] gecesiydi. Eğlence yoktu. Güvey mumlar eşliğinde camiye götürülürdü. Namaz kılınır, dualar edilirdi. Gelin, gelin alayından sonra içeriye alınırdı. Güvey camiden getirildiği zaman gelin evinde bütün hazırlıklar tamamlanmış olurdu. Güvey kapıdan içeriye yumruklar eşliğinde girerdi.

Kaynak Kişi: Mümtaz GUran

Derleme Tarihi: 14.8.2006

Yaşı: 85

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

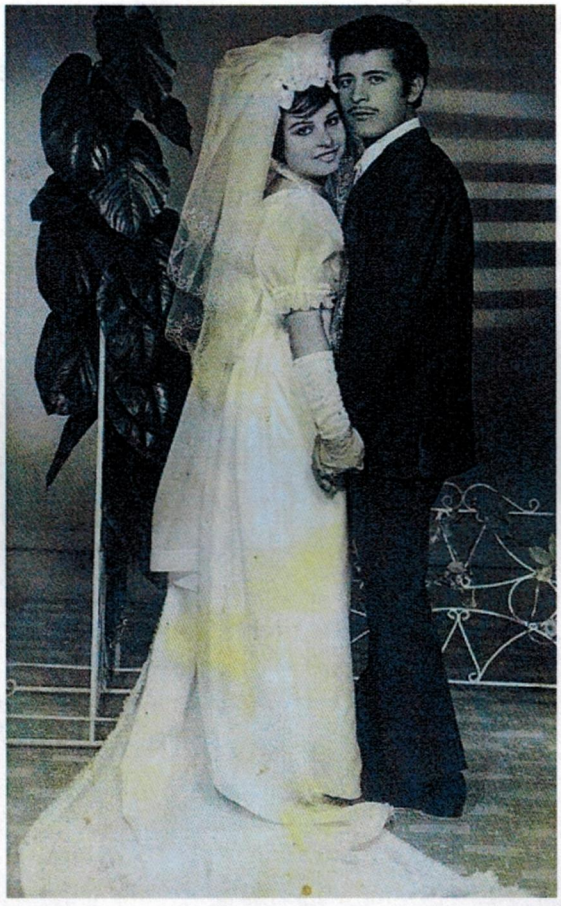

(Piskobulu Enver Fehim ile eşi Halide Şevket'in 1960'lı yıllara ait düğün resmi.)

Cuma sabahı yenge kadın "kızlıkları" alıp halka gösterip, bahşiş alırdı. Öğleye doğru düğünün son merasimi yapılırdı. Buna "paça" denirdi.

[73] Zifaf gecesi: Gerdek gecesi.

Eski dönemlerde görülen adetlerin birçoğu 1970'li yıllardan sonra kaybolmaya başlamıştır. Bu durum Bostarıcı' da gerçekleştirilen düğünlerde de görülmektedir. Eskiden beş gün süreyle devam eden düğünler bugün Bostancı'da cuma, cumartesi veya pazar günlerinin birinde akşamüzeri 2–3 saati kapsayan bir sürede gerçekleştirilmektedir.

Düğünün Ertesi Günü Neler Yapılırdı?

20-9

1940'lı yıllarda çalgıcıların:

"Evi olan evini

Bizim gibi evi olamayan da

Cehennemin dibine." Tekerlemesiyle bitirilen düğünlerden sonra gelin bir hafta mübareki sürerdi. Her gün ayrı bir elbise giyer ve tebrikleri kabul ederdi.

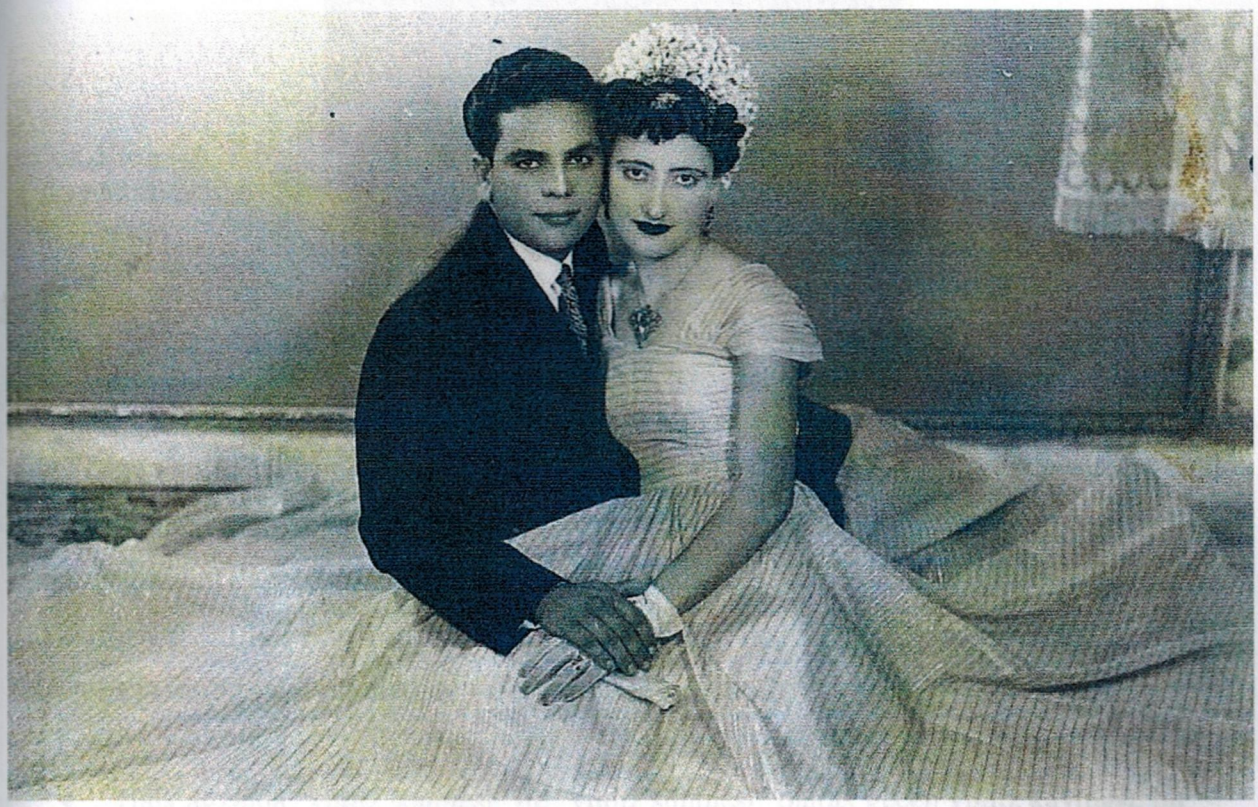

(Kandulu Beyhan Kemal ile eşi Hasine Mustafa'nın düğün sonrası çektiği hatıra fotoğrafı. Hasine Mustafa mübareki kıyafeti giymektededir. Resim 1940'lı yıllara aittir.)

(Ayyannili Şemay Tevfik ile eşi Mükerem Mehmet'in düğün sonrası çektiği hatıra fotoğrafı. Mükerem Mehmet mübareki kıyafeti giymektedir. Resim 1950'li yıllara aittir.)

21-Ölüm

Yaşam, doğum ve ölümle sınırlıdır. İnsanoğlu doğar, yaşar ve çoğu zaman da yaşlanamadan ölüm denen boşluğa bir yıldız gibi kayıp gider. Ciğerlere dolan havanın acısı ile başlayan yaşam, gelgitlerle sürüp ölümle noktalanır. Geride kalanların acıları zamanla küllenirken, ölenin kalıntıları da toprak olma sürecine girer.

Ölüme Yorumlanan Önbelirtiler ve Kaçınmalar Nelerdir?

21-1

- Halk ağzında "yıldız sönmesi" ile "yıldız sünmesi" olarak geçen yıldız kayması, bir kişinin öldüğüne, öleceğine ya da " yıldız gibi kayıp gideceğine" yorumlanmaktadır.
- Geceleyin evin dışına herhangi bir şeyin verilmesi halinde, eve uğursuzluk çökeceğine inanılır.
- Bir eve boş testiyle girilip dolu testiyle çıkılması, o evden birinin öleceğine işarettir.

- Açılan bir dağa düşen bir kişiyi rüyada görmek, o kişinin en geç bir gün içinde öleceğine işarettir.
- Salı günü kazılan bir mezara gömülen ölünün 40'ına kadar geçen sürede "yedi kişiyi arkasından sürükleyeceğine; ölümlerine neden olacağına inanılır.
- Çocuğu ölen bir kadının cuma günü dikiş dikmesi, öte dünyadaki çocuğunun su testisinin dikiş iğnesiyle delineceğine ve çocuğun susuz kalacağına yorumlanır.
- Bir çocuğun ellerini yanaklarına dayayıp garipler gibi düşünmesi, anne ile babasının öleceğine yorumlanır.
- Ayakkabıların ters dönmesi veya bir çocuğun tek ayakkabı giymesi, öksüz kalacağına işarettir.
- Baykuşun görülmesi, ellenmesi, öldürülmesi veya birinin evine girmesi bir ölüm haberi alınacağına yorumlanır.
- Evdeki köpeğin geceleyin acı acı uluması, ev sahibinin yakınlarından birinin öleceğine, kötü bir haber alınacağına veya zelzele olacağına yorumlanır.
- Cenaze evden çıkarılmadan ev süpürülmez ve hiçbir iş yapılmaz. Ölenin duyup gördüğüne; evinin süpürülmesi halinde ise kendini istemediklerini varsaydığına inanılır.
- Evin eşiğinden sol ayakla çıkılması halinde bir uğursuzluğun geleceğine inanılır.
- Ölümcül hastayken aniden sağlığa kavuşan bir kişinin ertesi gün öleceğine, ön belirti olduğuna inanılır.
- Ölüme yaklaşan bir kişinin ayakları şişer, morarır ve vücudu soğuyup katılaşırsa kısa sürede öleceğine inanılır.
- Ölüme yaklaşan bir kişinin vücudunda yuvarlak kırmızı lekeler çıkarsa kısa sürede öleceğine inanılır.[74]

Kaynak Kişi: Nefika Ali Öznesim

Derleme Tarihi: 15.8.2006

Yaşı: 77

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: okuma ve yazması yok.

---

[74] Fazla bilgi için bk. Tuncer Bağışkan "Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm", Birinci Baskı, 1997, s. 110-141.

Bır Kişinin Ölümü Hangi Sözlerle İfade Edilmektedir?

21-2

- Yıldızı Gaydı
- Gısmeti idi
- Talihi ağırlaştı
- Rahmetlik oldu
- Rahmete gavuştu
- Ömür bıraktı
- Vadesi doldu
- Canını verdi
- Gözlerini hayata yumdu

Ölüm Olayının Hemen Arkasından Yapılan İşler Nelerdir?

21-3

1940'lı yıllardaki dönemlerde ölen kişinin bir gece evde bekletilmesi ve gece boyunca aileleri ile "gonnu-gomşu" tarafından hiç uyumadan beklenmesi gerekirdi. Yine ölünün üzerine bazı araç gereçlerin konması ve odasında sabaha kadar mum, kandil ve buhur yakılması adettendi. Ölen kişinin kimsesi yoksa cesedi yatağında bırakılır, başucuna ışık yakılır, içeriye kedi ve köpek girmemesi için odanın kapı ve pencereleri kapatılır ve kimse beklemeden sabaha kadar odasında bırakılırdı. Ayyani, Piskobu ve Kandu köylerinde ölüm haberi sela okunarak duyurulurdu. Yine bu köylerde ölüm haberi aracılar vasıtası ile duyurulmakta, ağızdan ağza yayılmakta veya ölünün evindeki ağlamaların duyulmasıyla öğrenilmekteydi. Bugün Bostancı'da bunlara iletişim araçları da eklenmiştir.

Şimdi olduğu gibi eskiden de defin için bir ön hazırlık yapılırdı. Bir yandan mezarlıktan dönecek olanları yedirmek için yemek hazırlığı yapılırken, bir yandan da ölüyü gömmek için hazırlık yapılırdı. Fakir ve kimsesiz ölüler, sevap kazanmak inancı ile konu-komşu ile köylüler tarafından işbölümü yapılarak gömülürdü. Fakir aileler ölülerini genellikle evlerinde yıkarlardı. Yıkanan ölüler peşkirle[75] silindikten sonra, İslâmi kurallara göre kefenlenirdi. Kıbns'ta kefenin rengi beyazdır. Kadın ölülerin başına bağlanan yemenin beyaz olması gerekir. Ayyani, Piskobu, Kandu köylerinde yoksul insanlar kefenlik alacak maddi imkanları olmadığından, yatak ile yorgan çarşafları kefen olarak kullanılırdı. Ölü tabuta yatırılmadan

[75] Peşkir: Havlu

önce, tabutun içine çarşaf serilirdi. Ölü tabuta yatırıldıktan sonra ise üzerine beyaz çarşaf serilirdi. Bu işlemler tamamlandıktan sonra cenaze namazının kılınması için ölü, musalla taşının bulunduğu camiye götürülürdü. Eskiden cenaze evden çıkarıldıktan sonra en az bir kişinin evi beklemesi adettendi. Mezarların, ölülerin gömüleceği gün kazılması adettendi. Biri ölmeden veya can çekişirken mezarının kazılması yeni ölümlere neden olacağına yorumlanmaktadır. Tabut mezarın yanına getirilince Kıble yönündeki toprak tümseğin üzerine konurdu. Ölüleri erkekler gömer, kadınlar ise mezarın biraz uzağında ölünün gömülmesini beklerlerdi. Ölünün mezarda rahat etmesi inancıyla mezarın zeminine yumuşak toprak, kırmızı toprak veya mersin dalı atmak adettendi.

Günümüzde Bostancı' da cenazeler paralı kaldırıldığından, ölü ailesinin ekonomik durumuna göre cenaze töreni düzenlenmektedir. Bostancı köyünde eski dönemlerde görülen ölü gömme adetlerinin birçoğunun bugünde yaşatıldığı saptanmıştır.

Kaynak Kişi: Nefika Ali Öznesim

Derleme Tarihi: 15.8.2006

Yaşı: 77

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: okuma ve yazması yok.

Mezarlık Dönüşü Ölü Evini Ziyaret ve "Ölü Ağırlığı"nın Giderilmesi Nasıl Gerçekleştirilir?

21-4

1950'li yıllarda Ayyani, Biskobu ve Kandu köylerinde ölülere duyulan saygı ve hürmet nedeniyle mezarlıklardan geri adımlar atılarak çıkılması adettendi. Ölü gömülmeden kimse mezarlıktan ayrılmazdı. Tabut boş olarak mezarlıktan çıkınca, köylüler tabutun arkasından yürüyerek evlerine giderlerdi. Eski dönemlerde ölen kişinin köyünün dışındaki bir mezarlığa gömülmesi söz konusu bile olamazdı. Arna Ayyani, Piskobu ve Kandu köylerinden göç etmek zorunda kalıp, Bostancı'ya yerleşen insanlar; bugün siyasi belirsizliklerden dolayı ölüsünü bile Lefkoşa'ya gömmek zorunda kalıyor.

Mezarlıktan çıkanlar üzerlerine çöken ölü ağırlığını atmak ve bunu evlerine taşımamak inancı ile evlerine döndüklerinde kendilerini ve mezarlıkta giydikleri elbiseleri yıkamayı adetten sayarlar.

Kaynak Kişi: Halide Atasay

Derleme Tarihi: 5.9.2006

Yaşı: 60

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

22- Halk Hekimliği

22-1

1960 yıllarına kadar Ayyarıı, Piskobu, Karıdu köyleri kendi kaderiyle baş başa bırakılmış bir âlemdeydi. Bu köylerde yaşayarı insanların şehirle bağlarıtısı zayıf olduğu için kendi dünyasını yaşıyorlardı. Kendi kabuğuna çekilmiş köylüler hekimlik konusunda da kendi yağıyla kendi ciğerini kavurmayı tercih ediyorlardı.

Sancı ve Karın ağrıları:

Sarıcı ve karın ağrısı çeken kişilere narıe çayı yapılır. Ağrıyarı bölge zeytinyağı ile ovulur. Yine hastaya köy peynirinin içi ekmeksiz olarak yedirilir. Yapılarılar hastaya tesir etmezse covafiya[76] (kavafa) isimli ağacın kabuğu kaynatılarak hastaya içirilir.

Sılık:

Yaz aylarında görülen bu hastalığı geçirmek için köylüler vücutları temiz ispirto[77] ile ovarlar.

Kan çıbanı:

Çok acı veren bir cins çıbandır. Tedavisi şu şekilde yapılır: Bir yeşil sabun alınarak bir tabağa ovulur. İçine de kamış parçasından kıymıklar kazınır. İyice karıştırdıktan sonra yaraya basılıp temiz bir bezle sıkıca bağlarır.

İştah İlacı:

Yarım okka kadar yıllanmış şarap alınır. Yarım okka bal içine bir miktar ibrişim doğranır. İyice karıştırıldıktarı sonra, yemekten önce olmak üzere üç çay kaşığı yedirilir.

---

[76] Covafiya: Sedefotugillerden, sıcak ülkelerde yetişen, kabuğu ve odunu hekimlikte kullanılan bir ağaç.

[77] İspirto: Şarabın ya da mayalanmış başka şekerli sıvıların damıtılmasıyla elde edilen sıvı madde.

Boğaz Şişkinliği:

Boğaz şişkinliğinde bir hurma yaprağı alınır. Hurma yaprağı ortadan ikiye ayrılıp sirkeye batırılır. Sonra da bu sirke ile boğaz iyice ovulur. Ovulduktan sonra yaprak boğaza bağlanır. Aynı işlem günde iki defa tekrarlanır.

Bel ve Sırt Ağrıları:

İspirto rakısıyla ovulur. Çatalın üzerine pamuk sarılır, bu pamuk ispirto rakısıyla ıslatılır ve yakılır, yanar halde bardağın içine konur ve sonra çıkarılır. Bardak hastanın sırtına kapatılır. Bardakla kapatılan et kabarır ve ani bir hareketle bardak çekilerek alınır.

Diş Ağrısı:

Diş ağrısında sigara içilir. Sigarada bulunan nikotinin ağrıyı uyuşturacağı düşünülür. Ayrıca tuzlu su ile karanfil de kullanılır.

Göz Ağrısı:

Göz ağrısını dindirmek için çay suyu ile milver kaynatılır ve bununla göz yıkanır. Yine milverli su ile kabak kaynatılır, koyu çaya bastırılmış pamuk göze konur. Gözde arpacık çıkmışsa sarımsak ezip göze sürülür.

Kaynak Kişi: Mehmet Özkaramanlı
Derleme Tarihi: 14. 8. 2006
Yaşı: 86
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

23- Bostancı Yemek Kültürü

ÇORBALAR

23-1

Humus Çorbası:

Humus çorbası nohuttan yapılır. Bir kilo nohut geceden suya konur. Sabahtan nohut yuvarlak bir tahta üzerinde ezilip kabuğu ayrılır. Bu haliyle kaynatılıp iyice pişirilir. Pişirilen nohut iyice karıştırılıp bulamaç haline sokulur. Bulamaç haline gelince içine 300 gr. tahin dökülür. Az miktar acı biber ve üç diş sarmusak doğranıp ilave edilir. Limon sıkılıp suya

eklendikten sonra bir fincan kara yağ dökülüp tekrardan çırpılır. Humus çorbasını içecek her kişi için bir bardak su konup kaynatılır. Kaynayan suya yeterince humus dökülüp iyice karıştırılır. Köpürmeye başlayınca humus çorbası hazır hale gelmiş olur.

Mercimek Çorbası:

Bir tencere su konup ateşe verilir. Su kaynayınca içine kızarmış mercimek atılır. Yeterince tuz ilave edilir. Kaynayan mercimeğe limon sıkılır. Yeterince pişen mercimek çorbasına ayn bir tavada kızartılmış soğan dökülür. Böylece mercimek çorbası yenmeye hazır hale gelir.

Sebze Çorbası:

Mevsimine göre mevcut olan sebzelerle yapılan çorbalara sebze çorbası adı verilir. Suda kaynayan pirince maydanoz, domates, ıspanak, kereviz, gömeç sarma, ıspanak. (Kaynayan suya atılacak sebzeler mevsime göre değişir.) veya birçok sebze bir arada kıyılıp içine atılır. Kaynayan suya tuz ve yağ ilave edilir. Üzerine limon sıkılıp çorba yenilmeye hazır hale getirilir.

YEMEKLER

23-2

Bumbar:

Bumbar küçükbaş hayvanın yağlı olan kalın barsağıdır. Bumbar alındıktan sonra içi ve dişi güzelce yıkanır. Öteki taraftan pirinç alınıp yıkanır. İçine kıyma, tuz, maydanoz ve karabiber konup karıştırılır. Hazırlanan malzeme bumbarlara doldurulur. Dökülmesin diye bumbann iki ucu iplikle bağlanır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra bumbar kaynatılır. Pişince soğumaya bırakılır. Soğuyan bumbar paçalara kesilip kızgın yağda kavrulur. Kavrulan bumbar bu haliyle yenmeye hazırdır.

Böğrülce:

Böğrülce hem taze hem de kuru olarak değişik yemekleri yapılır. Taze böğrülce yapılacaksa içine mevsimine göre ya sakız kabağı ya da balkabağı konup kaynatılır. Yeterince tuz, kara yağ ve limon konup yenir. Kuru böğrülce yapılacaksa sade veya pazı yaprağı ile kaynatılır. Üzerine yeterince tuz, limon, kara yağ konup yenir.

Ispanah:

Isbanah bir kış sebzesidir. Çeşitli biçimlerde ıspanah pişirilir.

Yumurtalı Ispanah: Yıkanıp ince kıyılmış ıspanahlar yağda soldurulduktan sonra içine yumurta kırılıp pişirilir.

Köfteli Ispanah: Kıymadan yapılan köfteler yağda kavrulup hazırlanır. Bir başka kapta soldurulan ıspanahların üzerine dizilir. Az su ilave edilerek kısık ateşte pişirilir.

Etli Ispanah: İspanahın etle yapılan yahnisidir.

Kıymalı Ispanah: Tencerede kavrulan kıymanın üzerine kıyılmış ıspanah ve rendelenmiş domates ilavesiyle yapılıp pişirilir.

Patates Köftesi:

Üç dört tane irice patates soyulup rendelenir. Öteki taraftan taze maydanoz alınıp iyice kıyılır. Bütün malzemenin içerisine yarım okka kıyma eklenip yoğrulur. Bu karışım bir süre bekletildikten sonra şekillendirilir. Şekillendirilen malzeme kızgın yağda kızartılıp yenir.

İnginar (Enginar) Dolması:

İnginar kış mevsiminde çıkan bir sebzedir. Henüz kartlaşmamış inginarlar alınır. İnginarın içi temizlenerek limonlu suya atılır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra inginarın içi önceden hazırlanan kıymayla doldurulur. Tencereye dikey olarak dizilir. İnginarların üzerine asma veya pazı dolması konur. Bu işlem bitince dolmaları örtecek kadar su dökülür. Üstleri örtülüp pişirilmeye başlanır. Kaynamaya başladıktan sonra yarım saat da kısık ateşte inginarlar pişmeye bırakılır. Ocak söndürüldükten yarım saat sonra inginarlar yenmeye hazır hale gelir.

TATLILAR

23-3

Köfter-Sucuk

Elde edilen üzüm şırası[78] süzülür ve ateş üstündeki kazana konur. Kaynamaya başlamadan bir bez içine bağlı beyaz toprak kazana atılır. Şıra ağarınca bez içindeki toprak kevgirle alınıp atılır. Bu sefer un alınıp şıranın üzerine serpilir. Pelte[79] haline gelince önceden hazırlanmış sağlam iplikler üzerine dizilen, bir metre uzunluğundaki bademler

[78] Şıra: Henüz mayalanmamış üzüm suyu.
[79] Pelte: Gevşek.

veya cevizler bu pelteye batırılıp gerilen tellere asılır. Bu batırma işlemi üç kez tekrarlanır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra kurumaya bırakılır. Yaklaşık iki hafta güneşlendikten sonra yenmeye hazır hale gelir.

Bademli veya cevizli diziler halledildikten sonra kalan pelteye "palüze" denir. Kalan palüze 3 santim kalınlığını bulacak siniye[80] dökülür. Birkaç gün güneşletildikten sonra bıçakla kesilip ters çevrilir. Palüze yeterince kuruyunca una belenip yenmeye hazır hale getirilir.

Nor Böreği

Taze nor alınır. İçine şeker ve gülsuyu katıldıktan sonra krema haline gelene kadar karıştırılır. Bu karışım açılan bezelere dizilir. Dizildikten sonra bezenin ucu katlanıp örtülür. Ters tutulan kadeh ağzı ile kesilen börekler yağda kızartılır. Kızartıldıktan sonra nor böreğinin bir süre bekletilmesi gerekir. Bekletilen nor böreği yenmeye hazır hale gelir.

Şimit Helvası:

Bir kilo irmik(simit) alınır. Tereyağı içinde ve kısık ateşte krem rengini alıncaya kadar kızartılır. Kıvamına gelince daha önceden hazırlanmış şerbet simit üzerine dökülür. İyice açılınca tepsilere alınıp üzerine soyulmuş badem içi konup, soğumaya bırakılır. Soğuyunca simit helvası kesilip yenir.

Kaynak Kişi: Afet Üngüder
Derleme Tarihi: 10. 08. 2006
Yaşı: 57
Yer: Bostancı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

---

[80] Sini (Sinit): Genellikle değirmi, bir karış yüksekliğinde, üzerinde hamur açılan tahta; hamur tahtası.

24- Batıl İnanışlar

Batıl inançlar mantıklı birer açıklamaları olmadığı halde, kulaktan kulağa yayılmış günümüze kadar gelmiş inançlar bütünüdür.

Bostancı'da Halk Arasında Yaygın Olan Batıl İnanışlar Nelerdir?

24-1

- Ayın ilk doğuşunu gören, cebini karıştırırsa para bulur.
- Ayakkabılar çıkarıldıktan sonra üst üste binerse, ayakkabı uçlarının gösterdiği yöne doğru yola çıkılacak demektir.
- Ateş ayakta karıştırılmaz. İftiraya vesile olur.
- Bekar kız yüzük takmamalı. Taktığında kaç kişi görürse o kadar yıl sonra nişan olur.
- Baş sağlığına gelenlerin ayakkabıları ters çevrilmez.
- Birinin yeni elbisesini başkası giymez. Giyerse günahlarını almış olur.
- Birisine mendil hediye edilmez. Ayrılığa sebep olur.
- Birisinin eline sabun verilmez; ayrılığa sebep olur.
- Bir evde siyah tavuk beslemek, uğursuzluk sayılır.
- Bir çocuğun bir evde sürekli ağlaması o evde kötü bir olayın yaşanacağına işarettir.
- Çömeli vaziyette yemek pişirilmez; içinden şeytan alır.
- Dururken yemek yenmez. Yarısını da şeytan alır.
- Evden güvercin yok edilmez; ölüme sebep olur.
- Geceleyin çamaşır yıkanmaz; fakirliğe sebep olur.
- Gece dolap açılmaz. İnsanın ölümü yakın olur.
- Geceleyin aynaya bakan, deniz aşırı yolculuk yapar.
- Hiçbir işe salı günü başlanmaz, başlanan iş sallantıda kalır.
- İneğin sütünü yere sağmak iyi değildir, hayvan hastalanır.
- Kedi yüzünü yaladığında eve o istikametten yolcu gelir.
- Kırılan ayna 7 yıl uğursuzluk getirir.
- Kurt uluyunca ya ayaz olur ya yağmur yağar.
- Kurban kesilirken hayvan dilini dışarı çıkarırsa kurban sahibi o yıl içerisinde ölür.
- Makasın ağzı açık bırakılmaz; düşmanların ağzı açılır.
- Mezarlığı parmağı ile işaret etmek iyi değildir. Parmakları ile işaret eden kişilerin parmakları kurur.
- Ölünün yıkandığı evde üç gün ışık yanar.

- Sağ gözün seğirmesi ağlayacağına, sol gözün seğirmesi sevineceğine işarettir.
- Sofrada ekmek kesenin ömrü kısa olur.
- Yatağın ucuna oturulmaz. Evin bereketi kalmaz.
- Yumurta kabuğunun üzerinden atlamak kavgaya yol açar.
- Yılan öldürülüp, suya atılırsa ve yılan suda kaybolursa yağmur yağar ve durmaz, seller olur.
- Ziyaret yerlerindeki ağaçları kesenler çarpılır.

Kaynak Kişi: Faile Mustafa Durmuş

Derleme Tarihi: 28. 8. 2006

Yaşı: 90

Yer: Bostancı

Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

25- Fotoğraflar

Bostancı Köyünden Görüntüler:

(Yukarı Bostancı'dan bir görüntü)

(Aşağı Bostancı' dan bir görüntü)

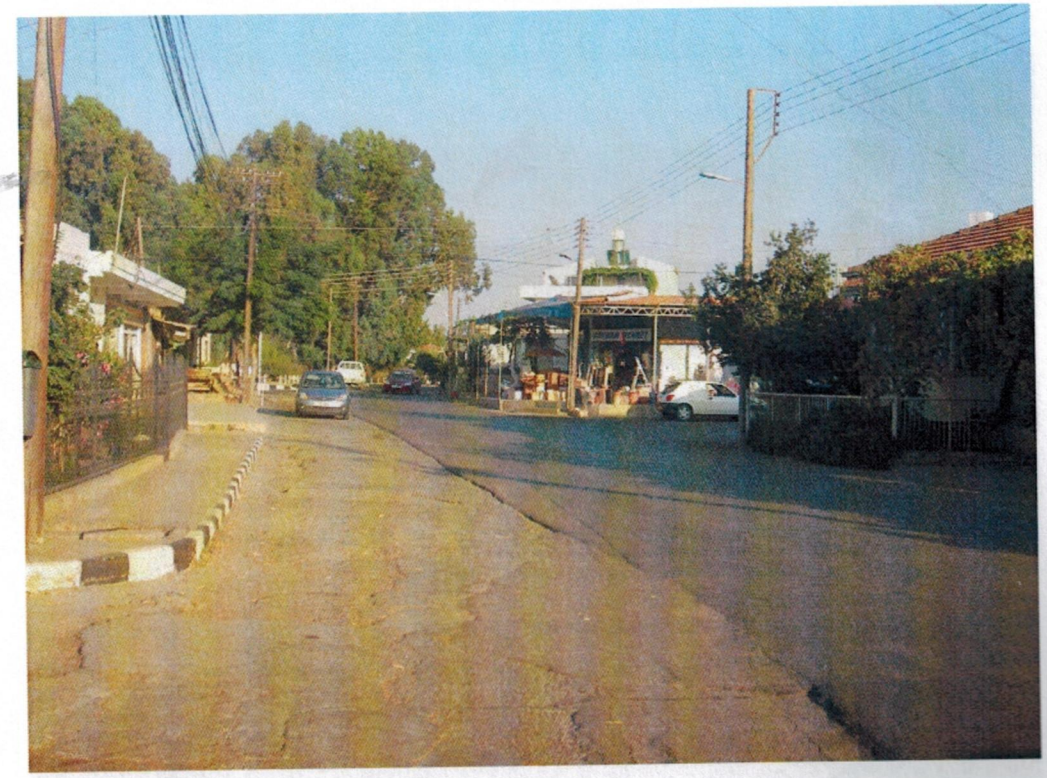

(Bostancı köyünün ana caddesinden bir görüntü)

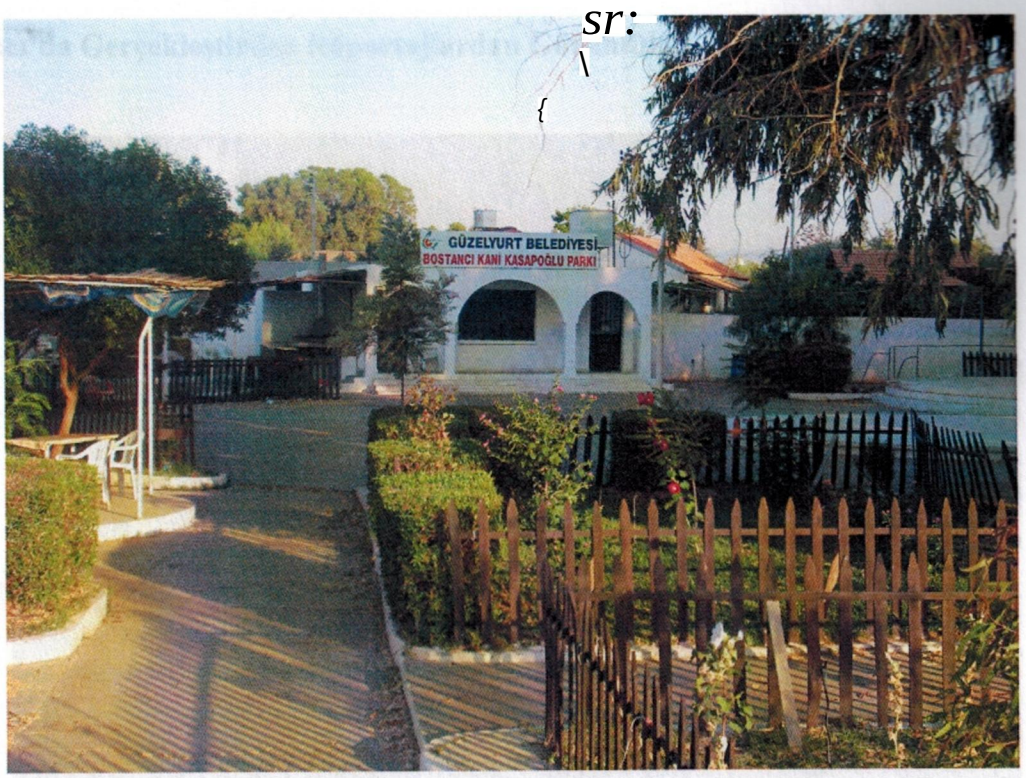

(Bostancı' da törenlerin yapıldığı Kani Kasapoğlu Parkı 'ndan bir görüntü)

(Bostancı Fikri Karayel İlköğretim Okulu)

Bostancı'da Gerçekleştirilen Röportajlardan Görüntüler:

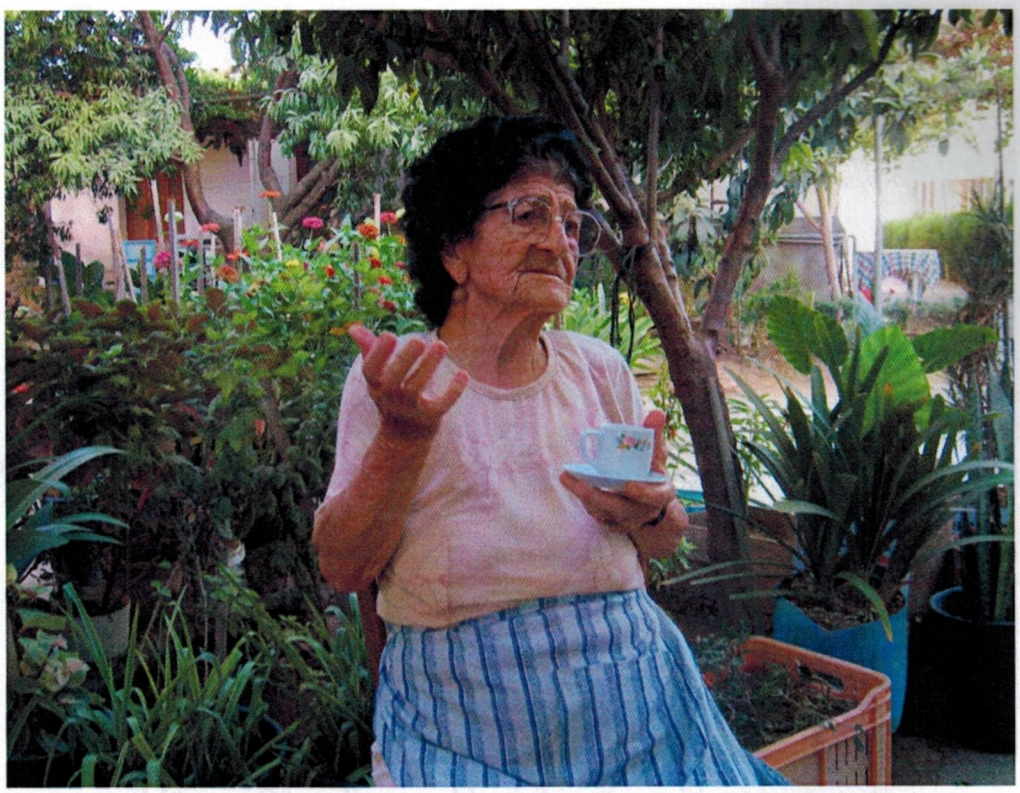

(Halide Atasay ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

(Nefıka Ali Öznesin ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

(Mümtaz Güran ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

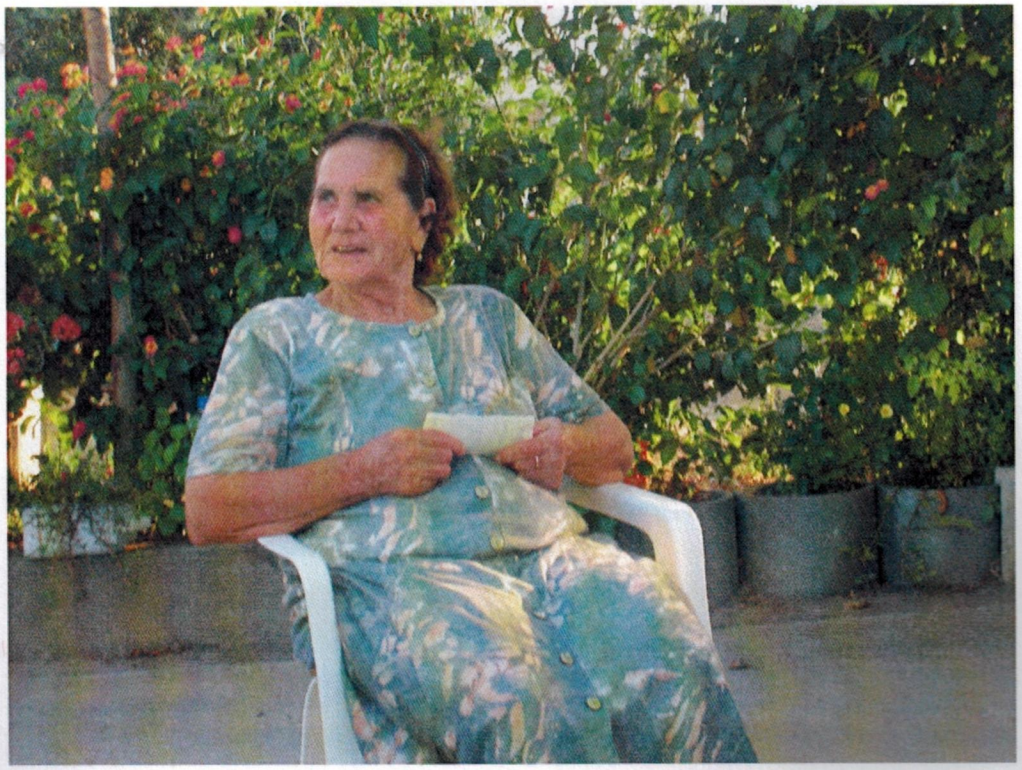

(Pembe Güran ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

(Kemal Özder ile Nefise Özder'in evinde gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

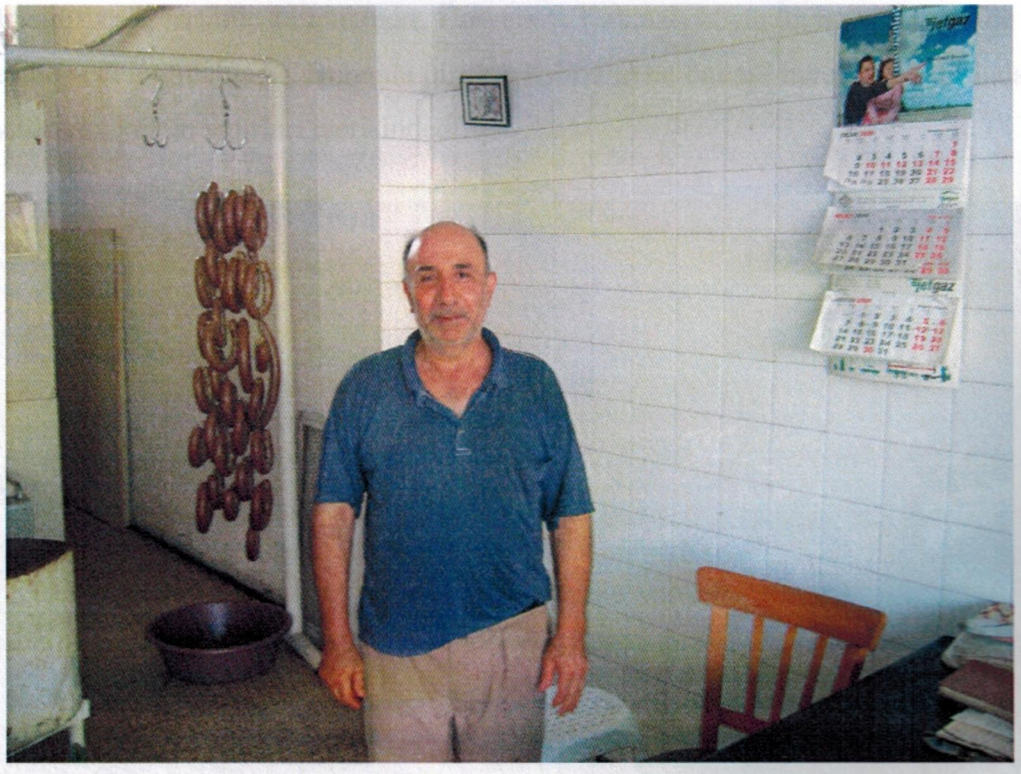

(Yüksel Özkasap ile gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

Kalkanlı

Kalkanlı köyü Güzelyurt'un 6 km uzağında olup, kuzey batısında yer almaktadır. 2006 nüfus sayımına göre, köyde 1545 kişi yaşamaktadır. Kalkanlı köyünün ilk ismi Tepeköy'dür. Köy halkı bu ismi istememiştir. Çünkü köylü Arodes'den göç etmeden önce 1960 yılında, köy isimleri Türkçeleştirilirken almış oldukları Kalkanlı ismini devam ettirmek istemişlerdir. Mübadele anlaşmasından önce Kalkanlı, Kabuti isimli bir Rum köyüydü.

1974 yıllarında Arodes' de yaşayan bazı köylüler işgal durumunun yarattığı zorluklara dayanamadığı için Mübadele anlaşmasını beklemeden rehberler eşliğinde yürüyerek, dağları aşarak özgür bölgeye ulaşmaya çalışmıştır. 20.8.1975 yılında Mübadele anlaşması sonucunda köylü Kalkanlı'ya Baf'ın Arodes köyünden göç edip, yerleşmiştir.

Köylü geçimini sağlamak için genelde tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Aynı zamanda köydeki memur sayısı küçümsenemeyecek kadar çoktur. Okuma yazma oranı köyde% 99 dur.

Kalkanlı köyünde okul, cami, kasap, berber, pastane, benzin istasyonları, restoranlar ve üç kahvehane bulunmaktadır. Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden olan ODTÜ Kalkanlı köyünün şınırları içerisinde kalmaktadır. Üniversite Kalkanlı köyünün hızlı bir şekilde gelişmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte Kıbrıs'ın en önemli narenciye fabrikalarından olan Cypfruvex köyün sınırları içerisindedir.

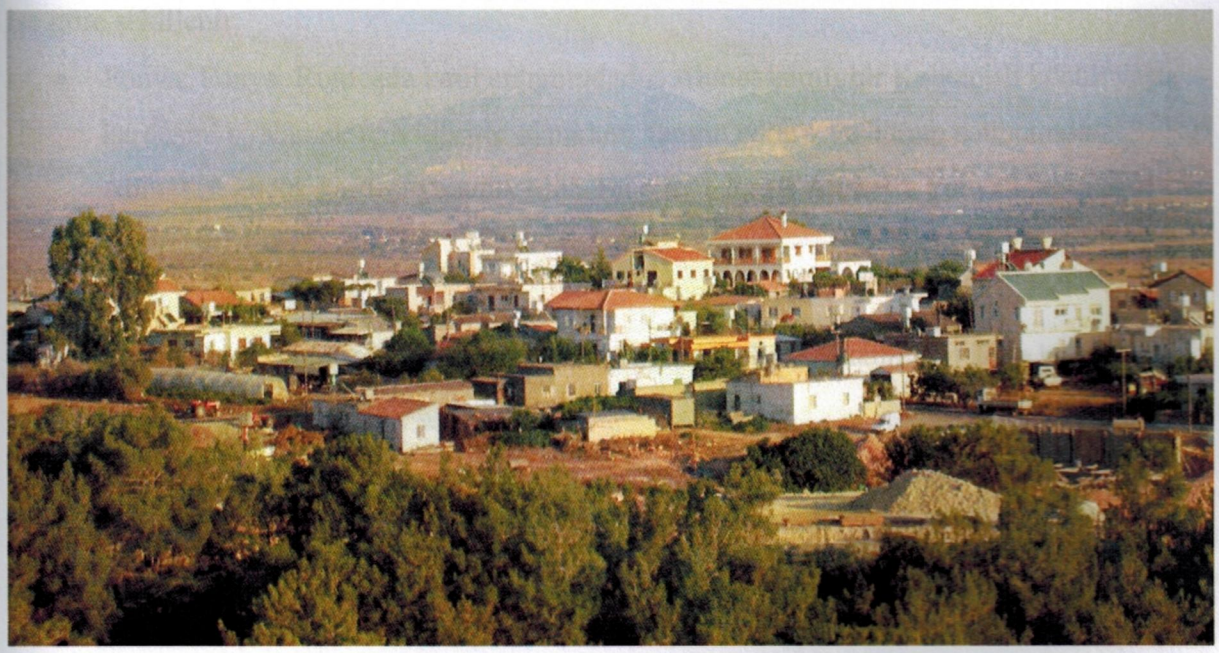

1- Adlar, Lakaplar:

Yeni Doğan Bebeklere Hangi Adlar Veriliyor? Veriliş Sebepleri?

1-1

- Yeni doğan bebeklere ata ismi veriliyor.

- Anne veya babanın beğendiği bir çiçek ismi çocuklara verilebiliyor. Örnek olarak Kardelen, Orkide isimlerini verebiliriz.

- Devlet büyüklerinin isimleri de çocuklara konan isimler arasındadır. Mustafa Kemal, Dr. Fazıl Küçük, Ecevit, Rauf Raif Denktaş gibi Türkiye ve KKTC büyüklerinin isimleri konuyor.

Ad Bebeğe Verilirken Ne Gibi Törenler, Uygulamalar Yapılıyor?

1-2

Doğan çocuk kırk günlük olduğunda aile bir araya toplanıp; Yasin-i Şerif ve Mevlid-i Şerif gibi dualar okur.

Yörede Yaşayan Kişilere Ne Gibi Lakaplar Veriliyor? Sebepleri?

1-3

Kalkanlı Köyünde lâkaplar davranışlara, yürüyüşe, fiziksel görünüme, konuşmaya, yaptığı işe göre şekillenir.

- Fonya: Fonya Rumcada katil anlamındadır. Ahmet isimli bir Kalkanlılı küçük yaşta kardeşini oyalamak için kibritle oynarken yangın çıkarır ve bunun sonucunda Ahmet'in küçük kardeşi yanarak ölür. Bu olay üzerine Ahmet'e Fonya lâkabı takılmıştır.

- Foksi: Foksi Rumcada tilki, kurnaz anlamlarına gelir. Kalkanlı Köyünde kurnaz olanlar foksi lâkabıyla çağrılır.

- Kalkanlı Köyünde kadınlar çağrılırken kocalarının isminin önüne 'u' seslisi getirilerek çağrılır. Örneğin kocasının ismi Cemal olan bir kadın "Cemalu" diye çağrılır.

- Halk aynı ismi taşıyan kişileri ayırmak için isimlerin önüne gelişi güzel harfler ekler. Örnek olarak Hasano, Hasanoz, Hasanagi gibi isimleri verebiliriz.

- Köyde insanların fiziksel özelliklerine göre lâkaplar takılmaktadır. Örnek olarak Kara Hasan, Uzun Osman, Çirkin Ali, Tosun Hüseyin isimlerini verebiliriz.

Kaynak Kişi: Okşan Şehitoğulları
Derleme Tarihi: 16.2.2006
Yaşı: 34
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

Hayvanlara Ne Gibi Adlar Veriliyor? Sebepleri?

1-4

Kalkanlı Köyünde genellikle hayvanlara isim verilirken insanların karakter özelliklerinden etkilenilmektedir.

- Hamda: Kalkanlı'da gücü ile nam salan bir adamın ismidir. Bundan dolayı köylü güçlü olan hayvanlara "Hamda" ismini takar.

- Bulara: Bulara sözcüğü Rumcada güzel anlamına gelir. Köy halkı güzel bulduğu hayvanına "Bulara" ismini verir.

- Kalkanlılı keçi satın aldığında; keçiye satın aldığı kişinin adını koyar.

- Sıtrai: Sıtrai Rumcada şaşı anlamına gelir. Köylü gözleri şaşı olan hayvanlara "Sıtrai" ismini verir.

- Kara gözlü hayvanlara "Mavrumada" isminin verildiği görülür. Çünkü "Mavrumada" Rumcada kara gözlü anlamına gelir.

- Hayvanlara Lasi, Rex, Bop gibi İngilizce isimler de konur.

Kaynak Kişi: Neriman Direkçi
Derleme Tarihi: 16.2.2006
Yaşı: 51
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

Bitkilere Ne Gibi Adlar Veriliyor? Sebepleri?

1-5

- Isırgan: Bu ota dokunanın eli acıdığı için ısırgan ismi verilmiştir.
- Kuş otu: Bu ot kuşlar tarafından da sevildiği için kuş otu olarak isimlendirilir.
- Kara otu: Ovalarda yetişen bu ota, renginden dolayı kara otu denilmektedir.
- Valansiya,Vashington,Yafa: Kıbrıs'ın genelinde olduğu gibi Kalkanlı'da da portakala geldiği şehrin ismi verilmiştir.
- Kadın parmağı: Bir üzüm çeşididir. Üzüm parmağa benzediği için kadın parmağı olarak adlandırılır.
- Verigo: Rivayete göre Kıbrıs'a gelen İngilizler, daha sonraları verigo diye adlandırılan üzüme yediklerinde çok beğenirler. İngilizler beğenisini dile getirmek için verigut, verigut derler. Bunun üzerine üzümün adı "Verigo" diye adlandırılır.

İşyeri, Konut, Apartmanlara Nasıl Ad Verilmektedir?

1-6

Kalkanlı Köyünde işyerlerine isim verilirken genellikle kendi isim ve soy isimleri verilmektedir.

2- Dualar, Beddualar

Halk İyi Dileklerini Belirtirken Hangi Sözleri Kullanıyor?

2-1

- Allah rast getirsin.
- Allah dudtuğunu altın edsin.
- Allah ne muradın varsa versin.
- Allah razı olsun.
- Allah eyiliğini versin.
- Eyi saatte olsun.

- Bir günün bin olsun.
- Hayır duam beraber olsun.
- Bir yastıkta gocayasınız.
- Allah zihin açıklığı versin.
- Allah el çapukluğu versin.

Kaynak Kişi: Sonay Akaç
Derleme Tarihi: 18. 02. 2006
Yaşı: 53
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

Dualar, Dilekler Hangi Olaylardan Sonra Söyleniyor?

2-2

Hayır duası veya alkış olarak da bilinen dular; kendimize ve sevdiklerimize karşı içimizden geçen iyi dileklerin kabul edilmesi amacıyla Allah'a yalvarma şeklinde söylenen biçimidir.

- Köyde insanlar dualarla Allah'a yakın olmaya çalışırlar.
- İnsanlar gelecekle ilgili beklentilerini dualarla ifade ederler.
- Kötülüklerden ve tehlikelerden korunmak için köylü dua eder.
- Maddi kazançların artması için duaya başvuran insanlar da vardır.

Beddua Olarak Hangi Sözler Kullanılıyor?

2-3

Beddualar, kişinin kendisine, yakın çevresine, sevdiklerine ve topluma karşı yapılan kötü ve yanlış hareketler için bir kınama, bela dileme, muhatap alınan kişi ve kurumların zor durumda kalmasını isteme temeli üzerine kurulmuşlardır.

Başkaları için istenen kötülüklerin dile getirildiği beddualar, lanet, kargış ve ilenç olarak da bilinmektedir.

- Allah yaksın seni.
- Allah belanı versin.
- Zehir çıkarasın.

- Ziligurtti çıkarasın.
- Hasba çıkarasın.
- Allah bildiği gibi yapsın seni.
- Hayır çıkannayasın insallah.
- Ağzın gurtlansın.
- Çocuğunun ölüsünü göresin.
- Önünü görmeyesin.
- Allah sana kefen nasip edmesin.
- Allah sana evlat nasip edmesin.
- Dilin dutulsun.
- Cehenneme gadar yolun var.
- İki gözün kör olsun.
- Elin ayağın gurusun.
- Yaksın seni ateş.
- Yer otursun üsdüne.
- Köküne kezzab suyu.
- Gurusun da deyneg olsun.
- Cehenneme gadar yolun var.
- Zehir zıggım olsun.
- Gözünü gargalar oysun.

Kaynak Kişi: Bahar Sadrazam
Derleme Tarihi: 18. 2. 2006
Yaşı: 23
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Ortaokul mezunu

Hangi Olaylardan Sonra Beddua Ediliyor?

2-4

- Kötü ve yanlış hareketleri kınamak için beddua ediliyor.
- Kişinin kendisine yapılan olumsuz hareketler sonucunda söylenen beddualar vardır.
- Kişinin yakın çevresine, sevdiklerine verilen zarar karşısında edilen beddualar vardır.

Çocuklara Edilen Dualar?

2-5

- Allah analı bubalı böyütsün.
- Allah bağışlasın.
- Allah zihin açıklığı versin.
- Okuyup büğüyüp adam olasın.
- Allah akıl ezan versin.

Yaşlılara Edilen Dualar?

2-6

- Allah sana çocuklarını bağışlasın.
- Allah'tan eyilik, hükürnetten aylık.
- Allah çaputlu şeytan şerrinden gorusun.
- Ellerine goluna sağlık kesene bereket.
- Allah'ım şimdi sevmesin.
- Allah çaresiz dert vermesin.
- Allah bereket versin.
- Sıkıntı üsdünden uzag olsun.

Bekarlara Edilen Dualar?

2-7

- Allah çirkin talihi vermesin.
- Allah seni telli duaklı gelin yapsın.
- Allah gönlüne göre versin.
- Allah sana sadık eş versin.

3-Yeminler

Hangi Olaylardan Sonra Ne Gibi Yeminler Edilmektedir?

3-1

Her insan zaman zaman daha inandırıcı olmak için yemin eder. Yemin etmek, söz vermek her insanın doğasında vardır. İnsanlar yemin ederken "Vallahi" veya "Allah için" sözlerini kullanır.

Halk Ne Gibi Yeminler Etmektedir?

3-1

- İki gözüm önüme aksın.
- İki gözüm kör olsun.
- Allah beni yaksın.
- Bir nefes almayayım.
- Kuran çarpsın beni.
- Yalan söylersem ağzım dilim gurusun.
- Bana herkes lanet okusun.
- Allah seni inandırsın.
- Yalan söylersem iki adım daha gidemeyim.
- Allah beni yaksın çatır çatır.
- Azrail canımı alsın.
- Allah beni gocadan ayırsın.
- Allah için bana inan.

Kaynak Kişi: Halide Gülderen
Derleme Tarihi: 19.02.2006
Yaşı: 80
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Yemin Edilen Söz Tutulmadığında Ne Yapılır? Bu Konuda Nelere İnanılmaktadır?

3-2

Yemin edilen söz tutulmadığında Allah'ın insanları cehenneme göndereceğine inanılır. Yeminlerin bozulması için ya dört yol ortasına para atılır veya yardıma muhtaç insanlara para verilir. Veya üç gün oruç tutulur.

4- Selamlar

Selam Sözleri Nelerden?

4-1

- Merhaba!
- Gününüz aydın ola!
- Sabah şeriflerin hayır ola!

- Selamınaleyküm!
- Hoşvakit!
- Günaydın!
- Nasılsınız!
- Napan olan!
- Nerdesin yahu!
- Naparsımz ya arkadaşlar!
- Aleyküm es selam!
- Be yar...
- Be hayvan!
- Selam ahali!
- Tünaydın!

5- Okşamalıklar

İnsanlar Çocuk Severken Hangi Sözleri Kullanır?

5-1

İnsanlar çocuk severken "Pamuk dudum, güzelim, patlicanım, biberim, üzüm gözlüm, ciğerim, şekerim, peteğim, gülüm, pamuk şekerim, paşam, tosunum, hoppacık, ha de annem agucuk, bakın bakalım böyle güzel çocuk gördünüz mü? Şümüklü böcüm, her şeyim, iki gözüm, gara bittam" gibi sözler kullanırlar.

İnsanlar Hayvan Severken Hangi Sözleri Kullanır?

5-2

İnsanlar hayvan severken " Kumrucuğum, eşşek gözlüm, mavişim, şişkocuğum, gücük prensesim, pamuğum, garacığım" gibi sözler kullanırlar.

6- Övme ve Yermeler

İnsanlar Birbirlerini Hangi Sözlerle Övmektedir?

6-1

- Hadi gocum senin gibisini daha görmedim.
- Pırlanta gibisin.
- Sapına gadar adamsın.

- Altın gibi galbin var.
- Çok eyisin.
- Senden başgasını ben napayım.
- Senden daha eyisini mi bulacag.
- Ellerinden bereket akar.

İnsanlar Birbirini Yererken Hangi Sözleri Kullanır?

6-2

- Dana suratlı.
- Saçı uzun aklı gısa gadın.
- Doyumsuz insan.
- Pitli herif.
- Kör köpek.
- Uzungavak.
- Pis tavuk.
- İnatçı domuz.
- Akılsız oğlum.
- Be embesil [81] suratlı.
- Gerizekalı adam.
- Şişko .....
- Istekka [82] ayaklı ....
- Patlak gözlü.
- İspano[83] suratlı.

7- Atasözleri ve Deyimler

Atasözleri kalıplaşmış, kısa ve özlü sözlerdir. Atasözlerimiz bize bazen toplumsal olayları, doğa olaylarını anlatırken, bazen ahlak dersi veya öğüt verir, bazen yol gösterirken, bazen de geçmişten günümüze gerçekleri, gelenek ve görenekleri hatta inanışları aktarır.

---

[81] Embesil: Eşek.
[82] İsteka: Bilardoda toplara vurulmakta kullanılan ince, uzun sopa.
[83] İspano: Tüysüz.

Kalıplaşmış sözler olan deyimler en az iki kelimeden oluşmaktadır. Aynı zamanda, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbı da olan deyimlerde yer alan kelimelerin yerine, eş anlamlıları kullanılamaz. Çünkü böyle bir durumda deyim anlamını kaybeder.

Deyimlerin atasözleri gibi ders, öğüt ya da nasihat vermek gibi amaçları yoktur. Onların amacı bir kavramı, özel kalıbı içinde daha hoş ya da çekici bir anlatımla sunmaktır.[84]

Atasözleri ve Deyimler Konuşma Sırasında Hangi Durumlarda Kullanılıyor?

7-1

- Atasözleri öğüt vermek amacıyla söylenir.
- Ahlak dersi veya öğüt verirken, olayı daha etkili bir şekilde anlatmak için atasözlerinden yararlanılır.
- Doğa olaylarını anlatmak için atasözlerinden yararlanılır.
- Halk kendi gelenek ve göreneklerini yaşatmak için atasözlerini kullanır.
- Bir kavramı açıklamak için deyimler kullanılır.
- Anlatımı daha hoş ve çekici yapmak için deyimler kullanılır.

Atasözleri ve Deyimler Kimlerden Nasıl Öğrenilmektedir?

7-2

Atasözleri ve deyimler insanlara atalarından miras olarak kalmaktadır.

Yörede Kullanılan Atasözleri:

7-3

- Tembelin yükü az olur.
- Köpek köpeği ısırmaz.
- Her ağaç meyva vermez.
- Sabahsız beddua, gendini bulur.
- Kusursuz dost arayan, dostsuz galır.
- Ek tohumun hasını, çekme yiyecek yasını.
- Su akarken testiyi doldur.
- Yemeyenin yeyicisi var.
- Körünen yatan şaşı gakar.

---

[84] KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, *"Kıbrıs Türk Edebiyatı"*, 2005, s. 66-68.

- Her ağaçtan gaşık olmaz.
- Isıracak köpek havlamaz.
- Boş durarı Allah savmez.
- Vakitsiz öten horozun başı kesilir.
- Haydan gelen huya gider.
- Denize düşen ilana sarılır.
- Çoğ naz aşığ usandırır.
- Camiyi çalan gılıfını hazırlar.
- Türkün aklı sonradan başına gelir.
- Zahmetsiz iş olmaz.

Kaynak Kişi: Sevdiye Şahlan
Derleme Tarihi: 2.03.2006
Yaşı: 50
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

- Yenilen horoz güreşe doymaz.
- Keçi güldü goyuna.
- Acele işe şeytan garışır.
- Göz dağı devirir.
- Akıl yaşta deyil baştadır.
- Başa gelen çekilir.
- Beterin beteri vardır.
- Dadlı dil ilanı deliğinden çıkarır.
- Davulun sesi uzakdan hoş gelir.
- Davul dengi dengine.
- Laf torbaya girmez.
- Mal canın yongasıdır.
- Sagla samanı gelir zamanı.
- Nerde çokluğ orda bogluğ.
- Ölenle ölünmez.
- Nikahta keramet vardır.
- Para her kapıyı açar.
- Vakit nakiddir.

- Üzüm üzüme baka baka gararır.
- Yabancının malı datlı olur.

Kaynak Kişi: Nevzat Akaç
Derleme Tarihi: 10.03.2006
Yaşı: 59
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Yörede Kullanılan Deyimler:

7-4

- Aklımda olacağına, garnımda olsun.
- Ayak bağı olmak.
- Mahalle çocuğu.
- Gan gövdeyi götürmek.
- Aklı bir ganş havada.
- Beli bükük.
- Gan beynine sıçramak.
- Hevesi gursağında kalmak.
- Lep demeden leplebiyi anlamak.
- Ceyran tepmişe dönmek.
- Sorma gir hanına dönmek.
- Pesdilini çıkartmak.
- Etekleri zil çalmak.

Kaynak Kişi: Şerife Direniş
Derleme Tarihi: 5. 04. 2006
Yaşı: 70
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul Mezunu

8- Bilmeceler

Bir şeyin adını anmadan, niteliklerini üstü kapalı söyleyerek, o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun demek olan bilmeceler, insan, hayvan, bitki, eşya gibi somut varlıkları konu edinen, ait oldukları toplumların kültür ve coğrafyası hakkında bilgi veren ürünlerdir.

Birçok halk edebiyatı ürününde olduğu gibi bilmecelerin de büyük bir bölümü ilk söyleyeni zamanla unutularak anonimleşmiştir. Söyleyeni belli olan bilmeceler de vardır. Bu tür bilmecelere muamma, lügaz ve tarih düşürme adı verilir. Kıbns'ta istihraç adı verilen bilmeceli şiir örneklerine rastlanır.

Bilmecelerin yazılı ilk örnekleri, kutsal kitaplarda bulunmaktadır. Türk edebiyatına ait en eski bilmece örneğine Codex Cumanicus'ta rastlanır. Kaşgarlı Mahmut'un anıtsal eseri Divanu Lügati't Türk'te de bilmece sayılabilecek sözler vardır.[85]

Kıbrıs Türk Bilmecelerinin Genel Özellikleri:

8-1

Kıbrıs Türk halkının geçmişteki eğlence kültüründe bilmecenin yeri, günümüze oranla daha fazlaydı. Çalışma, eğlence veya ziyaret amacıyla bir araya gelen insanlar; birbirlerini bilmeceler sorarak eğlendirirdi. Ciddi toplantılarda bile sohbete bilmeceyle başlandığı olurdu. Bundan dolayıdır ki, diğer halk edebiyatı türlerinde olduğu gibi Kıbrıs bilmecelerinde de halkın yaşamına ait özellikler vardır.

Kıbrıs bilmeceleri konu bakımından çok zengindir. En çok işlenen konular; bitki, hayvan, doğa olayları, insan organları, dini konular, soyut kavramlar, binalar, araç gereçler, yiyecek ve içecekler.

Kıbrıs bilmecelerinde soruları aynı fakat yanıtları farklı olan bilmeceler de vardır.

Köyde hangi bilmeceler sorulmaktadır?

8-2

Arşın ayaglı,
Fırına bıyıglı
(Tavışan)

Ben dururum,
O gider.
(Islık-Ses)

---

[85] KKTC Milli Eğitim Ve Kültür Bakanlığı Yayınları, *"Kıbrıs Türk Edebiyatı"*, 2005. s. 98-102.

Bir çarşafım var,
Bütün dünyayı gablar.
(Gökyüzü)

Ben giderim o gider,
Yanımda tıg tıg eder.
(Kalp)

On ay yatar,
İki ay gakar,
Feneri yakar,
Edrafa bakar.
(Ateş böceği)

Kaynak Kişi: Halide Gülderen
Derleme Tarihi: 23.05.2006
Yaşı: 80
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Biz biz idig, biz idig,
Yüz bin dane gız idig,
Gece oldu dizildig,
Sabah oldu silindig.
(Yıldız)

Ganadı var uçamaz,
Deryalara gaçamaz,
Güzgülü bir evi var,
Kapısını açamaz.
(Tavuk)

Ben giderim o galır.
(İz)

Gad gad gadmer deyil,

Gırmızıdır elma deyil,

Yenir ama meyva deyil.

(Soğan)

Yerde gezer izi yog,

Havadan uçar sesi yog,

Eti haram, sütü helal,

Canı var da ganı yog.

(Arı)

Kaynak Kişi: Zalihe Baki
Derleme Tarihi: 17. 06. 2006
Yaşı: 82
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok

Az giddi uz giddi,

Dere tepe düz giddi,

Altı ay bir güz giddi,

Uyanınca heb biddi.

(Rüya)

Dörd takı takı,

İki bakı bakı,

iki dinki dinki,

Bir fınki fınki.

(Eşek)

Duvar ardı bileği,

Tag tag eder yüreği.

(Hırsız)

Kaynak Kişi: Burcin Yorgancıoğlu
Derleme Tarihi: 23.04.2006
Yaşı: 27
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

Alçacığ popaz,
Bayın çıkamaz.
(Bit)

Dağdan gelir,
Daşdan gelir,
Bir kügremiş,
Aslan gelir.
(Sel)

Dağa gider seslenir,
Eve gelir gizlenir.
(Balta)

9- Masallar

9-1

Masallar, toplumun hayal gücüyle yarattığı sözlü ürünlerdir. Hayali kişilere ve varlıklara ait maceralar, bilinmeyen bir yerde ve zamanda anlatılır. Anonim halk edebiyatımızın yaygın türlerinden biri olan masallara genellikle bir tekerleme ile başlanır.

Masal sözcüğü mesel sözünden Türkçeye geçmiştir. Kıbrıs Türkleri de hayal gücünün yarattığı bu ürünlere masal demektedir. Az da olsa mesel diyenler de vardır.

Masallar eğlendirici olduğu kadar eğiticidir de. İnsanlığın temel ilkeleri olan iyilik, adalet, dürüstlük, güzellik daima masallarda yer alır. İyi, güzel veya kuvvetli olan masal kahramanı bu özellikleri taşır. Kusurlar kötü ve çirkindir. Her masal dinleyenlere bazı dersler verir, İnsanlar masal kahramanlarının kişiliğinde iyi, doğru ve erdemli olmanın önemini kavrar.

Yörede Anlatılan Masallar Hangileridir?

9-2

Dövler Masalı

Bir varmış, bir yogmuş, bir padişah varmış. O padişahın da çocuğu yoğmuş. Padişah bir gün atı ile dalgın dalgın gezmeye çıkmış. Önüne bir derviş çığmış, padişaha:

- Ne derdin var oğlum? demiş.
- Ah demiş, derdim çogdur çocug isderim.

Eh oğlum, demiş ben sana bir elma vereyim. Bu elmayı hemencecik ye, çocugun olacag, fakat bir şartım var demiş. Eğer gızın olursa bana verecen, oğlun olursa, senin olacag, Tamam?

- Tamam demiş.

Padişah evine giddi elmanın yarısını gendi yedi, yansım da garısı yedi. Çog geçmedi garısı hamile oldu. Nihayet bir gızı oldu. Gız böyüdü, okula gideceg. Okula gidip gelirken önüne derviş baba çıgtı. Derviş Baba der:

- Babana söyle vadını yerine getirsin!

Gız eve gider, unudur. İkinci günü, üçüncü günü de böyle geçer. Dördüncü gün gızın garşısına Derviş Baba gene çıkar, çocuğa sorar:

- Babana söyledin gızım?
- Unuddum, demiş, çocug.
- Öyleyse demiş Derviş Baba:
- Bu daşları goyum cebine aklına gelsin.

Dadısı çocuğu soyarken, çocug cebindeki taşları görmüş:

- Ha aklıma geldi, demiş, koşdura koşdura babasına gidmiş, anladmış. Padişah Yadin[86] ne olduğunu anlamış.
- Bir kızım oldu, dervişe verecem demiş.

[86] Vadin: "Vaat etmek" bir işi yapacağına söz vermek.

Çocug okula giddi. Derviş önüne çıktı:

- Söyledin babana?
- Söyledim kırg yılda gızı olmuş, vadım yerine getirmezmiş.

Bunun üzerine derviş gızı alıp götürmüş saraya:

- Bunun içinde ye iç, kırkbir tane oda var. Kırkına gir, kırkbirinciye girme demiş.
- Gız tamam demiş. Kırg odayı dolaşmış, kırkbirinci odaya gelince bunu da açayım demiş. Kapıyı açtığında dervişin ölü yediğini görmüş.
- Sana açma dedim, gene sen açtın?

Gız gorkar, ağlar. Duvara yakın bir pencere varmış. Gız oradan geçen döveciyi[87] görür.

- Döveci dayı gel beni gurtar, demiş. Döveci gızı gurtarıp, bir ovanın kenarına götürür.
- Senin gısmetin bu mermerin altındadır?

Gız kaldırır mermeri, altında merdöven görür. Aşağıya ener bir saray görür. Gız sarayda yemeg, temizlik yapar. Meyer saray üç döv gardaşındır. Dövler geldiğinde yemeğin yapılmış olduğunu görürler. Dövler yemeği yapanı merak ederler.

- Kim yaptı bu yemeği?
- Gız gorkar çığlık atarak gaçar.
- Güçlük döv gızı dutar. Gorkma der sen bizim gardaşımızsın. Daha sonra üç döv dışarı çıkar. Gıccağız yemek yapacak, ispirto ister. Uzagda yanan ateş görür.
- Gideyim der ateş alayım.

Gız gider ateş isder. Meyer derviş baba golifa[88] yaparmış. Derviş hem ateş vermiş hem golifa. Gız saraya giderkan golifaları yere dökmüş. Dökülen golifalardan dolayı derviş gızın yerini bulmuş. Derviş kapıyı çalar. Gız açmaz.

- Öyleyse uzat elini emeğim der.
- Gız gorkudan elini uzadır.

Bu olaydan sonra gız durmadan zayıflar.

---

[87] Döv: Dev.

[88] Golifa: Ayıkladıktan sonra bol suda yumuşayıncaya dek kaynatılarak suyundan süzdürülen ve içine kuru badem içi, çekirdeksiz kuru üzüm, beyazlandmlan sısam, tatlı nar tanesi eklenen buğdaydan yapılan yiyecek.

- Noldun? demiş üç döv. Gız olanları anladır.

Bunun üzerini dövler dervişi yakalayıp öldürürler. Dervişi atmağa götürürlerkan dervişin dırnağı düşer.

- Gız bir gün gezerkan, o düşen dırnak gızın ayağına batar. Gız bayılır. Gardaşlar eve gelip, gızı hareketsiz görünce öldüğünü zannederler. Bir gaşa yapıp gızı denize atarlar.

Padişah ve oğlu denizde gezerken gaşayı görürler. Oğlan babasına:

- Camsa benim malı sa senin der.

Alırlar gaşayı eve götürürler. Bakarlar içinde gız yatar. Oğlan gızı alır odasına götürür. Gız ne yer ne içer. Oğlanın aylesi oğlanı yıkanmak için hamama yollarlar. Ölü sandıkları gızı da yıkayıp, gömecekler. Gızı yıkarlarken gıza batan dırnag yere düşer. Gız canlanır. Bunu gören oğlan sevinir.

Kırg gün kırg gece düğün yaparlar. Gızın döv gardaşları da düğüne çağrılır. Böylece gız mutlu olur. Onlar erer muradına, biz da çıkalım kerevetine. Ben da bagdım da geldim.

Kız Kardeşler

Bir köyde dört tane güzel gız yaşarmış. Bu gızlann bir gusuru varmış o da tat olmalarıymış. Bu yüzden gızları isdemeye gelen dünürcüler gızların tat olduğunu görünce onları isdemezlermiş. Anneleri bir gün onlara:

- Bu gece size, dünürcüler gelecek bu yüzden, dünürcüler geldiğinde hiç gonuşmayacaksınız sadece işlerinizi elinize alıp, işleyeceksiniz.
- Gızlar hep bir ağızdan evet! der.

Akşam olunca dünürcüler gelir. Tat kardeşler annelerinin sözünü dinleyip iş işlerler. Her şey yolunda giderken, en küçük kız:

- Anne ipticiğim toptu, ipticiğim toptu der.

Diğer kız kardeş ise bu olaydan sonra, söze hemen atılır:

- Dümlede balla der.

Bu olaylar yaşanırken bir odadan başka bir odaya geçen, sıçanı [89] gören diğer kız kardeş ise:

- Tıcana bakın tıcana der.

Dünürcüler bu kızların tat olduklarını anlayıp, kızların annesine:

- Biz dünürcülükten vazgeçtik derler.

Anneleri kızların yüzlerine kötü kötü bakarken, en büyük kız kardeş:

- Anne ben tiç tonuşmadım der.

Kaynak Kişi: Okşan Şehitoğulları
Derleme Tarihi: 4.03.2006
Yaşı: 32
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

Masal Kimlere, Ne Zaman, Nerelerde Anlatılmaktadır?

9-3

- Masallar genellikle çocuklara anlatılmaktadır.
- Yetişkin insanlar birbirlerini eğlendirmek için masal anlatmaktadırlar.
- Masallar daha çok insanların bir araya toplanıp, sohbet ettikleri zaman söylenir.

10- Efsaneler

Efsane, anonim halk edebiyatı ürünleridir. Kendine özgü üslubu ve kalıplaşmış biçimsel özellikleri olmayan, halk dili ile söylenmiş bir türdür. Geleneklerle insanüstü güçlere sahip kişileri ya da doğaüstü olayları konu edinir. Efsaneler, geçmişteki gerçek bir olaydan kaynaklanmış olsa da zaman içinde halkın hayal gücüyle beslenerek olağanüstü özellikler kazanmıştır. Bu özelliklerine karşın efsanelerde geçen olayların geçmişte yaşandığına inanılır.

[89] Sıçan: Sıcangillerden, fareden iri, zararlı birçok türü bulunan, kemirgen, memeli hayvan.

Anadolu'dan gelerek, Kıbns'a yerleşen Türkler beraberlerinde getirdikleri efsane geleneğini yeni coğrafyalarına aktarmışlar, tanıştıkları yeni kültürün de etkisiyle Kıbrıs efsanelerini oluşturmuşlardır.[9]

Olağanüstü Kişiler, Varlıklar ve Güçlerle İlgili Hangi Efsaneler Anlatılmaktadır?

10-1

Pendaşino Yılanı

Efsaneye göre birçog insanı öldüren ilan varmış. Bu ilanı öldürmeg için köylüler toplanmış. Köylüler kireci şarapla eritip, tulumlara doldurmuş ve ilanın dolaştığı yerlere goymuşlar. İlan, kireçli şarabı içince sarhoş olmuş, kireç ilanın içini yakdığından acı acı bağırmış. Köylülerden sadece bir genç onu öldürmeye cesaret edebilmiş. Genç oğlan ilanı öldürmeye başarmış. Ama ilanın öldürdüğü son gurban olmaktan gurtulamamış.

Kanlı Karanfiller Efsanesi

Bir zamanlar Kıbrıs'ta yaşayan bir graliçe varmış. Bu graliçe çok kıskançmış. Kıskançlığı yüzünden gocasını ve baş nedimesini kuşlara yem edmiş. Gocasını ve baş nedimesini kuşlara yem eddikten sonra yüzlerce metre yükseklikten gendini boşluğa bırakmış, kayalara çarparak can vermiş. Bu olaydan sonra graliçenin çarptığı kayalarda yaz gış gırmızı renkli garanfiller açarmış.

Yer Adlarıyla İlgili Hangi Efsaneler Anlatılmaktadır?

10-2

Beşparmak Dağı Efsanesi

Çoğ esgi zamanların birinde dünyalar güzeli bir gız varmış. Bu gızın sevdası iki gencin gucağına düşmüş. Bu erkeklerden birisi bütün eyi huyları üzerinde toplamış. Diyeri de hayatı boyunca kötülük yapmış.

Gızı bu gençler bir türlü paylaşamamışlar. Bir gün gençler batağlık kenarında gılınç ile dövüşmeye garar vermişler. Dövüşü gazanan gızı da gazanacakmış.

- Ölen ölsün. Aramızdaki gavga bitsin. Sağ galan da gızı alsın, demişler. Her ikisi de gılınçlarını çekip, garşı garşıya durmuşlar.

---

[9] Fazla bilgi için bk. Mustafa Gökçeoğlu, *"Efsanelerimiz"*, Lefkoşa. 2004, s. 18-21.

Nasıl dövüşeceklerini gonuşurkan kötü galpli deliganlı karşısındakine bir hamle yapmış. Bu andan sonra gılınçlar şakırdamaya başlamış. Vurdugca vurmaya devam etmişler. Sonunda eyi yürekli deliganlı kötü yürekliği bataglığın içine sürüp, vura vura bataglığa gömmüş. Kötü galpli deliganlı çamur yudmuş. Bu arada eyi yürekli deliganlı da kapışırkan bataglığa düşmüş. Bataglık onu da yutmaya başlamış. Gılıç dutan elini havaya galdırmış. Sonunda başı da çamırın içine gömülmüş. Yalnızca yukarı uzaddığı elinin baş barınağı dışarıda galmış. Bataglığın çamuru birden bire gurumuş. Bulunduğu yer de yükseldikçe yükselmiş. Dağ olmuş. Dağın tepesindeki beş barmag da uzagdan bakılınca görünür olmuş.

Günümüz insanı Beşbarmak dağına bakdığında aşk, sevgi, güzellik için yapılan bu kavgayı hatırlamaktadır.

Kaynak Kişi: Cemal Şehitoğullan
Derleme Tarihi: 6. 02. 2006
Yaşı: 38
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

11- Fıkralar

Herhangi bir durumu açıklamak veya öne sürülen bir düşünceyi desteklemek amacıyla anlatılan, içinde nükte, mizah, eleştiri ve hiciv öğeleri bulunan sözlü edebiyat ürünü, kısa öyküyerefıkra denir. Hem sözlü hem de yazılı gelenekte yaşayan ve zengin bir kültür mirası taşıyan bu tür, kıssa adıyla da bilinir. Fıkraların en belirgin özellikleri; kısa, özlü ve aynı zamanda da düşündürücü olmalarıdır.

Yörede Hangi Karakterlerle İlgili Fıkralar Anlatılmaktadır?

11-1

Yörede Nasrettin Hoca fıkralarına rastlamakla beraber, Türk edebiyatı fıkralarının esas kahramanları olan Nasreddin Hoca, İncirli Çavuş ve Bekri Mustafa gibi karakterlerin yerini; Kıbrıs halk fıkralarında, Kıbrıs Türkleri arasında ünlü olan Deli Ahmet, Çoronik, Becerikli, Abohorlu Yusuf gibi karakterler alır.

Hocanın Eşeği

Hoca eşeğini satılığa çıkarır. Alıcılar hayvanın dişlerine bakıp yaşını saptarlar. Sonra da eşeğin huyunu tüyünü sorarlar.

- Gördüğünüz gibi her yönüyle iyidir. Yanlız azıcık ahlâksızdır.

Pazarlık yapanlardan biri hayvanı satın alır. Evine götürür. Ahın bağlayacağı sırada, önden ısırıp arkadan tepmeye başlar. Adamın canı sıkılır. Hocayı arayıp bulur.

- Hocam senin sattığın eşek önden ısırır arkadan teper. Bu nasıl olur?
- Ahlâksızdır dedim ya. Ahlaksız eşekten ne beklerdin ki!

Çoronik Şakası

Osman Gezer sövüşmeyi sevmezdi. Çoronik ise sövmeden duramazdı. Osman Gezer'in yolu Çoronik'in dükkanının önünden geçmekteydi. Çoronik her gün:

- Be peze....., be koç der.

Osman Gezer utancından bir avuç olur. Çoronik ise Osman Gezer'in sessizliğini içerlerdi. Her gün sesini biraz daha yükseltirdi. Sonunda Osman Gezer'in canına tak etti. Mahkemeye başvurdu. Her ikisi de mahkemenin huzuruna çıktılar.

Hâkim sorar:

- Çoronik Bey, siz her gün Osman Gezer Bey'e "be koç, be peze....." diye bağırır mışsınız?
- Evet hâkim efendi, bağırırım.

Hâkim bir an düşünür. Ardından Çoronik'e döner:

- Beş Kıbrıs lirası ödeyeceksin, der.

Çoronik hâkime sorar:

- Bir adama be koç be peze..... demenin cezası beş Kıbrıs lirası mı?
- Evet beş Kıbrıs lirasıdır.

Çoronik cebinden on Kıbrıs lirası çıkarıp hâkime verir. Ardından da:

- Buyur hâkim bey. Sen de peze.... sin der.

Hâkim Çoronik'in bu davranışına çok öfkelenir. Çoronik de çok üzüntülüdür. Artık sövememektedir. Sonunda kendini tutamaz duruma gelir. Çare arar. Gidip bir koç alır. Dükkanının önüne bağlar. Osman Gezer dükkan. önünden her geçeceğinde:

- Be koç, be peze ..... diye bağırır.

Deli Ahmet'in Boynuzları

Deli Ahmet evinin iç ve diş duvarlarını boynuzlarla donatmıştı. Evinin iç duvarına da büyük harflerle "bu boynuzlar benimdir" yazmıştır. Deli Ahmet bir gün yan tarafta otutan komşusuyla içki içmektedir. Ahmet'in komşusu kendi karısından kuşkulanmaktadır.Bu esnada Ahmet'in komşusunun gözü duvardaki yazıya takılıp, kalır. Deli Ahmet bunun farkındadır:

- Yazıya takılıp da alınma ha! Düşünülerek yazılan bir yazı değil.
- Neden alınacak mışım?
- Bunlar senin için yazılmadı.
- Kimin için yazıldı?
- Bunu bilmeyecek ne var? Yan taraftaki namlı komşu için.

Belediye Başkanı Gigi

Dr. Derviş Lefkoşa belediye başkanıydı. Çoronik de belediye meclisinde temsilciydi. Gigi lakaplı belediye başkanı yanlı tutum içindeydi. Türk mahallelerindeki yollar, köprüler berbat durumdaydı. Çoronik bu duruma çok üzülmekteydi. Bu üzüntüsünü her fırsatta Dr. Derviş'e iletmekteydi. Gigi ise bu durumu umursamamaktaydı. Gigi'nin umursamaz tavırları Çoronik'i kızdırır.

Şiddetli yağışlar sonucunda Lefkoşa şehri göle döner. Çoronik tefona sarılıp Gigi'yi arar.

- Doktor, durumu çok ağır olan bir hastam var. Çok acele gel.

Gigi hızlı bir şekilde Çoronik'in evine gider. Birlikte yola koyulurlar. Yollar dere gibidir. Suyun en derin olduğu yerde Çoronik durur. Gigi'ye:

- Hasta buradadır der.

Araba durur durmaz, eksozun içi su dolar. Araba söner, Gigi:

- Ben hastayı göremedim der.

Çoronik yolu göstererek güler:

- Aha, görmüyor musun? Hasta burada der.

Kaynak Kişi: Ramadan Doru
Derleme Tarihi: 18.06.2006
Yaşı: 78
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

Devlet Adamları Üzerine Hangi Fıkralar Anlatılmaktadır?

11-2

Süleyman Demirel

Süleyman Dernirel'in eşi Nazmiye Hanımın bir rahatsızlığı vardır. Fakat bir türlü doktorlar Nazmiye Hanımın sağlık problemini çözememektedirler.Bunun üzerine Demirel ailesi hocaya gitme karan alır. Hocaya giderler. Hoca Nazmiye Hanıma:

- Nerede bir rahatsızlığın varsa orayı tut der. Ben rahatsızlığına çare bulacağım.

Hocanın bu sözleri üzerine umutlanan Demirel, Nazmiye Hanımdan evvel elleriyle apış arasına tutar.

Koltuk Sevdalısı Denktaş

Eski cumhurbaşkanlarından Denktaş koltuk sevdalısı olarak tanınmaktadır. Kıyamet günü Allah toplum liderlerini sorguya çeker. Bu sorgu sonucunda cennet ve cehenneme gidecekler belirlenecektir. Denktaş sorgulama olayını dikkatle takip etmektedir. Allah:

- Makaryos söyle bakayım hayatın boyunca neler yaptın?
- Allah'ım Rumlar için bunları Türkler için bunları yaptım der.

Sorgulama bitince Allah yerinden kalkıp, Makaryos'u cennete kadar götürür.

Sorgulama sırası Atatürk'e gelmiştir. Allah:

- Atatürk söyle bakayım hayatın boyunca neler yaptın?
- Atatürk bütün hayatını Türk milletine adadığını söyler.

Sorgulama bitince Allah yerinden kalkıp, Atatürk'ü cennete kadar götürür.

Sorgulama sırası Denktaş'a gelir. Allah:

- Denktaş söyle bakayım hayatın boyunca neler yaptın?
- Denktaş bütün hayatını Kıbrıs Türküne adadığını söyler.

Sorgulama bitince Allah cennet kapısını Denktaş'a gösterip, cennete gidebileceğini söyler. Bu olaydan sonra Denktaş, Allah'a:

- Allah'ım bütün liderleri cennet kapısına kadar götürdün, beni niçin cennet kapısına kadar uğurlamadın?

Allah:

- Denktaşcık Denktaşcık yerimden kalkayım da yerime oturasın değil mi?

Boyacı'nın Malları

Birleşmiş Milletler bir toplantı da Türk tarafını ve Rum tarafını bir araya getirir. Birleşmiş Milletler genel sekreteri Denktaş' a sorar Rum tarafından isteğin nedir? Denktaş:

- Ben, öncelikle Rum tarafından bağımsızlık isterim der.

Bu öneriye Klerides söyle yanıt verir:

- Denktaş Bey Türkiye sana ne kadar özgürlük vermişse ben de sana o kadar verebilirim der.

Genel sekreter Klerides'e sorar Türk tarafından ne istersin? Klerides hiç düşünmeden:

- Türk tarafından toprak isterim der.

Denktaş'ın yanıtı hayır olur. Bunun üzerine Klerides genel sekretere yakınmaya başlar:

- Yahu! Denktaş Boyacı'ya verdiği malların yarısını bize verse sorun çözülecek der.

Müstehcen Hangi Fıkralar Anlatılmaktadır?

11-3

Namuslu Gelin

Namusuyla, dürüstlüğüyle tanınmış bir aile varmış. Bu aile oğlunu namuslu, hiç pis laf söylemeyen bir kız ararmış. Bir köye gitmişler. Bu köyde oğluları bir kız görüp, beğenmiş. Fakat kız rezil bir ailenin çocuğuymuş. Aynı zamanda kız çok pis dilliymiş. Bu durumdan habersiz olan oğlan, ailesiyle birlikte kızı istemeye giderlermiş. Namuslu, pis dilli olmayan kız aradıklarından haberdar olan rezil aile, pis dilli kızlarına uyarılarda bulundu.

Dünürcülük gecesi her şey yolunda gider. Oğlana kızı verirler. On beş gün sonra da nikâh kıyılır. İlk ay hiçbir problem yaşanmaz. Fakat kız sövemediği için rahatsız olmaya başlamıştır.

Bir gün kaynana kıza:

- Gelin git babanı çağır, gelsin. Kıyafetlerini yıkamam gerekiyor der.

Gelin kaynatayı çağırmaya gider:

- Hey! Beni sikenin babası getir sik daşşak torbanı.

Kaynata neye uğradığını bilmemiş bir vaziyette, gelinini şikayet etmek için gelinin ablasına gider. Kaynata:

- Yahu senin kız kardeşin bana bunları söyledi, bizar kız kardeşine terbiye ver der.

Gelinin ablası:

- Gidecem kız kardeşimi bulacam; amındaki kılları tek tek yolacam der.

Bu sözler karşısında kaynata baygınlık geçirir. Kendine geldikten sonra gelinin abisine gitmeye karar verir.

Kaynata gelinin abisini bulur. Abiye, kız kardeşlerinin terbiyesizlikleri, kaynata tarafından anlatılır. Çok sinirlenen abi:

- Gidecem iki kız kardeşimi de bulacam, yarrağımı kafalarına kafalarına vuracam der.

Ağabeyin bu sözleri karşısında şok olan kaynata, çözümü dünür hanımı yemeğe çağırmakta bulur. Dünür hanıma gelmesi için haber gönderilir. Haberi alan dünür hanım erken zamanda dünürlerinin evine gider. Aile toplanıp, gece yemeğini yemeğe başlarlar. Kaynata şikayetlerine başlamadan önce havadan sudan konuşmak ister. Dünür hanıma:

- Havalar sizin köyde nasıl? diye sorar.

Dünür hanım:

- Dünürüm hiç sorma! Bizim köyde havalar çok kötü. Vallahi! Hiç abartmıyorum dünürüm, bizim köyde daşşakların kadar dolu yağar.

Bu konuşma sonrasında kaynatanın gözlerinden yaş gelmeye başlar. Sinirinden dili tutulup, durmadan titrer.

Kaynata son bir çare olarak kızın babasını bulmaya gider. Kızın babasını köyünde bulur. Kaynata sinirli bir şekilde kızın babasına seslenir:

- Yahu! Senin ne karın karıdır ne de evlatların evlattır, der.

Kızın babası kaynatanın sözünü kesip, konuşmaya başlar:

- Ama zanneden ki ben bilmem, karımın karı, evlatlarımın evlat olmadığını; dinle dünür bey bir haftadır yalvarırım kendilerini tutsunlar eşeği de şikeyim, ama tutmazlar.

Bu sözler üzerine kaynatanın gelinini terbiye edeceğine dair umudu kalmamıştır.

Oğlan artık kızdan ayrılmaya karar vermiştir. Bu duruma üzülen gelin, son bir çırpınışla oğlana seslenir:

- Vallahi billahi bir daha pis laf söylemem, bütün ev başıma çöksün! Tozu toprağı kaynanamın amma girsin pis laf söylemem ...

Aldatan Karı

Bir kadın kocasını aldatırmış. Kocası işe gidince, karı dostunu eve alırmış. Bir gün yine koca işe gitmek için evden çıkmış. Karısı da hemen dostunu içeriye almış. Fakat hava yağmurlu olduğu için koca eve geri dönmüş. Çünkü ıslanmaması için şemsiyesini alması gerekiyordu. Kadın dostuyla birlikte yatak odasındadır. Kocasının eve döndüğünü duyan karı:

- İmdat! Yetişin, sikiyorlar beni diye bağırır.

Kadının dostu nerden geldiğini bilmemiş bir vaziyettedir. Karısının çığlıklarını duyan adam yatak odasına koşar. Kansının üstünde olan adamı dövmeye başlar. Bu olayı gözlemleyen kadın, kocasına:

- Vur! Pezevenge az kalsın beni sikecekti der.

Yediği yumruklarla kendine gelen adam, karının kocasını dövmeye başlar. Pozisyonların değiştiğini gören kan:

- Vur! Pezevenge ne siker ne siktirir der.

Terzi

Bir kadının terzi bir kocası vardır. Bu koca zayıf bir vücut yapısına sahiptir. Kadın vücudu zayıf olan kocadan usanıp, iri yarı bir koca aramaktadır. Sonunda atletik yapılı bir koca bulur. Kadın atletik yapılı adamla evlenmeye karar verir. Evlenirler. Atletik yapılı adam soyunurken övünmeye başlar:

- Senin eski herifin, böyle bacağı, böyle pazıları, böyle kılları varmıydı?

Yeni kocasının övünmesinden bıkan karı, yeni kocasına:

- Vallahi! Benim eski herifın senin gibi kalın bacakları, pazıları, büyük yarrağı yoktu ama bu kadar saatte seni de beni de siker iki tane de pantolon dikerdi.

Yörede Hangi Fıkralar Anlatılmaktadır?

11-4

Dindar Adam

Dinine bağlı bir adam buğdayı yıkayıp, kurutmaya çalışır. Bir taraftan da buğdayının kuruması için Allah'ına yalvarır. Bu yalvarma esnasında aniden, günlük güneşlik olan hava değişip, fırtınayla birlikte yağmur yağmaya başlar. Bunun sonucunda buğday yağmur seline kapılıp gider, eşeğinin başına da tırmık düşer. Tırmığın düşmesi sonucunda eşek de ölür. Dinine bağlı olan adam, yaşananların sonucunda üzülür. Bu olaylar oruç zamanında yaşandığı için dindar adam oruç tutmaktaydı. Orucunun bitmesine beş dakika kala sigarasını yakıp, Allaha seslenir:

- Beğendin mi Allah'ım, şimdi ben sana ölen eşeğimi de kurban olarak göndermez miyim?

Hırsızlar

İki hırsız portakal çalmak için yola koyulur. Portakal çalacakları bahçeyi seçerler. Hava kararınca portakalları toplayıp, bahçeden ayrılırlar. İki hırsız çaldıkları portakalları paylaşmak için mezarlığa gitmeye karar verirler. Mezarlığa giderler. Mezarlığa girerken hırsızlardan biri, yere iki portakal düşürür. Bunu fark eden diğer hırsız arkadaşına:

- Mezarlıktan içeri girerken iki portakal düşürdün.
- Bir şey değil, vakit kaybetmeyelim dönüşte alırız.

Hırsızlar mezarlığın bir köşesine çekilip, portakalları paylaşmaya başlarlar. Bu esnada bekçi, hırsızların seslerini duyar. Olan bitenden haberdar olmak için bekçi hırsızlara yaklaşır. Yaklaşmasıyla beraber hırsızlardan çıkan biri senin öteki benim sesleriyle ürkülür. Bekçi şeytanların ölüleri paylaştıklarını zannedip, hemen hocaya haber gönderir. Olayı öğrenen hoca mezarlığa gelir. Hoca mezarlıkta bildiği duaları sıralarken, hırsızlardan duyulan:

- Dışarıda da iki tane var. Sözleri bekçi ile hocanın kaçışmasına neden olur.

Deliler Uçakta

Türkiye'nin İstanbul şehrinde bulunan deliler, İzmir'e gönderilmek için uçağa bindirilir. Delileri İzmir'de daha modern bir hastane beklemektedir. Uçakta giden deliler bağırıp,

çağırmaktadırlar. Yine deliler uçağın içinde koşturuyorlardı. Durumdan şikayetçi olan hostesler, bir deliyi öğretmen ilan ederler. Ve öğretmenden delilerin susturulması için yardım isterler. Bir müddet sonra hostesler seslerin kesildiğini fark ederler. Delilerin bulunduğu bölüme gidince uçakta bir tek öğretmen ilan ettikleri delinin oturduğunu görürler. Öğretmene deliler nerede diye sorduklarında aldıkları cevap şu olur:

- Hepsini teneffüse çıkardım.

Kaynak Kişi: Okşan Şehitoğulları
Derleme Tarihi: 18.06.2006
Yaşı: 32
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Lise mezunu

12-Maniler

Mani, anonim halk edebiyatının en yaygın nazım türlerinden biridir. Mâniler, genellikle dört dizelik bütünlük içinde kendine özgü bir ezgi ile söylenen şiirlerdir.

Mânilerde çoğunlukla; ayrılık, arzu, özlem, aşk, bekarlık, evlilik, kavuşma, kıskançlık, kötüleme, pişmanlık, güzellik, doğa, ölüm, iftira, alın yazısı gibi temalar işlenir.

Kıbrıs Türk Toplumunda yakın bir tarihe kadar, mani yarışmaları yapıldığı bilinir. Bu yarışmalara katılanların aynı konuda karşılıklı mâniler söyleyerek yeteneklerini sergilemeye ve üstünlük sağlamaya çalışırlardı.[91]

Kıbrıs Türk Manilerinin Biçim Özellikleri Nelerdir?

12-1

Mâni, hece ölçüsüne, genellikle yedili kalıbıyla söylenen dört dizelik nazım biçimidir. Ancak sayıları az da olsa, ölçüleri ve dize sayıları farklılık gösteren maniler de vardır. Mânilerimizin büyük bir bölümü hece ölçüsünün yedili kalıbıyla oluşturulmuştur. Bunun yanında beş heceli, sekiz heceli, ve karışık ölçülerden kurulu mânilerimiz de vardır. Aşağıda farklı ölçülerde oluşturulmuş mâni örnekleri verilmiştir."[92]

---

[91] Mahmut İslamoğlu, *"Kıbrıs Türk Folkloru"*, Ankara 2004, s. 110-126.
[92] Oğuz M. Yorgancıoğlu, *"Maniler"*, Mağusa 1996, s. 3-6.

Beş Heceli Mani

Çaldığı sazdır

Ettiği nazdır

Ne kadar sevsem

Gene de azdır

Sekiz Heceli Maniler

Yeni cami direg isder

Söylemeye yürek isder

Benim garnırn togdur amma

Arkadaşım büreg isder.

Davulumun ardı gevşeg

Pireleri yazdım döşşeg

Arkadaşıma sorarsan

İki gulaglı bir eşşeg

Karışık ölçülü maniler

Karanfilsin gararın yok

Gonca gülsün tumarın yok

Ben seni çoktan sevdim

Da senin haberin yok

Davulumun ipi gövşek

Yerlere yazdım döşeg

Arkadaşıma sorarsan

İki gulaglı eşşeg

Niyet, Fal Amacıyla Hangi Maniler Söyleniyor?

12-2

Gadife yorganım var

Benim bir efgarını var

Gabudi'nin içinde

Bir ufacık yarim var

Leplebi goydum tasa

Doldurdum basa basa

Benim yarim çog güzel

Boyu azıcık gısa

Tabag içinde hıyar

Boyu boyuma uyar

İkimizin boyu bir

Ayırmaya kim gıyar

Çekmecemi çekemem

Külden göyneg biçemem

Yarim gayyed güzeldir

Göynüm düşdü geçemem.

Zeytin yabrağı dögmez

Muhabbet candan gitmez

Bu gözler gördü seni

Alannar hayır edmez

Minarede ezan var

Gız, köşkünde gezen var

Şu Gıbnsın içinde

Yüreciğimi ezen var

Mendilimi düreyim

Aş goynuna gireyim

Uyu uyan sar beni

Yar olduğnu bileyim

Kaynak Kişi: Halide Gülderen
Derleme Tarihi: 7.06.2006
Yaşı: 80
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

13- Bayramlar

Dini Bayramlar Hangileridir?

13-1

Kalkanlı köyünde dini bayram olarak şeker ve kurban bayramı kutlanmaktadır.

Dini Bayramlar Öncesi Ne Gibi Hazırlıklar Yapılmaktadır?

13-2

Dini bayramlar öncesinde, ilk önce temizlik yapılır. Hatta Arodes köyünde evin içindeki eşyalar çıkarılıp, ev kireçle beyazlatılırdı. Maddi durumu iyi olanlar bayramı yeni kıyafetlerle karşılar. Yine bayram ziyaretine gelecekler için tatlı yapılır.

Bayramlaşma Nasıl Yapılmaktadır?

13-3

Bayram sabahı köyün erkekleri camiye gidip, namaz kılmaktadır. Daha sonra ise köy halkı birbirinin bayramını kutlamaktadır. Kutlama sırasında yaş olarak küçük olanlar, kendisinden büyük olanların evine gitmektedir. Köyün büyükleri bayramlaşma esnasında çocuklara para verirler. Kalkanlı köylüsü geçmiş dönemlerde bayramı daha farklı karşılardı. Köylünün ilk yerleşim yeri olan Arodes'de bayram sabahı köyün erkekleri camiye giderken, köyün kadınları bayramı dört beş evde kurulan salıncaklarda kutlardı. Salıncaklarda toplanan köyün kadınları çeşitli türküler söylemekteydi.

Bayramlaşmada Neler İkram Edilmektedir?

13-4

Bayramlaşma esnasında genellikle tatlı ikram edilmektedir. Tatlı olarak ekmek kadayıfı, tel kadayıfı, çikolata, şeker, baklava ikram edilmektedir. Bayramlaşma esnasında öğlen yemeğini beraber yenecekse yemekte genellikle herse ve kolakas yenilir.

Kurban Eti Nasıl Dağıtılır?

13-5

Kurban bayramındamaddi durumu iyi olanlar kurban kesmektedirler. Kurban edilen hayvanın eti fakir insanlara dağıtılmaktadır.

Mezarlık Ziyareti Nasıl Yapılmaktadır?

13-6

Bayram sabahı köylü ölüsünü ziyaret için mezara gider. Mezara giden köylü ölüsüne çiçek götürmektedir. Aynı zamanda ölünün başından beline kadar okunmuş su dökülmektedir. Bununla birlikte buhur[93] yakılıp, dualar okunmaktadır.

Kaynak Kişi: Berya Doru
Derleme Tarihi: 8. 06. 2006
Yaşı: 76
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

14- İmece (Yardımlaşma)

Köy halkının işleri yardımlaşma içerisinde yapması anlamına gelir. Sadece yol, okul, çeşme, kuyu açılması, köprü yapımı gibi köy topluluğuna özgü işlerde değil, bireysel işlerde de uygulanan bir yöntemdir.

Türklerin sosyal yaşantısı içerisinde "imece" denilen, amacı sosyal yardımlaşmaya dayanan bir araya gelmelerin, Türk kültür ve dayanışma bakımından önemi büyük olmuştur.

Kalkanlı köyünde de imece gelişmiştir. Köylü bahçede, tarlada, zeytinlikte yardımlaşma içerisinde çalışmaktadır. 1940 yıllarda imece olaylan daha da gelişmişti. Bu yıllarda Arodes köylüsü okula başlayacak çocuklara yardımda bulunmak amacıyla, Bafkasabasına gidip, yumurta satardı. Elde edilen gelirle, çocukların okul kıyafetleri dikilirdi.

İçinde bulunduğumuz yıllarda imece eskisine göre önemini yitirmiştir. Bununla birlikte imece Kalkanlı köyünde zaman zaman görülmektedir.

Kaynak Kişi: Hasan Nazım Kalkanlı
Derleme Tarihi: 8. 06. 2006
Yaşı: 80
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul Mezunu

---

[93] Buhur: Mezarlık ziyaretinde yakılan kokulu ağaç ve benzeri maddeler.

15- Doğum Adetleri

Doğum Öncesi Yapılan Hazırlıklar Nelerdir?

15-1

Gerçekleştirilen evliliklerden sonra, beklenen en önemli şey bebektir. Günümüzde doğumlar hastanelerde veya özel kliniklerde gerçekleştirilir. Eski dönemlerde ise doğumları ebeler gerçekleştirmekteydi.

Günümüzde doğum hazırlığı olarak öncelikle yatak, çocuk arabası, yuva, biberon, emzik ve çocuk kıyafetleri alınır. Eski dönemlerde ise yapılan ilk iş, kırmızı bir yorgan, biri kırmızı biri sarı iki tülbent ve beşiği hazırlamaktı. Doğan çocuğa kırmızı ve sarı tülbent bağlama geleneğimiz günümüzde de devam etmektedir. Kalkanlı köylüsünün inancına göre kırmızı tülbent, çocuğun ailenin kanına bağlı kalması için, sarı tülbent ise doğan çocuğun sarılık olmaması için takılır.

Arodes Köyünde Ebeler Çocukları Dünyaya Nasıl Getirirdi?

15-2

Doğum vakti gelince, ebe anne adayını yürütürdü. Buradaki amaç doğumu kolaylaştırmaktı. Anne adayının yürüyüşle başlayan spor hareketlerini eğilip doğrulması izlerdi. Daha sonra annenin ayakları sıcak suya konurdu. Bunun amacı annenin soğuk aİgınlığının ortadan kaldırılmasıydı.

Anne doğuma hazırlanırken, ebe de doğumda kullanacağı malzemeyi hazırlardı. Bu malzemeler; makas, yorgan iğnesi, bakır veya çinko bir tabak, isbirto rakısı [94]ve bir tencerede tuzlu suydu.

Çinko ve bakır tabağın içine ısıtılmış ispirto rakısı dökülür ve makasla, yorgan iğnesi bu tabağın içine konurdu. Yorgan iğnesi ve makası, sıcak ispirto rakısı içine atmaktaki amaç, bebeğin canının yanmasını engellemekti. Makas, doğumdan sonra bebeğin göbeğini kesmek için, yorgan iğnesi ise bebek kız doğarsa kulağını delmek için kullanılırdı.

Büyükçe bir tencerenin içinde ise tuzlu su yapılrdı. Duz göyneği denilen bu tuzlu su ise doğumdan sonra bebeği yıkamak için hazırlanırdı.

---

[94] İsbirto rakısı: Şarabın ya da mayalanmış başka şekerli sıvıların damıtılmasıyla elde edilen sıvı madde.

Doğum gerçekleştiği zaman, ebe bebeği ayaklarından tutup baş aşağı eder ve ağzındaki su çıksın diye onu üç kez sallardı. Bebeğin göbeği kızgın makasla kesilerek anneden ayrılması sağlanırdı. Ebe, önce tuzlu su ile bebeğin banyosunu yaptırırdı. Bunun ardından bebek beşiğe yatırılırdı. Beşiğin başına ise kırmızı ve sarı renkli tülbent bağlanırdı.

Bugün, Kalkanlı hanımları devlet hastanelerinde, özel hastanelerde veya kliniklerde doğum yapmaktadır.

Kaynak Kişi: Meryem Memiş
Derleme Tarihi: 9.06.2006
Yaşı: 80
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok

Arodes Köyünde Doğum Sonrası Neler Yapılırdı?

15-3

Doğum sonrası anneye, yatağa yatırıldıktan sonra loğusa çorbası içirilirdi. Anne bir gün boyunca yataktan kaldırılmazdı. Duz göyneği denilen tuzlu suyla bebek yıkandıktan sonra, bebeğin vücuduna fırında kurutulan mersin sürülürdü. Mersin tozları bebeğin başı hariç vücudunun her tarafına sürülürdü.

Günümüzde Kalkanlı'da bebekler bebe şampuanları ve sabunlarıyla yıkanıyorlar.

Bebek üç ezan sesini duyduktan sonra, ona şekerli su verilirdi. Yine anne sütünün çocuğa verilmesi için üç ezan sesinin çocuk tarafından duyulması beklenirdi. Doğum sonrası çocuk ve anne yıkanırken, suyun içerisine kırk çakıl taşı konup, çocuk ve anne kırk kez suya batırılıp çıkarılırdı. Buradaki amaç çocuğun ve annenin sağ salim kırklanıp, herhangi bir hastalığa yakalanmamasıdır. Çocuk yıkandıktan sonra beşiğe yatırılır, başucundaki sarı tülbent çıkarılırdı. Kırmızı tülbent ise kırklana kadar başucundan çıkarılmazdı.

Çocuğu kundaklamak için kare şeklinde bir bez[95] kesilip, çocuğun bacakları arasından geçirilip, düğüm atılırdı. Daha sonra dikdörtgen şeklinde bir bez daha kesilirdi. Bebeğin elleri karnının üstünde birleştirilip, boynundan karnına doğru bu bezle üç kez sarılırdı. Böylece çocuk kundaklanmış olurdu. Kundaklama işlemindeki amaç çocuğun el ve ayaklarının eğrilmemesini sağlamaktı.

[95] Bez: Sıradan kumaş.

Günümüzde Kalkanlı' da bebek kundaklama adeti ortadan kalkmıştır. Köyde loğusa[96] kırklanana kadar evden çıkmamaya dikkat eder. Bununla birlikte yeni doğmuş çocukta kırklanana kadar evden çıkarılmaz.

Çocuğun ve annenin kırklanma süresi, otuz yedi gün veya otuz dokuz gün olurdu. Kırklanma süresini tamamlayan anne ve çocuk kırk taşlarının bulunduğu suda yıkanırdı. Yıkanma sırasında anne ve çocuk suya kırk kez batırılıp, çıkarılırdı. Böylece kırk çıkarma da yapılmış olurdu.

Arodez Köyünde çocuk altı aylık olunca ona altı aylık kınası[97] yapılırdı. Mevlit eşliğinde yakılan kınanın ardından bebeğin bir eline beyaz, diğer eline de kırmızı mendil bağlanırdı. Kırmızı mendil çocuğun al duvaklı gelin olmasını, beyaz mendil ise saflığı, temizliği simgelerdi. Altı aylık kınasına gelenler çocuğa hediye getirirlerdi. Misafirlere lokum, kuruyemiş ve herse ikram edilirdi.

Günümüzde Kalkanlı köyünde mevlit okuma adeti ortadan kalkmıştır. Etrafı yemişlerle ve küçük mumlarla dolu sele,[98] elden ele dolaştırıldıktan sonra çocuğa kına yakılır. Kınaya gelen köylüde selenin içine hediye veya para atar.

Kaynak Kişi: Meryem Memiş
Derleme Tarihi: 9. 06. 2006
Yaşı: 80
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok

Çocuğun Cinsiyetini Tayin İçin Neler Yapılırdı?

15-4

Eski dönemlerde çocuğun cinsiyeti tayin etmek için, hamile olan kadının büründüğü şekle bakılırdı. Eğer hamile olan kadının göbeği öne doğru toplanmışsa erkek, kalça kısmı yayılmışsa hamile kadının kız çocuk doğuracağına inanılırdı. Yine bıçak veya makas alınıp, havaya atılırdı. Yere düştüğünde dik durursa erkek, yatay olarak yere düşerse kız olacağına inanılırdı. Bunlarla birlikte bilmeden makasın üzerine oturan kişinin çocuğunun kız, bıçağın üzerine oturan kişinin çocuğunun ise erkek olacağına inanılır. Bu cinsiyet tayin yöntemlerinin hiçbir doğruluğu yoktur.

---

[96] Loğusa: Yeni çocuk doğurmuş, üreme organları henüz eski durumunu almamış kadın.
[97] Kına: Kına ağacından kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.
[98] Sele: Sepet.

Günümüzde çocuğun cinsiyetini tayin etmek için doktorlara gidilmektedir. Doktorlar yaklaşık dört aylık olan çocuğun cinsiyetini tespit edebilmektedir.

Çocuğu Olmasını İstediği Halde Çocuk Sahibi Olamayanlar Neler Yapardı?

15-5

Eski dönemlerde çocuğu olmayan aileler genellikle çözümü ebenin verdiği kocakarı ilaçlarında arardı. Hamile kalmak için başvurulan bazı yöntemler şunlardır:

- Hamile kalmak isteyen kadınlar Larnaka'da bulunan Hala Sultan Tekkesi'ne gidip, adak adardı.
- Bazı kadınlar ise hamile kalmak için hocalara başvururdu.
- Eski dönemlerde hamile kalmak için muska[99] da yazdırılırdı.
- Efkalipto ağacının yaprağını kaynatıp, elde ettiği bitki özünü vücuduna sürüp çare arayanlar da vardı.
- Birkaç dal maydonoz, su dolu bir kap içerisine konulup üç gün nemli havada bırakılıp, üçüncü gün içilirse, kısırlığın son bulacağına inanılırdı.

Günümüzde çocuğu olmayan kadınlar tıp doktorlarına bakınmaktadır.

Bir Yıla Kadar Çocuğun Beslenmesi Nasıl Yapılır?

15-6

Arodez Köyünde öncelikle çocuk anne sütü ile beslenirdi. Annenin sütü yoksa sütü olan başka bir kadın çocuğu emzirirdi. Bu kadına "sütanne" denilirdi. Çocuk üç aylık olunca çay içirilirdi. Beş aylık olan çocuğa pirinçten yapılan çorba içirilmeye başlanırdı. Dokuz aylık olan çocuğa patates ezmesi yedirilirdi. Bir yaşından sonra ise yetişkinlerin yediği yemekler çocuğa yedirilirdi.

Günümüzde Kalkanlı'da yeni doğan çocuğa annenin sütü bitene kadar anne sütü içirilir. Annenin sütü yoksa çocuğa hazır süt alınıp, içirilmektedir. İki aylık olan çocuğa çay içirilir. Üç-dört aylık olan çocuğa meyve suyu verilmeye başlanılır. Çocuk beş aylık olunca çeşitli mamalar yemeğe başlar.

---

[99] Muska: Üçgen biçiminde dürülüp bir beze konulan ve giysisine takanı, üzerinde taşıyanı ya da sahip olanı zararlı etkilerden koruyup, iyilik getirdiğine ya da hastalıklardan vb. kurtardığına inanılan, içinde dinsel ve büyüsel bir gücün saklı olduğu sanılan, Arap yazısıyla yazılı bulunan kağıt.

Yedi-sekiz aylık çocuklara sebze çorbası içirilir. Bir yaşından sonra ise bebeklere hazmetmesi kolay olan yemekler yedirilmeye başlanılır.

Kaynak Kişi: Berya Doru
Derleme Tarihi: 8. 06. 2006
Yaşı: 76
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

16- Sünnet Törenlerimiz

16-1

Sünnet törenlerimiz, değişikliğe uğramakla beraber geçmişten günümüze kadar gelmeyi başaran geleneklerimizden biridir.

1930'lu yıllarda Arodes köyünde sünnetler canlı, eğlenceli bir şekilde geçmezdi. Sünnet törenlerinin canlı bir şekilde geçmemesinin sebebi köy halkının yoksulluk çekmesiydi. Bu yıllarda kasabadan gelen sünnetçi beş veya beş yaşını geçmiş çocukları toplu bir şekilde sünnet ederdi.

Sünnet törenleri 1950'li yıllarda okulların tatile girdiği, havaların güzel olduğu yaz aylarında yapılırdı. Sünnet olma çağı genelde ilkokul çağıdır, çocuğun başka erkek kardeşi yoksa, 10 yaşına kadar sünnet ettirilirdi. Kardeşi varsa onun büyümesi için 12 yaşına kadar da bekletilirdi.

1980'li yıllarda Kalkanlı köyünde sünnetler daha canlı bir şekilde yapılmaya başlandı. Bu canlılığa en büyük etken köylünün ekonomik durumdan daha iyiye gitmesiydi. Bu yıllarda aileler, çocuğun sünnet olduğunu bilmesi için küçük yaşlarda pek sünnet yapmazlardı. Sünnetten bir müddet önce çocuğa özel sünnet giysileri olan: takım elbise, gömlek, şapka, pelerin gibi giysiler alınırdı.

Davetiye bastırılır ve dağıtılırdı. Sünnetten birkaç gün önce sünnet yatağı hazırlanırdı. Sünnet yatağı oyalı krepleı00, süslü kağıtlarla, balonlarla süslenirdi.

Sünnet törenleri genelde Cumartesi ve Pazar günleri yapılırdı. Tören günü çocuk giydirilir, konuklar gelir, sünnet çocuğu ve arkadaşları arabalarla gezdirilirdi. Bazen bu gezi atla yapılırdı. Gezi tamamlandıktan sonra çocuk, törenin yapılacağı salona götürülürdü. Salonda sünnet olan çocuk ve ailesi tebrikleri kabul ederdi. Tebrik esnasında davetliler, sünnet olan

---

[100] Krep: Çok bükümlü iplikle dokunan, kendine özgü kıvrımları olan, ince bir kumaş.

çocuğa geçmiş olsun der para ve çeşitli armağanlar bırakırlardı. Davetlilere yemek veya pasta, ikram edilirdi. O gün akşama kadar çocuğun canının sıkılmaması için eğlenceler yapılırdı.

1990'lı yıllarda sünnet olacak çocuğa beyaz veya lacivert takım elbise giydirilirdi. Boynuna kırmızı veya lacivert bir pelerin bağlanırdı. Başına ise süslü beyaz veya lacivert şapka giydirilirdi. Eline de gösterişli bir kılıç verilirdi.

Tüm bunlardan sonra çocuk davul ve zurna eşliğinde köyde dolaştırılırdı. Dolaştırma işlemi bitince, çocuk tebriklerin kabul edildiği dekorun önüne getirilirdi. Bu esnada çocuk sandalyenin üzerinde durup, tebrik kabul ederdi. Çocuğun yanında anrıesi ve babası da olurdu. Sünnet törenine gelen misafirlere süslü sepetler içerisinde baştiş [101] veya kurabiye ikram edilirdi. Gelen misafirler açık bir şekilde duran şapkanın içerisine para koyarlardı. Tebrik bittikten sonra çalgıcıların çaldığı müzik eşliğinde oyunlar oynanırdı.

Günümüzde Kalkanlı köyünde eskiye göre sünnet törenine olan ilgi azalmıştır. Birçok köylü yeni doğan bebeği, on gün içerisinde sünnet etmektedir.

Kaynak Kişi: Zalihe Baki
Derleme Tarihi: 17.06.2006
Yaşı: 82
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok

Sünnet Davetiyelerine Neler Yazılmaktadır?

16-2

Sünnet davetiyelerinde sünnet olacak çocuğun adı, anrıe babasının ad ve soyadları, törenin yapılacağı tarih, saat, yer ve bir mani dörtlüğü yazılır.

Sünnet davetiyesine yazılan bazı maniler şunlardır;

Bir dalda iki kiraz,
Biri al biri beyaz,
Üzülmeyin kızlar,
Kesilecek biraz.

101 Baştiş: Badem, şeker, yumurta, un ve suyun karışımından yapılan tatlıdır.

Deryalarda balıklar,

Kızlar beni sayıklar,

Bu pirincin taşını,

Sünnet olmak ayıklar.

Büyüdüm artık maşallah,

Çocukluğuma eyvallah,

Buyurun Sünnetime,

Damat olurum inşallah.

Gül bülbüller ister,

Bülbül güller ister,

Kıbnsın güzel kızlan,

Oğlanı sünnetli ister.

Arılar yapar petek,

Erkekler giymez etek,

Sünnet olmayanlara,

Nasıl söylerler erkek.

17- Evlenme:

Kadınla erkeğin aile kurmak için yasaca birleşmeleri olarak tanımlanan evlenme, gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerek aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman önemli bir olay olarak görülmüştür.[102]

Eski zamanlarda, hanımlarımız örtülü olduğu için, eş arayan oğlanın kız görüp beğenmesi söz konusu değildi. Bundan dolayı, evlenme çağına giren oğlanın ailesi, oğullan için kız aramaya başlardı. Uygun kız bulunursa dünürcülüğe gidilirdi. Kısacası eski dönemlerde evlenecek olan çiftler hakkında kararları aileleri verirdi.

---

[101] Sedat V. Örnek, *Türk Halk Bilimi,* İş Bankası Yayınları, Ankara 1977, s. 180.

Evlenme Çağının Başlangıcı Kız ve Erkeklerde Hangi Yaştır?

17-1

Genç kızlarda evlenme yaşı, eskiden 15 ile 20 yaşları arasında iken, günümüzde üniversite, iş gibi nedenlerden dolayı evlenme yaşı 20 ile 26 yaşlan arasındadır. Erkeklerde ise eskiden 19 ile 24 yaşları arası olan evlenme yaşı, günümüzde 24 ile 30 yaşlan arasına kadar yükselmiştir.

Evlenememiş Kızların Kısmetlerini Açmak İçin Nasıl Yapılırdı?

17-2

Evlenememiş kızların kısmetini açmak için:

- Nişan yüzüklerinin bağlandığı kurdeladan evde kalmış kıza vermek.
- Muska yazdırmak.
- Elleri göğsünde bağlı olduğu halde oturtmamak.
- Bir gelinin ayakkabısının altına evde kalmış kızın adını yazmak gibi işlemlere başvurulurdu.[103]

Arodes Köyünde Kız İsteme Nasıl Olmaktaydı?

17–3

Evlenme çağına giren oğlanın ailesinin, oğulları için uygun gördükleri kızı, istemek üzere kızın evine gitmelerine görücülük denirdi. Görücülüğe gitmeden önce "ricacı" denilen arabulucu kadınlar önce kızın ailesi ile görüşürdü. Kızın ailesi kadına olumlu cevap verdiği zaman oğlan ailesi görücülüğe giderdi. Görücülük gecesi kız, babasından:

- "Allah'ın emri, Peygamberin gavliyle gızınızı oğlumuza isterig" diyerek istenirdi. Kızın babası:

- " Düşünelim, kısmet isa olur" şeklinde cevap verirdi.

Genellikle bir defa kız istemekle kız verilmezdi. Dünürcülerin, "Eşiği aşındırmaları" şarttı. Kız verilmeyecekse türlü bahaneler bulunur ve oğlan tarafına "Kısmetinizi başga yerden arayın" denirdi. Kız verilecekse konuşma ve davranışlardan anlaşılır ve böylece "böyük

---

[103] Fazla bilgi için bk. Hüray Mear, *"Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm lle İlgili Adet Ve İnanışlar"*, Lefkoşa 1992, s.62.

dünürcülüg" yapılırdı. Bu defa oğlan ve kızın aileleri akrabalarını ve yakın dostlarını da toplayıp, bu son istemeyi parlak bir şekle sokarlardı.[104]

Kaynak Kişi: Ramadan Doru
Derleme Tarihi: 5. 11. 2005
Yaşı: 78
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

Dünürcülük Gecesi Ne Gibi Maniler Söylenirdi?

17-4

Kız isteme:

Avlumuzda vardır badem
Size getirdik uğur kadem
Sizden bir cevahir isderiz
Verecen yoksa ne eden?

Tencerede pişen ottur
Şimdi yedik gamımız toktur
Alem mehal gördüyse
Bizim bir deyeceğimiz yoktur

Ah ne deyem ne deyem
Allah gısmed ettiyse
Ben bu işe ne deyem
Bin ceht etsem bir kadere
Olmaz mukaddesten ziyade

Söz Kesme:

Uzun uzun kozlar
Yeter olsun sözler
İşte geldik bizler
Ne dersiniz sizler

[104] Mahmut İslamoğlu, *"Kıbrıs Türk Folkloru"* ürün yayınları, sayı 2, 2004, s.25.

Bir taş addım hurmaya
Başladı sallanmaya
Gelmedik oturmaya
Geldik haber almaya

Kız tarafı kızı vermeyecekse;

Tencerede pişen ottur
Ben yemem gamım toktur
Sizin söylediğiniz sözler
Bizim fikrimizde yoktur.

Arodes Köyünde Söz Kesme ve Nişan:
17-5

Arodez'de "höyük dünürcülük" gecesi oğlan ve kız tarafı, evlatlarına verecekleri malları da belirlerlerdi. Belirlenen mallar bir kağıda yazılıp, babalar tarafından imzalanırdı. Böylece ilerleyen zamanda verilen sözden dönüş olmazdı. Mutabakat sağlandıktan sonra, kıza da sorulur ve kabul ettiği takdirde taraflar tokalaşır ve söz kesilirdi. Söz kesildikten sonra, kız ve delikanlı, büyükleri ellerinden öper, onların "hayır dualarını" alırdı. Daha sonra oğlan evi kız evine çeşitli hediyeler gönderirdi. Kıza elbiselik, eldiven, iç çamaşırı, bandofla,i[105] potin,[106] mendil, yemişler ve buna ilaveten nişan yüzüğü de gönderilirdi.

Nişan yüzüğünün gönderilmesiyle birlikte nişan hazırlığı da başlardı. Öncelikle nişan günü belirlenirdi. Belirlenen nişan günü yerel bir tören yapılırdı. Tören saygın bir kişinin konuşmasıyla başlardı. Konuşmacı bir makasla yüzüklerin bağlı olduğu kırmızı kurdeleyi keser ve gelin ile damadın parmaklarına yüzükleri takardı.

Eski nişan törenlerinde davetlilere şekerleme, üzüm sucuğu ve leblebi gibi çeşitler ikram edilirdi. Evlenmeden önce erkek tarafı yeni ev inşa edene kadar, kız tarafı da çeyizini tamamlayana kadar uzun süre geçtiği için, nişanlılık dönemi fazla uzatılmadan nikâh kıyılırdı. Düğün ise ev tamamlandıktan sonra yapılırdı.

Bugün Kalkanlı' da söz kesme ve nişan töreni geleneği halen sürdürülmektedir. Nişanlanacak çiftler için, kimisi kendi evinde nişan töreni yaparken, kimisi de ailenin maddi

---

[105] Bandofla: Terlik.
[106] Potin: Ayakkabı.

durumuna göre, gazino veya otelde nişan töreni yapmaktadır. Nişan töreni önce kızın sonra da oğlanın ailesinin genç çifti tebrik edip, takı takmasıyla başlar. Daha sonra, gelen davetliler uzunca bir kuyruğa girip sıraları gelince nişanlı çiftleri tebrik ederler. Tebrik işlemi bittikten sonra halk, çalgıcılar eşliğinde oynayıp, eğlenir. Köyde aile arasında yapılan sade nişan törenlerine de rastlanmaktadır.

Arodez Köyünde Düğün Nasıl Yapılırdı?

17-8

Eskiden Arodez köyünde düğün üç gün boyunca devam edermiş. Çarşamba günü başlayan düğün Cuma günü öğlen vaktinde sona ererdi. Arodes köyünde düğün davetiyesi, mum veya limon yaprağıydı. Düğünün ilk günü olan Çarşamba günü eve çalgıcılar davet edilir ve yorganlar müzik eşliğinde kaplanırdı. Yorganlar kaplandıktan sonra yataklar doldurulup, üzerine beyaz bir çarşaf, onun üzerine de kırmızı bir örtü konurdu. Orada bulunanlar, bu kırmızı örtünün üzerine para atarlardı. Toplanan paranın bir kısmı çalgıcılara verilirdi. Çarşamba günü gelin süslenmiş at veya araba üzerinde gezdirilirdi. Gezdirilme işlemi bitince gelinin evinde köyün kızları ve kadınları toplanırdı. Kızlar bir daire oluşturup, eğlenirlerdi. Damat ise kendi evinde veya köy meydanında, köyün erkekleri ile eğlenirdi. Düğünlerde davul, zurna çalınırdı.

(Darbaz Darbaz ile Seniha Muhittin'in düğünde gelini davul zurna eşliğinde bekleyen köylüler)

Çarşamba gecesi "Kına gecesi" yapılırdı. Geç saatlere kadar çalgılar çalınır, eğlenceler devam ederdi. Kına gecesinde davetlilere kahve, sigara ikram edilirdi. Daha sonra oğlan evinden kız evine davul zurna eşliğinde kına getirilirdi. Davetliler bu kınaya para atarlar ve toplanan para damadın sağdıçlarına[107] verilirdi. Geç saatlerde gelin odadaki yerine, başı mücevherlerle süslü bir şekilde alırdı. Gece yarısından sonra kına bir sini[108] içerisinde gelinin bulunduğu odaya getirilerek para toplanırdı. Toplanan para yengeye verilirdi. Bir taraftan çalgılar çalarken, gelini ağlatmak için şarkılar söylenirdi. Diğer taraftan da iki hanım gelinin sağ ve sol ellerine ve ayaklarına kına yakıp kırmızı tülbent bağlarlardı. Bu gecede testi oyunu da oynanırdı. Kına gecesi günün ilk ışıklarına kadar sürerdi. Günün ilk ışıklarıyla birlikte gelin yatmaya götürülürdü. Köyün erkekleri ise ayn yerde toplanıp eğlenirlerdi. Köyün erkekleri aynı zamanda Perşembe günü düğünde yenilecek herseyi de pişirillerdi.

Arodez Köyünde Gerçekleştirilen Kına Gecelerinden Fotoğraflar:

(1960'lı yıllarda kına gecesinde giyilen bir elbise)

[107] Sağdıç: Düğünü yöneten kişi.
[108] Sini: Üzerinde yemek de yenilebilen, bakırdan ya da pirinçten yapılmış, yuvarlak biçimli ve büyük tepsi.

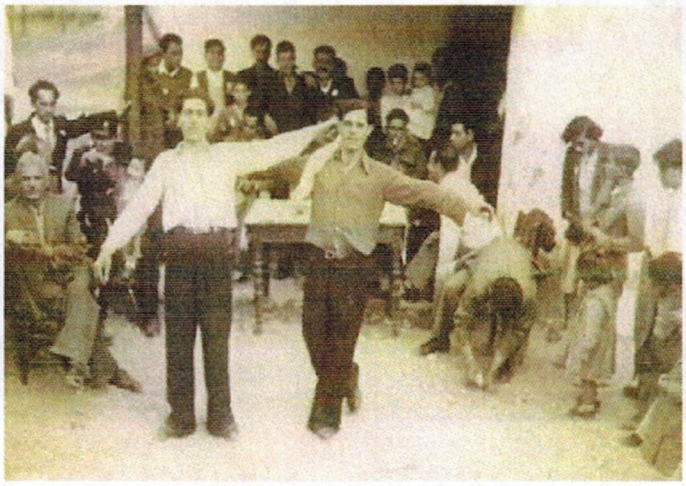

(Kına gecesi eğlenen erkekler ... Resim, 1950'li yıllara aittir)

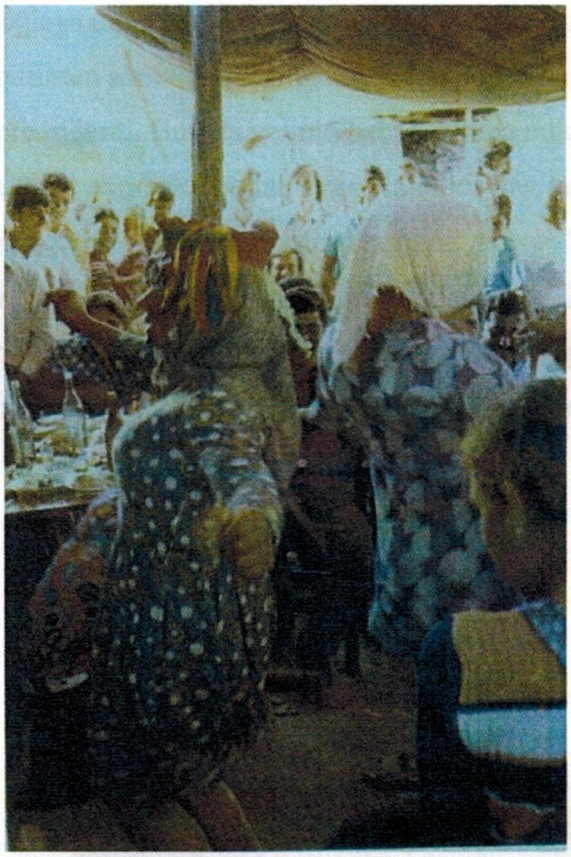

(Raziye Cemal ile Osman Mahmut'un kına gecesinde eğlenirken, kadın kılığına girmiş erkekler... Resim, 1970'lı yıllara aittir)

(1960'lı yıllarda Servet Vasfı ile Osman Cemal'in düğününde yenilmek üzere hazırlanan herseden bir fotoğraf)

Perşembe günü gelin öğleye doğru uyandırılırdı. Uyandırılan gelin gelinliğini giyip, süslenirdi. Süslenme işi bittikten sonra gelin çalgıcıların karşılama havası eşliğinde davetlilerin bulunduğu yere giderdi. Burada gelinin babası kızına mücevher takardı. Baba mücevher taktıktan sonra diğer akrabalar geline sırasıyla mücevher takardı. Bu olaya "Kuşatma" denilirdi. Damat kuşatmaya katılmazdı. Kuşatma töreninden sonra gelin atın üzerinde yeni evine götürülürdü. Damat gelini kapıda karşılayıp, içeri alırdı. Bu esnada damat ile gelinin başına buğday atılırdı. Yeni evlenen çiftin başlarına buğday atılınca evliliklerinin bol çocuklu geçeceğine inanılırdı. Gelin daha önceden hazırlanmış yere oturtulurdu. Bu işlemler tamamlandıktan sonra damat evden ayrılırdı.

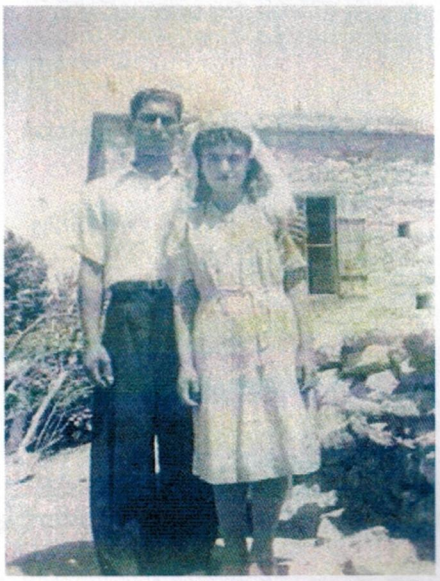

(Arodezli Hasan Hulus ile eşi Hatice Mehmet'in 1940'lı yıllara ait düğün resmi)

Damat, arkadaşlarıyla birlikte köy meydanında eğlenmeye devam ederdi. Aynı gün damat ve sağdıç köy meydanında traş edilirdi. Diğer istekliler de berberin önüne oturup traş olurlardı. Perşembe gününün gecesi damat, arkadaşları tarafından evine götürülürdü. Damat içeriye girene kadar arkasından yumruklanırdı.

"Zifaf Gecesi[109]" denen bu gecenin sonunda damat geline mücevher takardı. Zifaf gecesinin ertesi gününe mubareki günü denilirdi. Mubareki günü gelinin giydiği elbiseye ise mubarekilik ismi verilirdi.

Cuma günü düğüne devam edilirdi. Öğlen davetliler genç çiftin evinde toplanıp, davullar zurnalar eşliğinde eğlenirlerdi. Cuma günü zifaf gecesi yatağa serilen çarşaf sağdıç tarafından kontrol edilirdi. Cuma öğlen saatlerinde köyün erkekleri ovalara çıkıp, güreşirlerdi. Güreşlerin sona ermesiyle birlikte Arodez köyünde de düğün sona ererdi.

Günümüzde Kalkanlı' da düğünler genellikle yaz aylarında bir gün olarak yapılır. Kalkanlılı düğününü genellikle Güzelyurt'ta gerçekleştirir. Düğün Cuma, Cumartesi, Pazar günlerinin birinde olup, gece vakti yapılmaktadır. Düğüne gelen davetliler damadın ve gelinin göğsüne para takarlar. Davetlilere baştiş, kurabiye, badem şekeri gibi tatlılar ikram edilir. Düğünlerde halk çalgıcılar eşliğinde eğlenir. Düğünlerde geleneksel testi oyunu da oynatılmaktadır.

Arodez Köyünde Çekilen Düğün Hatıraları:

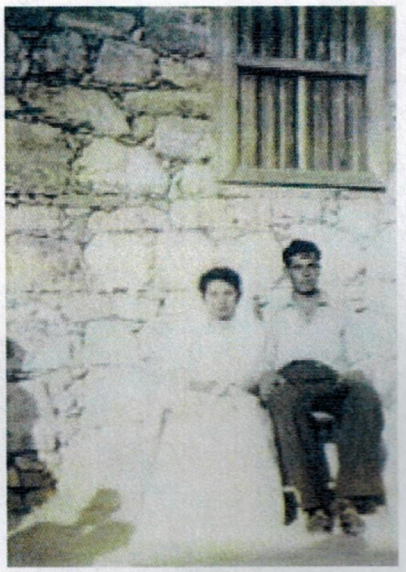

(Ferdi Mehmet ile eşi Pembe Mustafa'nın 1950'li yıllara ait düğün resmi)

[109] Zifaf gecesi: Gerdek gecesi.

(Osman Ahmet ile eşi Ayşe Cemal'ın 1960'lı yıllara ait düğün resmi)

(Osman Cemal ve eşi Servet Vasfı'nin düğün hatırası 1960'lı yıllar)

(Vasfı Derviş ve eşi Fatma Ahmet'in düğün hatırası 1970'li yıllar)

18-Ölüm

İnsan hayatının önemli geçiş noktalarından birisi olan ölüm olayı da doğum ve evlenmede olduğu gibi, beraberinde birçok adet, töre, tören, inanma ve kalıp davranışları gerektirir.

Bir Hastanın Öleceğine Kanaat Getirilirse Ne Yapılır?

18-1

Ölümü yaklaşan hastanın ailesi ve yakınları ölüm anına kadar hastayı yalnız bırakmazlar. Aile fertleri nöbetleşerek onu beklerler. Hasta ruhunu şeytana teslim etmesin diye ona bol bol su verirler. Ölümü yaklaşan hastadan ailesi, yakınları ve dostları helallık almaya[110] özen gösterirler. Bu arada hastanın sevdiği kişiler çağrılır.

Ölüm Olayının Hemen Arkasından Yapılan İşler Nelerdir?

18-2

Ölen kişinin arkasından yapılan işler:

- Ölen kişinin gözleri açıksa kapatılır. Gözlerinin kapatılmasının nedeni bu dünyada gözünün kalmamasıdır.
- Ağzına toprak girmemesi için çenesi bağlanır.

[110] Helallık almak: Birinden hakkını helal etmesini dilemek.

- Üzerindekiler çıkarılıp, elleri yanlara sarkıtılır veya göbeğinin üstüne konur.
- Ayakları yan yana getirilir ve ayrılmasın diye başparmakları bir çapıtla [111] bağlanır.
- Ölenin başucunda kuran okunur.

Bu arada ölüm haberi yakınlara duyurulur. Ölüm olayı ağızdan duyurulduğu gibi günümüzde telefon, gazete gibi iletişim araçlarıyla da duyurulmaktadır. Günümüzde ölen kişiler gömülene kadar hastanelerin morglarında bekletilmektedir.[112]

Ölünün Gömülmeye Hazırlanması:

18-3

Kalkanlı'da ölünün çilesi sürmesin diye, ölü bir an önce gömülmek istenir. Ölü hastanede yıkanır. Ölen kişi hoca, "Ölü Yucular"[113] veya yakın ailesinden birkaç kişi tarafından yıkanır. Ölen kişi kadınsa kadınlar, erkekse de erkekler tarafından yıkanır.

Ölü yıkanırken ayaklan kıbleye doğru uzatılır. Ölü üç baş sabunlanarak iyice yıkanır. Eskiden ölü yıkandıktan sonra "gömüldüğü gece gelince yıkandığı yeri bulsun" diye yıkandığı yere mum yakılırdı.

Ölü yıkandıktan sonra sıra cenaze namazının kılınmasına gelir. Namaz kılınmadan önce Hoca: "Ey ehali, bu ..... nasıl bilirdiniz" diye sorar. Orada bulunanlarda "iyi insandı" diye cevap verirler. Bu cevaptan sonra hoca cenaze namazını kılmaya başlar. Eskiden Arodez köyünde cenaze namazı kılındıktan sonra hoca önde, cenaze omuzlarda mezarlığa kadar götürülürdü. Günümüzde ölüyü mezarlığa, cenaze arabası götürmektedir. Ölü götürülürken ona karşı son görevini getirecek olanlar arabalarında mezarlığa kadar giderler. Cenaze gelmeden önce mezar, bir insan boyunda kazılır. Mezarın dibine bir insan sığacak kadar dar ve alçak bir mahzen[114] açılır. Ölü mezara bütün bağlar çözülerek yatırılır. Daha sonra mezar ölünün sevenleri tarafından, kürek elden ele dolaştırılarak kapatılır.

---

[111] Çapıt: Bez.

[112] Fazla bilgi için bk. Hüray Mear, *"Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili Adet Ve İnanışlar"*, Lefkoşa 1992, s.84.

[113] Ölü yucu: Ölü yıkayıcılığı yapan kişilere verilen isim.

[114] Mahzen: Yapılarda bodrum bölümünde bulunan depo, yer altı deposu.

Cenaze gömüldükten sonra, hoca hariç herkes mezarın başından ayrılır. Hoca mezarın başında ölünün ismini çağırarak ayetler okur. Buradaki amaç ölen kişinin hesap vermesine yardımcı olmaktır. Cenazeden eve dönen insanlar ise ölüm ağırlığı gitsin diye yıkanırlar. Bazı kişiler cenazede giydikleri kıyafetleri de yıkarlar.

Başsağlığı Ziyaretinde Hangi Kalıplaşmış Sözler Söylenir?

18-4

Ölenin arkasından dost, akraba, konu komşu ölenin yakınlarına üzüntülerini belirtmek ve başsağlığı dilemek için onları ziyarete giderler. Bu ziyaret esnasında kullanılan sözler şunlardır:

- Başınız sağ olsun.
- Allah rahmet eylesin.
- Toprağı bol olsun.
- Allah sabırlar versin.
- Ölenle ölünmez.
- Emir Allahtan.
- Hepimizin gideceği yer orasıdır.
- Hepimiz aynı yolun yolcusuyuz.
- Mekanı cennet olsun.

Ölü ve Ruhuyla İlgili İnançlar:

18-5

Ölenin gömüldüğü ilk gün Kalkanlı köyünde akşam mevlit okutulur. Mevlitte gül suyu dökülür, lokum ve çikolata ikram edilir. İnanışa göre ölünün ruhu ilk gece odasını ziyarete gelirmiş. Geldiğinde odasını karanlık görüp, üzülmesin diye ölünün odası aydınlatılır.

Ölenin gömülmesinin ertesi gününden itibaren mezarı ailesi tarafından üç sabah ziyaret edilir. Ziyaret esnasında okunmuş su dökülüp, dualar okunur. Okunmuş su mezara dökülünce ölünün ziyaretçileri gördüğüne inanılır. Bundan sonra kırklanana kadar her cumartesi güneş doğmadan önce mezar ailesi tarafından ziyaret edilir. Ölünün gömüldüğü ikinci ve üçüncü gece de mevlit okutulur. Üçüncü gecenin birinci ve ikinci geceden farkı ölünün sevdiği yemeklerin bu gece ziyaretçilere verilmesidir.

Ölüm olayından sonraki ilk Cuma ölünün ailesi tarafından simit helvası dağıtılır.

Ölünün 37. veya 40. gecesinde 40 mevlüdü okutulur. Bu gece de gelen misafirlere ölünün sevdiği yemekler, tatlılar ikram edilir. İnanışa göre 52. gece ölenin kemikleri ayrılır ve burnu düşermiş. Bu günlerde ölü fazla sızı çekmesin diye mevlit okutulur.

Bundan sonra kutsal günlerde, ölünün yıldönümlerinde de mevlit okutulur. İnanışa göre mezar ne kadar sık ziyaret edilirse ölünün ruhu da o kadar memnun olurmuş.

Kaynak kişi: Sevinç Yorgancıoğlu
Derleme Tarihi: 8. 06. 2006
Yaşı: 47
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

19- Kalkanlı'da Yetişen Sahasında Ün yapmış Kişiler

19-1

Mehmet Molla Ali
(Arodezli Mehemmedo)

Mehmet Molla Ali adı ve yazdıkları ile günümüze kalan eski halk ozanlarımızdan biridir. Mehmet Molla Ali diğer adıyla, "Mehemrnedo". Aslen Baf'ın Arodez, Türkçe adıyla "Kalkanlı" köyünde doğup büyümüş, çiftçilik yapmış ve yine aynı köyde Mart 1975'te hayata veda etmiştir.

İri yarı, dizlikli, okuma ve yazmayı bilmeyen, temiz karakterli, son derece zeki bir Türk köylüsüydü. Ana dili gibi çok iyi Rumca bilmekte ve şiirlerini Rumca olarak söylemekteydi. Rum ozanlar Mehemrnedo'yla çatışma (şiir yarışması) yapmaktan çekinir, Mehemrnedo'nun bulunduğu mecliste ağız açmazlardı.

Ağıtları ve pastoral şiirleriyle ünlü Mehemmedo, eskilerin diliyle halâ yaşamaktadır. Bu ağıtlardan birisi," Çoban Yusuf' adındaki kişinin kadın yüzünden başı belaya girip yatağında vurularak öldürülmesi üzerine söylenmiştir. Ağıtın içerisinde yer alan sözcüklerden , ozanımızın, topluluk karşısında ilk kez şiir okuduğu anlaşılmaktadır. Yine bu ağıttan

anlaşıldığına göre şiir Rumca olarak kağıda yazdırılmış olup, o zamanın parasıyla bir kuruşa satılmaktaydı.[115]

Yusuf Mehmet'in Ağıtı

Halk Ozanı: Mehmet Molla Ali (Arodezli Mehemmedo)

Baf 1933

Büyük, küçük hepiniz yanımda toplanınız,
İlk kez bir Türk ozan göreceksiniz,
Hepiniz susup bana kulak veriniz,
Okumam, yazmam olmadığı halde
Düzenlememe hayran kalacaksınız.
Her ne kadar aklım erse de övünmeyi beceremiyorum,
Ebeveynim yüzünden okuma-yamayı bilmiyorum.
Anam, babam bana çok haksızlık ettiler,
Beni çalıştırmak istiyorlardı bu nedenle cahil bıraktılar.
Şiir okumaya ilk kez başladım,
Size Yusufun yaptığı işlerden bahsedeceğim,
Kağıda yazıp hatıra olarak bırakacağım.
Yusuf küçüktü, büyüdü ve reşit çağa ulaştı,
Tüm insanlarla dosttu ve huzurlu
Yaşanı sürmekteydi.
Fakat bunların akabinde yaptıklarım anlatayım,
Şeytan onu kandırıp damarına girdi,
Onu her nereye yönlendirdiyse zararına oldu.
Çünkü sebebiyet verdi ve gelir elde ederek
Çocuklarını geçindirdiği hayvanlarını kestiler.
O günden sonra iyice tahrik oldu ve bütün
Sırlarını açığa vurmaya başladı.
Aldanıp, şeytanın yanına yaklaşmasına izin verdi,
Onun başını cinayet ithamıyla belâya soktu,

---

[115] Mahmut İslamoğlu-Şevket Öznur *"Kıbrıs Rum Edebiyatı'nda Türkler İçin Yakılan Ağıtlar"* cilt 1, Mart 2006, s.121.

Az kalsın asılacaktı.

Onu kurtarmak için ağırlığınca para harcadılar

Çünkü kaderinde öldürülmek vardı.

Nasıl becerdiklerini durup düşünüyorum,

Aklına dahi getiremediği şeyleri başına getirdiler.

Onu öldürmek için önceden plan yaptılar,

Çünkü kaldığı yere bilhassa vardılar,

Onu temizlemek için o denli kararlıydılar.

Bir gece ansızın evinin avlusuna ayak bastılar.

Silâhı ateşleyip adını, sanını sildiler,

Yetim kalan çocuklarını da perişan ettiler.

Öylesine kin besliyorlardı ki hiç düşünmeden,

Hiç vakit kaybetmeden onu avlunun ortasında vurdular.

O kadar tatlı bir uykuya dalmıştı ki

Onların yanına yaklaştıklarını sezip uyanmamıştı.

Yanına vardıklarını anında sezeydi,

Elinden geldiğince çarpışacaklardı,

Çünkü aralarında dürtenler vardı.

Onu aradıkları gibi uykuda kıstırdılar

Ve zavallı Yusuf a sabahı göstermediler.

Atılan silahın sesini komşuları duydular.

Ruhunu teslim etmeden ona yetişebilseler

Belki de katilleri tanıyıp bilgi verebilirdi.

Yatağının içerisinde sabaha dek yüzükoyun kaldı,

Güneş doğdu da daha kimsenin haberi olmadı.

Şeytan denk getirip talihi yaver gittiği için

Kardeşi kızı onun evine uğradı,

Onu yatağında uyur vaziyette buldu.

Ona uzaktan ses etti, yanıt alamadı,

Daha sonra yanına yaklaştı,

Onu vurulmuş görünce düştü bayıldı,

Bir süre sonra kendine geldi, ayıldı.

Koşarak geri dönüp anasına söyledi,

Kendisine: "Koş, çabuk gidip oğlunu gör,

Senin sokağına saparken yolunu kestiler" dedi.
Anası aşağıya doğru ağlayıp koşuyordu,
Onu işiten herkes kedere boğuluyordu.
Gidip (Yusuf un) başucunda diz çökerek,
Boynuna süzülen kanları siliyordu.
Ağlayıp sızlayarak iç çekiyor, saçlarını yoluyordu.
Çünkü karşısında vurulmuş oğulcuğunu görüyordu.
Kahvehanelerde feryadı işitenler koşuştular.
Ağalar, polisler "Ne var" diye sordular.
O avlu onu görmeğe gelenlerle doldu.
Kimileri üzülmeye, kimileri sevinmeye gittiler,
Katledileni görüp oradan geri döndüler,
Ondan sonra başkalarının girmesine müsaade etmediler.
Hasan Onbaşı olayın şokunu atlatır atlatmaz,
Hemen kendinden üst makamları bilgilendirdi.
Mülazım ve de polis kumandanı çıka geldiler,
Fakat maktüle canlı yetişemediler.
Görevlerini yerine getirdiler ve şüphede oldukları için,
Yazı yazıp doktoru getirterek otopsi yaptırdılar.
Mezarını kazdırıp onu defnettiler,
Orada hazır olan büyük, küçük herkes göz yaşları döktüler.
Şimdi cereyan eden öteki olayları dinleyin,
Bu tür üzüntüler daha çok yakınlarını etkiledi,
Yüce yaratanım kulunu doğru yoldan ayırmasın,
Böylesi kötülükler daima köyden uzak olsun.
Çünkü bilen için, bu çok kötü bir iştir,
Böylesi ani gidişi yakınlarına ağır gelir.
Olaydan ötürü çoğunu tutukladılar,
Fakat tanık olmadığından onları serbest bıraktılar.
Sözlerime burada son vereceğim,
İlham gelirse şayet yine devam edeceğim.
Ve de olayları gelişmelerine göre size nakledeceğim.
Köyümün neresi olduğunu görmek isterseniz
Doğum yerim Arodez diye bilinen köydür.

Adım herkes tarafından bilinir, Mehınet'tir,

Tanıyanlar gelip beni görmelerini,

Basılmış şiirlerden alıp okumalarını,

Bir kuruşu benden esirgememelerini dilerim.

Bana bir kahve ve nargile ikram etmiş gibi olacaklar.

Burada hazır olan insanlar,

Hıristiyan ve Müslümanlar

Hepinize yaşam boyu sağlıklar.i"[116]

20- Halk Hekimliği

20-1

Kıbrıs'ta tıpın ileri olmadığı dönemlerde, halk hastalanan kişileri tedavi etmek için şifalı bitkilerden yararlanmıştır.

Nasır:

Nasır olan yere incir sütü sürülür. İncir sütü nasırı yakar.

Grip:

Grip hastalığına yakalanan kişi sıcak tutulur. Hasta olan kişiye limonlu çay içirilir.

Ayak burkulması:

Burkulan yer zeytin yağı ile ovulup, sargıyla sarılır.

Baş ağrısı:

Mendil rakı ile ıslatılıp, başa sıkı sıkı bağlanır. Salatalık veya yaprağı başa konur.

Yüksek ateş:

Ateşin düşürülmesi için anason çayı içirilir. İspirto rakısı vücudun her tarafına sürülür.

Uçuklar:

Ağızda çıkan kabarcıklar için soda ile gargara yapılır.

---

[116] Mahmut İslamoğlu-Şevket Öznur *"Kıbrıs Rum Edebiyatı'nda Türkler İçin Yakılan Ağıtlar"* cilt 1, Mart 2006, s.127-129.

Soğuk algınlığı:

Soğuk algınlığına yakalanan kişiye nane çayı içirilir.

Çıban:

Vücudun herhangi bir yerinde çıban çıktığı zaman soğan bitkisinden yararlanılır.

Karın ve mide ağrıları:

Karın ve mide ağrılarının geçmesi için nane çayı içilmektedir.

Kuvvet şurubu:

Harup pekmezinin kuvvet şurubu olduğuna inanılır.

Romatizma} ağrılar:

Romatizma! hastalıklarda okaliptüs [117] yaprakları kaynatılıp, buğusunda oturulur. Birkaç kez de buhar içine çekilir.

Boğazda tıkanma:

Boğazda bir şey kalırsa ekmek verilir.

Karın ağrısı:

Karnı ağrıyan kişiye ada çayı içirilir.

Kan çıbanı:

Vücudun herhangi bir yerinde kan çıbanı çıktığı zaman biber yaprağı sürülür.

Kaynak Kişi: Meryem Memiş
Derleme Tarihi: 9.06.2006
Yaşı: 80
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Okuma ve yazması yok

---

[117] Okaliptüs. Efkalipto.

Çorbalar, Yemekler, Tatlılar ve Tarifleri:

21-1

Tarhana Çorbası:

Tarhana çorbasının yapılabilmesi için ilk önce tarhananın hazırlanması gerekmektedir. Bir kap içerisine süt mayalanır ve yoğurt elde edilir. Diğer yanda da bir kazanın içine yeterli bulgur konulur. Önceden hazırlanmış yoğurt, kazandaki bulgurun üzerine dökülür. Önceden hazırlanan yoğurt hafif ekşili olur. Ardından yoğurtla karışmış bulgur pişirilir. Bulgur pişene kadar durmadan karıştırılması gerekir. Bulgur piştikten sonra gölgede altı yedi saat bekletilir. Pişen tarhana, parça parça kesilerek güneşte kurutulur. Tarhananın kuruma süresi dört gündür.

(Parça parça kesilerek güneşte kurumaya bırakılmış tarhana)

Kurutulan tarhana artık çorba olmaya hazır olduğundan istenildiği zaman çorba yapılabilir. Çorbayı yapmak için önce hellim küçük küçük doğranıp, yağda kızartılır. Bir taraftan da tarhana açılsın diye ılık suda bekletilir. Kızaran hellimlerin üzerine su dökülerek kaynamaya bırakılır. Kaynayan suyun içerisine tarhana ezilip atılır. Tarhana iyice pişince içine tavuk suyu ve tuz konarak biraz daha kaynatılır. Böylece tarhana çorbası hazır hale gelir.

Şehirge, ayçiçeği yağında kızartıldıktan sonra suya dökülür. Tuzu ve tavuk suyu konduktan sonra kaynamaya bırakılır. Çorba kaynayıp piştikten sonra içerisine limonu da konur. Limon konduktan sonra çorba beş dakika daha kaynatılır.

Molohiya:

Dallarından ayrılan molohiyalar, taze olarak pişirildiği gibi kurutularak kış aylarında da pişirilmektedir. Molohiya kurutularak yenecekse, bir çarşaf üzerine yayılarak kurutulur. Molohiya pişirileceğinde önce et kavrulup, bol dometes ve salçayla karıştırılır. Üç defa yıkanıp, haşlanan molohiya hazırlanan diğer malzemeyle birlikte hafif ateşte yavaş yavaş pişirilir.

Kolokas:

Kolakas, yumru köklü, patates tipinde ama patatesten büyük bir bitkidir. Kolakas toprak altında yetişir.

Yemeği yapılacağında kolokaslar önce soyulur, sonra silinir. Küçük küçük kesilen kolokaslar sümüklenmemesi için yıkanmaz. Bir tencerede yağ ve kuşbaşı etler, konularak kızartılır. Aynı tencerenin içerisine kolokaslarla birlikte domates salçası, soğan, tuz ve limon ilave edilerek kolokas yemeği pişirilmeye başlanır.

Makarna Bulli[118]

Tavuk kızartıldıktan sonra bol su içerisinde iyice kaynatılır. Bir başka tencerede ise, içine bir kasık tuz konan su kaynatılır. Kaynayan suyun içerisine makarna dökülür. Tavuğun suyundan bir kaşık su, makarnanın suyuna eklenir. Makarna pişerken dibi tutmasın diye karıştırılır. Makarna piştiği zaman tabağa rendelenmiş nor veya hellim serpildikten sonra makarna konur ve üzerine yeniden nor veya hellim serpilir.

[118] Bulli: Tavuk.

Pirohu:

Una, tuz ve su katılarak hamur yoğrulur. İnce bir aşkı açıldıktan sonra, fincanla delinir ve her bir hamurun içine nor konur. Bohça şeklinde kapatılan hamurlar kaynar su içine atılıp pişirilir.

Şeftali Kebabı:

Şeftali kebabı için öncelikle kıyına alınır, kıymanın içine küçük küçük maydonoz ve soğan parçaları katılır. Ayrıca karabiber, bahar ve tuz da eklenir. Kıyma içine eklenen malzemelerle birlikte karıştırılır. Diğer yandan barına [119] küçük küçük kesilir. Kesilen bannaların içerisine hazırlanan karışım konup, sarılır. Ardından teker teker şişlere dizilerek, kömürün bulunduğu mangalın üzerinde pişirilir.

Patates Kebabı:

Öncelikle patatesler soyulup, yıkanır. Tavuk eti veya kırmızı et parçaları da patateslerin arasına yerleştirilir. Bunların üstüne kekik, kimyon, karabiber, tuz, ekilir. Biraz da limon suyu ve yağ dökülür. Son olarak patates ve etlerin üstü su ile örtülerek fırına konur. İki saat içerisinde yemek pişer.

Yumurtalı Ağrelli:

İnce ince kesilen ağrelliler yıkanarak kaynar suya atılır. Bir taraftan ağrelliler pişerken, diğer taraftan da küçük küçük doğranmış patatesler ay çiçek yağında kızartılır. Ağrelliler piştikten sonra suyu süzülerek içine yumurta da kırılarak patatesle karıştırılır. Yumurtalar pişene kadar üçü bir arada kızartılırlar.

Gömeç:

Gömeçler toplanıp ayıklandıktan sonra yıkanır ve kaynar suya atılır. İyice pişen gömeçler büyük bir tabağa alınıp içine limon, tuz ve zeytinyağı dökülerek yenir.

---

[119] Banna: Gömlek, hayvan karnından çıkan yağ.

Semiz otu:

Semiz otlan ayıklanıp yıkanır ve az miktarda ayçiçeği yağında soldurulur. Semiz otlarının solmasının ardından içine yemek macunu konur. İkisi iyice karıştıktan sonra üzerine sıcak su dökülür ve yemek pişinceye kadar kaynatılır. Tavuk suyu, ekşi[120] ve tuzu da konduktan sonra biraz daha kaynatılan yemeğin altı söndürülür.

Çörek:

Çörek yapılacağında öncelikle unun içerisine bahar, kimyon, ezilmiş mezdeki, ezilmiş karanfil konur. Daha sonra maya hazırlanmaya başlanır. Eskiden insanlar mayayı kendileri hazırlardı. Günümüzde ise insanlar hazır mayalardan yararlanmaktadırlar. Maya su içerisinde eritilerek hamur haline getirilir. Çörek hamurunun pek olması gerekir. Hamur hazırlandıktan sonra çörek şeklinde kesilip, sısamlanır. Sısamın içerisine garacocca[121] ve kimyon konulmaktadır. Sısam konulduktan sonra hazırlanmış olan çörekler, seleye sıralanıp fırına götürülür.

(Kalkanlı köyünde fırından yeni çıkarılmış çörekler)

[120] Ekşi: Limon.
[121] Garacocca: Çörek otu.

Pilavuna:

Çörek hamuru gibi yani irmikle un yarı yarıya konularak bir hamur hazırlanır. İçine hellim hazırlanırken daha pişmemiş hali, yani mayalanmış sütün sıkılmış hali olan peynir ve bol miktarda miktarda yumurta iyice karıştırılarak hazırlanır. Daha sonra küçük küçük bezeler açılır. Açılan bezelerin içerisine hazırlanmış karışım konup, bohça şeklinde kapatılır. Üstüne yumurta sürülerek susama batırılır. Bütün bu işlemler gerçekleştirildikten sonra pilavunalar fırına salınır.

(Kalkanlı köyünde fırından yeni çıkarılmış pilavunalar)

Humus:

Nohut kaynatılır. Kabukları çıkarılır ve çırpıcı iyice ezilir. İçine tahin, tuz, ekşi, sarımsak konup iyice karıştırılır. Tabaklara konulur üzerleri maydanoz ve kırmızıbiberle süslenir.

Gatmer:

Un, az miktarda yağ ve suyla hamur hazırlanır. Hamur hazırlandıktan sonra 15 dakika hamurun dilendirilmesi gerekir. Çok ince aşgı[122] açılır. Açılan aşgının içerisine zeytinyağı veya kara yağ sürülür. Yine aşğının içerisine şeker konup, aşğı zarf şeklinde kapatılır. Hazırlanan gatmer saçta pişirilir.

(Servet Kovancı gatmeri hazır hale getirmeye çalışıyor)

Ekmek Kadayıfı:

Norun içerisine şeker konur ve nor iyice ezildikten sonra içine çiçek suyu ve badem de katılır. Ayn bir tencerede şerbeti hazırlanır. Başka bir tepsi içerisinde de kadayıfın yapılacağı özel ekmeğin birinci katı ılık şerbet ile yavaş yavaş her yeri ıslatılır. Birinci ekmeğin üzerine nor döküldükten sonra üzeri, ikinci ekmek ile kapatılır. İkinci ekmeğin üzeri de geriye kalan şerbet ile yavaş yavaş ıslatılır. Buzdolabında soğutulan ekmek kadayıfı yemeğe hazır duruma gelmiş olur.

Kaynak Kişi: Servet Kovancı
Derleme Tarihi: 4.07.2006
Yaşı: 58
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: İlkokul mezunu

---

[122] Aşgı: Yufka.

22- Batıl İnanışlar

Batıl inancın sözlük anlamı "doğaüstü olaylara, gizli ve akıl dışı güçlere, kehanetlere aşın derecede bağlı boş inanç" şeklinde açıklanmaktadır. Batıl inançların kaynakları bilimsel temele dayanmadığı gibi, dini temele de dayanmamaktadır. Kaynakları kesin olarak saptanmamış olan batıl inançlar, çoğunlukla din, ekonomik yaşam, toplumsal ilişkiler ve çeşitli doğa deneyimleri sonucu ortaya çıkmıştırlar.

İnanç, bilginin bittiği yerde başlar. Bilmediğini hayal eden ve hayalinde yarattıklarına da inanan insanoğlu, bilgi ile açıklayamadığını hayal gücü ile açıklamıştır. Gizli güçler hayal etmiş ve bu gizli güçlerden yardım beklemiştir.

Doğumla İlgili İnançlar Nelerdir?

22-1

Doğum, ölüm insan hayatının en önemli gerçekleridir. Her ikisi de aynı hayatın başlangıcıdırlar. Doğum hem anne hem de baba için mutluluk kaynağıdır. Halk arsında bu mutluluk olayının öncesi ve sonrası ile ilgili yerleşmiş batıl inançların sayısı fazladır. Çevresi gebe kadına daha doğum öncesinden, hatta çocuk sahibi olma isteğinden başlayarak birtakım adetlere uymaya, bu adetlerin gerektirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Bunun sonucunda devreye yüzlerce adetin, inancın, dinsel ve büyüsel özlü yüzlerce işlemin hücumuna uğrar, anne adayı zaman zaman batıl inançların altında ezilir. Çevrenin baskısı genç anne adaylarının geleneksel olan bu inançları uygulamaya zorlar.

Doğum Öncesi:

22-2

Doğum öncesi görülen en yaygın inanışlar şunlardır:

- Hamile olan kadın ağır iş yapmaz.
- Yüksek yerden atlamaz.
- Aş eren kadın canının çektiğini yemelidir. Yemezse çocuğun bir tarafında aşerdiği yiyeceğin şekli çıkar. Bunun sonucunda da, kadın elini hemen saçına sürmeli ki aşerdiği yiyecek örtülü bir yerde çıksın.
- Hamile hanım, çocuğunun çirkin, sakat ve hastalıklı olmaması için bu özelliklere sahip insanların yüzüne hamilelik döneminde bakmaz.

- Kadın, hamile kaldıktan sonra çocuğunu sağlıklı doğurup, büyütebilmek için türbelere gider, adaklar adar, hocalara muska yazdırılır.

Doğum Sonrası:

22-3

Doğum sonrası görülen en yaygın inanışlar şunlardır:

- Yeni doğmuş çocuğa nazar değmesin diye beşiğine nazar boncuğu asılır.
- Çocuğun düşen veya kesilen göbeğinin, çocuğun geleceğini de etkilediğine inanıldığı için, rasgele bir yere atılmaz.
- Çocuğun tırnaklarının kesilmesi için beş altı aylık olması beklenir.
- Doğan bebek güzel olsun diye her akşam zeytinyağı ile yağlanır.
- Çocuklar yerde iken onların üstünden atlanırsa boyunun kısa kalacağına inanılır.
- Erkek çocukların bıyıkları kara olsun diye su kaynatılmış kazanın isi alınır ve bıyık yerine sürülür.

Ölümle İlgili İnanışlar Nelerdir?

Kalkanlı köyündeki ölümle ilgili inançları üç bölümde inceledik. Bunlardan birincisi ölüm öncesi ile ilgili inanışlar, ikincisi ölüm anı ile ilgili inanışlar, üçüncüsü de ölüm sonrası ile ilgili inanışlardır.

Ölüm Öncesi İle İlgili İnanışlar:

22-4

- Rüyasında evinin kapısının üzerine yıkıldığını gören kişinin öleceğine inanılır.
- Rüyada herhangi bir varlığa ait dişlerin döküldüğünü görmek, birinin öleceğine yorulur.
- Yıldız kayması bir kişinin ölümüne yorumlanır.
- Rüyasında beyaz çarşaf görenin ailesinden birinin öleceğine inanılır.
- Herhangi bir kimsenin damına baykuşun konarak sessizce durması çok yakın zamanda o evden birinin öleceğinin işareti olarak sayılır.
- İnsan bedeninin soğumaya başlaması ölümüm fiziksel belirtisi olarak kabul edilir.

Ölüm Anı İle İlgili İnanışlar:

22-5

- Bir hastanın yüzünün sararması, vücudunun şişmesi, gözlerinin sararması ölüm anının yaklaştığına işaret olarak kabul edilir.
- Hasta çok can çekişirse, sevdiği birini beklediğine inanıldığından uzakta olanlar çağrılır.
- Ölen kişinin göğsüne demir, bıçak, makas gibi metal parçası konur. Metal parçası konmasının nedeni ölen kişinin bedenine cin veya şeytanın girmesini önlemektir.

Ölüm Sonrası İle İlgili İnanışlar:

22-6

- Ölen kişinin ziyaretleri ölümü takip eden ilk üç gün güneş doğmadan önce gerçekleştirilmektedir. Çünkü ilk üç günde ölen kişinin ziyaretçiyi göreceğine inanılır.
- Mezarlık dönüşü insanlar ölünün ağırlığı gitsin diye yıkanırlar.
- Cenaze dönüşü ölünün evinde yemek yenir. Yenen yemeklerin ölünün ruhuna gideceğine inanılır.
- Ölünün ölümü sırasında üstünden çıkan elbiseler kırkıncı gün yakılır. Elbiselerin yakılmasının nedeni, ölünün arkasından başkalarını sürüklemesini engellemektir.

Halk Arasında Yaygın Olan Batıl İnanışlar Nelerdir?

22-7

- Bir kişi ayakta yemek yerse, yediği yemeğin yarısını şeytanların yediğine inanılır.
- Bir kişiyi hıçkırık tuttuğu zaman, o kişiye yalan söylenir. Hıçkıran kişi yalana inanırsa hıçkırığın geçeceğine inanılır.
- Elden ele bıçak verilirse, o iki kişi arasında kavga çıkacağına inanılır.
- İki kişi bir anda aynı şeyi söylerse, bu iki kişiden hangisi önce kırmızı renkli bir şey tutarsa o kişinin, muradına ereceğine inanılır.
- Sağ eli kaşınan kişinin para alacağına inanılır.
- Kulakları çınlayan kişinin birisi tarafından anıldığına inanılır.
- Annenin çocuğuna ettiği bedduanın tutmadığına inanılır.
- Tencereden yemek yiyen bir kişinin düğününde yağmur yağacağına inanılır.
- Karayılanın evin koruyucusu olduğuna inanılır.

- Bir şey kırk kez tekrarlandığı takdirde, tekrarlanan şeyin gerçekleşeceğine inanılır.
- Kırlangıcın yuvasını bozanın, kendi evini de bozacağına inanılır.
- Gece ıslık çalan kişinin başına şeytanların üşüşeceğine inanılır.
- İç çamaşırım ters giyen kişinin, nazardan uzak olacağına inanılır.
- Gece tırnak kesmenin günah olduğuna inanılır.
- Kedi öldüren kişinin yedi yıl uğursuzluk çekeceğine inanılır.
- Aynı isimli iki kişi arasında durularak tutulan dileğin gerçekleşeceğine inanılır.
- Ayağının altı kaşınan kişinin, gezmeye gideceğine inanılır.

Kaynak Kişi: Oya Öztürkler
Derleme Tarihi: 20. 12. 2005
Yaşı: 28
Yer: Kalkanlı
Tahsil Durumu: Üniversite mezunu

23- **Fotoğraflar**

Kalkanlı Köyünden Görüntüler:

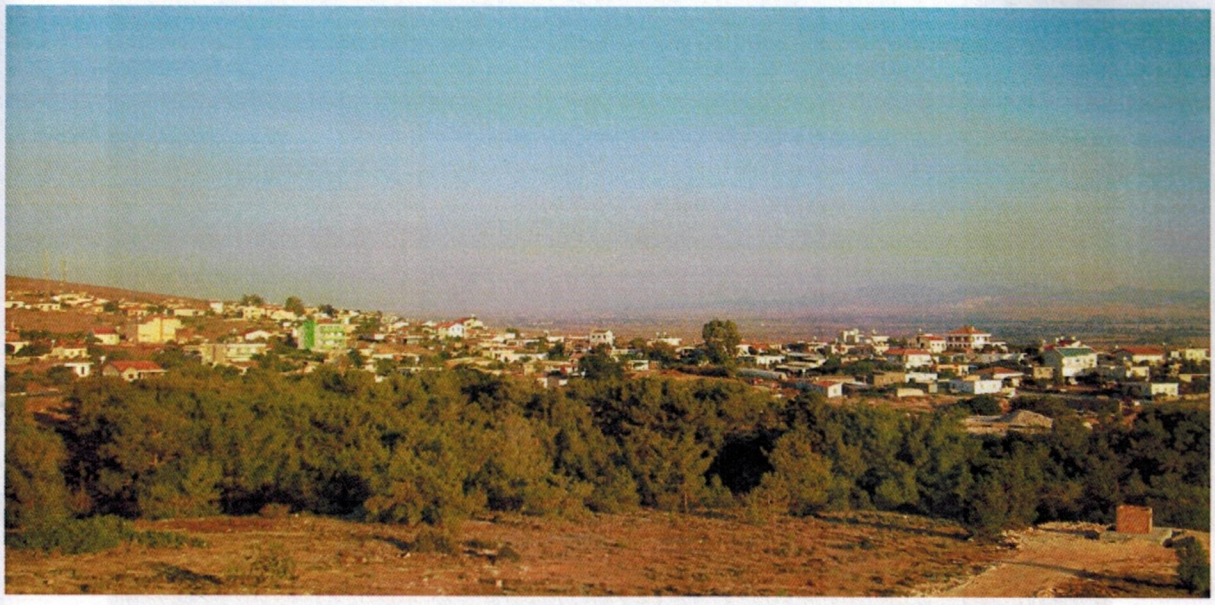

(Kalkanlı köyünden bir görüntü)

(Kalkanlı köyü sınırları içerisinde yer alan ODTÜ)

(Kalkanlı köyünün camisi)

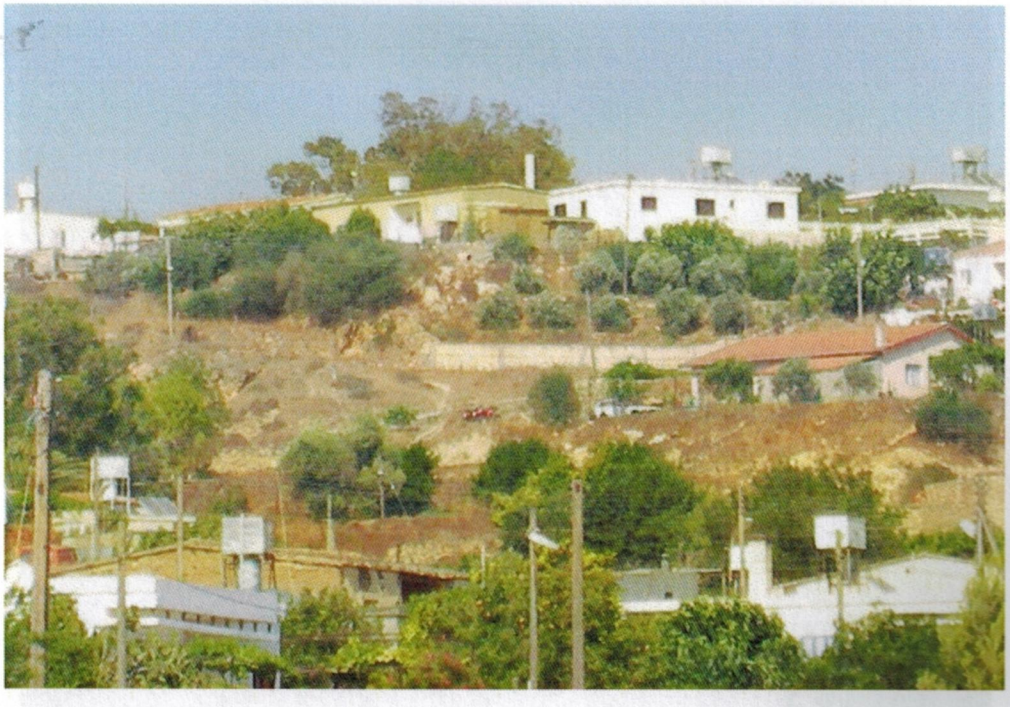

(Kalkanlı köyünden bir görüntü)

(Kalkanlı köyünde Halide Gülderen fırından çörekleri çıkarıyor)

(Meryem Memiş'in evinde yer alan namsiyeli yatak)

(Kalkanlı' da inşa edilmiş bir evin mutfağı)

Kalkanlı Köyünde Gerçekleştirilen Röportajlardan Görüntüler:

(Halide Gülderen ile gerçekleştirilen röportaj)

(Meryem Memiş ile gerçekleştirilen röportaj)

(Ramadan Doru ile eşi Beria Doru'nun evinde gerçekleştirilen röportajdan bir görüntü)

(Zalihe Baki ile gerçekleştirilen röportaj)

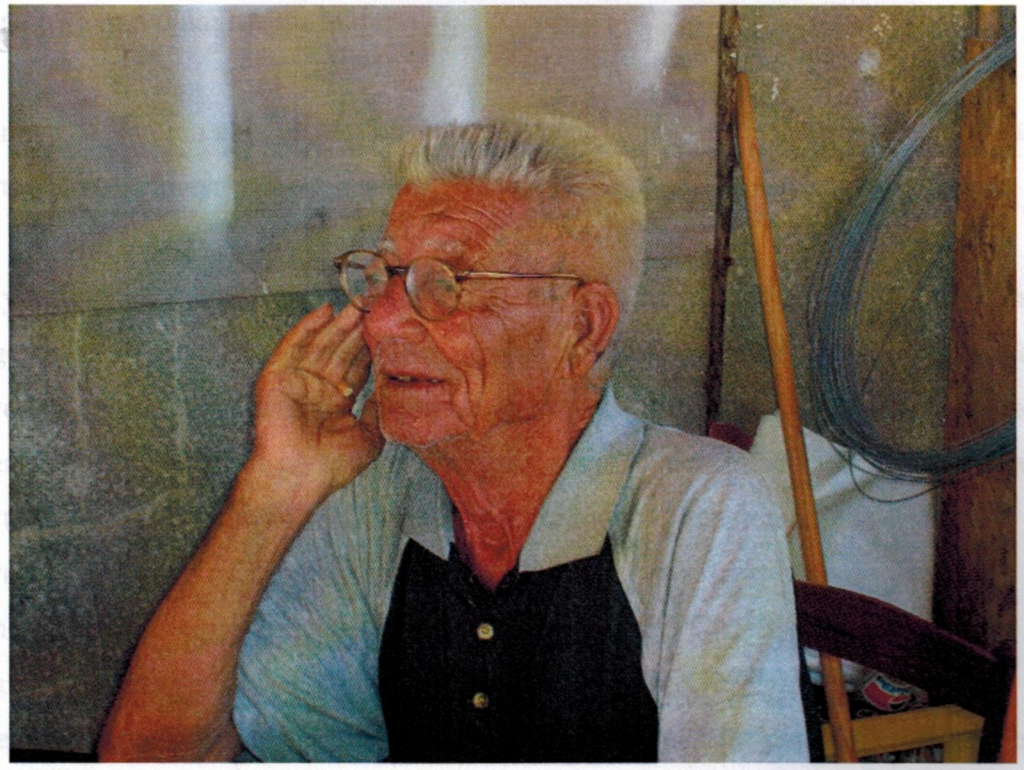

(Hasan Nazım Kalkanlı **ile** kahvehanede gerçekleştirilen röportaj)

SONUÇ

Çalışma boyunca Güzelyurt insanını kılı kırk yararcasına araştırmaya çalıştık. Güzelyurt insanın yaşam tarzını anlattık.

Geçmişte görülen hem büyüklerin hem de küçüklerin eğlenme ve dinlenme anlayışlarının bügün değişikliklere uğradığı görülmektedir. Geçmişte mahalle çocukları bir araya gelip oynarlarken, bügün çocuklar zamanlarının büyük bir kısmım bilgisayar veya televizyonun başında geçirmektedirler. Büyükler ise geçmişte dinlenmek ve kahve içmek için bir araya gelirlerdi. Günümüzde ise büyükler televizyonun karşısında kahvesini içip dinlenmeyi tercih etmektedirler.

Tıbbın gelişmesine bağlı olarak halk hekimliği tamamen yok olmak üzeredir. Bugün belli bir yaşın üzerindeki kişiler halk hekimliğine başvursalar da gençler doktora gitmeyi tercih etmektedirler.

Gelişen ve değişen yaşam koşulları ile birlikte, eskiden tarım ve hayvancılıkla uğraşan Güzelyurt insanı günümüzde farklı meslek yapılarına yönelmiştir. Bu meslek grupları arasında en yaygın olanı memurluktur.

Geçmişte kullanılan atasözü, deyim, bilmece, tekerleme gibi kalıplaşmış sözler günümüzde Güzelyurt'ta yok olmaya yüz tutmuştur.

Güzelyurt bölgesinde yaşayan halk 1974'ten sonra Baf bölgesinden, Limasol bölgesinden, bu bölgeye yerleştirilen çingenelerden ve Türkiye'den gelen insanlardan oluşmuştur. Farklı farklı yerlerden göç edip Güzelyurt'a yerleşen ve yerleştirilen insanlar beraberlerinde kendi bölgelerine özgü gelenek ve görenekleri getirmişlerdir. Bu durumdan dolayı da şu anda Güzelyurt bölgesinde yaşayan halk ortak bir yaşam biçimi oluşturamamıştır. Şu anda Güzelyurt'ta Baflıların ve Limasolluların farklı kahvehaneleri farklı futbol takımları bulunmaktadır. Baflılar ve Limasolular 30 yılı aşkın bir süre Güzelyurt'ta beraber yaşamalarına rağmen ortak bir halk kültürü oluşturamadılar. Güzelyurt'ta yerleştirilen çingeneler ise tamamen Güzelyurt halkından kopuk, içe dönük bir yaşam sürmektedirler.

KAYNAKÇA

1. Bağışkan, Tuncer; (1997) "Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm" Ankara: KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları-36

2. Boratav, Pertev Naili; (2000) "100 Soruda Türk Halk Edebiyatı" İstanbul: Gerçek Yayınevi.

3. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi; (1989) İstanbul: Milliyet GazetecilikA.Ş.

4. Çinkayalar, Erbil; (1990) "Kıbrıs Türk Halk Oyunları" Lefkoşa: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.

5. Derzinevesi, Habib; "Halk Bilimi Eğitimi ve Derleme Metodları" Ders Notları, Lefkoşa 2005.

6. Devellioğlu, Ferit; (1995) "Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat" Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

7. Devlet Planlama Örgütü, 2006 Nüfus ve Konut Sayımı Sonuçları.

8. Emircan Salih, Mehmet; (2007) "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tören, Bayram ve Anma Günleri" Lefkoşa; Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği Yayını:11

9. Fedai, Harid; (2004) "Kıbrıs Türk Kültürü Makaleler-I" Lefkoşa: Samtay Vakfı Yayınları:13

10. Fellahoğlu, Esat; (1995) "Ulusal Direnişte BafKöyleri" Lefkoşa: Sivil Savunma Yayınları.

11. Gökçeoğlu, Mustafa; (1996) "Kıbrıs Halk Fıkraları" Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları.

12. Gökçeoğlu, Mustafa; (1998) "Tezler ve Sözler I" Lefkoşa: Sultan Ofset Matbaası.

13. Gökçeoğlu, Mustafa; (1999) "Kıbrıs Halkbilimi Toplu Hikayeler ve Tekerlemeler" Lefkoşa: Ultra Matbaacılık Ltd.

14. Gökçeoğlu, Mustafa; (2004) "Efsanelerimiz" Lefkoşa: Gökçeoğlu Yayınları.

15. Gürkan, Haşmet; (1986) "Bir Zamanlar Kıbrıs'ta" Lefkoşa: CYREP Yayınları.

16. Hakeri Hakkı, Bener; (2003) "Hakeri'nin Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü" Gazi Mağusa: Samtay Yayınları.

17. Halkbilimi Sempozyumları I. II. III. ve IV. Halk Bilim Sempozyumlarında Sunulan Bildiriler (1986) İstanbul: KKTC Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınlan.

18. İslamoğlu, Mahmut; (2004) "Kıbrıs Türk Folkloru" Ürün Yayınlan.

19. İslamoğlu, Mahmut-Öznur, Şevket; (2006) "Kıbrıs Rum Halk Edebiyatı'nda Türkler İçin Yakılan Ağıtlar" Lefkoşa: Ateş Matbaacılık Ltd.

20. Kabataş, Orhan; (2007) "Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü" Lefkoşa: Öncü Basımevi.

21. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı; (2005) "Kıbrıs Türk Edebiyatı I" KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.

22. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı; (2006) "Kıbrıs Türk Edebiyatı II" KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınlan.

23. Mear, Hüray; (1992) "Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili Adet ve İnanışlar" KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınlan-22

24. Püsküllüoğlu, Ali; (2003) "Arkadaş Türkçe Sözlük" Ankara: Arkadaş Yayınları.

25. Saraçoğlu, Erdoğan; (2004) "Kıbrıs Ağzı" Lefkoşa: Ateş Matbaacılık Ltd.

26. Sarıca, Salih; (2000) "Kompozisyon" İstanbul: Fil Yayınları.

27. Taşçı, Yıltan; (2005)" Kıbrıs Ağzı" Lefkoşa.

28. Türk Dil Kurumu; (2005) "Türkçe Sözlük" Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

29. Yılmaz, Zübeyir-Okumuş, Ramazan; (1996) "Kıbrıs Türk Nesri" İstanbul: Türk Edebiyatı Dizisi.

30. Yorgancıoğlu, Oğuz; (2000) "Kıbrıs Türk Folkloru" Mağusa: Genişletilmiş İkinci Baskı.

KAYNAK KİŞİLER

1. Afet Üngüder: 1953 yılında Bafın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

2. Ahmet Atasay: 1959 yılında Limasol'un Yalova (Piskobu) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Devlet dairesinde çalışmaktadır.

3. Ahmet Yorgancıoğlu: 1951 yılında Baf'ta doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

4. Bahar Sadrazam: 1984 yılında Kalkanlı'da doğdu. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

5. Baykan Kalkan: 1942 yılında Baf'ta doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Hemşirelikten emekliye ayrıldı.

6. Bekir Kara: 1945 yılında Baf'ın Bağrıkara (Fasula) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Üniversite mezunudur. Emekli müdür muavinidir. Aynı zamanda araştırmacı yazardır.

7. Beria Doru: 1931 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

8. Burçin Yorgancıoğlu: 1979 yılında Kalkanlı'da doğdu. Üniversite mezunudur. Öğretmendir.

9. Cemal Şehitoğullan: 1968 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. Üniversite mezunudur. Öğretmendir.

10. Cemali ye Mustafa: 1938 yılında Baf ın Yeşilova (Mandirya) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

11. Çiler Öztürkler: 1973 yılında Limasol' da doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Üniversite mezunudur. Öğretmendir.

12. Emete Üngüder: 1981 yılında Bostancı'da doğdu. Üniversite mezunudur. Devlet dairesinde çalışmaktadır.

13. Emine Arıtan: 1932 yılında Limasol'un Binatlı (Polemitya) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Dükkan sahibidir.

14. Erdinç Poyraz: 1924 yılında Bafın Poli köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Ortaokul mezunudur. Hayvancılıkla uğraşmaktadır.

15. Faik Mustafa Durmuş: 1917 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

16. Fatma Zekican: 1946 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

17. Fevziye Çelik: 1927 yılında Baf'ın Poli köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Okuma ve yazması yoktur. Ev hanımıdır.

18. Galip Mustafa: 1935 yılında Bafın Yeşilova (Mandirya) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

19. Halide Atasay: 1922 yılında Limasol'un Yalova (Piskobu) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. Okuma ve yazması yoktur. Ev hanımıdır.

20. Halide Gülderen: 1922 yılında Bafın (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı 'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

21. Hasan Nazım Kalkanlı: 1923 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

22. Hilmi Arıtan: 1929 yılında Limasol'un Binatlı (Polemitya) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Dükkan sahibidir.

23. Kamil Gümüşok: 1926 yılında Limasol'da doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Bisiklet tamiri yapmaktadır.

24. Kemal Özder: 1937 yılında Bafın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Tarımla uğraşmaktadır.

25. Mahmut Özçınar: 1952 yılında Limasol'un Binatlı (Polemitya) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Üniversite mezunudur. Güzelyurt Belediyesi başkanıdır.

26. Mehmet Cenksal: 1947 yılında Baf'ın Yeşilova (Mandirya) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Üniversite mezunudur. Emekli subaydır.

27. Mehmet Ceral: 1947 yılında Baf'ın Susuz köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Lise mezunudur. Devlet dairesinden emeklidir.

28. Mehmet Özkaramanlı: 1920 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Devlet dairesinden emeklidir.

29. Melek Öztürkler: 1953 yılında Limasol'da doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

30. Meryem Merniş: 1927 yılında Baf ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. Okuma ve yazması yoktur. Ev hanımıdır.

31. Mustafa Volkan: 193 5 yılında Baf'ta doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı 'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

32. Mümtaz Güran: 1922 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Devlet dairesinden emeklidir.

33. Münevver Ebedi: 1923 yılında Limasol'un Çanakkale (Kandu) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

34. Nahide Üngüder: 1976 yılında Bostancı'da doğdu. Üniversite mezunudur. Öğretmendir.

35. Nefıka Ali Nesim: 1930 yılında Limasol'un Çanakkale (Kandu) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı 'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

36. Nefize Özder: 1937 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

37. Neriman Direkçi: 1927 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. Lise mezunudur. Ev hanımıdır.

38. Nevzat Akaç: 1948 yılında Lefke'de doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Arodez'den Kalkanlı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

39. Okşan Şehitoğulları: 1973 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. Lise mezunudur. El Sanatları Kooperatifinde çalışmaktadır.

40. Oya Öztürkler: 1978 yılında Kalkanlı'da doğdu. Üniversite mezunudur. Öğretmendir.

41. Özen Üngüder: 1962 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. Lise mezunudur. Ev hanımıdır.

42. Özkan Üngüder: 1946 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. Üniversite mezunudur. Emekli okul müdürüdür.

43. Pembe Güran: 1927 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

44. Ramadan Doru: 1929 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. Lise muzunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

45. Selçuk Üngüder: 1945 yılında Baf'ın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı 'ya göç etti. Üniversite mezunudur. Devler dairesinde çalışmaktadır.

46. Serkan Baki: : 1974 yılında Lefke'de doğdu. Üniversite mezunudur. Öğretmendir.

47. Servet Kovancı: : 1949 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. İlkokul muzunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

48. Sevdiye Şahlan: 1957 yılında Baf'ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı 'ya göç etti. Lise mezunudur. Özel bir şirkette çalışmaktadır.

49. Sonay Akaç: 1954 yılında Baf'm Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. Lise mezunudur. Sosyal sigorta emeklisidir.

50. Suat Gün: 1925 yılında Limasol'da doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Tarımla uğraşmaktadır.

51. Şenay Ceral: 1950 yılında Baf'ın Susuz köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Lise mezunudur. Ev hanımıdır,

52. Şerife Direniş: 1938 yılında Baf' ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

53. Şerife Özkaramanlı: 1923 yılında Bafın Aydın (Ayyani) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hanımıdır.

54. Türkay Tokel: 1950 yılında Bafta doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. Lise mezunudur. Güzelyurt Bölgesi milletvekilidir.

55. Vedia Karamano: 1929 yılında Limasol'un Yalova (Piskobu) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Ev hamımıdır.

56. Yüksel Özkasap: 1946 yılında Limasol'un Yalova (Piskobu) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. İlkokul mezunudur. Bostancı'da kasap dükkanı vardır.

57. Yunus Özerdem: 1969 yılında Bafta doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. Üniversite mezunudur. Öğretmendir.

58. Zalihe Baki: 1925 yılında Baf ın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Kalkanlı 'ya göç etti. Okuma ve yazması yoktur. Ev hanımıdır.

59. Ziya Altan: 1927 yılında Limasol'un Çanakkale (Kandu) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Bostancı'ya göç etti. Üniversite mezunudur. Emekli öğretmendir.

60. Zühre Cenksal: 1947 yılında Bafın Kalkanlı (Arodez) köyünde doğdu. 1974 yılında imzalanan Mübadele Anlaşması sonucunda Güzelyurt'ta göç etti. İlkokul mezunudur. Fabrikada çalışmaktadır.

SÖZLÜK

Acuze: Kötülük yapmayı alışkanlık eden yaşlı kadın.

Adamak: Bir dileğin yerine gelmesine yardımları dokunsun diye, kutsal sayılan ölülerin ruhu adına kurban kesmek, mum yakma gibi bir şeye niyet etmek.

Arkaik: Güzel sanatlarda klasik çağ öncesinden kalan.

Aşgı: Yufka.

Bandofla: Terlik.

Banna: Küçük baş hayvanların iç organlarını kapsayan ince zar.

Basdiç: Düğünlerde ikram edilen kuru pasta.

Bez: Sıradan kumaş.

Bitta: Zeytin, hellim v.b. katılarak yapılan ekmek.

Buhur: Mezarlık ziyaretinde yakılan kokulu ağaç ve benzeri maddeler.

Bulara: Rumca bir kelimedir. Güzel anlamına gelir.

Bulli: Tavuk.

Covafiya: Sedefotugillerden, sıcak ülkelerde yetişen, kabuğu ve odunu hekimlikte kullanılan bir ağaç.

Cümbez: Meyvesi incir biçiminde, hamken yeşil olan ve pişmesi için gövde üzerinde toplanan kış inciri büyüklüğündeki meyveleri tek tek yarılan, yarılan iç kısımları kara kabuk bağlayan, meyvesinin içi boş bir tür bitki ki meyvesine cümbez denir.

Çapıt: Sıradan kumaş.

Çatizma: Manilerde yapılan atışma.

Çıkı: Küçük bohça, çıkın.

Çıngılar: Sıçramak.

Çolak: Eli veya kolu sakat olan kimse.

Def: Zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı.

Deplek: Toprak veya madenden yapılan, bir yanı açık, uzunca bir tür dümbelek.

Diyanisi: Kavrulmuş soğan ve salçayla pişirilen, sade veya sebzeli et yemeği.

Döv: Dev.

Embesil: Eşek.

Ekmek gadayıfı: Yassı kadayıf.

Ekşi: Limon.

Eyi: İyi, tamam, peki.

Faydoz: Çalışmayı geçici olarak bırakma.

Firenlemek: Durdurmaya, engellemeye çalışmak.

Foksi: Rumca bir kelimedir. Kurnaz anlamına gelir.

Fonya: Rumca bir kelimedir. Katil anlamına gelir.

Gappari: Gabbarın taze, yeşil filizleri; çiçek açmamış kozası ya da küçük, ince bir hıyarı andıran ama yeşilken meyvesinden sirkeyle yapılan turşu.

Gak: Kalkmak, uyanmak, dikilmek.

Gave: Kahve; kahvehane.

Gavvorgana: Rumca bir kelimedir. Cezasını vermek anlamında kullanılır.

Günaydın: Daha çok sabahları söylenen esenleme sözü. Bu sözcük Kıbns'ta 1954'lere dek güneşin doğumundan batımına kadar kullanılmaktaydı.

Garaçoçco: Düğün çiçeğigillerden bir bitki ve bunun susam büyüklüğündeki siyah tohumu.

Gatsot: Elindeki parayı harcamayan ve türlü sıkıntıları göze alarak para biriktiren kişi.

Gavur: Rum.

Golifa: Ayıkladıktan sonra bol suda yumuşayıncaya dek kaynatılarak suyundan süzdürülen ve içine kuru badem içi, çekirdeksiz kuru üzüm, beyazlandınlan susam, tatlı nar tanesi eklenen buğdaydan yapılan yiyecek.

Guno: Tembel, uyuşuk.

Helallık almak: Birinden hakkını helal etmesini dilemek.

Herse: Tavuk ve buğdayı pişirdikten sonra iyice karıştırarak yapılan yemek.

Höyük: Toprak yığını, küçük tepe.

İbrişim: Kalınca bükülmüş ipek iplik.

İspano: Tüysüz.

İspirto: Şarabın ya da mayalanmış başka şekerli sıvıların damıtılmasıyla elde edilen sıvı madde.

İsteka: Bilardoda toplara vurulmakta kullanılan ince, uzun sopa.

Karasapan: Toprağı sürmede kullanılan ilkel bir tarım aracı.

Kına: Kına ağacının yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.

Korbolit: Korbon grubundan basit madde.

Köfün: Yük taşımaya elverişli, söğüt, hayıt ve başka ağaç dallarıyla daha çok kamıştan yapılan kaba, dayanıklı büyük sebet.

Krep: Çok bükümlü iplikle dokunan, kendine özgü kıvrımları olan, ince bir kumaş.

Lakırdı: Laf.

Loğusa: Yeni çocuk doğurmuş, üreme organları henüz eski durumunu almamış kadın.

Mahzen: Yapılarda bodrum bölümünde bulunan depo, yer altı deposu.

Maşappa: Küpten su almaya yarayan ya da kadeh yerine kullanılan kuplu, genellikle maden kap.

Metropolit: Ortodokslarda patrikten sonra gelen ve bir bölgenin din işlerini başkanlık eden din adamı.

Mezdeki: Çetlemik ağacından elde edilen ve dondurmacılıkta kullanılan sakız, damla sakızı.

Muallim: Öğretmen.

Musalla taşı: Namaz kılmak için üstüne cenaze konulup önünde namaz kılınan yer.

Muska: İçinde dinsel ve büyüsel bir gücün olduğu sanılan, Arap yazısıyla yazılı bulunan kağıt.

Mübarak: Uğurlu, kutsal, kutlu.

Mürüvvet: İnsaniyet, mertlik, yiğitlik.

Namsiye: Cibinlik, sineklik, yatak perdesi.

Nüssübet: Felaket, kötülük, uğursuzluk, musibet.

Okaliptüs: Efkalipto.

Oklavı: Hamur açma değneği, oklava.

Ölü yucu: Ölü yıkayıcılığı yapan kişilere verilen isim.

Paruze: Üzümden yapılan tatlı.

Pelit: Çınar, meşe gibi ağaçların meyvesi.

Pelte: Gevşek.

Peşkir: Havlu.

Peştamal: Tor.

Pirilli: Taş, maden, toprak, cam gibi şeylerden yapılmış küçük yuvarlak, bilye, misket.

Potin: Ayakkabı.

Sağdıç: Düğünü yöneten kişi.

Saklanmaç: Çocuk oyunu, saklanbaç.

Sele: Sepet.

Sıcan: Sıcangillerden, farenden iri, zararlı birçok türü bulunan, kemirgen, memeli hayvan.

Sılık: Terlemekten ya da sıcaktan vücutta görülen küçük pembe kabartılar.

Sıtrai: Rumca bir kelimedir. Şaşı anlamına gelir.

Sini: Genellikle değirmi, bir karış yüksekliğinde, üzerine hamur açılan tahta.

Sirto: Rumca bir kelimedir. Sıçrama, atılma anlamına gelir.

Sucuk: Üzümden yapılan, içine badem konarak yenen tatlı.

Şehirge: Makarına hamurundan türlü biçimlerde yapılan çorbalık.

Şıra: Henüz mayalanmamış üzüm suyu.

Takke: İnce kumaştan dikilmiş veya ipten örülmüş, çoğunlukla yarım küre biçiminde başlık.

Tefçi: Zilli daire çalgısı çalan kişi.

Teneşir: Üzerinde ölü yıkanan ayaklı tahta, salacak.

Uruba: Çamaşırın üstüne giyilen her türlü şey.

Vadin: "Vadin etmek" bir işi yapacağına söz vermek.

Yaba: Harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı.

Yalancı dolma: Etsiz dolmaların tümüne verilen ad.

Zaptiye: Polis, emniyet görevlisi.

Zencefil: Hindistan ve Malezya'da kalın ve yumuşak köksaplı bir bitki.

Zerdeli pilavı: Tatlı-tuzlu etli pirinç pilavı.

Zıbın: Bebeklere iç çamaşırı olarak giydirilen, ince pamukludan yapılmış, kollu ve kısa giysi.

Zibidi: Yersiz ve zamansız davranışları olan kimse.

Zifaf gecesi: Gerdek gecesi.

Ziligurti çıkar: "Konuşma! Sus! Böyle davranma!" gibi anlamlarda ziligurti çıkar biçiminde kullanılmaktadır.

Zivaniya: Üzümden çıkarılan bir tür içki.